patti smith 10 temmuzda açıkhava tiyatrosunda

ROLL

suzanne vega & leonard cohen

[kritik muhabbet]

600.000 TL
kdv dahil

for the crew of Roll!
Love & thanks
Marianne
Faithfull x.

[alo]

marianne faithfull

fuat güner

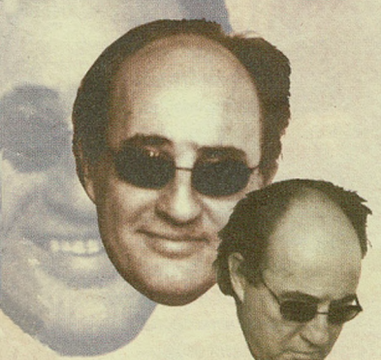

sayı 33 temmuz '99

mercury rev • knar • abbas kiarostami • ömer madra • cold house • ray charles

deutsch amerikanische freundschaft daf

Sato - Sato
Korkmuyorum.
Korkmuyorum evlatlarım.
Terletin onları.
Yakın ellerinizi.
Savaşın güneş için.
Sato - Sato.

Yemek yemek ve uyumak
Seninle yatmak istemiyorum.
Şimdi bir şeyler yemek
ve uyumak istiyorum.
Seninle yatmak istemiyorum.

Sana kendimden bir parça veriyorum
Sana kendimden bir parça veriyorum.
Ah, sevgilim, lütfen kal burada
Öylesine âşığım ki sana
Daha güzel bir şey yok benim için.

Gece vardiyası
Erotizm devri geçti.
Makineler eğlenceli.
Seks çarpık.
Yeni zamanlarda normal yaşam.
Yükselen hayat standartları.
Hızlı cumhuriyet için hızlı üretim.
Her gün ölen ânı yaşar.
Hayat sıkıcı.
Eğlenceli değil.
Hayat düz.
Gece vardiyası, çalışmak gecede
Hayat güzel ama insanlar güçsüz
Hayat güzel ama insanlar güçsüz

Aşk bu
Aşk bu.
Kan ve sidik.
Kan ve sperm.
Sen ve ben.
O etten, kandan bir vücut.
O kutsal
O tatlı ve buruk
Kanlı, kanlı, tuzlu
O iyi, kötü, acılı.
O kutsal
O dişi, kadınsı, dişi, kadınsı.

Arıza
Biz pop müziğin kutsal inekleriyiz.
Biz pop müziğin fahişeleriyiz.
Biz pop müziğin kutsal fahişeleriyiz.
Biz pop müziğin ikiyüzlüleriyiz.
Biz pop müziğin kutsal inekleriyiz.
Politikanın kutsal inekleri
Pop pop pop pop müziğin.

Ne giyeceksin bu gece?
Sevgilim
Şimdiden söyle
Ne giydiğini söyle.
Ne giyeceksin bu gece?
Sevgilim.
Heyecanlıyım
Ne giyeceksin bu gece?
Heyecanlıyım sevgilim
Söyle bana ne giyeceğini.
Vücudun kaldırıyor
giydiğin her şeyi.
Heyecanlıyım
ve uyarıldım
Ne giyeceksin bu gece?

Kırmızı dudaklar
Elbisen kırmızı
Ağzın kırmızı, sevgilim
Dudakların kıpkırmızı
Tüm dünya kırmızı benim için
Sevgilim
Görüyorum ağzını.

Ben ve gerçeklik
Ben ve gerçek hayattaki ben.
Ben ve gerçeklikteki ben.
Ben ve hakiki dünyadaki ben.
Ben ve ben.
Garip hissediyorum kendimi
Gerçeklik geliyor
Gerçeklik geliyor.

Herkes herkese karşı
Giysimiz simsiyah
Çizmelerimiz güzel
Solda kırmızı şimşek
Sağda siyah yıldız
Haykırışlarımız yüksek
Vahşi dansımız
Yeni ve kötücül bir dans
Herkes herkese karşı

Her şey yolunda
Sessiz ol
Gözlerini kapa
Hiçbir şey düşünme
İnan bana
İnan bana her şey yolunda.

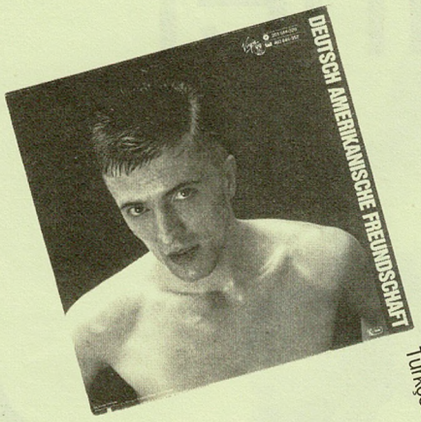

Türkçesi: Tezgör Hilmi

sayı 33 temmuz '99

4 Ajans
8 Fuat Güner
10 Marianne Faithfull
14 Mercury Rev
18 Patti Smith
22 Festivaller, konserler
26 Vega & Cohen
36 Ömer Madra
41 Ray Charles
44 Cold House
46 Knar
48 Abbas Kiarostami
50 Gayd
52 Albümler
56 Liste
57 Fuat Güner (devam)
62 Ansiklopedi

Abdurrahim Soğan, Ahmet Eken, Alican Tayla, Atilla Aydoğdu, Ayşe Draz, Cem Sorguç, Cüneyt Cebenoyan, Derya Bengi, Donat Bayer, Duygu Akın, Emre Çağatay, Ender Ergün, Eray Makal, Ensar Altun, Erdir Zat, Erol Babaoğlu, Fatih Özgüven, Gökay Özütürk, Gökhan Akçura, Gökhan Pamuk, Gülüş Gülcügil, Günay Usta, Hakan Lokanoğlu, HknKrtsh, Hilmi Tezgör, İlker Aksoy, Kerem Demir, Lâle Müldür, Mehmet Ali Meram, Melih Katıkol, Merve Erol, Nedim Yalgı, Nevzat Çalışkan, Ogan Güner, Osman Kaytazoğlu, Özgür Uçkan, Salih Nâzım Peker, Sarp Keskiner, Serdar Beyaz, Serdar Karataş, Serkan Seymen, Sevin Okyay, Sid, Siren İdemen, Şahan Nuhoğlu, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoğlu, Yücel Göktürk **Baskı:** Lebib Yalkın Yayımları ve Basım İşleri **Dağıtım:** Bir-Yay **Adres:** Sıraselviler Caddesi Billurcu Sokak 32/3 Taksim İstanbul **Tel-Faks** 245 56 06 **Yıl** 3 **Sayı** 33 **TEMMUZ** '99 **İmtiyaz Hakkı:** Nefes Yayıncılık adına Yücel Göktürk **Sorumlu Yazıişleri Müdürü:** E. Derya Bengi
website http://www.rolldergi.com
email roll@rolldergi.com

AYDA BİR YAYINLANIR

Mevsim yine yaz, Ahmet Haşim

Bu yaz

Tanıdıklarımdan bir zat, meyvaları hiç sevmez, zira işitmiş ki, ekseri yaz hastalıkları münhasıran meyvadan gelir. Meyvalara karşı nefreti o kadar büyüktür ki, bir adamı meyva yerken görse, ona karşı hürmetinin büyük bir mikyasta tenakus edeceğini (azalacağını) itiraf eder. Ben, onun aksine olarak, meyvaları sırf hastalık verdikleri için severim. Bu satırları hafif bir meyva rahatsızlığının tatlı nekahati sonunda yazıyorum. İki üç fazla armut ve şeftali yemek yüzünden kanımı tutuşturan kırk derecelik bir hararet sayesinde görülmemiş bir âlemde efsanevi bir seyahat yaparmış gibi, âsabım şimdi şayan-ı hayret birtakım hâtıraların intibaatiyle doludur. Kırk derece hararet!.. Bu Çin, Japon, Amerika ve Afrika'dan ziyade, bir insan için görülmesi elzem, meraklı bir cihandır. Yalnız nabzınızı saymak için bileğinizi tutan elin büyümüş kıllarını seyretmek, göğsünüzü dinlemek üzere üzerinize eğilen başın tayfun gürültülerini andıran nefesini işitmek, kırk derece hararetin korkunç zevklerini tattırmağa kâfidir. Dalga geçiren esrarkeşin gözü ne görürse, kırk derece hararetle yanan adamın muhaddep (dışbükey) gözü de onu görür: Doktorun başı yüzüme yaklaştıkça, kıpkızıl bir çehreye takılmış hortum şeklinde iri müthiş bir burnun süngüler gibi dimdik duran kıllarla dolu delikleri, başıma bir siyah külah gibi geçmek tehlikesini gösteriyordu. Bir vehim eseri olduğu bilinen, fakat hakiki imiş gibi insana ra'şe ve haşyet (titreyiş ve ürküntü) veren sıtmanın müheyyiç (heyecan verici) tehlikeleri!.. Fakat kırk derecelik hararetin en büyük fazileti, hastanın gözüne, etrafındaki insanları asıl ruhlarının çehresiyle göstermesidir. Sanki derisi soyulmuş ve kıpkızıl etleri kanayan, fakat buna rağmen, yine kıs kıs gülen dost ve akraba çehreleri!..

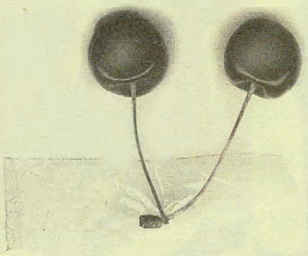

AJANS

Öğle yemeğinden sonra uyu, on dakikacık da olsa; akşam yemeğinden sonra yürü, on adımcık da olsa. *(Arap atasözü)*

Yağmur serpiştirmeye başlayınca silecekleri çalıştırdı; kilisede el çırpan budalalar gibi, büyük bir çıtırtıyla hareket etmeye başladılar.
FLANNERY O'CONNOR, Bilge Kan

Çoğu kez ak gizlenmiş bir karaydı, kara da bazen üçkağıda getirilmiş aktı.
EMILE AJAR,
Onca Yoksulluk Varken

Hep bu duyguyu kollarım. Sanki içimde bir düğmeye basılmış da, bütün bedenim bir müzik mırıldanıyormuş gibi olur. Bu duyguyu ne zaman hissetsem, ayağımın toprağa erdiğini anlarım.
PAUL AUSTER, Şans Müziği

Sevmek korkusu / Bilmek korkusu, / Olmak korkusu... / Ölmek korkuları. / Hoşt korku. / Hoşt yaşamak korkuları.
İLHAN ŞEVKET

Everything But The Girl önümüzdeki eylül ayında yeni albümüyle dinleyicilerine dönüyor. Sound aşina, albümün adı henüz meçhul. Dünya çapında hit olan "Missing"in bir uzantısı olarak düşünülen "Five Fathoms", "Low Tide of the Night", "Temperamental" ve "Lullaby of Clubland" gibi şarkılar, Tracey Thorn ve Ben Watt'ın o kendilerine özgü hassas karışımı yine ustalıkla başardıklarını kanıtlayacak.

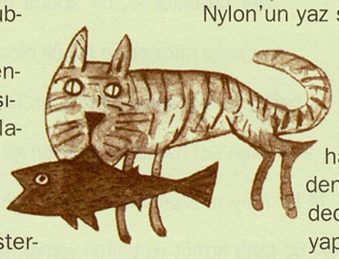

Radiohead şimdi de film jeneriklerinde boy göstermeye başlıyor: Yeni bir stüdyo albümünün hazırlıkları için canla başla çalışan Thom Yorke'un grubu, geçtiğimiz günlerde İrlandalı yazar Robert McLiam'ın romanından esinlenerek, Baz Luhrmann'ın BBC için yönettiği "Eureka Street" dizisinin müziğine imza attı.

Fransız müziğinin Amerikan ruhlu müzisyeni **Jean-Louis Murat** "Mustango" adını verdiği yeni albümündeki 11 şarkının kayıtlarını yapmak üzere Calexico'nun memleketi Tucson - Arizona'ya yollandı. Burada Calexico'cularla da buluşan Murat, gitarist Marc Ribot ve New York'lu Elysian Fields grubunun solisti Jennifer Charles'la da beraber çalışmaya başlayacak.

Michael Stipe fotoğraf serüvenine hevesle devam ediyor: REM'in solisti, 1999 yılı bitmeden, şarkıcı Bijou Phillips'e –Mamas and Papas'dan John Phillips'in kızı– adadığı karelerden oluşan koleksiyonu "Fear of the Empty"yi fotoğraf albümü olarak yayınlayacak. Albümden alınan ilk fotoğraflar 17 Ağustos'ta yayınlanacak olan Amerikan moda dergisi Nylon'un yaz sayısında yer alacak.

Public Enemy internet'te panik yarattı. Kıdemli rap grubunun son albümü "There's A Poison Going On" birkaç haftadır, www.atomicpop.com adresinden 8 dolar karşılığında tele olarak kaydedilebiliyor. Dört saat boyunca kayıt yapmayı fazla sıkıcı bulanlar için aynı siteden 10 dolar karşılığında albümü sipariş etmek de mümkün. "There's A Poison Going On" yine de temmuz ayından itibaren plakçıların raflarında yer alacak.

Lo-Fidelity Allstars Avrupa turnesini iptal etti. Bu ani kararın nedeni, grup üyelerinin kendi aralarındaki hırgür.

Geçtiğimiz haftalarda, **Tricky** yeni şehri New York'da bir kulüpte Cypress Hill'den DJ Muggs'la beraber platinlerin arkasına geçti. DJ'likte çok hevesli olan müzisyenin yeni albümü "Juxtapose" ağustos ayında piyasaya çıkacak.

Efsanevi **Wailers**'ın hayatta kalan son üç üyesinden biri olan **Junior Braithewaite**, 2 Haziran çarşamba günü Kingston'daki evinde kurşunlanarak öldürüldü. 1966 yılında ortaya çıkan ünlü reggae grubunun (Bob Marley, Bunny "Wailer" Livingston, Peter Tosh ve Beverly Kelso ile birlikte) kurucularından olan Junior Braithewaite grubun ilk günlerinde solistlik yapıyordu; topluluğun ilk hit parçalarından "It Hurts to be Alone"da dinlediğimiz de onun sesi. Chicago'da tıp eğitimi almak için ülkesini terk ederken Braithewaite yerini Marley'e bırakmıştı. Kısa bir süre önce, tekrar müzik faaliyetlerine başlamak üzere memleketine dönen Braithewaite, 1987 yılında benzer şekilde öldürülen dostu Peter Tosh'un kaderini paylaştı.

Thomas Harris'in yeni romanı **"Hannibal"** (Yamyam), 1991 yılında Jonathan Demme'in beyazperdeye aktardığı "Kuzular'ın Sessizliği"nin devamı niteliğinde. Hollywood stüdyoları da hemen kolları sıvadı tabii. Ama bu kez bir sürprizle karşılaştılar: Jonathan Demme senaryonun fazla şiddetli olduğunu ileri sürerek filmi çekmeye niyetli olmadığını açıkladı. Jodie Foster ve Anthony Hopkins ise birkaç hafta önce, filmde rol almaya hazır olduklarını açıkladılar.

Divine Comedy (Neil Hannon) Parlophone şirketiyle gayet kârlı bir sözleşme imzaladı. İlk plak şirketi Setanta ise "A Secret History - The Best of The Divine Comedy" adıyla altı yıllık işbirliklerini özetleme hazırlığında. Albüm grubun 96'daki "Casanova" albümünden bu yana çıkmış bütün single'larını ve ilk iki albümü "Liberation" ve "Promenade"dan seçilmiş parçaları içerecek. "A Secret History"de ayrıca iki de yeni şarkı yer alacak. Hannon, "Galler Kaplanı" Tom Jones'a, önümüzdeki günlerde piyasaya çıkacak albümünün bir parçasında da eşlik etti.

Haftalık Music Media dergisinin anketine göre, **Elvis Presley** "yüzyılın sanatçısı". Bu vesileyle, BMG plak şirketi temmuz ayı ortasında, Presley'in hayranları ve bir grup gazeteciden oluşan bir komisyon tarafından seçilen şarkıcının 65 şarkısını içeren üç CD'lik bir derlemeyi piyasaya çıkaracak.

sarıdenizaltı

Beatles'ın onbeş şarkısının remiksi yapıldı. Remiksi yapıldı, yani şarkılar büyük değişikliklere geçirdi, işlendi, dönüştürüldü. Bu girişimin bir nedeninin, "Yellow Submarine"in, yani o ünlü psypchedelic çizgi filminin video ve DVD olarak yayınlanmasından faydalanmak olduğu söyleniyor. Albümde, bu vesileyle hazırlanan altı şarkıyla, grubun dokuz klasiği yer alıyor. Abbey Road stüdyosunda genç bir ses mühendisine emanet edilen orijinal bandlar, son teknolojiyle elden geçirildi. Ve "Lucy in the Sky with Diamonds", "Eleanor Rigby" ya da "Only a Northern Song" gibi inci değerindeki parçalara dokunulması doğru mu değil mi diye bir etik tartışma da başladı. Albüm 14 eylülde, video ve DVD ise 21 eylülde piyasaya çıkıyor...

→4

hemen, şimdi dışarı çıkın.. kabuğunuzdan sıyrılın.. hiç denemediğiniz şeyleri deneyin.. adrenalini hissedin.. korkuyu yenin.. kalp atışlarınızı hızlandırın.. bir şeyler yapın.. ama dışarıda yapın.. hayatı kaçırmayın.. kendinizi "yenileyin"..

"dışarıda hayat var"

bungee jumping

Siz; 65 metre yüksekten atlayınca seyredenlerin nefesi kesiliyor. Dünyanın en heyecanlı sporlarından birini yapıyorsunuz .Troy Outdoor Club'la 3.000' e yakın outdoor'cu atladı. Bungee vincimiz şu anda Alanya'da. Kaçırmayın..

kaya tırmanma duvarı

Türkiye'nin en yüksek ve en iyi tırmanma duvarı Troy Outdoor Club'da.. Mayıs başından bu güne kadar 3 yaşından 58 yaşına kadar 20.000 kişi tırmandı. Gece 02:00' ye kadar tırmanmalar sürüyor.. Fethiye Ölüdeniz'de duvar kuruldu bile.. Kaçırmayın..

catapult

Saatte 180 km. hızla yerden 70 m. yükseğe fırlayın, sonra aynı hızla yere süzülün.. Bungee lastiği sizi tutuyor , siz de o anda dünyayı avuçlarınızda hissediyorsunuz. Hiç şüphesiz 1999' un en heyecanlı sporu.. Bungee vincimiz şu anda Alanya'da. Kaçırmayın..

paragliding

Troy Outdoor Club dünyanın en iyi atlama yamacı olan Fethiye Ölüdeniz'de 11 paraşütlük filo ile uçuyor. Yukarıda sadece siz, pilotunuz ve rüzgarın sesi var.. Aşağıda ise dünyanın en güzel denizlerinden biri.. Kaçırmayın..

Tüm etkinlikler UIAA, DIN, TÜV ve CE standardında malzemeler ve en üst düzey güvenlik önlemleri ile gerçekleştiriliyor

TROY OUTDOOR CLUB

Troy Outdoor Club, Troy Pilsner'in bir etkinliğidir.

Bilgi için: bulent.demirtan @ bimpas.com.tr.

Sen beni benzettin mum sarısına / Bülbül olam konam gül harasına / Gel seninnen gidek bağ arasına / Bülbül ürküşmesin gül incinmesin **ERCİŞLİ EMRAH**

Fikret Kızılok Ses mecmuasının "Sizin için dinlediler" köşesinde Erkin Koray'ın "Gün Doğmuyor"/"Gel Bak Ne Söyleyeceğim" 45'liğini değerlendiriyor: Plağın A yüzünde gerek söz gerekse müzik tam kaynaşmış. Her şeyden önce parçada ruh var. Bu plak eğer Avrupa'da yapılırsa Erkin'e sonsuz şans tanırım. Kıskandım doğrusu. Bravo Erkin. Plağın ikinci yüzünde Erkin'in ne söylemek istediğini anlayamadım. Zorla değil ya. Anladığım kadarıyla Erkin bir şeyler söylemek istedi galiba. Avrupai bir şey. Erkin çok iyi yerlere varmış. Türünde tek kelimeyle "kral". *(13 Şubat 1971)*

Nalan'ın ağlattığını Handan güldürür

İyimserliğin olmadığı yerde gece kulübü olmaz. Kötümserliğin olmadığı yerde de.
ARTHUR MILLER, Mr. Peters'ın Bağlantıları

Al Pacino bir kez daha kamera arkasına geçiyor. "Looking For Richard"dan sonra, yönetmen olarak ikinci filmini gerçekleştirmek üzere hazırlıklarını sürdüren Al Pacino'nun bu filmi hakkında şimdilik elde çok az bilgi var: Filmin adı "Chinese Coffee" olacak, oyuncular arasında Al Pacino ve Jerry Orbach yer alıyor, filmin müziklerini ise Elmer Bernstein yapacak.

İskoç grup **Belle & Sebastian**'ın uzun süredir hiçbir yerde bulunmayan ilk albümü "Tigermilk" yeni baskıyla yeniden piyasaya sunuldu.

Iggy Pop'un son tercihi, yumuşak bir sound'dan yana oldu. Ne zamandan beri bir punk rock albümün kayıtlarıyla uğraşan Iggy Pop, sonunda bütün bu çalışmalarını bir kenara koydu ve yıllardan beri hayalini kurduğu, büyük ölçüde akustik, yumuşak bir albüm için kolları sıvadı. Geçtiğimiz sonbaharda, ünlü prodüktör Don Was, soft caz trio'su Medeski Martin & Wood ve birkaç müzisyen eşliğinde New York'un kuzeyinde bir çiftliğe kapanan Iggy Pop, "Avenue B" adını verdiği albümün kayıtlarını tamamladı. Adını Iggy Pop'un oturduğu New York'un ünlü ana caddesinden alan albüm, eylül ayının ilk günlerinde satışa çıkacak.

Bryan Ferry ve **Brian Eno** son haftalarda Ferry'nin Londra'daki evinde birkaç kez bir araya geldi. İngiliz basını bu buluşmalardan Roxy Music'in yılın sonundan önce tekrar bir araya geleceği sonucunu çıkarıyor. Ancak, iki müzisyen de yorum yapmaktan kaçınıyor.

Quentin Tarantino, yeni filminin konusunun İkinci Dünya Savaşı'yla ilgili olacağını açıkladı.

Terry Callier yeni albümü "Life Time"la eylül ayı başında tekrar dinleyicilerle buluşacak. Yılların emektarı Terry Callier, Gilles Peterson'un sayesinde iki yıl önce "Time Peace" albümüyle müzikseverler tarafından yeniden keşfedilmişti.

Harvey Keitel, John Hurt'le birlikte "Dorian Gray'in Portresi"nin yeni bir uyarlamasında rol almak üzere sözleşme imzaladı. Yönetmenliğini Raoul Ruiz'in yapacağı filmin çekimleri önümüzdeki yılın başında Londra'da başlayacak.

Smashing Pumpkins'in son albümü "Adore"un promosyon turnesiyle ilgili belgesel film birkaç hafta içinde ABD'de gösterime girecek. Pumpkins'in yeni albümü yaz sonunda piyasaya çıkacak.

Burt Bacharach ve **Hal David** yeniden aynı piyanonun etrafında: Ayrılıklarından (1971) neredeyse otuz yıl sonra, "Walk On By", "Close To You", "Say A Little Prayer" gibi hit parçaların yaratıcıları, Bette Midler'ın "Isn't She Great" filminin müziklerini yapmak üzere bir araya geldiler.

Steely Dan, şu sıralarda ABD'de, sonbaharda piyasaya çıkarma sözünü verdikleri "Two Against Nature" albümünün miksajını yapmakla meşgul. Walter Becker ve Donald Fagen 1980 yılındaki "Gaucho"dan bu yana stüdyoda kayıt yapmamıştı.

Andy Warhol'un can dostu ve avant-garde sinemanın önde gelenlerinden **Paul Morrissey,** Lars von Trier ve Danimarkalı arkadaşları tarafından yaratılan "Dogma"nın yeni imzacılarından. Morrissey'in Dogma'nın etik ve estetik kriterlerine dayanarak yaptığı ilk yapıtı "House of Klang" adlı filmi yıl sonunda gösterime girecek.

Gus Van Sant, **Marquis de Sade**'ın biyografisini çekmek üzere sette. Van Sant'ınkiyle birlikte şu anda Marquis de Sade'la ilgili üç film çalışması sürüyor. Philip Kauffman'ın "Quills"inin çekimleri geçenlerde başladı, Benoit Jacquot ise Daniel Auteuil'ün rol aldığı film üzerinde çalışıyor.

Pulp'ın eski gitaristi ve kemancısı Russel Senior yeni projesiyle ses verdi. "Mon camion" adındaki ilk 45'lik haziran ayında piyasaya çıktı.

Bu imkan aslında bir imkansızlık

Kimileri için imkanlıydı, kimileri için imkansız, imkansızlığı olanların merakını giderelim, "Affedilmez Olanı Affetmek" başlıklı bir seminer vermek üzere İstanbul'a gelen "yapıbozum ustası" Jacques Derrida'yı adım adım izledik, önce sabah kahvesini içtiği Kaktüs'te, sonra Turkcell binasındaki seminerde, sonra yine Kaktüs'te. Fahri muhabirimiz oradaydı...

Foto: Cemal Yazıcıoğlu

Seminer yoğun ilgi gördü, ama Kaktüs'teki sohbeti "snobizm"e kurban gitti. Kimse adamla iki satır laf etmek istemedi. Herhalde, bu imkan bir imkansızlık olarak görüldü. Örneğin, Konyalı Einstein, sadece "I'm honored" demekle yetindi. Zira, o sırada karşı cinsinden bir şairle ilgilenmekteydi. Öte yandan hoş sarhoşluk tripleriyle tanınan siber şair Cem Uzungüneş, Derrida'yla sohbet etmek yerine sinemaya gitmeyi tercih etti.

Ben o gün tesadüfen oradaydım. Kaktüs ekibinden Derrida'nın İstanbul'a geleceğinin istihbaratını aldım. Kolay affetmeyen bir muhabir olarak, bütün yolların çıktığı Kaktüs'te kalmaya karar verdim. Büyük bir şans eseri olarak Derrida yanında Ferda Keskin ile geldi, yanımızdaki masaya oturdu. Ferda bizi tanıştırdı ve hayatımın imkansız düellosu başladı: Derrida'yı orada bulunduğu 30 dakika içinde etkileme mücadelesi. Emin değilim ama, imkansız olanı başardım: Derrida'nın adresini telefon rehberime ekledim ve sonuç olarak İrlanda'da yayınlanan İngilizce kitabımı Derrida'ya gönderme ve okutma sözünü kopardım.

Ayrıca, Ferda'nın yardımıyla defterime şu satırları kaydettim:
"İstanbul: Bir paradigma - farklı diller, kültürler, etnik gruplar arasındaki sınırların yapısızlandığı bir paradigma...
Etap Marmara'da kalıyor, bir Paris banliyösünde yaşıyor...
Affetme kavramının içinde barındırdığı 'aporia'dan (açmaz, çıkmaz) bahsetti. Bağışlanmaya zaten hazır olan kişiyi bağışlamayı istemek, gerçek anlamda, saf anlamda bağışlamak değil. Koşulsuz olarak bağışlamak, ancak bağışlanamaz olanı bağışlamakla mümkün. Bu imkan aslında bir imkansızlık, çünkü bağışlanamaz olandan söz ediyoruz. Dolayısıyla burada imkansız olanı yapmak söz konusu. 'Aporia' da bu zaten."

Lale Müldür

6→

Babamın iş gezilerinden birinde, yoldan geçerken arabanın penceresinden gördüğüm bir manzarayı yıllar bana hiç unutturmadı. Çevresine bir daire çizilen adam etrafını kuşatan bir kalabalık tarafından sürekli taşlanıyor, adamsa o dairenin dışına çıkamıyordu. Adamın Yezidi olduğu söylendi. Bir azınlık toplumu olduklarını, şeytana taptıklarını, inançlarına göre tavuskuşunun ve dairenin kutsal olduğunu, bu yüzden çizilen daire silinmeden içindekinin dışına çıkamadığını öğrendim. Bu inancı gülünç bulanların da başka türlü görünmeyen daireler içinde olduğunu ve bunun dışına çıkamadığını çok sonra anlayacaktım. Tıpkı daha geniş bir coğrafyaya çıktığımda, dünyanın her yerinde her türlü azınlığın nasıl taş altında tutulduğunu anladığım gibi. **MURATHAN MUNGAN**, Paranın Cinleri

Hacı hacıyı Mekke'de, hoca hocayı tekkede, deli deliyi dakkada bulurmuş

Parti davetlilerinin klasik akşam kıyafetleriyle gelmeleri, davet sahibine olduğu kadar diğerlerine karşı da muaşeret borcudur. Partilere günlük veya spor elbiselerle gelenlerin, geleneksel sosyal kurallara vukuftan yoksun ya da bilerek uymamak suretiyle bağışlanmayacak saygısızlıkta bulundukları bir vakıadır. Bu tiptekilerin servis sıraları genellikle ihmale uğramaktadır.

Beklemek uzun bir karşılamadır. **SUSAN SONTAG**, Alice Yatakta

Coen kardeşlerin ve Quentin Tarantin'nun vazgeçemedikleri oyuncu **Steve Buscemi,** yönetmen olarak iddialı projelere girişmek üzere. Buscemi, ünlü oyuncu **William S. Burroughs**'un iki kült eseri "Queer" ve "Junkie"nin dünyasına girmeye hazırlanıyor. Bu yapıtları senaryolaştırma işini de Buscemi yapacak ve başrolleri de üstlenecek. Buscemi daha önce, Willem Dafoe'nin başrolünü oynadığı, Edward Bunker'ın "Animal Factory" kitabının uyarlamasını yapmıştı. Oyuncu geçtiğimiz günlerde "Shanghai Noon" adlı aksiyon filminin çekimlerini tamamladı.

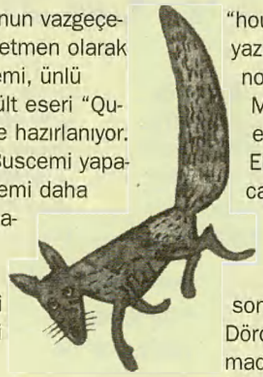

Blur'ün yeni single'ı "Coffee & TV". Yalnız bu kez, parçayı Damon Albarn değil, gitarist-söz yazarı Graham Coxon seslendiriyor.

Eels üçüncü albüm için hazırlık yapıyor. İlk albümleri "Beatiful Freak"in ardından biraz zayıf karşılanan "Electro-shock Blues"dan sonra, California'lı üçlü REM'in gitaristi Peter Buck'ın eşliğinde kayıtlara başladı. Bir öncekinden çok daha renkli olacağını söyledikleri albümün yıl sonunda ya da 2000'in başında çıkması bekleniyor.

Fatboy Slim ve Lo-Fidelity Allstars gibi grupların plak şirketi **Skint Records** geçtiğimiz yıl Sony'nin kucağına düşünce, paralarını şehirleri Brighton yararına yatırımlarda kullanma kararı aldı. Böylece, şehrin futbol takımı Albions önümüzdeki sene Skint renkleri altında oynayacak.

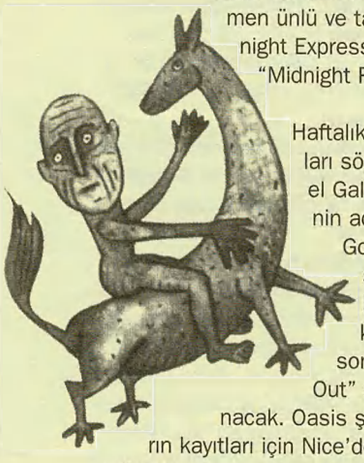

Alan Parker'dan yeni proje: Yönetmen ünlü ve tartışmalı filmi "Midnight Express"in devamını çekiyor: "Midnight Return".

Haftalık NME dergisiyle yaptıkları söyleşide **Oasis**'den Noel Gallagher, yeni albümlerinin adının "Where Did It All Go Wrong" olabileceğini söyledi. 2000 yılının başlarında piyasaya çıkacak albümden önce, sonbaharda "Go Let It Out" single olarak yayınlanacak. Oasis şu sıralar yeni şarkıların kayıtları için Nice'de stüdyoya dönüştürülmüş bir şatoda çalışmalarını sürdürüyor.

Laurie Anderson ustalığını konuşturuyor. New York'lu sanatçı geçtiğimiz günlerde Philadelphia'da, Herman Melville'in ünlü romanı "Moby Dick" etrafında kurguladığı interaktif mültimedya performansını sergiledi. Ve hemen ardından, Melville'in romanından çıkarak gerçekleştirdiği "Songs and Stories from Moby Dick" adını verdiği albümün kayıtlarına girdi.

David Bowie'nin yeni albümü yolda. Albümün adı daha önce açıklandığı gibi "The Dreamers" değil, "hours..." (evet "h" küçük yazılıyor ve sonunda üç küçük nokta var) Bowie albümü, Tin Machine'den beri gitaristi Reeves Gabrel'le birlikte yazdı. Ekim başında piyasaya çıkacak albümün prodüksiyonunu bu kez Tony Visconti yapmadı, ünlü prodüktör önümüzdeki yıl Bowie'nin bir sonraki albümü için çalışacak. Dördü aslında "Omikron The Nomad Soul" adlı bilgisayar oyunu için yazılan 12 parçadan oluşan albüm için Bowie şöyle konuşuyor: "Bu şarkılarda endüstriyel ve dönemin stereotipleşmiş sound'undan uzaklaşıp duyguyu öne çıkarmak istedim. Bu şarkılar yıllardan beri kaydettiğim en melodik şarkılar." Albüm çıkana kadar, müzisyenin hayranları geçtiğimiz mart ayında Placebo'nun Bowie'yle düet olarak kaydettiği "Without you I'm Nothing" single'ıyla idare edebilir.

Geçtiğimiz yıl dağılan Amerikan hip-hop grubu **A Tribe Called Quest**'in en iyi 18 parçasından oluşan derleme albüm "Anthology", temmuz sonunda piyasaya çıkıyor.

Robert Altman daha yeni tamamladığı "Cookie's Fortune"un hemen ardından, bu kez de bir jinekoloğun başına gelenlerin anlatıldığı "Dr. T. in the Morning" filminin çekimleri için hazırlanıyor. En az 12 kadın oyuncunun rol alacağı filmde tek erkek rolü jinekoloğunki.

Willem Dafoe ve **John Malkovitch** şu sıralar Luxembourg'da klasik "Nosferatu"nun yeni bir adaptasyonunun çekimlerinde rol alıyor.

Robyn Hitchcock yeni albümü "Jewels for Sophia"yı temmuz sonuna doğru gün ışığına çıkaracak. Albümün kayıtlarına Grant Lee Buffalo, REM ve Minus Five'ın elemanları da katıldı.

Nereden nereye: **Janis Joplin**'in San Francisco'daki evi, önümüzdeki günlerde bir uyuşturucudan arınma tedavi merkezine dönüştürülecek.

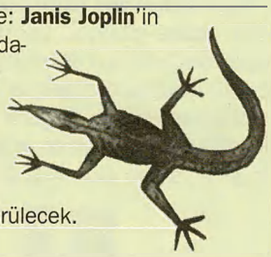

Gökkubbede bir hoş seda

İşte adları, şarkıları neredeyse unutulmuş, bugüne kadar albümleri yayınlanmamış üç isim daha: Hafız Saadettin Kaynak (fotoğrafta altta), Selahattin Pınar (üstte) ve Sabite Tur Gülerman... Kalan Müzik'in "Arşiv Serisi" üç ayrı albümle bu ustalara yol veriyor. Cumhuriyet'in ilk yıllarında yetişmiş son gazelhan ve hanendelerden birisi olan Saadettin Kaynak'ın albümü, gazeller, klasik besteler, fasıl şarkıları, operet ve türküleri içeriyor. Kaynak, geniş sahalı sesiyle her türde başarılı icralar sergiliyor. Atatürk'ün emriyle 1929-1930 yıllarında devlet politikası olarak uygulanan ve Kaynak tarafından Columbia firmasına doldurulan "Hicaz makamında Türkçe Ezan" da albümde yer alıyor. Selahattin Pınar albümü ise, bestekarın kendi sesi ve tamburuyla okuduğu şarkılarının yanında, Sabite Tur, Safiye Ayla, Lale Hanım, Nerkis Hanım, Müzeyyen Senar, Hamiyet Yüceses ve Zeki Müren'in okuduğu bestelerinden oluşuyor. Yaşadığı yıllarda en sevilen bestecilerden birisi olan Pınar, 1933-39 yıllarında evli kaldığı Afife Jale için bestelediği şarkılarla tanınmıştı en çok. Pınar, pek çok şarkıcıya da tamburuyla eşlik etti. Öğrencisi Sabite Tur Gülerman da bunlardan birisiydi. Bilhassa 1950 sonrasında ünlenen Gülerman, döneminin en başarılı kadın hanendesiydi. Radyonun da yıldızlarından biri olan Gülerman, klasik eserlerdeki yorumlarıyla dikkati çekmişti. Guinness Rekorlar Kitabı'na geçen dört oktavlık berrak sesi, radyo karşısında pek çok dinleyiciyi kendine hayran bırakmıştı... Arşivciler plakçılarına elbette koşacaktır, ama gönül ister ki dinlemeyen, bilmeyen, yetişemeyen de bu hoş sedadan nasibini alsın...

→7

Fuat Güner

Elini çabuk tutan Fuat Güner oldu. Memleket müziğinin 30 kusur senelik emektarları Mazhar Fuat Özkan'ın solo albüm hamlesi ilk mahsulünü verdi: "Aziz Fuat Güner". MFÖ'nün F'siyle Kalamış'taki evinde buluştuk, yılları sayfalara sığdırmaya kalkıştık. Kaygısızlar'dan reklamlara, Beatles'dan alaturka Beatles'a, tiyatrodan fotoğrafa, şarkılardan şarkılara doğru yol aldık...

YOLUN ORTASINDA PUSUDAYIM

"Aziz Fuat Güner" albümünüzde dört şarkının sözleri Fikret Kızılok'a ait. Fikret Kızılok'la ilişkilerinizi biraz anlatabilir misiniz?

Fuat Güner: Fikret Kızılok mahalle arkadaşım. Tanıştığımızda Cahit Oben Orkestrası'nın bir elemanıydı. Ben de Kaygısızlar'da çalardım, Kalamış'ta görüşürdük. Onun annesi de benim babam gibi Merkez Bankası'ndan. Böylece ailece tanışıyorduk, aramızda bir sempati vardı, aynı cins ailenin çocukları hesabı... Hatta ben onu bizim gruba aldım, Barış Manço'yla çalıştık üç-dört ay kadar. Türkiye'de gerçekten sanatçı diyebileceğim insanlardan biridir. Kendi felsefesi, kendi hayat görüşü ve zevkleriyle yaşar. Biraz içine kapanık gibi görünse de, esasında çok neşeli, esprilidir. Fikret, ilk "Sakın Gelme" diye bir söz vermişti bana. Ben onu besteleyince çok hoşuna gitti, "insan senin gibi besteciye verince içi rahat oluyor" dedi.

O hiç bestelememiş miydi o sözleri?

Hayır, sadece yazmıştı... Ben daha evvelsi güne kadar, benim bu son albümümde kullandığım sözleri, zaten kendi sözleri var da onları bana verdi zannediyordum. Meğerse benim için yazmış. "Olur mu abi, ben onları sana yazdım, bana geldin, albüm yapıyorum dedin, ben de seni düşünerek yazdım o sözleri" dedi. Bu daha da hoşuma gitti... Çünkü ben daha evvel söylenmemiş türde şeyler istiyorum. Aşkı bile anlatmanın bir başka versiyonu olsun istiyorum. "Kendime bir mektup yazdım bu gece, bir de telefon, yine meşguldüm kendimce" diye bir söz görünce gülmem tuttu. Kendine telefon ediyorsun, demek ki meşgulsün ha? *(gülüyor)* "Senin adın yok olsun / yok dedikçe burda ol..." Yani, hanıma yok adını vermiş: "Yook, gel buraya" diye bağırıyor, o da geliyor... Bir de "Yaşım 17" var: "Karşı damda bir kedi / Üstelik yaşım onyedi / hem de nasıl".

"Yaşım 17" diye bir şarkı yazması ilginç. Çünkü son dönem kendi albümlerinde yaşlanma, hastalık gibi temalar ağırlık kazanmaya başladı...

Doğru. Demek ki bana yazdığı için öyle yazdı. "Sen çok gençsin oğlum benim ruhuma göre" diyor. Beni daha dinamik görüyor. Ben senin kadar koşturamam diyor. Sahnelerde öyle iki saat kalmam imkansız diyor. Yanılıyor. "Sahneye çıktığında bittiğini anlamazsın bile" diyorum. Tembelliği bıraksa iyi olacak. Son zamanlarda hastalıklar yaşadı ama, şimdi iyi maşallah.

Onunla geçinmenin zor olduğu söylenir, sevmeyeni de çoktur... Zaman içinde epey düşman kazanmış biri...

Doğru, ama benim hiçbir sıkıntım olmadı Fikret'le. Aynı dili konuşuyoruz. Çok akıllı, çok kültürlü olduğu için, aptal bir lafı, şımarıkça bir tavrı, birinin kendini üstten satmasını hiç affetmez. Çok ağır konuşup kalp de kırabilir. Söylediğin lafa göre not verir. Biraz diyalektikten anlamanız lazım, aynı masada oturmanız için. Bu saatten sonra abuk subuk laflarla kaybedecek vaktim yok diyor. Kendine bir dünya yaratmış, dünyasından da çok memnun. Teknesine biniyor, geziyor.

70'lerde tam bir stardı, ama sonraları bilinçli olarak kendini geri çekti. Çok kişiyi şaşırttı bu durum galiba...

Biz de öyle baktık. Bu adam niye böyle yapıyor? Yaa, adam yaşamayı seviyor, tembelliği seviyor. Plak şirketiymiş, imza günleriymiş, gazetecilermiş, sevmiyor bunları adam. Bu adamın cinsi böyle. O Jacques Brel olmak istiyor. Her zaman pamuklar içinde tutulan bir sanatçı olmak istiyor, ki bence odur. Ben onu öyle görüyorum. Öyle insanlar çok gelmez.

En sevdiğiniz Kızılok şarkısı hangisi?

"Söyle Sazım", "Vurulmuşum" var. "Gönül" var, son dönemlerden bir de "Bu Kalp Seni Unutur mu?" Mükemmel bir şarkı...

Böyle mükemmel diyebileceğiniz şarkılara rastladığınız zaman ilk tepkiniz ne oluyor? Mesela "keşke ben yazmış olsaydım" gibi bir şey mi?

Şunu söylemek lazım ki, benim müzik kısmım daha ilerlemiştir. Ben de kötü yazmıyorum, ama bazı şeyleri okuduğum zaman, vay be diyorum, nasıl aklına geldi de bunu yazdı. Keşke benim aklıma gelseydi dediğim oluyor... Gerçi bazen iyi yazanların şarkıları, halka bir numara büyük geliyor. O zaman ticaret açısından pek iyi olmuyor. Mümkün olduğu kadar basit ve güzeli bulmak lazım. "Güllerin İçinden" gibi. Hem sözleri basit ve anlamlı, hem müziği basit: Herkes söyleyebilir abi. Herkes söyleyebildiği şarkıyı seviyor, söyleyemediği şarkıyı sevmiyor. Azerbeycanlılar diyor ki: Bizde güzel bir armoni bastığınız zaman konserde alkış alırsınız, güzel şarkı söylendiği zaman değil. Çünkü Azerbeycan'ın yüzde doksanı konservatuarlı. Bizde ise varsa yoksa şarkıcı. Ben bundan 10-15 sene sonra da dinlendiğinde "yahu ne güzelmiş" denilecek parçaların arayışındayım. "Best Of MFÖ", dünya kadar satmış be abi... CD olarak 150 bin, kaset olarak da

Devamı 57'de

"Olmuyor Olamıyor"da mühendis Fuat'la müzisyen Fuat arasındaki çelişkiyi anlatmıştım. "Bağrımda bir alev yanıyor": Yani müzik aşkı yanıyor. "Senle ben ikimiz ayrı kişi / Birimiz akıllı birimiz deli" derken de akıllı olan mühendis Fuat, deli olan müzisyen Fuat. Bu şarkının hikayesini kimse bilmez, aşk şarkısı gibi dinlerler.

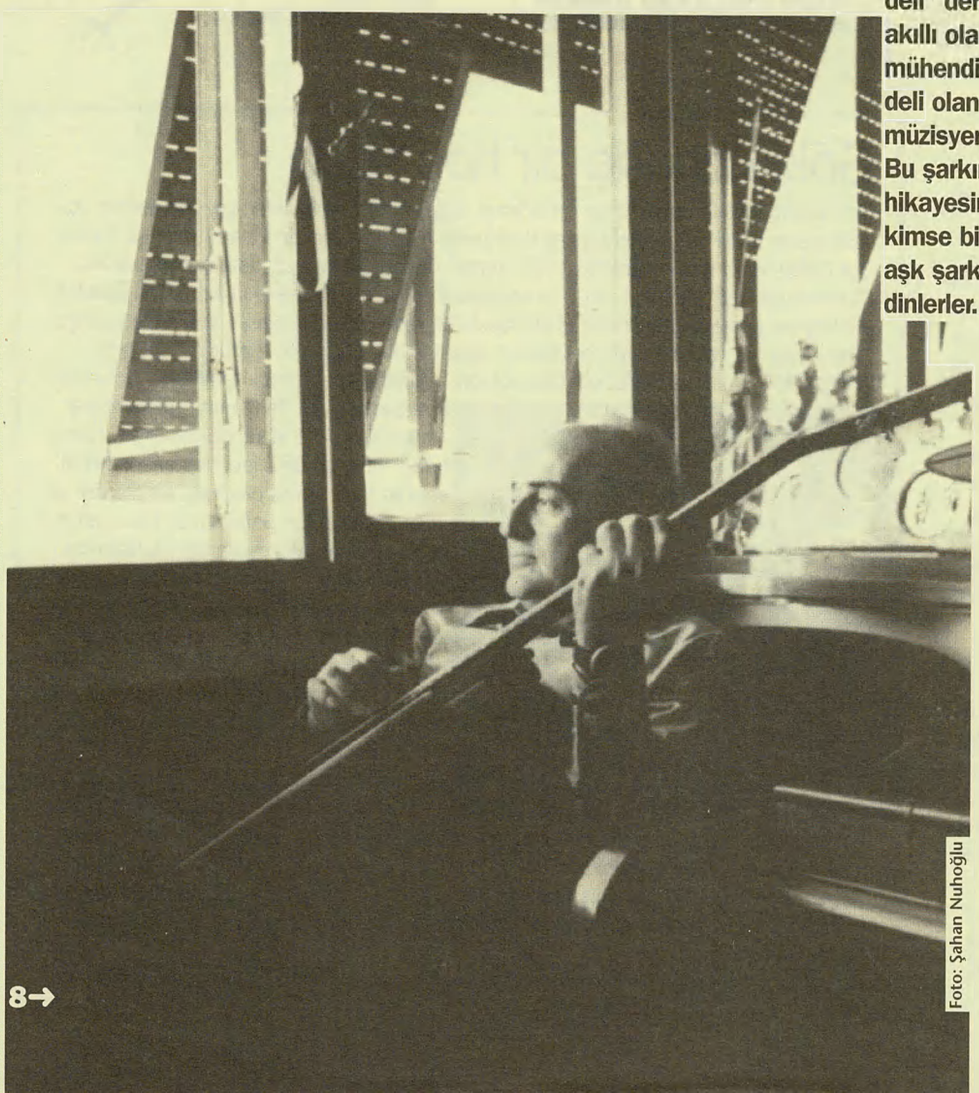

Foto: Şahan Nuhoğlu

avare haller

Etme doktor n'olur
Etme n'olur

Evet, içiyorum,
ve müptelayım uyuşturuculara
Hoşlanıyorum seksten
ve sürtmekten orda burda
Bir bebeğim oldu
ondördümdeyken daha
Evet, hallerim
avare haller galiba
Evet, hallerim
avare haller galiba
Etme doktor n'olur
Etme n'olur

Hata yapıyorsunuz
sayın doktor, hata
İyiyim ben,
ihtiyacım yok insanlara
Anlamıyorsunuz,
benim seçimim bu da
Evet, hallerim
avare haller galiba
Evet, hallerim
avare haller galiba

Kapatma beni n'olur
Hür kalayım n'olur
Söz, gelmem bir daha asla
Azad edersen eğer
çeker giderim bir gemiyle karşı kıyıya
Genç ve yoksulum
Korkuyorum evet
Kendim kalmak istiyorum, hallerimle başbaşa

Alıp götürdüler bir çocuğu çok zaman evvel
Kısırlaştırdılar cerrahi müdahaleyle
Göçtü gitti alkolden ve maddelerden
Ve evet, avareydi, avare kaldı halleri
Evet, avareydi, avare kaldı halleri
Evet, avareydi avare kaldı halleri

ateşkesten sonra

Süreceğine yemin ettikleri ateşkesten sonra
Parlak bir fikir geldi kadının aklına,
bir sünger çekmek maziye
Yaralarını yalayan aşkın kanadığı yer
orasıydı zaten
Zaman değişmiyordu, silahlara sarıldıkça
Kadın samimiydi söylediklerinde
Hakikat buydu gerçekte
Hissetti bunu iliklerine kadar
Hissetti bunu çizmelerine kadar
Ateşkesten sonra
Ateşkesten sonra

Evlendiği adam başka türlü biriydi
Karmaşayı severdi, çinileri kırıp dökmeyi
Evlendiği adam başka türlü biriydi
Hatırladı birden ateşkes vaktiydi
Sakin bir hayatın vakti gelmişti
Başlasak dediler barışı konuşmaya
Ateşkesten sonra
Ateşkesten sonra

Adam katolikti, İrlandalı
İngilizdi kadının kanı
Buluştular nezih bir lokantada
Selamlaştılar belli belirsiz
Kadın balık ve mercimek istedi
Adam böbrek yahnisi söyledi
Kadın kılçıklarla oynadı ve baklagillerle
Şarap dudaklarını boyadı adamın maviye
Ayrı taksilerde gittiler aynı adrese
İtiraf ettiler, izlenme ihtimaline karşı diye
Ateşkesten sonra
Ateşkesten sonra

Hep başkalarınındı hata
Öyle düşündüler her halükârda
Son verdiler nefrete ateşkesten sonra
Kadın uzandı bıçağına
Adam çatalına kaşığına
Yudumladılar hilalin zehirini iştahla
Paylaştılar ölümcül bir sigarayı
Yanaşmadı yakmaya ikisi de
Alevliydi nefesleri yeterince
İyi geceler demedi kimse
Ateşkesten sonra, ateşkesten sonra

Bozulmayacağına söz verdikleri
ateşkesten sonra
Tuhaf bir fikir geldi akıllarına,
mazide yaşamak gibi
Yaralarını yalayan aşkın kanayan yeri
orasıydı halbuki
Zaman değişmiyordu, silahlara sarıldıkça
Yudumladılar hilalin zehirini iştahla
Zaman değişmiyordu asla
Şarkı hep aynı olunca
Ateşkesten sonra, ateşkesten sonra,
ateşkesten sonra

alo! alo! alo!

Marianne Faithfull

Meğer biz otobiyografisini tefrika ederken o da yeni albümüyle iştigal etmekteymiş. "Vagabond Ways" elimize geçer geçmez, "alo" dedik, Londra'da kaldığı otelde yakaladık. Mesafe uzak, zaman dardı. Uzun paslar attık, doldur boşalt yaptık, neticede iyi netice aldık. Banttan naklediyoruz.

Benim rengim kırmızı

Birkaç gündür "Vagabond Ways"i dinliyoruz, Döne döne dinliyoruz, çok sevdik...
Çok teşekkür ederim. Bu albümle gurur duyuyorum.
Vaktimiz sınırlı olduğu için, albümdeki şarkıları sırayla ele alıp, her biri hakkında bizim merak ettiğimiz, sizin açıklamak istediğiniz şeyler üzerinde sohbet etmeye ne dersiniz?
Olur, nasıl isterseniz...
O zaman ilk şarkıdan başlayalım... Albüme adını veren "Vagabond Ways" kısmen otobiyografik bir şarkı galiba... Gerçi basın açıklamasında, 1970'lerin ortalarında İskandinav ülkelerinde çocuk doğurmaları uygun bulunmayan insanların devlet eliyle kısırlaştırılmalarına ilişkin bir "sağlık programı"ndan esinlendiğiniz söyleniyor ama, aynı zamanda otobiyografik bir ton da var; zaten siz de "geminin direğine kendi bayrağımı çektim" demişsiniz...
Evet, "Vagabond Ways" kısmen otobiyografik. Şarkının kahramanının başına gelenler, pekala benim de başıma gelebilirdi. O, ben olabilirdim. Bir bakıma, benim hayatımla o insanın hayatı arasında paralellikler var. Ama, ben o değilim, o ben değil. Ama, yaşadığımız bazı şeyler hemen hemen aynı. Bazı şeyler ise çok farklı. Ben 14 yaşında doğum yapmadım mesela... Kısmen otobiyografik bir şarkı. Fakat, o kıza büyük bir yakınlık duyuyorum. Bir gazetede okudum onun başına gelenleri. İki yıl önceydi sanırım, New York Herald Tribune'de... Olay İsveç'te geçiyor. İsveç'te, diğer İskandinav ülkelerinde ve Amerika'da devlet eliyle yapılan bir kısırlaştırma programı vardı. 70'lerin başından, 1975'e dek yapılan bir uygulamaydı. Aynen şöyleydi –gazetede şöyle deniyordu: "Karanlık simalar, alkolikler, uyuşturucu bağımlıları, avare tipler." Gazetedeki haber aynen böyleydi. Ve şarkıda sözü edilen genç kız, bu tanıma tıpatıp uyuyordu. Dolayısıyla, söz konusu kısırlaştırma programına alınmış ve kısırlaştırılmıştı. Bir film gibi. Ama, gerçek bir hayat öyküsü. O kız kısırlaştırıldıktan sonra, bir süre sonra alkol ve uyuşturucular nedeniyle hayatını kaybetti.

"Ateşkes"i iki halk arasındaki ilişki olarak da, iki insan arasındaki ilişki olarak da dinleyebilirsiniz. Ben terörizm aleyhtarıyım. Bunun lamı cimi yok. Öte yandan, IRA, silahlı mücadele veren bir örgüt. Bunun da lamı cimi yok. Fakat onların bakış açısını da anlayabiliyorum. Bu da böyle.

"Geminin direğine kendi bayrağımı çektim" ifadesini biraz açabilir misiniz?
Sanıyorum, "korsan gemisinin bayrak direğine, kurukafanın yanına kendi renklerimi çektim" demiştim. Düşüncelerimi çok dolaysız bir şekilde dile getiriyorum. Ne düşünüyorsam, onu söylüyorum.
Sizin asal renginiz hangisi?
Kırmızı. Benim asal rengim kırmızı... Ve mavi. .. Ve yeşil. Kırmızı, mavi, yeşil, benim renklerim bunlar.
Albümdeki ikinci şarkı, "Incarceration Of A Flower Child" (Bir çiçek çocuğunun kapatılması), Roger Waters'ınmış... Size vermiş.
Evet. Şarkı Roger Waters'ın. Ama o vermedi, ben istedim. *(gülüyor)* Ondan bir şarkı istedim, özellikle o şarkıyı değil. O da "Incarceration Of A Flower Child"ı verdi. Menejerimle Roger Waters eski arkadaşlar. Birlikte Roger'lara yemeğe gitmiştik, Roger'ın karısı Priscilla da benim eski arkadaşımdır. Yemeğin başında, Roger'a, hazırladığım albüm için bir şarkı verip veremeyeceğini sormuştum. O da veremeyeceğini söyledi. Zaten böyle bir teklifin biraz uygunsuz kaçtığını düşünerek üstelemedim. Yemeğin sonunda, "aslında, tam senlik bir parçam var galiba" dedi, "ama eski bir şarkı, hadi gelin dinleyelim isterseniz". Bir demo kasetindeydi şarkı. Sadece Roger ve gitar, bas gitar. 1968 ya da 69'da yaptığı bir şarkıymış.
O şarkıda, çok şaşırtıcı bir söz var, doğru mu anladık emin değiliz, "1970'de hava soğuyacak" diye bir dize...
Evet, "1970'de hava soğuyacak"...
Çok şaşırtıcı değil mi? 1968-69'da, "1970'de hava soğuyacak" demek. Çiçek çocuklarına hitaben bunu söylemek...
Evet, müthiş bir öngörü.
68-69'da yazılmış bir şarkıyı, üstelik "1970'de hava soğuyacak" diyen bir şarkıyı, 1999'da gün ışığına çıkarmak, otuz yıl sonra söylemek nasıl bir duygu?
Müthiş. Tek kelimeyle müthiş bir şey. Enfes bir şarkı. Ne zaman yazılmış olsa harika bir şarkı. Ama, 68-69'da yazılmış olması bambaşka bir şey, insanı büyülüyor.
Otuz yıl sonra geriye dönüp baktığınızda, çiçek çocuklarını, "flower power" hareketini nasıl görüyorsunuz, nasıl değerlendiriyorsunuz?
Böyle bir konuda yorum yapmaya yeterli bulmuyorum kendimi. Sosyal konularda uzmanlığım yok. Ne söyleyebileceğimi bilemiyorum. Müsaade edin biraz düşüneyim... *(otuz-kırk saniyelik bir sessizlik)* Sanıyorum, daha doğal bir hayat yönünde çok güçlü bir hareketti, çok önemli bir olaydı. Ve maalesef fazla erken bir hareketti. Otuz yıl erken bir hareketti. Şimdi hiç de garip gelmiyor. Ama otuz yıl önce çok garipseniyordu. Hayatın plastikleşmesine, büyük tekellere, çevre kirliliğine karşı bir hareketti. Ve bence çok geçerli, çok muteber bir şeydi. *(derin bir iç çekiyor)* Fakat, vakti tam olarak gelmemişti, o günün dünyasından otuz yıl öndeydi, otuz yıl ilerideydi.
Siz kendinizi bir çiçek çocuğu olarak tanımlıyor muydunuz o zamanlar?
Hayır, kendimi hiçbir zaman çiçek çocuğu olarak addetmedim.
Kendinizi nasıl tanımlıyordunuz?
Liberter olarak. Özgürlükçü olarak.
Üçüncü şarkı, "File It Under Fun From The Past"... O şarkıyı dinlerken aklımıza kitabınız geldi. Otobiyografinizde geçmişinizle barıştığınızı söylüyorsunuz. Bu şarkıda da, geçmişte olup bitenleri "mazideki eğlenceler dosyası"na kaldırdığınızı söylüyorsunuz...
Evet, geçmişimle barıştığımı söyleyebilirim. Kitabın bana böyle bir faydası oldu, geçmişimle barışmamı sağladı. Aslında, başlangıçta böyle bir maksadım yoktu. Kitabı başka insanlar için yazmaya başlamıştım. Geçmişimi hiçbir zaman berbat bir dönem gibi görmedim. Hatta, geçmişimi çok güzel bir dönem olarak düşünüyorum. Ama başkaları aynı kanıda değil. Dolayısıyla, kitabı daha çok o insanlara hitap ederek yazmaya başlamıştım. Fakat, sonuçta bana önemli bir faydası dokundu.
Kitap nasıl karşılandı, ne tür tepkiler aldı?
Olumsuz bir reaksiyon gelmedi. Kitapta adı geçen insanlarla kitap yayınlandıktan sonra görüştüm. Bob Dylan'la, tabii ki Keith'le, hatta Mick'le de... Hemen herkesle görüştüm, kimseden olumsuz bir tepki almadım.
Keith Richards ne dedi?
Çok hoş şeyler. Ama, bunları nakletmem doğru olmaz, çok özel bir şey. Ama şu kadarını söyleyebilirim: Beni iğneledi durdu. Çok şekerdi. Keith hep çok şekerdir zaten.
Mick Jagger'ın yorumu nasıldı?
Onun okuyup okumadığını bilemiyorum. Büyük ihtimalle okumamıştır. Keith'in okuduğunu biliyorum ama. Keith'in kitabı beğendiğini de biliyo-

10→

rum. Beğenmemesi için bir sebep yok zaten, çünkü çok iyi bir Keith portresi var kitapta. Ama, işin gerçeği de o: Keith çok iyidir.

Dördüncü şarkı "Electra"... "Kim bu kadın" diyorsunuz. Kim hakikaten?

Aslına bakarsanız, bütün şarkılarım, bir bakıma kendim hakkındadır. Elektra, bildiğiniz gibi, bir eski Yunan tragedyasıdır...

Şarkıyı dinlerken ister istemez Freud'un Elektra yorumu geliyor akla... Otobiyografinizde annenizin hayatınızda oynadığı rolü vurguluyorsunuz. Babanızı ise biraz pas geçiyoruzsunuz...

Yoo, babamdan da bahsediyorum...

Bu arada, birçok sefer de terapi gördünüz... "Elektra"da, "babamın gözleriyle bakıyorum" diye bir mısra var...

O şarkı çok boyutlu, derin bir şarkı. Kolay kolay telefonda ve birkaç cümlede anlatılabilecek gibi değil. Şarkının kahramanı, aynaya bakıyor, kendi imgesini ve babasını görüyor, babasının gözlerini... Özetle, böyle. Ama, bunun ardındaki mana, birkaç dakikada anlatılabilecek gibi değil, çok boyutlu bir şarkı...

Freudyen bir boyut da var mı?

Freudyen bir şarkı yazmak gibi bir niyetimiz yoktu. Frank'le (McGuiness) birlikte, habis ruhlu bir kadın hakkında orijinal bir şarkı yazmak istedik. Elektra'yı bir sembol olarak aldık. Habis ruhlu erkekler hakkında bir sürü şarkı vardır, "Midnight Rambler" gibi mesela. Biz, habis ruhlu bir kadın hakkında güçlü, güzel bir şarkı yapmak istedik.

Çiçek çocukları çok önemli bir olaydı. Hayatın plastikleşmesine, büyük tekellere, çevre kirliliğine karşı bir tavırdı. Ve bence çok muteberdi. Fakat, fazla erken bir hareketti. O günün dünyasından otuz yıl öndeydi, otuz yıl ilerideydi.

Gerek kitabınızı yazarken –çünkü kitabınızda da Elektra'yı bir sembol olarak kullanıyorsunuz, hatta doğrudan "Elektra kompleksi"nden söz ediyorsunuz–, gerekse terapi gördüğünüz günlerde Elektra kompleksi kavramı üzerinde düşünmüş müydünüz?

Hayır, hayır. *(gülüyor)* Hiç düşünmedim. Mitoloji referanslı terapi, Freudyen olmaktan ziyade Jung ekolüdür. Benim gördüğüm terapi ise Freudyen prensiplere sahip olmakla birlikte, "şimdi ve burada" dedikleri bir yaklaşımla uygulanıyordu. Dolayısıyla, geçmişin incelenmesinden ziyade, "şimdi"nin incelenmesiydi. Öte yandan, benim temel sorunum uyuşturucu madde bağımlılığıydı. Ve "şimdi ve burada" denilen terapi yönteminin amacı da bu bağımlılığı "şimdi ve burada" ortadan kaldırmaktı. Bu nedenle, geçmişim değil, "şimdi"m terapi altındaydı. İyi ki de böyleydi, yoksa Freudyen bir psikanalizi kaldıramazdım doğrusu. Ama, böyle bir şeye de ihtiyacım olduğunu sanmıyorum. Benim ihtiyacım, uyuşturucu bağımlılığından kurtulmaktı. Terapi üç yıl sürdü, şükürler olsun, üç yıl içinde meretten kurtuldum. *(gülüyor)* Çok zor oldu ama... Olabileceği kadar da zor olmadı açıkçası. Freudyen bir psikanalize girseydim, keçileri kaçırırdım herhalde.

"Electra"da bir de Afrika referansı var. Afrika sizin için ne ifade ediyor?

Afrika'yı çok seviyorum. Pek fazla bilgim yok ama. Sihirli bir yer gibi geliyor bana, sihirli ve güzel. Sadece Fas'ı biliyorum, başka bir Afrika ülkesine gitmişliğim yok. Ha, bir de Mısır'a gittim, biraz da Mısır'ı biliyorum. Afrika, nasıl desem bilemiyorum... Çok... Çok "muktedir" bir yer. Her neyse... Aslına bakarsanız Afrika hakkında pek bir fikrim yok.

TV haberlerinde sık sık söz konusu oluyor...

Ben pek TV haberlerini seyretmiyorum... Çok iç bunaltıcı. Elbette kastettiğiniz şeylerden haberdarım, neyi kastettiğinizi anlıyorum... Şu kadarını söyleyebilirim: Bu toplumda, tarihin bu anında, yeni bir binyılın eşiğinde, Afrika'da ve başka yerlerde hüküm süren yoksulluk, sefalet ve bütün o savaşlar insanlığın yüz karasıdır.

Beşinci şarkıya geçelim mi, "Wilder Shores Of Love"a... Basın bildirisinde bir kitaptaki bir cümleden esinlenerek o şarkıyı yazdığınız söyleniyor...

Hayır, "Wilder Shores Of Love" bir kitabın adı.

Yazarı kim?

Hatırlamıyorum... Yanımda değil şu anda. Anita vermişti bana, Anita Pallenberg... Çeşitli portrelerden oluşan bir kitap. Tarihin çeşitli dönemlerinde, yaşadıkları toplumların "norm"larından koparak, özgürleşerek diledikleri gibi yaşayan kadınlar hakkında bir kitaptı.

O kadınların kimler olduğunu hatırlıyor musunuz?

Bir dakika, biraz düşüneyim... Sarah Bernhardt... Isadora Duncan... İmparatoriçe Josephine, Bonaparte'ın sevgilisi... Normlara ayak uydurmayan, konformist olmayan kadınlardan bahseden bir kitaptı özetle... Ama, şarkının kitaptaki kadınlarla bir alakası yok, sadece kitabın ismini aldım, güzel bir ifade olduğu için...

Bugünlerde neler okuyorsunuz, kitabınızda iyi bir okur olduğunuzu söylüyorsunuz...

Evet, öyleyimdir... Bugünlerde neler okuyorum?.. Bir dakika, böyle birdenbire sorulunca her şey uçup gidiyor zihnimden... *(gülüyor)* Basquiat'nın resimleri hakkında bir kitap okuyorum, Basquiat'nın resimlerini çok beğeniyorum, bakmaya doyamıyorum. Germaine Greer'in bir kitabını okuyorum, çok iyi bir kitap. "VIII. Henry'nin Otobiyografisi" diye bir kitap var elimde...

Mick Jagger en gözde yazarının Graham Greene olduğunu söylüyor, siz Greene'i nasıl buluyorsunuz?

Mick'in gözdesi Greene'miş öyle mi?.. E, anlaşılır bir şey... Onunla aynı zevkleri paylaşmadığımız açık...

"Wilder Shores Of Love"ı dinlerken Bob Dylan'ın son albümü geldi aklımıza...

"Time Out Of Mind"ı kastediyorsunuz, öyle değil mi?

Evet.

Çok doğal, çünkü iki albümde de aynı müzisyenler var. Ayrıca, "Time Out Of Mind"ın prodüktörü Daniel Lanois ve aranjörü Mark Howard şarkının düzenlemesini yaptı.

Yalnız müzik değil, sözler de... "Time Out Of Mind"daki "Love

ZeN Bakırköy Akıl Hastanesi'nde
(CD/MC)
KODMÜZİK

KOD DAĞITIM: Tel: 0212 293 2065 - 292 0465 Faks: 0212 292 0473 kod muzik@superonline.com - www.kodmuzik.com

Gördüğüm terapi geçmişin değil "şimdi"nin incelenmesiydi. Temel sorunum uyuşturucu bağımlılığıydı. Bu nedenle, geçmişim değil, "şimdi"m terapi altındaydı. Freudyen bir psikanalize girseydim, keçileri kaçırırdım herhalde.

Sick"deki "I'm love sick / sick of love (aşk tuttu beni / aşk usandırdı beni) nakaratı özellikle. Kitabınızda da buna yakın cümleleriniz vardı...

Doğru, kitabı yazarken yalnızdım, yalnız yaşıyordum, uzunca bir süre de yalnız yaşadım. Ama geçen yaz birisine aşık oldum. Yani, aşktan usanmış değilim.

"Time Out Of Mind"ı nasıl bulmuştunuz?

Mükemmel. Albümün prodüksiyonu için Mark Howard'ı seçmemin sebebi de bu. Dylan'ın sesini çok başarılı bir biçimde işlemişlerdi. Benim sesim de bir bakıma Dylan'ınki gibi. Dylan'ınki gibi tuhaf bir ses. Dylan'ın sesini teknik olarak çok başarılı bir biçimde aksettirmişlerdi. Bu konuyu Dylan'a danıştım. O da Mark Howard ve Daniel Lanois ile çalışmak istememi çok yerinde buldu.

"Time Out Of Mind" sizce de Dylan'ın en güzel albümü mü? Birçoklarına göre öyle...

Bence, en güzeli değil, ben öyle sınıflamalar yapmıyorum. Bence, "en güzeller"den biri.

Bize de, bugüne kadar yaptığı bütün albümlerin hülasası gibi gelmişti.

Doğru, bence de öyle. Zamanın bu noktasında, kişiliğinin mükemmel bir ifadesi. Müthiş bir albüm. Ama "en güzeli" diyemeyiz, çünkü bakarsınız yarın aynı güzellikte bir albümle çıkagelir. Hatta belki de daha güzeliyle. *(gülüyor)* Benim gözdelerim başka albümleri.

Hangileri?

"Highway 61" ve "Blonde On Blonde". Ama, "Time Out Of Mind"a bayıldığımı söylemem gerekir. Ve tabii "World Gone Wrong"... Müthiş bir albüm o. Ben iflah olmaz bir Dylan fan'ıyım.

Altıncı şarkıya geçelim mi, "Marathon Kiss"e... Daniel Lanois yazmış...

Evet. Daniel'i yıllardır hayranlıkla izliyordum. Yalnızca düzenlemelerini değil, kendi albümlerini de çok beğeniyorum. "Vagabond Ways"e el attığı için çok talihli buluyorum kendimi. Bilmem farkettiniz mi, Emmylou Harris'in tarzı var armonide. "Marathon Kiss" bence harika bir şarkı.

O şarkıyı dinleken Jimi Hendrix'in bir dizesi geldi aklımıza...

Hangisi?

"Excuse me while I kiss the sky" (müsaadenizle gökyüzünü öpeyim bir)...

Ah, evet.

Paralel bir duygu var gibi...

Sosyal bir esriklik duygusu, öyle değil mi? Tam öyle.

Kitabınızda, Jimi Hendrix'i ilk defa 1966'da, Londra'da Mick Jagger'la beraber seyrettiğinizi, Jagger'ın Hendrix için "dünyayı sarsacak" dediğini naklediyorsunuz. Sizin izlenimiz de öyle miydi?

Evet, dünyayı sarsacağından emindim.

En çok sevdiğiniz Jimi Hendrix şarkısı hangisi?

"And The Wind Cries Mary".

"Marathon Kiss"de dikkatimizi çeken dizelerden biri de "nobody sees the inside"dı.

Öyle değil mi? Herkes bazen böyle hissetmiyor mu? Gerçek de öyle zaten.

Oscar Wilde'ın enteresan bir sözü var, "yalnızca sığ insanlar yüzeydeki görüntüyü ciddiye almaz"...

Buna katılıyorum. Ne görüyorsanız, gerçek odur. Genellikle.

"İçerde" başka gözlerin göremediği bir "öz"ün bulunduğu gibi bir ima var mı, "nobody sees the inside"da...

Elbette. Kimsenin göremediği bir "öz" var "içerde". İnsanın kendisinden başkasının bilmediği bir öz. *(gülüyor)*

Ama, "dışardaki", "içerdeki"nin tezahürü değil mi?

Bilmem. Her zaman değil galiba. Ama içiçeler. Biri ötekinin tezahürü veya yansıması olmasından ziyade, ikisi içiçe. Ama, "içerdeki"ni başka gözler göremiyor, ancak "dışardaki"ne bakarak hüküm veriyor. Bu da yanıltıcı olabiliyor. Pırlanta gibi birisi, dışardan bakınca berbat biri gibi gelebiliyor.

Yedinci parçaya geçelim mi? "For Wanting You"ya... O şarkıyı dinlerken, bir arkadaşımız, adı Ali, "deneyimli kadınların anlatacak çok şeyleri var" dedi, ne dersiniz?

(bir kahkaha patlatıyor, arkasından nidayla karışık) "Sweet"l.. Evet, çok güzel bir şarkı. Elton John'la Bernie Taupin'in eserleri. Bernie'yle arkadaşız, ama Elton'la tanışmıyoruz, biraz garip ama, çünkü aynı çevrenin insanlarıyız, birçok ortak ahbabımız var, ama hiç tanışmadık, birlikte olmadık. Bernie'yle Los Angeles'da bir AIDS'le mücadele kampanyasında karşılaşmıştık. "Haberin olsun" demiştim, "önümüzdeki günlerde senden bir şarkı isteyeceğim". O da, "memnuniyetle" demişti. "Vagabond Ways"i hazırlamaya başladığımda, Bernie'yi aradım, "evet" dedim, "vakit bu vakit". Elton'la tanışmıyordum ama, ikisinin birlikte yaptıkları bir şarkı olsun istiyordum. Çünkü o ikilinin yaptıkları şarkılara bayılıyorum. Bernie, "nasıl bir şarkı istiyorsun güzelim" diye sordu. Ben de dedim ki, "biraz seks, biraz acı, çok değil ama, az acı *(gülüyor)*, sado-mazo bir aşkın şarkısı". Bernie de yazdı. Bir hafta, on gün sonra sözleri gönderdi. O sıra Elton Avustralya'da turnedeydi, on gün sonra da müzik geldi çıkageldi postadan. "For Wanting You"nun müziği. Harikaydı. Harika.

Brecht'ten etkilenmemek mümkün değil. Politik bir insan değilim derken, politik görüşüm yok demiyorum. Herkes benim nerede durduğumu biliyor zaten. Ben sosyalistim. Daha doğrusu anarşistim. Ama bunu bas bas bağırmak bana doğru gelmiyor.

"Deneyimli kadınların anlatacak çok şeyi var" dedirtecek bir şarkı diyebilir miyiz?

(Bir kahkaha daha) Evet, belki... *(gülüyor)* Bilmem... *(ciddi bir ses tonuyla devam ediyor)* Sanırım, tecrübe, önemli bir... Bir... *(tekrar gülmeye başlıyor)* Bilmiyorum, hakikaten bilmiyorum.

Şarkıda, "we do what we must / law of love and lust" (elimiz mahkumuz uymaya / aşkın ve arzunun kanununa) diyorsunuz...

Evet, ama... Bunu ya biliyorsunuzdur, ya bilmiyorsunuzdur... Bildiğinize eminim. *(gülüyor)*

Yani, deneyimli bayanların bile anlatabileceği bir şey değil...

Deneyimli veya deneyimsiz, herkesin anlatacağı çok şey var bu konuda. Bunlar bir yana, "For Wanting You" çok güzel bir şarkı.

Sekizinci şarkıya geçelim mi? "Great Expectations"a... Şarkıyı dinlerken ister istemez Charles Dickens'ın "Büyük Umutlar"ı geliyor akla...

Tabii, tabii. Şarkıyı yazarken benim aklımdaki de "Büyük Umutlar"dı.

Charles Dickens hakkında ne düşünüyorsunuz?

Müthiş bir yazar. Beni o şarkıyı yazmaya iten şey, Paris'te seyrettiğim bir "Büyük Umutlar" uyarlamasıydı. Felaket kötü bir şeydi. Yeni bir versiyondu. İfrit oldum. Öyle ifrit oldum ki, eve gelir gelmez o şarkının söz-

lerini yazmaya koyuldum. Kayıtlar için Oxnard'a giderken, o sözleri de yanıma almıştım, çünkü çok iyi olduğunu düşünüyordum. Kayıtlar esnasında müziği de oluştu zihnimde.

Charles Dickens'ın tasvir ettiği toplumsal şartlar, bugünlerin dünyası için de geçerli mi sizce?

Kesinlikle. Sanki 19. yüzyılın son çeyreğini değil de, 20. yüzyılın son çeyreğini anlatıyor gibi. Ama, seyrettiğim o berbat filmde, ne bu bağlantı vardı, ne de Dickens'ın anlattığı insanlık durumu.

Dokuzuncu şarkıya geçelim mi? Ünlü Cohen bestesine, "Tower Of Song"a... Basın açıklamasında, "niye albüm yaptığımın cevabı o şarkıdır" diyorsunuz...

Evet, benim manifestom "Tower Of Song". Sanatsal manifestom.

Leonard Cohen tribute albümü "I'm Your Fan"de o şarkıyı Nick Cave söylüyor, Cave'in yorumunu nasıl buluyorsunuz?

Dinleyemedim, ama bahsini duydum.

Nick Cave'i nasıl buluyorsunuz?

Bir fikrim yok, hiç dinlemedim. Ama çok iyi bir müzisyen olduğunu biliyorum. Nick Cave fanı olan arkadaşlarım var.

Son şarkıya geldik, "After The Ceasefire"a...

Frank McGuiness'in şarkısı. Frank'in ve Daniel Lanois'nın...

"Aşka ve şavaşa dair bir şarkı" olduğunu söylemişsiniz...

Evet, aşka ve şavaşa dair bir şarkı.

"Strange idea of living in the past" (geçmişte yaşamak, garip bir duygu) diye bir dize var... "İrlanda sorunu"na bakışınızın ifadesi olarak düşünülebilir mi bu? Ya da şarkının tamamı...

Frank McGuiness, İrlandalı, dolayısıyla İrlanda sorununu ve IRA meselesini yakından izliyor, üzerinde düşünüyor, tartışıyor. Ama şarkı yalnızca İrlanda'daki iç savaşa dair değil. Aynı zamanda bir ilişkiye dair, bir kadınla bir erkek arasındaki gönül ilişkisine... "Savaş", o ilişkiye ilişkin bir mecaz. "Ateşkes" de... O şarkıyı iki düzeyde dinleyebilirsiniz. İki ulus, iki halk veya iki toplum arasındaki ilişki olarak da, iki insan arasındaki ilişki olarak da.

Yalnız "İrlanda sorunu"na ilişkin olarak da değil galiba, Bosna'ya ve benzeri başka "içsavaş"lara ilişkilendirilerek de dinlenebilir herhalde...

Elbette.

Sizin "İrlanda sorunu"na, oradaki "ateşkes"e ve barış görüşmelerine bakışınız nasıl?

Umarım barış gerçekleşir. Çok karmaşık bir mesele. Ben aslında bu konularda fikir beyan etmiyorum. İrlandalı değilim, İngilizim. Politik bir insan değilim. Kendime göre fikirlerim var elbette, ama bunları kendime saklamayı uygun buluyorum. Ama, İrlanda'daki bütün sıradan insanlar, barış istiyoruz.

Birinci çoğul şahıs kullandınız...

Ben İrlanda'da yaşıyorum.

IRA hakkında ne düşünüyorsunuz?

Bir sempati duyuyorum tabii. Ama, bakın, benim "İrlanda sorunu" hakkındaki şahsi duygularımı dile getirmem pek akıllıca bir şey olmaz. Dediğim gibi, İrlanda'da yaşıyorum. *(gülüyor)* Ben terörizm aleyhtarıyım. Bunun lamı cimi yok. Öte yandan, IRA, silahlı mücadele veren bir örgüt. Bunun da lamı cimi yok. Fakat onların bakış açısını da anlayabiliyorum. Bu da böyle.

Kurt Weill'ın müziğinin, 1920'lerin, 30'ların haleti ruhiyesinin sizi büyülediğini söylemiştiniz...

İki albüm yaptım, Kurt Weill'in müziğiyle.

Ve Brecht'in sözleriyle... Brecht'i nasıl buluyorsunuz?

Weill'ın müziğine girince, Brecht'i ıskalamak imkansız. Brecht'ten en az Kurt Weill'dan etkilendiğim kadar etkilendim. Etkilenmemek mümkün değil zaten.

"Politik bir insan değilim" demiştiniz, ama Brecht'ten etkilenen, Lennon'ın "Working Class Hero"sunu (İşçi Sınıfı Kahramanı) söyleyen bir sanatçısınız...

Politik bir insan değilim derken, politika üzerine konuşmak için gereken donanıma sahip değilim demek istiyorum. Politik görüşüm yok demiyorum. Herkes benim nerede durduğumu biliyor zaten.

Nerede duruyorsunuz?

Ben sosyalistim. Daha doğrusu anarşistim. *(gülüyor)* Ama bunu bas bas bağırmak bana doğru gelmiyor.

İngiliz İşçi Partisi'nin öncülüğünü yaptığı "yeni sol"u nasıl değerlendiriyorsunuz?

Politika benim uzmanlık alanım değil. Bu konuda yorum yapacak donanımda olmadığımı düşünüyorum. Bir fikrim var tabii ki, ama bunu kendime saklamayı daha uygun buluyorum.

Seçimlerde "yeni sol"a oy verdiniz mi?

Ben hayatımda hiç oy kullanmadım.

Thatcher'a karşı da mı kullanmadınız? "Yeni Sağ"a tepki duymadınız mı?

Çok güçlü bir tepki duydum. Ve yapmam gerekeni yaptım.

Ne yaptınız?

Ülkeyi terkettim. Artık Britanya'da yaşamıyorum. *(gülüyor)* İrlanda'da yaşıyorum. Yapmam gerekeni yaptım. Kendi tarzımca. *(gülüyor)*

Maalesef vaktimiz doldu galiba...

Evet, hemen her şeyi konuştuk herhalde...

Söyleşi: **Yücel Göktürk**

Marianne Faithfull'a

Hayır, olmaz koyvermem
Olmaz, koyvermem seni
Müsaade etmem
Kurumasına peteklerin
Çarmıhını omuzuna alıp
giderken sen
Müsaade etmem
Ahına vahına cemaatin
El sallatmam çiçek kızlarına
Arkasından cenazenin
Müsaade etmem
Tuz buz olmasına
Küçük kızın ağzındaki incilerin

Patti Smith
1971, "Seventh Heaven"dan

BARRY ADAMSON
THE MURKY WORLD OF BARRY ADAMSON
MUTE

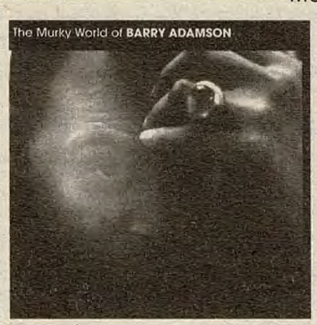

Nick Cave & The Bad Seeds'in basçısı Barry Adamson'ın solo albümlerinden seçilmiş parçaların yer aldığı bir 'best of' derlemesi.

CAN/BOX - MUTE

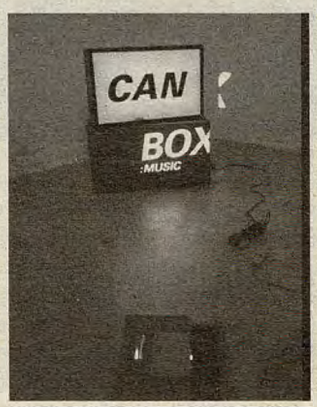

Popüler müziğe etkisi Velvet Underground'ınkiyle kıyaslanacak kadar önemli olan Alman topluluk CAN'in box-set'i; konser kayıtlarının ve daha önce yayınlanmamış parçaların yer aldığı iki CD, 500 sayfalık bir CAN kitabı ve topluluk ile ilgili belgesel ve konser görüntülerini içeren iki saatlik bir video kasetten oluşuyor.

MOBY
PLAY
MUTE

Moby, Play'de geleneksel blues ve gospel şarkılarından aldığı sample'ları, big-beat ve hip-hop ritimleriyle biraraya getirerek yepyeni bir tınıya imzasını atıyor.

KODMÜZİK

KOD DAĞITIM: Tel: 0212 293 2065 - 292 0465 | Faks: 0212 292 0473 | www.kodmuzik.com | kodmüzik@superonline.com

Mercury Rev

Yıllar yılı kendi kısıtlı dinleyicisiyle yetinen Mercury Rev'in "loser" talihi tek bir albümle, "Deserter's Song"la döndü. O da zaten hemen keşfedilmedi, ama çıkışından aylar sonra adeta klasikleşti. Son albüme kadar uzanan hikayeleri aslında birçok rock grubunun hikayesi: Hikayeyi Jonathan Donahue'nun iki ayrı tarihte, son albümden çok önce ve son albümden hemen sonra verdiği iki mülakatı yan yana okuyarak öğreniyoruz...

Üzüm salkımı gibiyiz

Jonathan Donahue: Amerika bizden hazzetmiyor, çünkü biz zavallı "loser"larız, onların gözünde hiçiz, sefiliz.. Ayrıca, "Yerself Is Steam" albümümüz orada, albümün piyasaya çıkışından birkaç hafta sonra iflas eden Rough Trade USA adlı bir şirketten çıkmıştı. Tek istediğimiz birkaç şarkıyı orda burda duymaktı. Ama A Mint Film adlı bir İngiliz şirketinden başka kimsenin ilgisini çekmedi.

İnsanın kendi ülkesinde bu denli ilgi görmemesi cesaret kıncı bir şey değil mi?

ABD'de orta derecede önemli bir gruba yer yok. Ya devasa, büyük bir grup olacaksın ya da ilelebet adsız sansız kalacaksın. Bugüne kadar, Guns'N'Roses'la aşık atamayacağını düşünen pek çok iyi grubun cesaretini kırdı zaten bu durum. İyi gruplar, asla yırtamayacaklarından emin olarak müzik yapmaya devam edenler. Mercury Rev de bu kategoride yer alıyor.

Siz hepiniz farklı farklı kentlerde yaşıyorsunuz. Mercury Rev'i bir grup olarak değerlendirebilir miyiz?

Bizim için grup lafı fazla high-tech kaçıyor, beşli ise fazla salaş. Biz daha ziyade bir salkım gibiyiz, tıpkı üzüm salkımı gibi. Asla işleri tıkırında gitmeyen bir loser'lar salkımı. Bu akşam yatacağım otel odası kesinlikle bir yıldır yattığım en iyi yer olacak. Aylardır koridorda yatıyorum, Grasshopper ise bir merdiven aralığında yaşıyor. Pılısını pırtısını abisinin evine taşıdı, orada plakların, dergilerin arasında barınıyor. Hayvanat bahçelerindeki maymun kulübelerine benziyor. Halinden gayet hoşnut... Grup, hayır, biz bir grup değiliz. Böyle bir adlandırma için birbirimizi yeteri kadar tanımıyoruz. Sadece mecbur olduğumuz zamanlar, turneye çıkmak için bir araya geliyoruz. En fazla bu kadar dayanabiliyoruz. Durmadan birbirimizle kavga ediyoruz, gerilim kesintisiz yani. Birbirimizle itişmemiz için bütün nedenler mevcut. Hatta geçen gün çok şiddetli bir kavganın ardından neredeyse ayrılıyorduk. Yıllardan beri, gitar çalmama izin vermiyorlar, bu da beni öfkeden çıldırtıyor. Şimdi de çal diyorlar. Onlara samimi olmadıklarını söyledim ve yumruklar uçuşmaya başladı... *(bezgin bir şekilde gülümsüyor)* Eğer böylesi bir şiddet noktasına geliyorsak, birbirimize öldüresiye öfkeleniyorsak, bu aynı zamanda birbirimize karşı güçlü bir şey duyduğumuz anlamına da gelir. Grasshopper'a karşı duyduğum nefret aşka benzer bir şey. Bir grubu ayırabilirsin, ama salkımı ne yaparsın? Birkaç taneyi çıkarıp alabilirsin, ama parçalayamazsın. Salkım ölümsüzdür. Kardeşler birbirleriyle dövüşüp dururlar, ama bu aileyi öldürmez. Her neyse, sonuçta yalnızca turnelerde görüşmeye gayret ediyoruz. Asla prova yapmıyoruz, beraber sürtmüyoruz. Zaten bu çok zor olurdu: Baterist ve basçı Buffalo'da oturuyor, ikinci gitarist nerde kalacak yer bulursa orda takılıyor, Grasshopper New York'a yerleşti, flütçü ve ben Brooklyn'de oturuyoruz. İlk başlarda daha da berbattı, dört farklı eyalette yaşıyorduk. Böylesi çok daha iyi: Sadece stüdyoda görüşüyoruz, herkes işini yapıyor ve evine dönüyor.

Peki nasıl beceriyorsunuz, her şey stüdyoda emprovize olarak mı çıkıyor?

Herkes kafasında bir takım fikirlerle geliyor. Tıpkı kilden bir top gibi kocaman bir top yapıyoruz, onu yoğuruyoruz ve yavaş yavaş fazlalıkları atıyoruz. Bana sözleri eklemek kalıyor geriye. Yedeğimde tonlarca söz var. Evde kelimenin gerçek manasında beste yapmıyoruz, ama müzik her zaman var. Televizyon seyrederken küçük bir müzik duyuyorum... *(kulağını uzatıyor)* Şu kültablalarını toplayan ve onları birbirine çarpan adam da müzik yapıyor. Geçen gün bir modern sanat galerisini geziyorduk. Bateristimiz bir heykelin önünde dikildi, tamamen boş gözlerle bakıyordu, sonra birden

ayağıyla tempo tutmaya başladı. O mutlak sessizlik içinde bir müzik duymuştu. Bagetlerini çıkardı ve bütün heykellerin üstüne vurmaya başladı. Galeri sahibi koşa koşa geldi: "Hey sersem, sanat bunlar!" "Farkındayım, moruk. Sound'ları harika!" *(gülüyor)* Bu allahın cezası grupta herkes beste yapabiliyor, işte zaten bu yüzden de o kadar çok kavga gürültü çıkıyor. Diğerleri kabul etmeyince, niçin müzik yazacaksın ki? Bütün kararlar oybirliğiyle alınıyor, eğer senin fikrin kabul görmezse, surat asmadan enstrümanına dönüyorsun. Küçük ölçekli bir toplum gibi örgütlenmiş bulunuyoruz. Herkes kendi bölgesinin şefi, kendi alanından sorumlu, diğerlerini de rahat bırakıyor. Uzlaşma denen şeyi, grup dışında yapıyoruz, mesela söyleşi verirken. Söyleşi mevzuundan hiç hoşlanmıyorum, gayet doğal bir şekilde yaptığım şeyleri tahlil etmekten nefret ediyorum. Söyleşiler huzurumu bozuyor. Çünkü müziğimizi açıklayabilmekten acizim. Eğer bunu yapmaya meraklı olsaydım, uçamazdım. Bu bizim müziğimizi öldürürdü.

Böylesi bir kendiliğindencilik kontrol edilebiliyor mu?

Bazı şarkılar daha bir yapı üzerine oturtulmuş, diğerlerininse ucu tamamen açık. Emprovizasyona çok geniş yer bırakıyoruz; yoksa sahnede uyuyakalırdım. Albüm sadece bir çıkış noktası, sözler açısından bile böyle. Telif hakkını elde tutmamıza yetecek kadar, minimum bir yapı... *(gülümsüyor)* Çok tanımlı, kesin bir çerçeve içinde çalmamak bizim için hayati önem taşıyor, cazda olduğu gibi. Başlangıçta bir tema var, sonda aynı tema geri geliyor, ikisinin arasında her şey serbest. Her akşam birbirinden farklı, şarkılar hiçbir zaman aynı değil, dolayısıyla da asla sıkıcı olmuyorlar. Hiçbir şey daha baştan planlanmış, hesaplanmış, programlanmış değil. Bütün istediğim rüyalar ülkesine ulaşmaktı, bazen müzik dinlerken gittiğin o yere. Kendi kendimi uçuracak bir albüm yapmak. Miles Davis'in "Sketches From Spain"i, annemin hep radyodan dinlediği klasik müzik, bir konuşmanın güzel melodisi, bütün bunlar benim zihnimde aynı şekilde yankılanıyor.

Caz-rock ya da progresif rock tuzağına düşmekten korkmadınız mı?

(öfkeli) Oooooof! Bu dediğin pop müzik, marazi kafalar için yapılmış pop. Uyuşturucu mu? Evet, tabii aynı hesap. Tıpkı kabızlık, baş ağrısı, kavga, erken boşalma, seks ya da aşırı çikolata düşkünlüğü gibi... Kafamız iyiyken bize harika gelen şeyler ertesi gün berbat görünüyor. Bir insana bağımlı olmak uyuşturucuya bağımlı olmaktan çok daha ıstırap verici. Böyle bir durum benim karaciğerimi mahvediyor, daha kötüsü olamaz... Grashopper'la birbirimizi çok uzun süreden beri tanıyoruz. Buffalo'da bir ıslahevinde tanıştık. Eğer bir grup kurarsak karnını doğru dürüst doyuracağına ikna ettim onu, bu şekilde kandırdım. Birbirimize karşılıklı yalanlar söyleyerek Mercury Rev'i oluşturduk. Bu türden kurnazlıklar gerekiyor bazen, yoksa kimsenin kıçını kaldıracağı yoktu.

İlk zamanlar Mercury Rev sadece bir vakit geçirme aracı mıydı, yoksa bir gruba ihtiyacınız var mıydı?

Gayet ciddiydik. Hiçbir zaman aylak, boşta gezen adamlar olmadık, ne kadar siktiri boktan iş varsa yapıyorduk: Evlere pizza servisi, seyyar sosisli sandviç satıcılığı, aklına ne gelirse... İşsizliğin kasıp kavurduğu, insanın ruhunu daraltan bir şehir olan Buffalo'da bunlardan başka yapacak iş yoktu. Bütün bunların yanısıra, yeme içme, eğlence durumlarında da dünyanın en iyi yeridir. Ben kendimi bildim bileli radyo dinleyerek şarkı söylerdim. Ama 21 yaşına gelinceye kadar, bir grubun üyesi olabileceğim hayatta aklıma gelmezdi. Sınıfın en arkasındaki yerimde, sıramın üstüne bir klavye resmi çizmiştim. Ders boyunca onu çalıyordum,

yaptığım müzikten, Beatles'ın müziğinden başka bir şey duymuyordum. Bunlar 70'li yıllarda, müziğin ve radyoların iyi olduğu zamanlarda oluyor. Eve gelir gelmez radyoyu açardım ve bütün dinlediklerim, Stones, Doors filan, beni transa sokardı. Sonra, günün birinde bütün bunlar yokoluverdi. 50'li ve 60'lı yılların yeniyetmeleri yetişkin oldular, ama beraber büyüdükleri, dans ettikleri, ilk aşklarını öptükleri müziği terk etmek de istemiyorlardı... Onlar her zaman Beatles'a, 60'lı yıllara sadık kalacaklar ve bugün iktidarda oldukları için de nostaljilerini herkese dayatıyorlar. Başka bir şey duymak istemiyorlar. Bizim kuşağımız sessizliğe mahkum edilmiş durumda. Bir kez daha zavallı "loser"larız. Bu "baby boom" kuşağıyla nasıl başedilebilir? Bütün yapabileceğim, kendi köşemde birkaç şarkı yazmak, orda burda tek başına yaşayan birkaç adama değebilmek. Kitlelere ulaşmak için en ufak bir şans yok.

Üniversite radyolarının hakiki bir alternatif olduğunu sanıyordum.

Walkman'ine, hoparlörüne bir bak... Hiç bugüne kadar binlerce watt'lık kolonların karşısında, bir konserde kaset dinlemeyi denedin mi? Okul radyolarının etkisi de aşağı yukarı aynı. Tam bir adaletsizlik, kimse aslında alternatif olamıyor. Ticari radyolar Cure ya da Depeche Mode bile çalmıyorlar, bu gruplar milyonlarca albüm satsa bile fazla yıkıcı bulunuyor. Üniversite radyoları ise çoğunlukla alıkların, yontulmamış, cahil adamların elinde. Ellerine ne geçerse, bilmeden etmeden, hiçbir ayrım yapmadan çalıyorlar. Onların DJ'lerinin ticari radyolarınkinden hiç farkı yok, aynı derecede beceriksizler. Kimse doğru dürüst kendi programını hazırlamıyor. Bu radyolar, tek derdi kokain ve karı bulmak olan bir yığın sersemle dolu.

Sana rock'u sevdiren radyo mu olmuştu?

Evde her zaman müzik dinlenirdi. Babam hep şarkı söylerdi, kız kardeşim keman çalardı, annem temizlik yaparken eski Dylan plakları koyardı.... Beş yaşındaki halim gözümün önüne geliyor, Doors'un "Light My Fire"ını ya da Beatles'ın bir 45'liğini almak üzere Baltimore'da bir süpermarkete giriyoruz. Abisi Beatles afişleri biriktiren bir arkadaşıma giderdim sık sık, onlara gitmek, Led Zeppelin dinlemek çok heyecan vericiydi. Led Zeppelin'den feci korkardım. Bugün herkesi güldürüyor, ama bir velet için olayın mistik yanı hakikaten etkileyiciydi. Kendimi bir tarikatın üyesiymiş gibi hissediyordum, sanki büyüyle falan uğraşıyormuşum gibi, tökezleyinceye kadar son hızla koşan ve parkta bira içen bir vahşi gibi... Bütün çocuklar orada takıldı kaldı: Led Zeppelin, Who, Beatles, Doors, Pink Floyd ve Stones; altı grup hayatlarına yetiyordu. Ama benim için öyle değildi. Daha fazlasına ihtiyacım vardı.

Tek tutkun müzik miydi?

Motosiklet ve kulübeler vardı bir de. Jean montlar, motosikletçi çizmeleri, kaçak, çalıntı mobiletler... Evlerin arasında yarış yapardık. Mahallede beşyüz tur! Kendimize ağaçlardan kaleler yapardık, hayatımı orada geçirirdim. Bizim mahallede inşaat yapmak için yeri kazdıklarında, işçiler topladığı yirmi metrelik iki dağ halinde bir kenara yığdılar. Bizim mahallenin veletlerinin bir dağı, komşu mahalleninkilerin de kendi dağları vardı. Sürekli savaşıyorduk, killi çamurdan yaptığımız topları birbirimize fırlatıyorduk. Çok serttik. Abim ve arkadaşları en iyi kulübeye sahipti. Kulübeleri tamamen yerin altındaydı, dışardan bakınca hiçbir şey görünmüyordu, içerisi de hakiki bir ev büyüklüğündeydi. Giriş otlarla, bitkilerle kamufle edilmişti. Orada kendimizi çok iyi hissediyorduk, kızlar hakkında konuşuyorduk. Birbirimizden çok şey öğreniyorduk. Kötü, boktan, pis çocuklardık, motosikletlilere hayrandık. Easy Rider tarzı, sert, rock'n'roll, tehlikeli... O dönemi gözden düşürmek, demistifiye etmek için Reagan elinden geleni yaptı; bu gençlik kahramanlarını sorumsuz, pis, serseri, yitikler olarak göstermek için çok çabaladı. Onun 70'li yıllar aleyhtarı kampanyası tam bir beyin yıkamaydı. Ben en çok bu motositletli sınıfı hatırlıyorum. Onları çok zarif bulurdum. Güzel bir dönemdi, henüz video diye bir şey yoktu, insanlar hâlâ birbirleriyle muhabbet ediyorlardı.

Kötü, boktan, pis çocuklardık, motosikletlilere hayrandık. Easy Rider tarzı, sert, rock'n'roll, tehlikeli... Güzel bir dönemdi, henüz video diye bir şey yoktu, insanlar hâlâ birbirleriyle muhabbet ediyorlardı. O dönemi gözden düşürmek için Reagan elinden geleni yaptı; bu gençlik kahramanlarını sorumsuz, pis, serseri, yitikler olarak göstermek için çok çabaladı.

Bu kulübelerde okuldakinden daha çok şey mi öğrendin?

Sadece öğretmen hoşuma giderse dersle ilgileniyordum. Sağdan soldan çöpleniyordum. Aslında bugün hâlâ bir değişiklik yok: Kitap okurken de aynı anda on kitap birden okuyorum. İki sayfa ondan, on sayfa bundan, sonunda kendi hikâyemi kuruyordum. Birbirleriyle bağlantısı olmayan şeyleri bir araya getirmek hoşuma gidiyor. Bu tabii okulda sorun yaratıyordu. Ama öğretmenlerden çekinmiyordum. Eninde sonunda insandılar ve insanları okul dışında alt etmeyi biliyordum. Öteki öğrencilere karşı en ufak bir saygım yoktu, yahudi olduğum için çoğu benimle dalga geçiyordu, takkemle alay ediyorlardı. Çok aşağılık, çok adiydi. Benden dört yaş büyük biri, sırf dinim yüzünden benimle dövüşmek istediğinde ne yapabilirdim? Onların aptallığı beni utandırıyordu, beni asla rahat bırakmıyorlardı. Üniversitede daha şanslıydım. Sinema hocalarımdan biri, Lou Reed'e grubunun adını Velvet Underground koymasını öneren Tony Conrad'dı. John Cale'le Lou Reed'i tanıştıran da o, ilk zamanlar onlarla çalıyormuş. Onun yüzünden Velvet'dekiler güneş gözlükleri takıyorlardı, çünkü grubun üzerinde gözü kör edecek filmler gösteriyormuş, kendisinin çektiği yavaşlatılmış ya da hızlandırılmış görüntüleri onların üstüne yansıtıyormuş. Ondan çok şey öğrendim.

Okulda ya da evinde otoriteyle sorunların var mıydı?

Gençlik çeteleri deniyor ya, öyleydik. Özellikle de arkadaşlarım, suça meyilli gençler. Ben tam bir yalnızdım, bütün hayatımı kendi köşemde geçiriyordum, resim yapıyordum, hep ayrıydım. Tuhaf tuhaf meşgalelerimiz vardı. Bir gün nehir boyunca ilerleyerek kıra gittik. Orada, etraftakileri, gezintiye çıkanları korkutmak için tahtadan ve çiğnenmiş kâğıttan dev bir dinozor yaptık. Korkuta korkuta da oradan geçen kızcağızları korkuttuk. Dinozorumuzun etrafına sığınıp birbirimize kötü kokulu toplar fırlatıyorduk. Tek derdimiz can sıkıntısını alt etmekti, kötü mötü değildik aslında, daha ziyade meraklıydık. Bir yere girmem yasaklandı mı, mutlaka oraya gitmek isterdim, orası hakkında hikâyeler uydururdum. Okulda, bir oda sürekli kapalı tutulurdu. Oranın büyücülerin toplantı odası olduğuna kendimi inandırmıştım. Oraya girmek için çatıya çıkmak ve gizli bir merdivenden inmek gerekiyor diye düşünüyordum. Ve tabii ki binaya tırmandım. Yukarıda, bak sen şu işe, eski bir kapı vardı. Ordan girdim ve koridorlarda kayboldum. Beni öğretmenler buldu ve başıma ciddi iş açtığımı söyleyip beni tehdit ettiler. "Ben kötü bir şey yapmıyordum, büyücüleri arıyordum..." *(gülüyor)* Evde de aynı dertler vardı. Bodrumumuzda bir canavarın yaşadığına ve kardeşimi yediğine inanıyordum. Gözyaşları içinde aşağı inip her şeyi anneme anlattım. "Anne, çok kötüyüm, perişanım, hiçbir şey yapamadım, canavar Steven'ı yuttu." "Tamam peki, şimdi uslu ol, odana çık". Akşamleyin abim sağ salim, sapasağlam eve geldi. Atlayıp boynuna sarıldım. "Steven yaşıyorsun, ne kadar mutluyum!" O da benim suratıma yumruğunu indirdi... *(gülüyor)*

Anne babalarınız grup konusunda size destek oluyorlar mıydı?

Rock'çu olmak pek öyle uygun bir meslek değildi. İngiltere'de, bu da diğer meslekler gibi bir meslek. Amerika'da ise rock'çu oldun mu başarısız, zavallı bir rate gibi görülürsün. Pittsburgh'da bir kulübün patronu bizimki gibi gruplara muamelesiyle ünlüdür: Konserden sonra, daha önce konuşulduğu gibi 100 dolarını vereceğine şakağına bir silah dayar ve hâlâ para isteyip istemediğini sorar. Kimsenin bir rock müzisyenine saygısı yoktur. New York Times bizim hakkımızda bir makale yayınladığından beri annemle babam nihayet benimle gurur duyuyor. Halbuki yıllar boyunca, kimsenin bizim müziğimizden hoşlanmayacağını söyleyip duruyorlardı, çok acayip. Aslında bizim müziğimizi hiç sevmediler, ama ben onların evladıyım, öyle olunca idare ediliyor işte. Grasshopper'ın annesi albümlerimize bayılıyor. Esrarlı sigarasını tüttüre tüttüre bizim parçaları dinliyor... *(gülüyor)*

Albümlerinizin ortaya çıkmasına parasal olarak katkıda bulundular mı?

Her şeyi kendi kendimize ödedik, felâket işlerde çalıştık. Grubun bazı üyeleri aylarca para kazanmak için kanlarını sattı. Her kan verdiğinde sadece 15-20 dolar alıyorsun. Berduşlarla, evsiz barksızlarla beraber... Ayrıca saati 10 dolardan psikiyatrik deneylere katıldık. Bir bardak votka içiyorsun, sana porno film seyrettiriyorlar ve tepkilerini ölçüyorlar. Grasshopper her gün mahkemedeki duruşmaları filme alıyordu. Sonunda artık dayanamayıp bıraktı, çünkü katilleri görüntülemeye tahammül edemez olmuştu. Ben, geceleri bir süpermarketin park yerindeki kasaya bakıyordum. Bir akşam polisin teki, "senin yerinde olmayı hiç istemezdim, çok tehlikeli bir işin var," demişti. "Sen de böyle konuşursan..." "İyi de, benim tabancam ve telsizim var, ayrıca da içi para dolu bir kasam yok." Orada çalıştığım süre içinde üç tecavüz ve beş silahlı saldırı oldu. Sabahları eve dönerken kendimi bir gün daha yırtmış gibi hissediyordum, bu iş beni ufak ufak harap ediyordu.

Geleceğin hakkında düşünüyor muydun, başka tutkuların var mıydı?

Gelecekten nefret ediyorum. Geleceğimde kesin olan tek şey ölümüm. Bu yüzden de bu konuda düşünmüyorum. Bugünün üzerine yoğunlaşıyorum, bazen yarına, ama asla daha uzağa değil. Resim yapıyorum, fotoğraf çekiyorum, hayatımda sadece müzik yok. Dünya için başka bir şey de yapamam. Her yerde sefalet var, ölüm var, benim sunabileceğim tek şey müziğim. Küçük bir kaçış kapısı. Tek tutkum: özellikle de geleceğimi düşünmemek için müziğime kapanmak.

→15

1998

KADERİNE BOYUN EĞMİŞ BİR ŞİDDET

Mercury Rev 80'lerin ortasında küçük bütçeli filmlere ve öğrenci filmlerine soundtrack yaparak başlamıştı. O zaman grubun elemanları kimlerdi?

Jonathan Donahue: Ben, Grasshopper ve Suzanne. Yani bugünkü elemanların aşağı yukarı aynısı. Sadece yaptığımız iş, bugüne kıyasla daha küçük bütçeli ve daha lo-fi'ydı. "Yerself Is Steam" döneminde ben aynı zamanda Flaming Lips grubunun üyesiydim.

Ne zaman sürekli olarak Mercury Rev'e dahil oldun?

Sanırım o zamanlar Mercury Rev'i bir tür ek proje grubu olarak görüyordum. Posta yoluyla çalışıyorduk. Postayla bantlar yolluyorlardı, ben onlara bantlar yolluyordum. Bir noktadan sonra Flaming Lips haricinde de bir gruba dahil olduğunu hissettim ve tamamen onlara döndüm.

1994 yılında David Baker gruptan ayrıldığında müziğinizde nasıl bir farklılık oldu?

Oradan yola devam ettik, biraz değişmiş bir halde. Yeni elemanlar katıldıkça herkes kişisel yeteneğini ve beğenisini kattı işin içine. Yeni teknolojilerle çalışmaya başladık. Aynı anda farklı şeyler üzerinde çalıştık ve bunlar birleştiğinde ortaya büyük bir değişim çıktı. Yeni şarkıların çoğu, gruptan ayrılanlarla aramızdaki sözsüz diyaloglar. Birbirimize hiçbir şey söylememiştik.

Özellikle "Deserter's Songs"un (Kaçağın Şarkısı) açılış parçası "Holes" gruptan ayrılanlara doğrudan sesleniyor ...

Evet, "Holes"un son mısraı çok açık: "Bands, those funny plans, that never work quite right..." (Gruplar, şu matrak planlar, bir türlü doğru dürüst yürümeyen şeyler.) Holes, yerel, kollektif bilinçdışına en doğrudan hitap eden şarkı. O şarkı sadece bir grubun en başta düşünüldüğü gibi gerçekleşmemesini anlatmıyor. "Eğer yürümeyen bir şey varsa, o da albüm veya grup değil, bizzat kendinsin" diyor.

Üç yıl ara verdikten sonra yeniden başlamak zor olamadı mı?

Aradan üç yıl geçtikten sonra ortaya çıkmak zor zanaat. New York'un kuzeyindeki dağlarda yaşıyoruz, oralarda müzik basını diye bir şey yok, grupların sayısı ise bir elin parmaklarını geçmez. Üç yıl boyunca kimsenin Mercury Rev adını andığını duymadım. Yeniden yola çıktığımızda bize yapılan karşılama doğrusu çok şaşırtıcıydı. Bunca zaman sonra bizi kim hatırlayacaktı ki? Yanılmışız. Geçen gün Austin'de çaldık, her üç kişiden ikisi yanımıza gelip "nerelerdesiniz yahu, sizleri öldü zannetmiştik" dedi. İnsan kendisini Dillinger ya da Billy The Kid gibi hissediyor.

Bugün bu başarımızı iyi bir şekilde, iç rahatlığıyla yaşıyorsak, bunun nedeni, başarının alışıldık histeri atmosferinin dışından geldiğini hissetmemizdir. Konserler boyunca, albümü sevenlerin müzik endüstrisiyle pek de alâkalı insanlar olmadığını fark ettik. Çoğu inşaat işçisi, tesisatçı, duvarcı... Öyle her akşam dışarı çıkan tipler değiller...

Galiba hepinizin farklı müzik zevkleri var. Bu, şarkı yazma ve kaydetme sürecini nasıl etkiliyor?

Olumlu yönde etkiliyor, çünkü bu farklılıklardan korkmuyoruz. Diğerimizin dinlediği müziği dinlemeye ve dinlediklerimizden öğrenmeye açığız.

İlk bir araya geldiğiniz günlerden bu yana grup nasıl bir seyir izledi?

İlk ortaya çıktığımız zamanlardaki temel hata, New York'un entel sanatsal alemine asimile olmamız oldu; halbuki, biz en son akımların pek de farkında olmayan taşralı insanlardık. Paris'te New York'tan çok daha fazla konser vermişizdir, ama bu imaj sırtımıza yapıştı bir kere. Grubun içinde hüküm süren kakafoni insanları mest ediyordu. Altısı da birbirinin tamamen zıttı fikirlere sahip altı kişiydik. Müzikal açıdan bu gayet zenginleştirici bir durum, fikirler inanılmaz bir hızla akıyordu. Ama turneye çıkmak gibi biraz disiplin isteyen bir durum oldu mu, iş kâbusa dönüşüyordu. İlk zamanlar grup tam bir tımarhane gibiydi.

Hangi müzikler, kimlerin müzikleri sizi besliyor?

Son yıllarda çok fazla Gil Evans dinledik, bayağı çok romantik müzik dinledik, pek rock dinlemedik. Temel olarak, hâlâ aynı müziği yapmaya devam ettiğimizi sanıyorum, sadece şimdi distorsiyonun ve feed-back'in yerine trompet, mellotron ve klarinet koyduk. Aynı şiddet hâlâ var, ama şimdi kontrollü. Aynı şekilde, bütün hayatımızda da kendimizi kontrol etmeye çalışıyoruz. Şarkılardaki melankolik boyut, aslında kaderine boyun eğmiş bir şiddetten başka bir şey değil.

"Deserter's Song" nasıl bir sürecin ürünü?

Grasshopper ve benim hayat boyu dost kalmamız ve eskisi gibi muhabbet edip, beraber gülüp eğlenebilmemiz gibi umutsuz bir çabanın ürünü aslında. Bir önceki albümden sonra, grubun akıbetinin ne olacağını kesinlikle bilemiyorduk. Öyle beraber yaşlanacağımızı falan düşündüğümüz yoktu ve her şeye rağmen, birden kestirip atma noktasına da gelemiyorduk. Müzikal açıdan olduğu kadar kişisel bakımdan da çatışmalarımız vardı ve bunlar son yıllarda hafiflemek şöyle dursun, giderek artmıştı. Her ikimizin de oldukça şiddete yatkın, asabi bir karakteri var ve grubun etrafındaki atmosfer yıllardır durumu düzeltme konusunda bir katkıda bulunmadı. Nereye gidersek gidelim, kendimizden önce, bela adamlar diye ünümüz ulaşıyordu. Hakkımızda tamamen hayal mahsulü bir yığın dedikodu dolaşıyordu, bu uğursuz mitoloji bizim ilişkilerimizi de fena halde yıpratıyordu. Aslında, basının hakkımızda anlattığı bütün bu saçmalıklarla biz de kendimizi özdeşleştiriyorduk. Neredeyse bize yakıştırılan ünün hakkını vermeye çalışıyorduk, birbirimize karşı haydut gibi davranıyorduk. Bütün bunlar büyük sıkıntı yarattı, hepimiz paranoyak olup çıktık.

Albüm nasıl bir çalışmanın ürünü, böyle bir ilgi bekliyor muydunuz?

Bu albümü yaparken bizim için en önemli olan, zamanın dışında, ötesinde bir albüm olmasıydı. İnsanların bundan otuz yıl sonra, burunlarını tutmadan ya da gülme krizine kapılmadan onu dinlemelerini istiyoruz. Billie Holiday'in "Strange Fruit"ünü ya da Walt Disney filmlerinin müziklerini dinlediğimde onları hâlâ çok güzel ve güçlü buluyorum: Zaman onlardan hiçbir şey eksiltmemiş... "Deserter's Song"un kayıtları sırasın-

da hep, dışardan gelebilecek bütün kafa dağıtıcı, karıştırıcı şeylerden uzakta, dağlarımızda yaşadık. Bizi bekleyen hiç kimse yoktu. Albüm tamamlanınca öyle pek kimseye dinletmedik. Bu nedenle de, gördüğü ilgi bizim için şaşırtıcı oldu. Hatta basının bize yükleneceğini, albümün fazla yabancı, uzak bulunacağını sanıyorduk. Bu albümün eşsiz, benzersiz olduğunu iddia edecek halimiz yok ama, radyolarda çalan şeylerin çoğuna benzemediği de bir gerçek. Bizim açımızdan "Deserter's Song"un en önemli özelliği hissedilerek ortaya çıkmış olması, samimiliği. Bunun bir handikap olacağı düşünülüyordu, halbuki herhangi bir promosyon numarasından çok daha fazla ağırlığı olduğu görüldü. Bugün bu başarımızı iyi bir şekilde, iç rahatlığıyla yaşıyorsak, bunun nedeni başarının alışıldık histeri atmosferinin dışından geldiğini hissetmemizdir. Konserler boyunca, albümü sevenlerin müzik endüstrisiyle pek de alâkalı insanlar olmadığını fark ettik. Çoğu inşaat işçisi, tesisatçı, duvarcı... Öyle her akşam dışarı çıkan tipler değiller, en son gözde olan grupların peşinde koşmuyorlar. Gayet basit bir şekilde bu albümü dinlemişler, gayet basit bir şekilde sevmişler. Eskiden daha çok, meraklı, sıkı takipçi bir dinleyici kitlemiz vardı, bizi izliyorlardı, çünkü içinde yer aldığımız underground müzikal formlar ilgilerini çekiyordu.

Dağdan bahsettin: "See You On The Other Side" iyi eleştiriler almasına rağmen, ticarî olarak bir fiyaskoydu. Bu albümün ardından sen ve Grasshopper, New York'un dışında bir dağda inzivaya çekildiniz. Anlatsana biraz.

Dağlara gitmek, düşünülerek alınmış bir karar değildi. Ama kendimizi güvende hissedeceğimiz bir yere gitmek istiyorduk. Ama bu albüm "dağda inzivaya çekilen bir grubun albümü" olarak değerlendirilmemeli. Mesela yuva hissi. Velvet Underground bu yuva hissini New York'ta yakalamıştı. Biz Catskill dağlarında yakaladık.

Orada yaşayan insanlar nasıl karşıladı sizi?

Son turne nasıl geçti diye sormuyorlardı. Çok da aldırdıkları yoktu bize. Tek istedikleri sözümüzde durup pub'da onlarla bira içmeye gitmemizdi.

Bu albüm bugüne kadar yaptığınız en tutarlı iş olarak görüldü, katılıyor musun?

Üzerinde çok çalıştık. Müzisyen ve birey olarak daha olgunduk. Bunun bu şekilde ortaya çıkması elbette bizi memnun etti.

Tıpkı eski blues'cular gibi, sırf müziği sevdiğin için müzik yapmaya devam etmen gerekiyor. Karşına çıkan küçük fırsatlardan mutlu olmayı öğrenmen gerekiyor. Müzik seni hayatta tutar. Yataktan kalkman ve düşünmen için bir sebeptir. Aksi halde tembelliğe gömülürsün. "Deserter's Song"dan önce doğru dürüst çalışmıyorduk. Ayakta kalmak hepimize zor geliyordu.

The Band'den Levon Helm ve Garth Hudson da bu albümde yer alıyor. Onlarla nasıl bir araya geldiniz?

Onlar grubun ortak dostları. Üstelik aynı semtte yaşıyoruz. Daha önce yaptığımız müzikten haberdar olup olmadıklarını bilmiyorum, ama bir şekilde onlara bantlar yollandı ve onlar da beraber çalışmaya değecek kadar iyi bulmuş olacaklar ki, geldiler. Bu adamlarla çalışmak gerçekten büyük bir deneyimdi. Hiçbir şey kolay olmuyor, kolay ortaya çıkmıyor. Müzikte kendime örnek aldığım insanlar kesinlikle yıldızlığa doğru doludizgin koşuşturan rock'n'roll ikonları değildir. Bu zor bir yol. Yol boyunca çok yaralanıyorsun. Tıpkı eski blues'cular gibi, sırf müziği sevdiğin için müzik yapmaya devam etmen gerekiyor. Karşına çıkan küçük fırsatlardan mutlu olmayı öğrenmen gerekiyor. Müzik seni hayatta tutar. Yataktan kalkman ve düşünmen için bir sebeptir. Aksi halde tembelliğe gömülürsün. "Deserter's Song"dan önce doğru dürüst çalışmıyorduk. Ayakta kalmak hepimize zor geliyordu.

Kalabalık bir dinleyici kitlesine ulaşmanız "Deserter's Song"la birlikte gerçekleşti. Niye bu kadar beklemeniz gerekti sence?

Kariyerimiz boyunca elde ettiğimiz başarı bizi yeterince tatmin etmiyordu aslında. Altın plak almasak da mutluyduk. Bizim yaptığımız müziğin insanlara ulaşması zaman alıyor. Bu müziğimizin yüksek bir sanat biçimi olduğunu göstermez, ama sadece zamana ihtiyacımız var. Bizim müziğimiz zamandışı. 15-20 yıl boyunca insanlar bu müziği dinler ve hiçbir zaman 99 yazını hatırlatan bir müzik olmaz bu. Aslolan zamandışı müziktir.

İşin garibi "Deserter's Song"da herkesin seveceği bir müzik var. Bu garip değil mi?

Bizim müziğimizde sevdiğimiz ve yaptığımız her şey var. İnsanlar bunu hissedebiliyor. Vokal kusursuz olmasa da, insanlara çekici gelen bir yan var. Tıpkı blues müzisyenlerinin çoğunun bozuk akordlu gitarlar çalması gibi. Üç notada 14 cilt şiirden fazlasını söylerler. Kusursuzluk doğaya aykırıdır her şeyden önce.

Kendinizi bir rock grubu olarak mı görüyorsunuz?

Bir rock grubu gibi turneye çıkıyoruz, çünkü her zaman bu biçim altında her şeyi yapabileceğimizi düşündük. Rock'n'roll çok sayıda unsurun bir bileşimi, sadece Chuck Berry demek değil. Zaten kelimenin kendisi bile çok fazla bir anlam taşımıyor: Bütün yorumlara açık olabilecek kadar bulanık, esnek. Bütün tarzlardan hoşlanmak ve kendi sosuna, kendi harcına göre bunları bir araya getirmeye çalışmak, rock'n'roll'la bağdaşabilecek bir girişim. Bizim bütün şarkılarımız bir avuç akor etrafında örülü, rahatlıkla akustik gitarla çalınabilirler. Biz her zaman herkesin kendi kendine, evinde çalabileceği basit, sade şarkılara hayranlık duyardık. Ama bu yapıların üzerine birçok melodi, armoni, düzenleme ekledik. Hep bu bakış açısıyla çalıştık, ama bugün tercihlerimizde daha becerikli, daha ustalaşmış olabiliriz. Müziğimiz öyle hazırlop cevaplar sunmuyor. Hiçbir şeyden emin olmadığını, ve çok büyük hatalar da yapabileceğini kabul ediyor, zaten de böyle böyle öğreniliyor. En başından beri, her şeyden önce, bizim kafa karışıklıklarımızı, bilmediğimiz şeyleri ifade ediyor.

Grup olarak hangi noktadasınız?

Son yedi-sekiz yıl çok garip geçti, ama son yedi-sekiz ay daha da garipti. Birden kendinizi tamamen farklı bir ortamda buluyorsunuz ve "bunu tahmin etmiyordum" diyorsunuz. Ama şunu söyleyebilirim ki, yağmur dindi.

Çeviren: **Siren İdemen**

SERENDİP

YEŞİLÇAM SOKAK No: 28 BEYOĞLU Tel: 212.245 50 48 Fax: 212.245 36 98

***TEMMUZ.* 9 CUMA** D-TONE UZAY 1999, **10 CUMARTESİ** DJ BON MARCHÉ, **16 CUMA** D-TONE BOND, **17 CUMARTESİ** D-TONE MOOG, **23 CUMA** D-TONE VAMPİR, **24 CUMARTESİ** ACAR SIT DOWN ŞOV, **30 CUMA** D-TONE KITSCH, **31 CUMARTESİ** ROLL GECESİ

GENEL PROGRAM AKIŞI: 21:00'E KADAR BESLENME SAATİ, 21:15'TEN İTİBAREN PROJEKSİYONDAN FİLMLER , DJ'LERDEN MÜZİKLER VE 02:00'YE KADAR DANS ORTAMI

HAFTA İÇİ GERÇEKLEŞECEK ETKİNLİKLERİN TAM PROGRAMINI HER AY BAŞINDA YAYINLANAN "SERENDİP"TE BULABİLİRSİNİZ.

YEMEK İÇİN REZERVASYON YAPMANIZ HARARETLE TAVSİYE OLUNUR.

temmuzla gelenler

garbage

16 temmuz cuma, maslak park orman, 21.15

Stüdyo-merkezli bir müziğin sahnelere nasıl mükemmelen taşınacağını bize iki sene önce Massive Attack göstermişti. Bu yüzden Garbage konserinden yana hiçbir endişemiz yok. Garbage'ın dansa meyilli radyofonik distorsiyon gitarlı rock'unun dört senelik bir mazisi var. Grup bir "prodüktörler birliği". Amerikan alternatif rock ve grunge tınısının yaratılmasında (Nirvana'nın "Nevermind"ından Sonic Youth'un "Dirty"sine) yoğun emeği olan Butch Vig, Garbage'ın kurucusu ve davulcusu. Gitarist Duke Erikson ve basçı-sample'cı Steve Marker da grubun diğer iki stüdyo sihirbazı. Bu teknik-kreatif ekibin ön safında Shirley Manson yer alıyor, çocuksu, yumuşak ve arızalı sesiyle işi bitiriyor. İlk dönemlerde, tevazudan olsa gerek, abilerinin planlı-programlı uzman grubunda vitrinlik bir şantöz rolüyle yetinen Shirley Manson, zaman içinde mekteptен mezun olup Garbage'a ağırlığını koymaya başladı. Bugünlerde yeniden toparlanan Blondie'nin (bu arada bu sene Caz Festivali'ne Blondie de geliyordu, direkten döndü) 70'lerde yarattığı o güzel havayı 90'larda bir tek Garbage'da teneffüs ettiğimizi de belirtmeden geçmeyelim. Çağdaş rock müziğinde hoş bir denge grubu Garbage. "Queer" ve "Stupid Girl"ü canlı canlı dinlemek isteyenler –kim istemez?– 16 Temmuz akşamı Maslak'talar... *(Yapı Kredi Sanat Festivali)*

marc ribot y los cubanos postizos

12 temmuz pazartesi, açıkhava tiyatrosu, 21.00

New York'un verimli topraklarında yaşayan, rock'tan free-caza, hardcore'dan Latin havalarına kadar gitarından her sesi çıkartan bir adam... İstediği gibi çalsın diye stüdyoya çağrılan "tam bağımsız" bir session müzisyeni. Tom Waits, Elvis Costello, Marianne Faithfull, Laurie Anderson, John Zorn, John Lurie, Allen Ginsberg, Alain Bashung, T-Bone Burnett bugüne kadar birlikte çaldığı isimlerden bazıları. Sahnede Chuck Berry'ye eşlik etmişliği bile var. İki solo albümünün (Don't Blame Me" ve Zorn bestelerinden oluşan "The Book Of Heads") ardından, birkaç senedir parmakları ve gönlü, tıpkı Ry Cooder gibi Küba müziğinden yana. Santana yakıcılığında gitarlar dinlemek istiyorsanız buyrun konsere. Bas, klavye, davul ve vurmalılardan müteşekkil Los Cubanos Postizos grubu eşliğinde Marc Ribot'dan Arsenio Rodriguez besteleri... *(İstanbul Caz Festivali)*

khaled

17 temmuz cumartesi, açıkhava tiyatrosu, 21.30

Cezayir'in Cezayir'den uzak yaşayan en büyük pop starı ikinci kez İstanbul'da. Geçen seferinde bir otobüs dolusu Arap hayranı memleketlerinden kalkıp gelmiş, geceyi iyice şenlendirmişti. Bu sefer Açıkhava'ya bir uçak dolusu Cezayirli bekliyoruz. Enternasyonal bir rai partisine hazırlanın. "1,2,3 Soleils"in de hazır dumanı üstündeyken, kaçmazlar hanesine Khaled'i de yazın... *(İstanbul Caz Festivali)*

ben harper

14 temmuz çarşamba, açıkhava tiyatrosu, 21.00

90 kuşağının en mühim "mücadele" adamının üçüncü İstanbul ziyareti... Yeryüzünün tümünü kateden bir "aşıklar geleneği"nin temsilcisi Harper, folktan blues'a, rock'tan reggae'ye düğümlediği müziğini epeydir birlikte olduğu arkadaşlarıyla, The Innocent Criminals grubuyla icra edecek. Umudun, inancın, isyanın, tabiatın, maneviyatın, ölüme karşı hayatın ağlak olmayan türkülerini seslendirecek. Onun şarkıları eski bluescuların, Hendrix'in, Bob Marley'in ruhlarına okunan bir dua gibi... Bu listeye Kurt Cobain'i de katabiliriz, çünkü duyduğumuz kadarıyla Ben Harper bir Nirvana bestesini cover'lamaya hazırlanıyormuş. Yanında elbette ki –rahatlıkla grubun bir elemanı olduğunu iddia edebileceğimiz– sihirli Weissenborn gitarını da getiriyor. (20'li yıllarda Los Angeles'a göç eden Hermann Weissenborn'un icadı olan gitarı Harper, "gitardan çok çello gibi" diye tanımlıyor.) Konserin son şarkısı acaba yine "I'll Rise" mı olacak? "I'll Rise" için "Bir akıl isyanını, bir çeşit kuvveti, anlayışı, birine boyun eğmemeyi, reddetmeyi, hayata dair daha iyi bir şey aramayı simgeliyor" diyor Harper. Maya Angelou'nun özgürlüğe dair bu mısraları konser davetiyeniz olsun: "beni sözlerinle vurabilirsin / beni gözlerinle kesebilirsin / yükseleceğim yükseleceğim yükseleceğim / tarihin utancının kulübesinden dışarı / acıya kök salmış bir geçmişe doğru yükseleceğim yükseleceğim yükseleceğim..." *(İstanbul Caz Festivali)*

massive attack

24 temmuz cumartesi, maslak park orman

İki sene evvel Açıkhava'da onları seyrettinizse zaten özlemişsinizdir, seyretmedinizse zaten bu sefer kaçırmayacaksınız demektir. Hatırlarsınız Açıkhava'daki geleneksel "minder savaşları" onlar sayesinde seneler sonra hortlamıştı... Ama trip-hoplamaya, zıplamaya daha müsait bir mekanda, Park Orman'dalar şimdi. Daddy G ve 3D'nin rahatsız rap'leriyle, Mushroom'un bitirici scratch'leriyle üç albümlük doyumsuz maceranın özetini izleyeceğiz cumartesiyi pazara bağlayan gece. Heyecanlanmamak elde değil, 90'ların en yenilikçi grubuyla karşı karşıyayız. Soul'un, hip-hop'un yeni boyutundayız. Müzikle dolu temmuza yakışır bir veda partisi... *(Levi's@thepark)*

howie b.

24 temmuz cumartesi, maslak park orman

Bizi bu gece Massive Attack'a Kurban, Megalomaniacs ve Reef'in yanısıra Howie B. hazırlayacak. Kendisi U2 konserlerinde de DJ olarak boy gösteren bir şahsiyet. Sıkı bir remikçi ve prodüktör... Soul II Soul, U2, Ry Cooder, Robbie Robertson gibi adamlarla çalışmak her DJ'e nasip olmaz. Hatırlatalım, olay akşamüstü başlayıp Massive Attack'ın ardından sabaha kadar sürecek... *(Levi's@thepark)*

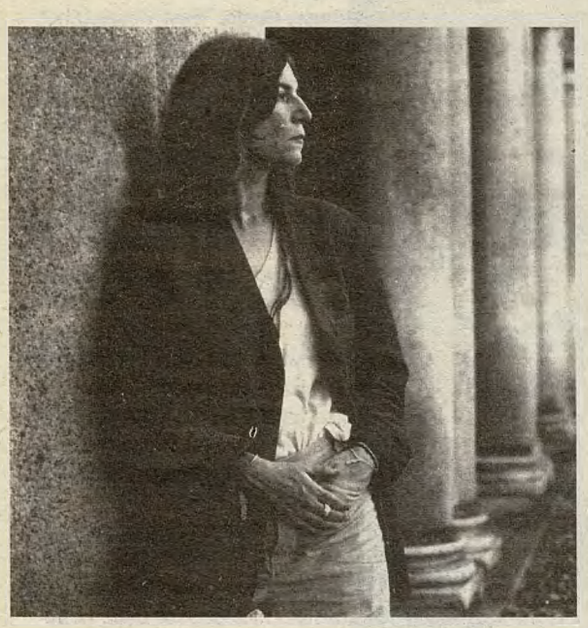

patti smith

10 temmuz cumartesi, açıkhava tiyatrosu 21.30

70'lerdeki efsanevi Patti Smith Group'tan gitarist Lenny Kaye ve davulcu Jay Dee Dougherty'e ilaveten basçı Tony Shanahan ve gitarist Oliver Ray'dan kurulu ekibiyle geliyor Patti Smith. Açıkhava'yı sallamaya, yerinden oynatmaya geliyor... Bazı gazetelere de yansıdı, 10 Temmuz'da büyük bir deprem bekleniyormuş, biz bu depremin merkez üssünün Harbiye olacağını tahmin ediyoruz... İnternette son birkaç senede verdiği konserlerin set-list'lerine baktık, hiç merak etmeyin, "Gloria", "Dancing Barefoot", "Rock'n'roll Nigger", "About A Boy", "Redondo Beach", "Because The Night" filan hepsi var... Doors'tan Elvis'e hiç farketmez, çeşitli cover'lar yapabilir, aklınızda olsun... 25 senelik sapasağlam bir punk şiirinin bazı mısralarına şahadet etmek için o gece orada olmamız lazım. We'll rise, we'll rise... *(İstanbul Caz Festivali)*

suzanne vega

11 temmuz pazar, açıkhava tiyatrosu, 21.30

"99.9 Fahrenheit" albümü esnasında tanışıp evlendiği eşi Mitchell Froom'un da katkısıyla, –sessizlikleri muhafaza ederek– daha bol enstrümanlı, daha "varlıklı" bir müziğe yönelen Suzanne Vega, şimdi onu ilk tanıdığımız sıralarda gözümüzde canlandırdığımız haline yakın bir formasyonla çıkacak karşımıza. Gitarını çalıp şarkılarını söyleyecek, Michael Visceglia da basla ona eşlik edecek. Bu kadar basit. Ve bir o kadar da cesur. "Luka"dan "Tom's Dinner"a bütün yeni-folk klasikleri 80 sonrasının en iyi kadın şarkı yazarının ağzından İstanbul göklerine yayılacak. Kaçmaz. *(İstanbul Caz Festivali)*

james brown

7 temmuz çarşamba, beylerbeyi stadyumu, 21.00

Yaşı çoktan kemale erdi ama, hâlâ haylaz çocuklar gibi James Brown. Kim itiraz edebilir: Hâlâ dünyanın en funky şarkıcısı o. Yüzyılın en kalburüstü müzisyenlerini yazacaksınız, en başlara onu koymanız şart. Bay Dinamit'in performansının düşeceğini tahayyül bile edemiyor insan bunca yıl sonra. Çok şükür Soul'un Babası sahneleri bırakmış değil, ve çok şükür onu canlı canlı izlemek fırsatı elimizde: Beylerbeyi'nde hop oturup hop kalkmazsanız alacağınız olsun... *(Sümerbank Günleri)*

Patti Smith

BURASI YANIYOR YANIYOR YANIYOR İSTANBUL İSTANBUL İSTANBUL BAND, BANG, BANG

Geçen sayıda şarkılarının arasında gezinmiştik, şimdi de şairliğine, sahne performansına ve Patti Smith şahsiyetini yaratan tarihsel arka plana yollanıyoruz. New York'tan, Max'ın Yeri'nden kalkıyoruz, Açıkhava'ya iniyoruz. Kılavuzumuz "Punk'ın Sansürsüz Sözel Tarihi" üstbaşlığını taşıyan "Please Kill Me" adlı belgesel. Onunla aynı tarihi paylaşanlar, Patti Smith'in ilk dönemlerini anlatıyor –kendisi de arada bir lafa giriyor...

Danny Fields: Başka bir yerde esir edilmemişsem eğer, her gece Max'ın Yeri'ne giderdim. Oturduğum evden iki sokak ötede bir barresorandı Max'ın Yeri. Bütün gece orada oturup kahve içebilirdim. Çünkü beleşti. Faturayı hep imzalıyordum, ama ödeme yaptığım vaki değildi. Vicdanım sızlıyordu, zira 200-300 dolarlık ödenmemiş faturam birikmişti. Sanırım, 60'larda bu azımsanmayacak bir meblağ idi. Faturaları Donald Duck diye imzalayan ahbaplarım vardı. Harika bir yerdi, garson kızlar güzeldi... Ve o komiler... Komilerle yatabilirdin. Orada değil tabii. Daha sonra. Herkese açık bir yerdi. Gay bar değildi. Allahtan değildi, gay bara kim gitmek ister? Max'ın Yeri'nde herkesle düzüşebilirdin.

Leee Childers: Danny Fields, bir "firma freak"ti. Elektra Plakları'nın ajanıydı. İşi o aptal plak şirketini sokakta olup bitenlerden haberdar etmekti. O zamanlar bu işin resmi bir adı bile vardı: "Company Freak". Şirkete neyin iyi, neyin yaramaz olduğunu, daha doğrusu neyin "cool" olduğunu söylemekti. Aslına bakarsanız, 60'larda plak şirketlerinin ayakları yere basıyordu. Hiç olmazsa, "cool" olmadıklarını biliyorlardı. Sokaklarda olup bitenlerden bihaber olduklarının farkındaydılar. Dolayısıyla, işi "cool" olmak olan insanları istihdam ediyorlardı. Harika bir fikirdi.

Danny Fields: Elektra Plakları'nda, alt düzeyde birisini istihdam ettiler. İspanyol paça giyen, cigaralık içen, büroda LSD alan birini. O bendim.

Steve Harris: O zamanlar Elektra'da çalışıyordum. Şirketin patronu, Los Angeles'ta, Whiskey'de Doors'u seyretmişti. New York'a döndüğünde, "çok ilginç bir grup gördüm, onlarla kontrat yapacağım" dedi. Ve yaptı da. Bir süre sonra da, Doors, New York'a geldi, 58. sokakta, Ondine's'de bir konser verdi.

Danny Fields: Morrison'ın "Light My Fire"ını hatırlıyorum o geceden. Zaten kayda değer tek şarkıları oydu. Ertesi sabah, şirkete gittiğimde, "eğer bir Doors albümü yapmayı düşünüyorsanız" dedim, "şu ateş hakkındaki parçayı single olarak çıkarın". Onlar "fazla uzun" diyorlardı, sonuçta makasladılar ve piyasaya sürdüler. Hemen "1 numara" oldu.

Steve Harris: Doors'un "Light My Fire"ının başarısı Elektra'yı ihya etti. Artık mütevazi bir folk müzik firması değildik.

Danny Fields: Morrison salağın tekiydi. İstismarcı, merhametsiz bir herifti. Onu alıp Max'ın Yeri'ne götürmüştüm. Şiirleri berbattı. Üniversite birinci sınıf zırvaları. Belki bir-iki iyi imge, hepsi o. 13 yaş grubu için iyi rock'n'roll'du. Ya da 11 yaş grubu için. Morrison'ınki şiir filan değildi. Şair olan Patti Smith'ti. Rock'n'roll'u şiir mertebesine çıkardı.

Iggy Pop: Doors fanı değildim, çünkü yaklaşımları Detroit rock'undan çok farklıydı. Dahası, MC5, Doors'dan hiç hoşlanmazdı. Fred Smith, *(Fred "Sonic" Smith - MC 5'in gitaristi, Patti Smith'in müstakbel kocası)* "o amcıklardan nefret ediyorum" derdi.

Danny Fields: "East Village Other" adlı bir yeraltı dergisi vardı, orada "Kocaine Karma" adlı bir sütunları olan Bob Rudnick ve Dennis Farley, bana MC 5 adlı bir grup hakkında kesintisiz bir propaganda yapıyorlardı. "Bu grubu mutlaka görmelisin, gelmiş geçmiş büyük grup, çok popülerler, Orta Batı'da albümleri yok satıyor, sadece bir grup değiller, bir hayat tarzı onlar" filan falan. MC5, "Motor City Beşlisi"nin kısaltmasıydı ve Demokrat Parti'nin olaylı Chicago kurultayında sahneye çıkan yegane grup olmalarının yanı sıra, Norman Mailer'ın haklarında yazı yazmış olmasından ötürü efsane haline gelmişlerdi.

Wayne Kramer: Chicago olaylarından önce, 1967'deki Detroit olayları yüzünden kapağı Michigan'a atmıştık. Ödümüz kopmuştu. Detroit'te polis yargısız infaz yapıyordu. Tam 42 kişi polis kurşunuyla öldürülmüştü.

Danny Fields: MC5'lerle 1968'in ağustosunda tanıştım. Beni havaalanında karşılayıp evlerine götürdüler. Dilim tutuldu. Bir Viking komünü gibiydi. Bodrumda bir matbaa vardı; bildiriler, posterler basılıyordu. Her tarafta kızıl kitaplar vardı, Mao'nun kızıl kitabı. Beatles'ın "Help" filminde grup üyeleri aynı evde yaşıyordu. Ama, bu efsanenin bir parçasıydı. Hakikatte, bütün grupların üyelerinin ayrı evlerde yaşadığını herkes biliyordu. Fakat bu grup hakikaten aynı evde yaşıyordu. Üstelik bir komün halinde. Efsanenin hakikatiydiler. 60'larda gördüğüm en seksi grup onlardı.

Dennis Thompson: Chicago olaylarının sonrasındaki ilk turnemizde, San Francisco'da Janis Joplin'le birlikte sahneye çıkmıştık. Janis, dediğim dedik biriydi, kimseye eyvallahı yoktu, ama Fred Sonic Smith'le karşılaşınca kuyruğunu indirdi. O konserden sonra beraber takılmaya başladılar. İdeal çifttiler.

Danny Fields: Benim için Max'ın Yeri demek, alt kattaki "arka oda"ydı.

20→

Üst katta canlı müzik olayı başlayınca, yani 1973'e gelindiğinde, alakasız bir yer haline geldi, bütün büyüsünü kaybetti. Alt kattaki "arka oda", sadece orayı bilenlerin gelip gitiği bir yerdi. Kapıda üst kattaki grubu izlemek isteyenler kuyruk oluşturmaya başlayınca, Max'ın Yeri ömrünü tamamladı.

Eileen Polk: Her gece Max'a giderdim. İstinasız her gece. Başlangıçta, müdavimler Warhol'un tayfalarıydı.

Leee Childers: Patti Smith ve Robert Mapplethorpe, Max'a gelmeye başladıklarında, içeri alınmıyorlardı. Bir kere façaları düzgün değildi. Robert süet şapkalar takıyor, uzun, bol tişörtler giyiyordu. Patti daha "cool"du, ama onun da kılık kıyafeti pejmürdeydi. Anlaşılan, mekanın işletmecisi Mickey Ruskin'e göre, Max'a uygun tipler değillerdi. Patti'yle Robert da, Max'ın önündeki kaldırımda otururlardı. Eğer beni içeri almasalardı, asla böyle bir şey yapmaya cesaret edemez, kuyruğumu kıstırıp oradan uzardım. Patti'nin tavrına hayran kalmıştım. "Ben buraya girmek istiyorum, beni içeri almıyorlarsa, o zaman kapıda oturur beklerim." Bu çok punk bir tavırdı ve daha ortada punk tavır diye bir şey yoktu.

Terry Ork: Patti ve Robert tam bir çiftti. Kendilerine has, zımni sapkınlıkları vardı. Onları görmeye Chelsea Oteli'ne giderdim, sonra giyinip kuşanıp Max'ın Yeri'ne yollanırdık. Chelsea Oteli'nin sakinlerinin gözdeleriydiler. Otel sakinleri arasında Viva ve başka bazı "Warhol Superstars" mensupları ve Bobby Neuwirth de vardı. Mapplethorpe o sıralarda "öbür yaka"ya geçmemişti, yoldan çıkmış katolik bir gençti daha ziyade.

Danny Fields: Bu hikayeyi Patti çok güzel anlatır: O ve Robert her gece Max'ın Yeri'ne gelirler, içeri alınmazlar, kapıda dikilirler ve içeri davet edilmeyi beklerlerdi. Biz de, yani masalarda oturanlar, bu sevimli, genç, seksi çifti merakla süzer, "keşke gelip masamıza otursalar" diye içimizden geçirirdik. Bu gerilim, bu karşılıklı tutukluk bir süre devam etti. Sonunda, bir gün, dayanamadım, onları masama davet ettim. Patti, bu olayı çok iyi hatırlıyor, Max'ta onları masasına ilk davet eden bendim. Ne cümleydi ama benimki: "Orada dikilip duracağınıza gelip otursanıza şuraya, sizi şeker şeyler, kimsiniz siz, necisiniz?.."

Penny Arcade: Patti beni sabahın 9'unda arar, aramızda şöyle bir konuşma geçerdi:

- Penny?
- Ne var Patti, ne oldu?
- Bugün Bobby'nin yaşgünü?
- Hangi Bobby'nin?
- Bobby Dylan'ın.

Patti, bir rock starıymış gibi davranırdı. John Lennon, Paul McCartney, Brian Jones filan gibi bir rock starıymış gibi bir havadaydı.

Brian Jones'un öldüğü gece birlikteydik. Bütün gece hüngür hüngür ağladı. Tamam, ben de üzülmüştüm ama, onunki bir acayipti. "Baby Brian Jones", "Baby Brian Jones'un kemikleri" diyerek ağlayıp duruyordu.

Sanki bütün ünlü rock'çuların yakını gibiydi, oysa bunun gerçekle bir alakası yoktu, kafasında kurduğu şeylerdi.

Bir seferinde Eric Clapton'la arasında geçen bir konuşmayı anlatmıştı bana. Clapton'ın etrafında dolaşıp duruyormuş, sonunda Clapton dayanamayıp sormuş: "Bir yerden tanışıyor muyuz?" Patti de şöyle demiş: "Yoo, ben o küçük insanlardan biriyim"...

Patti Smith: Bir fabrikada çalışıyordum. Öğle paydosunda seyyar bir satıcı gelirdi fabrikaya, nefis sosisli sandviçleri olurdu. Tanesi bir dolar 45 centti. Her öğlen o sosislilerden yemek isterdim. Fakat mesele şuydu: Adamın tezgahında sadece iki tane sosisli olurdu. Ve iki kadın ustabaşı, "Ejderha Stella" ve "Kanca Dotty", o sandviçleri kimseye bırakmazlardı. Sanki kendi siparişleriymiş gibi davranırlardı. Benimse öğlenleri o sosislilerden başka hiçbir şeyi canım çekmezdi. İnsan bazen bazı tatlara takıntılı oluyor. O sosislileri canım öyle çekerdi ki, öğle paydoslarında resmen depresyona girerdim. Bir seferinde, demiryolunun öteki tarafındaki kitapçıya gittim, can sıkıntım dağıtmak için okuyacak bir şey arıyordum. Gözüme "Illuminations" ilişti. Rimbaud'nun "Illuminations"ının o ucuz baskısını bilirsiniz, Rimbaud'nun silik soluk bir fotoğrafı vardır içinde. O fotoğrafa bakıp "ne tatlı adam" diye düşünmüştüm. Öyle dahiyane bir hali vardı ki, kitabı hemen satın aldım. Ne kitabı olduğunu dahi bilmiyordum. Rimbaud ismi kulağıma çok hoş geliyordu. O zamanlar, tabii, "Rimbaud" diye yazıldığı gibi okuyordum, Rimbaud'yu çok "cool" bulmuştum. Fabrikaya döndüm, kitabı açıp okumaya başlamıştım ki - bir sayfa İngilizce, bir sayfa Fransızca gidiyordu- "kanca Dotty", "o yabancı şeyi niye okuyorsun" dedi. "Yabancı bir şey değil" dedim. "Hayır" dedi, "yabancı ve komünist, yabancı her şey komünisttir." Bunu o kadar yüksek sesle söyledi ki, etraftakiler Komünist Manifesto'yu okuduğumu sandılar. Başıma toplandılar. Lanet olsun deyip fabrikadan çıkıp eve geldim. Ve doğal olarak da, o kitaba -daha okumamıştım bile- bağlandım. Aşık oldum resmen. Öyle seksiydi ki.

Jack Walls: Robert (Mapplethorpe) 50'lerin çocuğuydu. 1969'da patlayan Stonewall olayı, "Gay Liberation" hareketinin başlangıç sinyalini vermişti. O sıralarda Robert 19-20 yaşlarındaydı. "Gay Liberation" öyle etkili bir hareketti ki, gay olmayanlar bile gay olduklarını ilan ediyorlardı. 70'lerde ise iş iyice çığrından çıktı. Robert da ipin ucunu kaçırdı.

Terry Ork: Hangisi daha önce oldu bilmiyorum: Robert'ın eşcinseliğinin ortaya çıkması mı, Patti'nin rock starlarıyla takılmaya başlaması mı? Patti, 1920'lerin Paris'inin bohemyasından biri gibiydi. Robert'tan sonra, Todd Rundgren'le uzun bir aşk hikayesi yaşadı.

Jack Walls: Bir gün, Tinkerbell Patti'yi arayıp Robert Mapplethorpe'un "o biçim" olduğunu söyledi. Haliyle, Patti'nin kalbi fena kırıldı. Söz konusu başka bir kadın olsa, anlaşılır, başa çıkılır bir şey. Ama sevgilin homoseksüelse, ne yapabilirsin ki? Bu olaydan önce Patti'yle Robert'ın tek tartışma konusu, çamaşırları kimin yıkayacağıydı.

Duncan Hannah: Ben ilk New York'a gittiğimde, Robert'la Patti hala beraberdi. Çok "cool" bir çifttiler. Sonra bir gece, Patti'ye rastladığımda, "Robert nerede?" dedim. "Hiç sorma" dedi, "ayrıldık". Sonra da sebebini anlattı: "Robert, erkeklerle takılmaya başladı. Bir adam erkeklerle takılmaya başlayınca, bir kadının yapabileceği hiçbir şey yoktur..."

Bebe Buell: Beni Patti'yle Todd Rundgren tanıştırmıştı. Patti, Todd'un benden önceki sevgilisiydi. Onu ilk görüşte sevdim. Anita Pallenberg'e, Nico'ya ve Mariannne Faithfull'a benzediğimi söyledi. "Üçü birarada" demişti. Hemen hergün onu ziyaret etmeye başladım. 23. caddede, Allen Lanier'le beraber yaşadığı eve çat kapı giderdim. İster henüz yataktan kalkmış olsun, ister bir şey yazıyor olsun, içeri alır, misafirperverlik gösterirdi. İkimiz de şarkıcı olmak istiyorduk. Saç fırçalarımızı mikrofon niyetine elimize alıp aynanın karşısına geçer, "Gimme Danger"ı söylerdik. Bazen yanımda esrar getirirdim, ama Patti'nin uyuşturucularla pek arası yoktu. Kırk yılda bir içtiğinde de, iki fırt aldıktan sonra uçuşa geçerdi. Felsefe yapmaya ve Sam Shepard hakkında hikayeler anlatmaya başlardı... Allen'la beraber yaşamasına rağmen, Patti'nin gönlü hala Todd'daydı. Dolayısıyla benim gelip Todd'la ilgili şeylerden bahsetmem onun canını sıkıyordu. Arada bir Todd'la onu kucaklaşırken filan yakalardım ve çok ergen tepkiler gösterirdim. Patti de, "rahat ol küçük kız, bir mesele yok" derdi.

Penny Arcade: Patti, saçına Keith Richard gibi şekil vermek, Jeanne Moreau gibi sigara içmek, Bob Dylan gibi yürümek ve Arthur Rimbaud gibi yazmak isterdi. Kendisine model aldığı bir ikonlar mabedi vardı. Eğitim Enstitüsü'ne gidiyordu, öğretmen olmak istiyordu. Sonra New Jersey'deki işçi sınıfı hayatını terketti. O zamanlar böyle bir şeyin yapılabileceğini aklım kesmiyordu. Sanatçı olmanın ev ekonomisi öğretmeni olmaktan daha iyi bir şey olduğunu düşünemiyordum.

Patti Smith: Kitabımı, "Seventh Heaven"ı okuduğunuzda, aklınızda ne kalıyor: Edie Sedgwick, Marianne Faithfull, Jeanne D'ark, Frank Sinatra; sevdiğim bütün insanlar. Bu isimleri, şöhretlere merakım olduğu için değil, benim kimliğimin bir parçası oldukları için zikrediyorum. Ben kahramanlarımın hayatlarına sarılıp sarmalandım.

Bebe Buell: Beni Playboy'a poz vermeye ikna eden Patti'dir. O sıralarda Revlon, Intimate gibi firmalara "cover girl"lük yapıyordum. Ama,

yapmak istediğim şey fotomodellik değildi. Anita Pallenberg, Marianne Faithfull gibi kızlara özeniyordum. Playboy'a poz verme teklifi gelince, Patti, "keşke bana teklif etselerdi" dedi, "ben kabul ederdim". Patti'nin iri göğüsleri vardır, pek farkedilmeyen bir şeydir bu. Vücudu da çok mütenasiptir. Bana, Brigitte Bardot'nun, Ursula Andress'in, Raquel Welch'in Playboy'daki fotoğraflarını gösterdi. Ve dedi ki: "Playboy Coca Cola gibidir, Andy Warhol'dur. Teklifi kabul et. Harika olur. Bu, moda işinin içine sıçar." Patti'nin feminizm anlayışı, kadınların kurban olmayı reddetmeleri, seçimlerini tamamen kendi iradaleriyle yapmaları ve başkaldıran bir tavır sergilemeleriydi. Playboy'a poz vermek, Patti'ye göre, bir isyandı. Ve az kalsın bu isyan kariyerimin sonu olacaktı. Playboy'a poz verdikten sora, Cosmopolitan ve benzeri yerler dışında kapımı çalan olmadı. Bütün ballı müşterilerimi yitirdim. Avon ve Butterick gibi firmalar, moda dergileri benimle ilişkilerini kesti. Ama, pişman değilim.

Sam Shepard ve Patti Smith, Chelsea Hotel'in balkonunda, 1972

Penny Arcade: Patti'yle Robert bana hep kardeşmişler gibi gelirdi. Robert'in gay olduğunu düşünürdüm, ama Patti ondan hep sevgilisiymiş gibi söz ederdi. Ben 14 yaşımdan beri lezbiyenim. Dolayısıyla, eşcinsel erkeklerle tutkulu ve aseksüel ilişkinin nasıl bir şey olduğunu gayet iyi biliyorum. Patti'nin Robert'la cinsel ilişkisinin olduğunu sanmıyorum -kimbilir, belki de olmuştur. Patti eşcinsellere meraklıydı. Patti'yi seviyordum. Ona aşıktım. Galiba o da beni seviyordu. Onunla hep romantik bir ilişkimiz oldu. Fiziksel bir şey yoktu, gerçi fizikselliğe döküldüğü de oldu.

Patti Smith: Bir seferinde bir kızla yattım. Berbat bir tecrübeydi. Çok yumuşaktı. Ben sertliği severim. Erkek göğsünü hissetmek isterim. Kemik severim. Adale severim. Yumuşak göğüsten hoşlanmam.

Penny Arcade: Patti'ye karşı fiziksel bir arzu duymuyordum. Galiba, Patti için de aynı şey geçerliydi. Dolayısıyla, ilişkimiz fizikselleştiğinde, sadece bir seferlik bir şey oldu. Fiziksel bir bağdan çok duygusal bir bağdı aramızdaki.

Jim Carroll: Bir gece Chelsea Oteli'nin önünde Patti ve Robert'la karşılaştım. Fena halde münakaşa ediyorlardı. Patti beni görünce bağrışmayı kesti, yanıma geldi, "siz Jim Carroll'sınız, öyle değil mi?" dedi, "benim adım Patti, merhaba..." Patti'ye aşinaydım, Max'ın Yeri'nde ve St. Mark's'taki şiir okuma günlerinde gözüme çarpmıştı. O sıralarda artık tanınmış bir şairdim. "Sizi yarın ziyaret edebilir miyim?" dedi, "göstermek istediğim bir kitabım var". Ertesi gün Chelsea Oteli'ndeki odama geldi. İncil'deki anlamıyla "tanıştık". Gerçekten de yanında kitabını getirmişti. Bir kızılderili kabilesi hakkında bir kitaptı. Beni ürküten şey şuydu: Robert'la beraber oturduğu eve taşınmamı istiyordu. Ben o sıralarda Devra'yla birlikteydim, Devra 60'ların fotomodel arketipiydi, ama Twiggy versiyonu değil, Jean Shrimpton versiyonuydu. Devra'ya tutulmuştum. Patti, "saçmalıyorsun, onu hemen terket, onunla beraber olmanın tek sebebi, güzel olması, sana göre biri değil o, sana göre olan kadın benim..."

İlişkimiz pek uzun sürmedi. Aynı evi paylaştığı ilk erkek bendim. Robert benden hiç rahatsız olmadı. Çok iyi anlaşıyorduk. Bana sürekli sorular soruyordu. Sokaklarda büyüdüğümü, sonra çok prestijli bir özel okuldan burs kazanıp yırttığımı biliyordu. Sınıf atlama hikayelerine çok meraklıydı. Bir sürü zengin insan tanıdığımı biliyordu, onlar hakında sorular sorup duruyordu. Kendisini onlarla tanıştırmamı filan istemiyordu, sadece sofistike olmanın yollarını öğrenmek istiyordu. O zamanlarki fotoğraf çalışmaları çok barok şeylerdi. Kadife örütülü bir yatağın üzerinde motosiklet türünden şeyler çekiyordu. "Büyük Umutlar"dan sahnelerdi adeta. O sıralarda kendisini bulmaya çalışıyordu. Hem cinsel kimliğini, hem de sanatçı kişiliğini. Hemcinslerimle yattığım halde, heteroseksüelliğim konusunda hiç şüphem olmaması onu çok meraklandırıyordu. "Peki, hoşuma gitmiyor mu?" diyordu. Ben de izah ediyordum: "Evet, ama önce parayı isterim Robert, sonra da bir daha görüşemeyeceğimizi söylerim, tek seferlik bir şey olduğunu belirtirim." Robert, kendisini en azından biseksüel olduğuna inandırmaya çalışıyordu. Ama, eşcinsel olduğunu biliyordu, geriye dönüşü olmadığını da. Patti, Robert'tan hiç sevgilisiymiş gibi söz etmedi bana. Hep kardeşlermiş gibiydi. Patti, kendi tarzında çok eski kafalı bir kadındır. Robert'la oturdukları eve taşınmamdan önce, her sabah Chelsea Oteli'ndeki odama gelir, kahvaltı hazırlardı. O sıralarda bir kitapçıda çalışıyordu, ben de çok kötü bir cankilik dönemi yaşıyordum. Patti kasadan para tokatlar, eroin alabilmem için bana verirdi. O hiç uyuşturucu kullanmazdı. Bu bana çok acayip gelirdi, çünkü kendisi kullanmadığı halde beni hiç kınamaz, doğal karşılardı.

Ben uyurken Patti beni seyrederdi. Sonra başka birilerinden de, onun erkekleri uyurken seyretmeyi sevdiğini duydum. Ben Patti'nin sadece tatlı taraflarını gördüm. Çok, çok sadakatli, çok sevecen, çok müşfikti hep. Ama o fotomodelden bir türlü yakamı kurtaramadım ve derken Sam Shepard çıktı ortaya ve bana da "hasta la vista" demek düştü.

Lenny Kaye: Jazz and Pop için "The Best of Capella" adlı bir parça yazmıştım. Patti, bu parçadan çok etkilenmiş, beni aradı ve St. Mark's'ta yapacağı şiir okumasında onunla beraber sahneye çıkıp gitarla eşlik edip edemeyeceğimi sordu.

Gerard Malanga: Beni Patti Smith ve Robert Mapplethorp'la Terry Ork tanıştırmıştı. Patti bana bazı şiirlerini gönderdi, ben de ona hararetli bir mektup yazdım. Patti'nin ta en başından beri tepeden tırnağa punk olduğunu söylemem gerekir. Zira bana yazdığı cevabi mektupta, "yine de senden daha iyi bir şair olduğumu düşünüyorum" demişti. Şaka ediyordu tabii, ama bunda bir gerçek payı da vardı. Patti'ye görüşmeye başladım, çünkü hakiki bir kabiliyet olduğunu görmüştüm. Ve benimle birlikte St. Mark's Church'te şiir okumasını önerdim.

Lenny Kaye: Patti'yle sahneye çıktığımızda, ilk önce "Mack The Knife"ın perfomansını yaptık. Zira, o gün Bertolt Brecht'in yaşgünüydü. daha sonra Patti bir sürü şiir okudu. O şiirlerin arasında "Oath" da vardı, "İsa başkalarının günahlarından öldü, benimkilerden değil" dizesinin olduğu şiir. Sonra da Jesse James üzerine yazdığı bir şarkıyı söyledik, ardından da "Ballad of the Bad Boy" diye bir şarkıyı... Performansımız anında "hit" oldu. Galiba, Gerard'ın kaşları çatılmıştı. Max'ın Yeri'ndeki bir kuşak değişimi yaşanıyordu. O mekanı Warhol tayfası yaratmıştı, ama 70'li yıllarla birlikte rocker'lar bayrağı devralıyordu.

Gerard Malanga: Birlikte yaptığımız şiir okumalarından sonra, Patti'nin şiirlerinin Telegraph Books yayınevi tarafından yayınlanmasına önayak oldum. Telegraph Books'un sahipleri Victor Bockris ve Andrew Wylie, benim bir kitabımı yayınlamak istiyorlardı, ben de onlara Patti'nin şiirlerini yayınlamalarını önerdim.

Victor Bockris: Andrew Wylie'nin Jones sokağında bir dükkanı vardı, orasını Telegraph Books'un merkez bürosu yapmıştık. Andrew, o büronun arka odasında yaşıyordu, bense Philadelphia'daydım, hafta bir New York'a gidiyordum. Ama, Andrew ile hergün telefonlaşırdık. Bunlardan birinde, Andrew, "Patti Smith'le takılıyorum, şöyle kıyak, böyle kıyak, sevgilisi Blue Oyster Cult grubundaki herif, falan filan" diye anlatmaya başlamıştı. Nihayet, mutad New York seyahatlerimin birinde, Patti Smith'le Robert Mapplethorpe'un 23. caddedeki evlerine götürdü beni. Duvarlarda Mapplethorpe'un polaroid fotoğrafları vardı, ağırlıklı olarak cinsel şeylerdi; hepsi eşcinsel mevzular değildi, ama çoğu öyleydi. Rahatsız oldum, o zamanlar eşcinsellere karşı önyargılıydım, kendi adıma çok yakışıksız bir şeydi bu...

New York'a bir sonraki gidişimde, elimde Patti'nin ilk kitabının, "Seventh Heaven"ın ilk baskısı vardı. Normalde, yazarlara altı kopya veri-

yorduk, fakat Patti'ye 40 tane verdik, çünkü onun çok etkili bir halkla ilişkiler uzmanı olduğunu düşünüyorduk. Bir sürü ünlü insanla ahbaplığı vardı, kitap kendiliğinden reklamını yapabilirdi. Elimde o koca koliyle Patti'nin kapısını çaldım. Fakat, asık bir suratla karşılandım. Birileri Patti'nin aklını çelmişti. "Ortada mukavele filan olmadan kitabının yayınlanmasına müsaade ederek kerizlik yapıyorsun; ünlü bir şair olduğunda, bu insanlar senin sırtından milyonlar kazanacak" gibisinden şeyler söylemişlerdi. Patti de bunları bana nakledince sigortalarım attı. "Ne saçmalıyorsun sen" dedim, "şiir kitabına kimse kuruş vermiyor, bu kitabı zevkine bastık, çünkü senin büyük bir şair olduğuna inanıyoruz..." Ben böyle sert çıkınca Patti fena bozuldu. Sonra gönlünü almak için ona dedim ki, "seninle bir söyleşi yapmak istiyorum, bu söyleşiyi Philedelphia'da çıkan bir dergide -çok kıyak bir dergidir- yayınlatacağım..."

Bu söylediklerim Patti'nin çok hoşuna gitti ve o gece bir söyleşi yaptık. Patti'nin yayınlanmış ilk mülakatı, o gece yaptığımız söyleşidir.

Jim Carroll: Philedelphia'da oturan eski bir kız arkadaşım, bir dergide Patti Smith'le yapılan söyleşinin fotokopisini gönderdi. Sorulardan biri, "en çok beğendiğiniz üç şair kimdir"di. Patti'nin cevabı şöyleydi: "Muhammed Ali, Jim Carroll ve Bernadette Mayer." Patti, "Seventh Heaven"ın bir kopyasını verdi bana; ayrıca, hangi şiirleri benim için yazdığını da gösterdi. Sanırım, birçok kişiye aynı şiirleri onlar için yazdığını söylemiştir. Patti'nin gerçekten benim için yazdığına inandığım şiirler, birlikte olduğumuz süre içinde bana gösterdiği şiirlerdir.

Gerard Malanga: Patti'ye biraz bozuldum, çünkü kitap çıktığında Anita Pallenberg'e teşekkür etmişti. Anita'yı tanımıyordu bile. Bir de Bobby Neuwirth'e teşekkür etmişti. Bana minnetkar kalmasını filan beklediğimden değil, ama kitabının yayınlanmasını sağlayan bendim, tanınması için gayret sarfeden bendim; yalnızca kabiliyetli bir şair olduğuna inandığım için bunları yapmıştım. Peki o kime teşekkür ediyordu? Bobby Neuwirth'e. Bunu kendisine hiç söylemedim ama fena içerledim. Belki de Neuwirth'le bir ilişkisi olmuştu. Peki, Neuwirth'in ona ne faydası dokunmuştu? Herhalde Dylan'la tanıştırmıştı.

Ed Friedman: Bir gece, şiir seansında, Patti, Jackson Pollock'ın metresi Ruth Kligman'ı şöyle takdim etti: "Yeni yetmeliğimde, bana göre hayatta en 'cool' şey, ünlü bir sanatçının metresi olmaktı. Evden ayrılır ayrılmaz Robert Mapplethorpe'un sevgilisi oldum. Evet, Ruth, daha yüce ne olabilir?.." Ruth öfkeden kudurmuştu, onun yerinde ben olsaydım ben de kudururdum. Düşünsenize, kendinizi ciddi bir şair olarak görüyorsunuz ve birisi kalkıp sizi "sanatçı metresi" olarak takdim ediyor. Bu olaydan sonra görüştüğümüzde, "Ah Patti" dedim, "o nasıl takdimdi öyle?.." Ne dese beğenirsiniz? "Yapma ya, kötü müydü hakikaten?.."

Jim Carroll: St. Mark's'ta bir şiir gecesine davetliydim. Fakat o gün aynasızlara esrarla enselendik. Dolayısıyla şiir gecesini kaçırmış oldum. Kimse nerede olduğumu bilmiyordu. Patti Smith, kendi şiirlerini okumadan önce, benim hakkımda bir konuşma yapmış. Şöyle şeyler demiş: "Biliyorsunuz Jim'in sorunları var... Güvenilmez biridir... Onun asi biri olması hoşunuza gidiyor, ama sizi yarı yolda bıraktığında rahatsız oluyorsunuz... Evet, şimdi okuyacağım şiirleri Jim Carroll'a ithaf ediyorum..." Sayemde o gece, bütün gece, sahne onun oldu. Yediğim tufa sayesinde iki kişilik zaman kullandı...

Patti Smith: St. Mark's'taki şairler nanemolla herifler. Kalpazanlar. "Bugün saat 9.15'te Brigid'le beraber speed attık" gibi şeyler yazıyorlar. Bunlar şiir olarak güzel şeyler. Ama, Jim Carroll kafası iyi gelip ortalığa kustuğunda, bu onlara şiirsel gelmiyor, "cool" sayılmıyor. Eğer şiirlerinde kafa bulmaktan söz edersen bir sakıncası yok, ama söylediklerini hakikaten yaşarsan, o zaman başka. Böyle bir şeyle yüzyüze gelmek istemiyorlar. Jim Carroll, St. Mark's şairleri için bir talih kuşuydu. Aralarında gerçek bir insan vardı. Jim Carroll gerçek bir şairdir, Amerika'nın gerçek şairlerinden biridir. Eroinmandır. Biseksüeldir. Rezil bir hayatı vardır. Onu bazen bataklığın içinden çekip çıkarmak gerekir. İçerde yatmışlığı da vardır. Ebesi sikilmiş biridir. Ama saçının teline kadar şairdir. Jim Carroll'un en iyi şiirlerini 23'ündeyken yazmış olması beni kahrediyor. Rimbaud da öyleydi. Carroll'da da, Rimbaud'daki entellektüel kapasite ve kabadayılık vardır. Ama, onu kara listeye aldılar. Çünkü şiir gecesine gelmedi. Kodesteydi. "Madem öyle" dediler, "onu bir daha şiir gecesine davet etmeyeceğiz." Ne zırva!

Viçtor Bockris: 1972'de, İngiltere'nin ünlü bir "yeraltı" yayınevi Telegraph Books şairlerinin şiirlerinden oluşan bir antolojiyi yayınlamaya niyetlenmişti. Dolayısıyla, Andrew Wylie, Gerard Malanga, Patti Smith ve ben, hep birlikte Londra'ya gittik.

Gerard Malanga: Her birimiz müthiş performanslar yaptık. Sahneye en son ben çıktım. Mekan acayipti. Minderler kırmızı kadifeydi. Bir kovboy filmi gibiydi. O zamanlar ben bembeyaz giyiniyordum. Ruhani dönemimdeydim, Don Juan triplerindeydim, Castenada, Salinger filan takılıyordum.

Victor Bockris: O günlerde Gerard tepeden tırnağa beyaz giyiyordu. Hindistan'dan ya da oralarda bir yerden yeni gelmişti. Herkes ayakta dikilirken, o bacaklarını çapraz yapmış halde yerde oturuyordu. Ve

anons edilmeden şiir okumaya başladı. Birden, herkes birbirine "şşş, Gerald şiir okuyor" diye fısıldamaya başladı. Gerald, Robert Creely türünde bir şiir okuyordu, "sana baktım, fakat odada yoktun, pencereden gelen ışıktın" gibi bir şeydi.

Sonra Patti çıktı sahneye, harikaydı. Ne yaptığını biliyordu. O zamanlar kılık kıyafet bakımından çok akıllıydı. Üzerinde göğüslerini ortaya çıkaran bol, beyaz bir tişört vardı. Patti'nin göğüsleri bayağı iridir. Time Out'a kapak olmuştu, belden üstü çıplaktı -boynundaki kolye haricinde-, elinde bir çekiç vardı, saçları Keith Richards modeliydi.

O gece "Seventh Heaven"dan pasajlar okudu. Sonra da, "bunu yeni yazdım, henüz bitirmedim" diyerek şiirsel bir hikaye okumaya başladı. "Çocuk merdivenlerden inerken İsa'ya baktı ve..." Derken, sustu kaldı. "Hassiktir, unuttum" dedi. Herkesin çok hoşuna gitti, "a, ne cool, şiirini unuttu" filan. Fakat sonra, Patti, "aman, ne farkeder, şimdi hemen sıfırdan yeni bir şiire başlayayım" dedi ve başladı doğaçlamaya... Patti, hakiki bir punktı. Ve çok etkiliydi. Seyirci kafayı yedi, kimse böyle bir şey görmemişti.

Sonra hep birlikte içki içmeye gittik. "Bir gecede Londra'yı altüst etiniz" gibi iltifatlar da aldık. O arada Patti ve Gerard ortadan kayboldu. Gerald kendi küçük dünyasında yaşıyordu, Patti ise bizimle takılmayacak kadar başına buyruktu. Sanırım geceyi Sam Shepard'la geçirdi.

Gerard Malanga: Sam Shepard tesadüfen Londra'daydı. Patti bir gar-

soniyere ihtiyacı olduğunu kulağıma üfleyince otel odamın anahtarını verdim, "akşamüstüne kadar kullanabilirsin" dedim.

Victor Bockris: Gerard, bana "sakın kimseye söyleme, Sam Shepard'ın burada olduğunun bilinmemesi gerekiyor" dedi. "Tamam" dedim, ama Sam Shepard'ın kim olduğunu bilmiyordum. Uzun saçlı, parlak bir herifti. Hep kenarda duruyordu - "ben burada değilim" ayakları herhalde. Evliydi ve Patti'yle buluşması gizli kalmalıydı.

Gerard Malanga: New York'a döndüğümüzde, Sam ve Patti "Cowboy Mouth" diye bir oyun yazmaya koyuldular. Buyrun, iki yazar, birbirine aşık iki yazar, birlikte bir oyun yazıyorlardı, aşklarını sahneye koyuyorlardı.

Terry Ork: Sam ve Patti "Cowboy Mouth"un provalarını yaparken "Rebel Without A Cause"u çeken Nick Ray'i provaları seyretmesi için davet etmiştim. Oyunu filme çekmek için ondan para koparmak istiyordum. Fakat gala gecesinden sonra Sam şehri terketti. Bu zina ilişkisini karısının ve çocuğunun gözü önünde sahnelemek istemiyordu. Böyle bir şeye gönlü elvermedi.

Ed Friedman: Patti'yi St. Mark's'taki şiir okumalarının birinde seyretmiştim. Dinleyici topluluğunu cezbetme konusunda herkese fark atıyordu. Bir şair olarak star olmaya muvaffak olmuştu. Aynı anda hem Rimbaud, hem Keith Richards, hem Velvet Underground, hem Janis Joplin olmayı başarıyordu. Ayrıca, perfomansı sırasında kah erkek, kah kadın, kah androjen olabiliyordu. O sıralarda feminizm yükselen bir sosyal söylemdi ve sanıyorum hiçbir feminist en gözde yazarları arasında Patti Smith'i saymıyordu. Ha, ha, ha. Fakat, galiba, Patti'nin cazibesinin sırrı buydu: O, oğlanlardan biri gibi de olabiliyordu. Bir seferinde, kendisi şöyle bir hikaye anlatmıştı: "Allen Ginsberg, beni güzel bir oğlan farzederek yatağa atmaya kalkışmıştı, ben de ona 'şu memelere bir bak Allen, bu memeleri dikkate al' demiştim..."

Patti Smith: Kendime hiç güvenim yoktu. Dolayısıyla, bekaretinden kurtulmak isteyen kızları konu olan bir sürü şey yazdım. Lorca gibi bir üslubum vardı... Şiirlerimin çoğu, kadınlara hitabendir, çünkü kadınlar ilham kaynağıdır. Sanatçıların çoğunun cinsiyeti nedir? Erkektir. Peki kimden esinlenirler? Kadınlardan. Benim içimdeki erkek de kadınlardan esinleniyor. Erkeklere aşık oluyorum, tutuluyorum, onların yörüngesine giriyorum. Ben feminist değilim. Erkekler hakkında yazamam, çünkü bir erkekten ilham alamam, çünkü onun avucunun içindeyim, "under his thumb". Ama bir kadına karşı erkek olabilirim. Ve onu esin perim haline getirebilirim.

Jim Carroll: Patti'nin şiirleri benimkilerden çok farklıydı. Onunki daha ziyade Dionysian'dı, benimki ise epey Apollonian. Onun rockta bu kadar başarılı olmasının sebebi de bence bu. Biçim açısından pek disiplinli değildi Patti, benim içinse şiirde daha önemli bir şey yoktur. Onun bütün şiirlerini sevdiğimi söyleyemem, ama çok iyi mısraları olduğuna da şüphe yok.

Richard Hell: Patti'yi Le Jardin gibi eşcinsel kulüplerinde seyretmiştim. Seyirciler onun için çıldırıyorlardı. Çok şaşırmıştım. "Bu topluluk şiir okuyan bir kız için bu tezahüratı yapıyor!.." Patti öyle ateşli ve öyle keskindi ki... Aynı zamanda çok tatlı ve hassastı. Hakikiydi. Buna hiç şüphe yoktu.

Patti Smith: Geleceğin şiiri için bana umut veren şey, Rolling Stones'un New York'ta Madison Square Garden'da verdiği konserde tanık olduğum sahneydi. Jagger bitap düşmüştü, resmen tükenmişti. Bir salı günüydü, bundan önce iki konser daha vermişti, çöküşün eşiğindeydi -sihre dönüşen bir çöküşün. O kadar bitap düşmüştü ki, seyircinin enerjisine ihtiyacı vardı. O salı gecesi, Jagger, rock'n'roll'cu değildi. Şairliğe hiçbir zaman olmadığı kadar yaklaşmıştı. Çünkü çok yorgundu, şarkı söyleyecek mecali kalmamıştı. Rolling Stones'un müziğini çok severim, ama Stones'da öne çıkan müzik değil, performanstır, çıplak performans. O çıplak performans, Jagger'ın ritmi, hareketleri, konuşması... O kadar halsiz düşmüştü ki, şöyle diyordu: "Çok sıcak burası /sıcak, sıcak, sıcak / burası çok sıcak /çok sıcak, çok sıcak / New york, New York, New York / band, bang, bang..."

Bu sözlerin dahiyane bir tarafı yok elbette. Ama, onun oradaki varlığı, seyirciyi avucunun içine alan o çekim gücü... Kastettiğim şey o elektrik. Eğer o gece Rolling Stones sahneden çıkıp gitseydi ve onu sahnede yalnız başına bıraksaydı, Jagger, o gece en büyük şairler gibi bir şair olacaktı. En güzel dizelerini söyleyecek, seyirciyi hipnotize edecekti. Bu beni öylesine heyecanlandırdı ki, uçtum resmen. Çünkü şiirin geleceğini görmüştüm. Gerçekten gördüm, gerçekten hissettim. O kadar heyecanlanmıştım ki, içim içime sığmıyordu. Bu bana yoluma devam etme inancını verdi.

Victor Bockris: 1974'ün ilk günüydü, St. Mark's'taki şiir seansında, Patti Smith, sahneye çıkmak üzere podyumda yürüyordu, yanımdan geçerken bana tükürdü. Yüzüme değil tabii, yere; aynı kapıya çıkar sonuçta. Ve dedi ki: "Bana borcun var orospu çocuğu". Ben de siktiri çektim. Ve şöyle düşündüm o gün: Allahın belası bir karı ama kıyak şair.

James Grauerholz: Patti, Lenny Kaye'le sahneye çıktığında ortalığı sessizlik kaplıyordu. Seyirciyi avucunun içine alıyor ve onlarla birlikte ruhsal seyrinin çeşitli duraklarından geçerek uzun bir yolculuk yapıyordu. Seyircyi yükseltiyor, yere çakıyor, yakalıyor, sonra yerlerine bırakıyordu. St. Mark's'taki performansından sonra, sahneden indi, kalabalığı yardı ve ön kapıdan fırlayıp gitti. Herkes büyülenmişti.

William Burroughs'la birlikte seyretmiştik Patti'nin performansını. Burroughs, ki eğlence dünyasının frekanslarına çok hassas antenleri vardır, şöyle demişti: "O bunun için yaratılmış".

William Burroughs: Patti şair olarak başladı, sonra resme döndü, derken gerçek bir rock starı olarak ortaya çıktı. Garip bir şey, şiirde veya düzyazıda çok fazla mesafe katetmesi pek mümkün değildi. Fakat birdenbire rock starı oldu. Su götürmez bir şekilde.

Patti Smith: Giderek bu uzun şiirleri - rock'n'roll şiirlerini- yazmada ustalaştım. Bunları sahnelemek de hoşuma gidiyordu. Ancak farkettim ki, sahnede söylendiklerinde harika şeylerdi, ama kağıt üzerinde pek bir halta benzemiyorlardı. Onlara sahip çıkmıyor değilim, gelgelelim, performans şiiri diye ayrı bir şiir türü var. Tıpkı kızılderililerin şiirleri gibi. Kızılderililer oturup bilinçli bir şekilde şiir yazmıyorlardı. Bir ritüel dili oluşturuyorlardı, o anın kelamını yaratıyorlardı.

Ancak, kağıt üzerinde, dondurulmuş halde, ilham veren bir niteliği yoktu bu sözcüklerin. Marifetli bir performansçı için bir mesele yoktur, aynı sözcüğü tekrar tekrar söyleyebilir. Billy Graham müthiş bir perfrmansçıydı. Boktan herifin tekiydi. Adolf Hitler de müthiş bir performans sanatçısıydı. Uğursuz bir sihirbazdı. Çok açıklayıcı bir şey bu. İnsanları kitleselleştirip baştan çıkarabilirsin.

Dolayısıyla, birisine sahip olmak için yazıyorum. Yazdığım her şeyin ardında bir saik var. Tıpkı sahnede söylediğim gibi yazıyorum. Performansın tek amacı vardır: İlanı aşk. Ve bu ilanı aşkın karşılıksız kalmamasını istersin. Ayrıca, performansın bir de şöyle bir tarafı var. Sahnede öyle bir ruhsal durumu geliyorum ki, beynim genişliyor, açılıyor, içi ışıkla doluyor, büyüyor, büyüyor, Empire State Building kadar oluyor. Eğer seyirciyle, bir grup insanla beynim büyüdüğünde, genişlediğinde böyle bir iletişim kurabiliyorsam, seyirciden aldığım enerjiyi tahmin edin.

Çeviren: **Y.G.**

James Grauerholz: Müzisyen, yazar, prodüktör. William Burroughs'un menejeri. Tank Farm'ın gitaristi ve solisti. **Victor Bockris:** Yazar. Patti Smith'in ilk şiir kitabı "Seventh Heaven"ın yayıncısı. **Danny Fields:** Elektra ve Atlantik şirketlerinin eski yöneticisi, 16 dergisinin yayıncısı, Stooges, Jonathan Richman & The Modern Lovers ve Ramones'un eski menejeri. **Eileen Polk:** Fotoğrafçı. **Terry Ork:** Organizatör. Televisi- on'ın eski menejeri. Ork Records'un kurucusu. **Jack Walls:** Oyun ve senaryo yazarı. Patti Smith ve Robert Mapplethorpe'un erken New York yıllarını konu alan "Somebody's Sins" filminin yazarlarından biri. **Penny Arcade:** Performans sanatçısı, aktris. **Duncan Hannah:** Ressam, aktör. **Bebe Buell:** Model, şarkıcı, menejer. 1974 Playboy orta sayfa güzeli. Liv Tyler'ın annesi. **Jim Carroll:** Şair, müzisyen, yazar. **Lenny Kaye:** Yazar, müzisyen, prodüktör. Patti Smith Group'un gitaristi. **Gerard Malanga:** Şair, fotoğrafçı, Andy Warhol'un stüdyo asistanı. **Ed Friedman:** Şair. **Richard Hell:** Şair, yazar, aktör, başçı ve şarkıcı. Television grubundan. **Leee Childers:** Fotoğrafçı, menejer. **Steve Harris:** Organizatör, tiyatro yapımcısı, menejer. Elektra ve CBS şirketlerinin eski yöneticisi. **Iggy Pop:** Stooge **Wayne Kramer:** Müzisyen. MC5, Gang War ve Was Not Was'da çaldı. Solo çalışıyor. **Dennis Thompson:** Müzisyen. MC5'ın davulcusu.

Festival "Borsa"sı

BORSA ***GRILL*** RESTAURANT

- BOĞAZİÇİ BORSA •
- FENERBAHÇE BORSA •

BORSA ***FAST*** RESTAURANT

- EMİNÖNÜ BORSA •
- BEYOĞLU BORSA •
- TAKSİM BORSA •
- AKM BORSA •

1927
BORSA
RESTAURANT

BORSA ***CATERING***

ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ
İstanbul Convention & Exhibition Centre
Lütfi Kırdar Uluslararası Kongre ve Sergi Sarayı

BORSA ***MERKEZ***

Fenerbahçe Borsa: Fener Kalamış Cad. No: 87
Fenerbahçe - İstanbul
Tel: (0216) 348 77 00 (4 Hat)
Fax: (0216) 336 64 60
İstanbul Convention & Exhibition Centre
Lütfi Kırdar Uluslararası Kongre ve Sergi Sarayı
Tel: (0212) 232 42 01 - 02
Fax: (0212) 232 58 56

Suzanne Vega & Leonard Cohen

Her name is Vega, uzaktan akraba, 11 Temmuz'da Açık Hava'da.
Karşılama hazırlığı babında, ışınlanalım 1992 yılına ,
bakalım neler söylemiş piri Leonard'a...

GÖNDERDİĞİM HURMALARI ALDIN MI?

Leonard Cohen: Nihayet başbaşa kaldık. İlk defa bir odada yalnız başımıza kalıyoruz, öyle değil mi?
Suzanne Vega: Öyle mi? Evet, doğru, ilk defa başbaşayız.
Seninle o fotoğraf stüdyosunda tanışmıştık. Ama, etrafımızda bir sürü insan vardı.
Gerçi sonra dışarda birlikte bir içki içmiştik.
Evet ama, orası umuma açık bir yerdi.
Evet, umuma açık bir yerdi.
Sonra bir daha ne zaman görüşmüştük?
Juno ödüllerinin töreninde.
Evet, ödül törenine gelip bir şarkımdan bir bölüm söyleme nezaketini göstermiştin ve beni çok mutlu etmiştin.
Senin bir şarkından bir bölüm okumak beni çok mutlu etmişti.
Çok teşekkür ederim. O günlerden bugünlere hayatında radikal değişiklikler oldu, öyle değil mi?
Evet, gönderdiğim mektupta anlattığım şeyler...
O mektup için çok teşekkür ederim, düşüncelerini benimle paylaşmak istemen beni çok etkiledi. Cevap yazamadığım için beni affet.
Gönderdiğin Noel hediyesini aldım ama.
A, iyi. Ne göndermiştim?
Hurma. Postayla hurma göndermiştin.
Eline geçmiş olmasına sevindim. Juno'nun ertesinde gönderdiğim hurmaları da aldın umarım.
Aldım, evet, teşekkürlerimi iletmiştim, unuttun mu?
Nasıl, hoşuna gitti mi bari?
Gitti, gitmez olur mu! Geçen seferki de hoşuma gitmişti, ondan önceki de...
Son albümün "99.9 Fahrenheit"teki şarkı sözlerini dikkatle okudum... Albümü de birbirinden farklı ortamlarda dinledim. Arabada dinlediğimde, arabanın üstünün açık ya da kapalı olması çok farkettiriyor. Açıkken başka, kapalıyken başka. Arabanın üstünü açınca, bas uçup gidiyor...
Gerçekten mi?
O kısık sesli notalar, senin söylediklerin değil, çalınan notalar...
Evet?
Çok... çok... güzel...
Ve kısık sesli ve...
Çok güzel bir kısıklık var albümünde, harika bir "alttan alta"lık...
Bence de öyle. Bunu gerçekleştirmek için çok uğraştık.
Bundan önceki çalışmaların pek böyle alçak perdeden değildi. Sound'lar, bas sound'ları...
Evet, bas sound'ları... Ama, tavır da önemli. Genellikle es geçilen şeyleri, dışarda bırakılan şeyleri tutmak, korumak... Distorsiyonlu kısımlar ve başkalarının bir tarafa atacağı gürültüler... Biz bunları koruduk. Dahil ettik.
Niçin?
Alttan alta bir tavır söz konusu olduğu için...
Cüretkar, pervasız bir haleti ruhiyede miydin?
Evet, pervasız... Şöyle bir pervasızlık... Önceki albümlerimden bir şikayetim yok, ama bana biraz fazla pürüzsüz geliyorlar. Halbuki yazdıklarım öyle pürüzsüz şeyler değil. Sanat, karanlıkta ve alçaktan yapılan bir uçuş. Bunun müziğime dahil olmasının artık zamanının geldiğini hissetmeye başlamıştım. Prodüktör olarak Mitchell Froom'u tercih etmemin sebebi de bu. Mitchell'in tarzı böyle şeylere çok yatkın.
Çok başarılı, çok... Senin sesin de çok güzel, çok duru, çok arı. Hayatın da aynı durulukta mı? Şarkıcı Suzanne Vega'nın hayatında da aynı arılık, duruluk mevcut mu? Albümde bir dervişlik, sadelik ve sessiz sedasız bir idealizm var. Korunduğunu, saklandığını söylediğin şey sanırım bir alev, sönmemesi için korunan, muhafaza edilen bir alev, lekesiz bir şey. Albümde böyle bir duygu geziniyor. Hayatın da böyle mi? Sakınımlı, korunaklı, muhafazalı bir hayat mı sürüyorsun?
Sakınımlı, tedbirli, dikkatli olduğum söylenebilir. Evet. Göründüğü kadar saf, duru olmasa da bir hayli muhafazalı bir hayatım

26→

var. Çünkü benim geldiğim yer, pek öyle saf, arınmış filan sayılmaz. Dolayısıyla, bazı şeyleri hep net, düzgün tutmaya, korumaya özen gösterdim. Ama, kendimi bu dünyanın bir parçası olarak görüyorum ve dolayısıyla gerçekliklere ve bulanık, katışıklı, çarpık şeylere de gözlerimi kapamıyorum. Başka insanları yargılamaktan kaçınıyorum, ama kendimi kıyasıya yargılıyorum.

Kuralcı bir insan olduğunu biliyorum, kendini kıyasıya yargıladığına inanıyorum. Ama, aşık olduğun insanlara aynı katı kuralları uygulamıyorsun galiba. Şarkılarının birinde, "In My Movie"de olduğu gibi...

"If You Were In My Movie"...

Evet, "If You Were In My Movie", o şarkıda aşık olduğun insanlara cömert davrandığını söylüyorsun.

Aşık olduğum insanlara cömert davranıp davranmadığımı bilmiyorum, belki de öyledir, bilmiyorum.

O şarkı bunun hakkında değil mi?

"If You Were In My Movie" flört etmeye dair bir şarkı. Bir insana bakıp ona "sende şu, şu nitelikleri görüyorum, senin bu niteliklere sahip olduğunu düşünüyorum, seni o niteliklerle tarif ediyorum, çünkü seni böyle görüyorum" diyen bir şarkı.

O potansiyeli benimle birlikte realize edebilirsin demek istiyorsun...

Evet. "Eğer, istersen" diyorum... Bu, bir insanın kişiliğine ışık tutmak demek. "Sana baktığım zaman gördüğüm şeyler bunlar" demek. Bir insanın doğasına seslenmek, onu olduğundan daha fazla görmek, göstermek demek...

Gösterişsizliği, sadeliği çok ayartıcı bir hale getirmeyi başardın. Albümünün çok baştan çıkarıcı bir niteliği var. Hiçbir şey dışarıda bırakılmadığı, hiçbir şey atılmadığı, hiçbir şey ifşa edilmediği, teşhir edilmediği halde...

Ama, albüm için çekilen fotoğraflarda bacaklarım görünüyor.

Görmedim, o fotoğrafları kimse göstermedi bana.

Söyleşiden sonra ben gösteririm. O fotoğrafların birinde, albümdeki kişiliklerden birinin kılığına girip poz verdim. Danseden kız pozu... Dolayısıyla üzerimde dansçı kıyafeti var ve bacaklarım görünüyor. Fakat ayağımdakiler erkek ayakkabıları, üzerimde örgü bir sveter var. Uzun lafın kısası, haklısın; gösterilen, teşhir edilen bir şey yok, gösterilmiyor ama, ima ediliyor.

Albümde, bu dünyada olup biten şeylerden hiçbiri dışarıda bırakılmıyor, hiçbiri reddedilmiyor, etraftaki her şeye dikkatle ve soğukkanlı bir gözlemcinin gözüyle bakılıyor. Fakat flörtöz bir, bir... Hayır, hayır doğru sözcük flörtöz değil... Bütün tavırlarında çok baştan çıkarıcı bir nitelik var. Bu özellikle gemlenen bir şey olmasına rağmen. Sanırım albümün çarpıcılığının sebebi de bu. Çok dikkatle kurulmuş, örülmüş, bina edilmiş şarkıların ve oraya buraya serpiştirilmiş sözlerin arkasında bir tür öfkeli bir arzu, bir iştaha seziliyor. Bir defasında seni Howard Stern Show'da seyretmiştim...

Hakikaten mi?

Evet, birkaç ay önce, bir sabah...

Konu neydi hatırlıyor musun? Ne konuşuluyordu?

Göğüslerinden bahsediliyordu.

A, evet, o hikayeyi hatırlıyorum.

Howard Stern'in ağzı kulaklarındaydı.

Evet, hatırlıyorum.

Bir sürü insan tarafından seviliyor olman sana şaşırtıcı geliyor mu?

Evet, şaşırtıcı geliyor. Daha doğrusu mahçup ediyor.

Bu kadar yaygın bir biçimde sevileceğini umuyor muydun?

Anlaşılmayı ummadığımı söyleyemem. Ama sevilmeyi umup ummamak...

Anlamadım. Anlaşılmaktan kastettiğin ne?

İnsanların şarkılarımda ne söylemek istediğimi çözmeleri beni şaşırtıyor. Çünkü, belirli, özgül konular hakkında herhangi bir şey beyan etmiyorum. Hep sorulur ya, "mesajınız ne?" diye... Ben hiçbir zaman bir mesaj vermeyi düşünmedim. Eğer öyle düşünseydim, mesajımı yazar, bildiri olarak basıp dağıtırdım. O zaman bir mesajdan söz edilebilirdi. Şarkılarımla o anlamda mesaj vermek, bana pek anlamlı gelmiyor.

Bence beyan ettiğin bir şey var ama... Çok rafine ve soyut bir flörtöz biçimde, kendini teşhir etmeyi reddettiğini beyan ediyorsun.

Belki de gerçek hayatta bana çekici gelen şeyler aleni, ayan beyan olmayan şeyler... Basit değil, karmaşık olan şeyler.

Bence senin şarkılarının en önemli yanı, kolaylıkla haysiyetli olmayan bir itiraf haline gelebilecek konulardan söz etmene rağmen haysiyetlerini kaybetmemeleri. Haysiyet kaybının yanından bile geçmemeleri.

Benim ilgimi çeken ufak tefek şeyler. Küçük şeylerin gücü. Küçük şeylerin kendilerine has bir sesleri olduğu ve haysiyet sahibi oldukları. Bu vasıflar, kendilerinin daha büyük olduğunu düşünen insanların saldırısına uğruyor.

salı: KING BEES
çarşamba: BLACK
perşembe: WATTZ UP!
cuma: BLUES BLUESBAND
cumartesi: WATTZ UP!

MANHATTAN
JAZZ
ROCK
BLUES
Çevre Sokak 7 Çankaya - Ankara Tel: 427 62 63

Ne var ki, mahrem olan şeylere karşı bir tutkun var gibi... Senden bir şey okumanı rica etsem yapar mısın?
Tabii...
Örneğin, "Dancing Girl"ün sözlerini....
Tabii. Şarkının adı "Fat Man And The Dancing Girl".
Çok teşekkür ederim. Bu sözleri biraz etüd etmeye ne dersin?
Etüd mü?
Evet, oğlumla satır satır inceledik bu sözleri.
Oğlun Adam'la mı?
Evet, Adam'la. Şimdi de seninle birlikte incelemeyi çok isterim. Çünkü, öncelikle çok güzel bu sözler. Albümde söyleyişin ise çok, çok güzel. Bu dizeler, senin yaklaşımına, tarzına ışık tutuyor bence. Ve kendim için olduğu kadar, okurlar için de ne kadarını aydınlatabileceğimi merak ediyorum. İstersen başlayalım. Eğer sorularım sana deli saçması detaylar gibi gelirse, lütfen kusura bakma.
Merak etme, öyle bir şey olursa, cevaplamam olur biter.
Güzel. Sanırım dostluğumuz bu söyleşiden sağ salim kurtulacak... Sana sormak istediğim ilk dize, "gösterinin aslan payı seyirden gizleniyor" dizesi. Seyir(ci)den gizlenen gösteri ne?
Bunu yazarken aklımdaki şey kukla gösterisiydi, gölge oyunu... Gölgenin müsebbibi, ekranın arkasındaki şey. Ama bu senin sorunu cevaplamıyor. "Gösterinin büyük kısmı seyirden gizleniyor" dizesi, kimsenin görmediği gerçek hayatı kastediyor. Eve gittiğimde, kendi kendime kaldığımda veya hayatım hakkında düşündüğümde veya başkalarının hayatları hakkında düşündüğümde olan şey ne ise, bu anlamda gerçek hayat da o. İnsanlar hakkında en çok ilgimi çeken şey, kendi kendilerine olduklarında kendilerini nasıl gördükleri. Kimse onlara bakmazken, mahremiyetleri içinde nasıl oldukları.
Peki, o mahrem dünyaya baktığında ne görüyorsun?
Orada gördüğüm şey, tam da benim yaptığım şov. Ben parlak, gösterişli şovlar yapmıyorum. Sahne kıyafetim diye bir şeyim yok
Ne demek istediğini anlıyorum.
Bahsi geçen şarkıda bir dansçı kızı canlandırıyorum. Ama, "gösterinin aslan payı seyirden gizleniyor" dediğimde kastettiğim şu: Şovumun can damarı, sahnede yaptığım şey değil, kendi kendimeyken yaptığım şeyler. Mahrem alanımdaki halim. Özel...
Yani sesindeki titreşim, sözlerdeki eylem aslında "gerçek şarkı"ya, "özel"e işaret ediyor.
Evet.
Ve tıpkı bir resim gibi. Hani bir-iki çizgi, ufuğu imler, ya da gökyüzünü veya denizi, dağı... Ve bütün bunlar yalnızca bir-iki fırça darbesiyle yapılır ya... Albüm kısmen böyle bir resim gibi. Bir yandan da ısrarcı; sözler bir hayli ısrarcı. Her bir şarkı, perdenin arkasına işaret ediyor, görünmeyene dikkat çekiyor. Örneğin "As Girls Go"da dediğin gibi, "keşke şovu yönlendiren ben olabilseydim, perdenin arkasına geçip gerçek durumu anlayabilseydim" diye hayıflanıyorsun sanki. Ayrıca, bütün albüm boyunca sana bir şey fısıldanıyor ve sen onu dinleyiciye fısıldıyorsun. Albümü illa da böyle dinlemek şart değil tabii, pekala ayağınla tempo tutarak da dinleyebileceğin bir albüm, nefis bir çalışma. Ama, benim gibi kendisine eziyet etmeyi sevenler için başka kapılar da açılıyor...
Evet.
Ve benim gibi bir ikindi vaktinde emperyal niyetlerle söyleşi yapmaya koyulan biri, ister istemez bu tür düşüncelere kapılıyor, kendisine bir şeyler fısıldandığına, bir şeylerin taarruz ettiğine vehmediyor. Biraz... Şey...
Karanlık?

Düz, dümdüz bir yerdeyim
Ne bir gölge var ne de bir şüphe kırıntısı
Tellallığı megafon adamın
Buluştu ağzını eliyle kapayan kızla

Parlak bir fikre aşık olmak
Bir dünyanın ifşa edilmesi gibi tıpkı
Şişko ve dansçı kız
Gösterinin aslan payı gizleniyor
seyirden

Ortadaki maymun
mırıldanıp duruyor hep aynı melodiyi
duymak istemiyorum
Kurtulmak istiyorum

Sahnede MC var bu gece
Billy Purl diye bir adam
Enternasyonal bir maskara
Biliyor, güzel bir kızın
neye layık olduğunu

Gergin bir ipin üstündeyim
Hiç aklıma gelmemişti düşeceğim

Ortadaki maymun
Hep aynı numarayı yapıyor
Sinirimi bozuyor
Kurtulmak istiyorum çarçabuk

Düz, dümdüz bir yerdeyim
Megafonlu adamın
ağzıyla elini kapatan kızla
tanıştığı yerde

Doğru mu söylüyor?
Bir yalanı mı gizliyor
Kimse bilmesin
sırrını diye mi söylüyor
Şişko adam ve danseden kız
Ve her şey bir parçası gösterinin

Gergin bir ipin üstündeyim
Hiç aklıma gelmemişti düşebileceğim

Ortadaki maymun
hep o şarkıyı söylüyor
Duymak istemiyorum
Kurtulmak istiyorum çabucak

Doğurgan. Islak. Nemli. Cinsel bir şey. Şiddetli bir şey. Ne hakikaten? Nasıl bir şey?
Her şarkıda başka bir şey. Mesela senin bahsettiğin şarkıda, perdenin arkasında neyin cereyan ettiği söz konusu. Şarkının kahramanının bir başka insan olma arzusunu nereye kadar götürdüğünü merak eden bir şarkı. Biliyorsun, "Fat Man And The Dancing Boy", bir kadın hakkında, o kadın görünüşte her şeyiyle bir kadın, ama aslında bir erkek. Böyle birine çok ender rastlanır. O özgül kadının çok ender bulunan bir niteliği var ve o nitelik ancak onun içinde bulunduğu durum kavrandığında anlaşılabilecek bir şey. Ama, yine de, bu bilgi bile her şeyi açıklayamıyor. Ve bu da onu müthiş çekici kılıyor. Bu niteliğinden ötürü onun cazibesine kapılıyorsun ve bütün bu hikayenin nereye varacağını merak ediyorsun. Bu olağanüstü çekici görüntüyü oluşturmak için o insan nasıl bir acı çekiyor, neler yaşıyor? Benim kafamdaki soru buydu. Cevabını bulabilmiş değilim. Cevabını bilmem de gerekmiyor. Önemli olan o insanın beni cezbetmiş olması.
Peki sen ne tür acılar çekiyorsun, bu olağanüstü çekici, mütevazı ve rafine görüntüyü oluşturmak için?
Sanırım yeterince acı çektim, ama bunlar benim gösterimin konuları değil.
Yaptığın gösterinin ne olduğuna dair kesin, net bir fikrin var mı?
Evet. Kendimi yeterince tanıyorum. Kişisel tarihimin ne olduğunu biliyorum. Ama, bunları alıp... Bunlardan bir şeyler yaratmıyorum. Bildiğim ve gördüğüm bazı şeylerle karıştırıyorum. Kendime ne ölçüde acı çektirdiğimi bilmiyorum. Ama şu kadarını söyleyebilirim: Şimdilerde, bugüne kadar hiç olmadığım kadar mutluyum.
Neye borçlusun bunu?
Çünkü kendimi gerçekten özgür hissediyorum. Ve sanırım hayatımda ilk kez kendimi bu kadar özgür hissediyorum. Kendimi her zamankinden daha çok kendim gibi hissediyorum. Hiç kimseye hiçbir şey kanıtlamak zorunda olmadığımı hissediyorum. Daha önceleri müsaade etmeyeceğim bazı şeylerin, mizaca dair bazı şeylerin ortaya çıktığını görüyorum.
Paran var, şöhretin var, gençliğin, güzelliğin, kabiliyetin... İnsanın kendisini iyi hissetmesi için hiç de fena bir başlangıç değil.
Evet, ama sen de biliyorsun ki, bütün bunlar insanın mutlu olmasına yetmeyebiliyor. Ben kendi teorimi daha geçerli buluyorum.
Nedir o teori?
Kendimi özgür hissetmem. Kendi kendime çok mutluyum, kendi kişiliğimle, mizacımla, kendi halimle. Öteki şeyler de önemli tabii. Sabah 9, akşam 6 mesaisi yapmıyorum, bundan ötürü çok memnunum. Ama, senin sözünü ettiğin şeylerin kendimi böyle hissetmemin sebepleri olduğunu sanmıyorum.
Çok hayranın var mı?
Bir miktar var.
"Bir miktar"dan daha fazla olduğuna eminim. Peki şunun manası ne: "Ortadaki maymun hep aynı şarkıyı söylüyor, kurtulmak istiyorum..."
Ortadaki maymun... Ama böyle bir şarkıyı anlatmak için, önce atmosferini anlatmak lazım.
Vaktimiz bol, anlat...
Peki. O düz, dümdüz yer, gerçek bir mekan değil tabii ki. Birisinin zihnindeki coğrafya. Ya da mesela Picasso gibi birinin resimlerinde görebileceğin bir mekan. Bir sirk atmosferi, ama kötü bir rüya gibi, hatta bir kabus...
Fazlasıyla gerçek, öyle mi?
Fazlasıyla gerçek mi? Hayır, gerçeküstü. Ve işte bu mekanda... "Ortadaki maymun"un manası şu: Hayatımda biri vardı, duymak istemediğim şeyleri bana tekrar tekrar söyleyen biriydi. Onun söylediği şeylerden kendimi kurtarmak istiyordum, çünkü bunları söyleyen insanın beni anlamadığı duygusunu taşıyordum.
Hayatındaki gerçek bir insandan mı söz ediyorsun?
Evet, hayatımdaki gerçek bir insandan söz ediyorum. Ama, işte bu

MASSIVE ATTACK

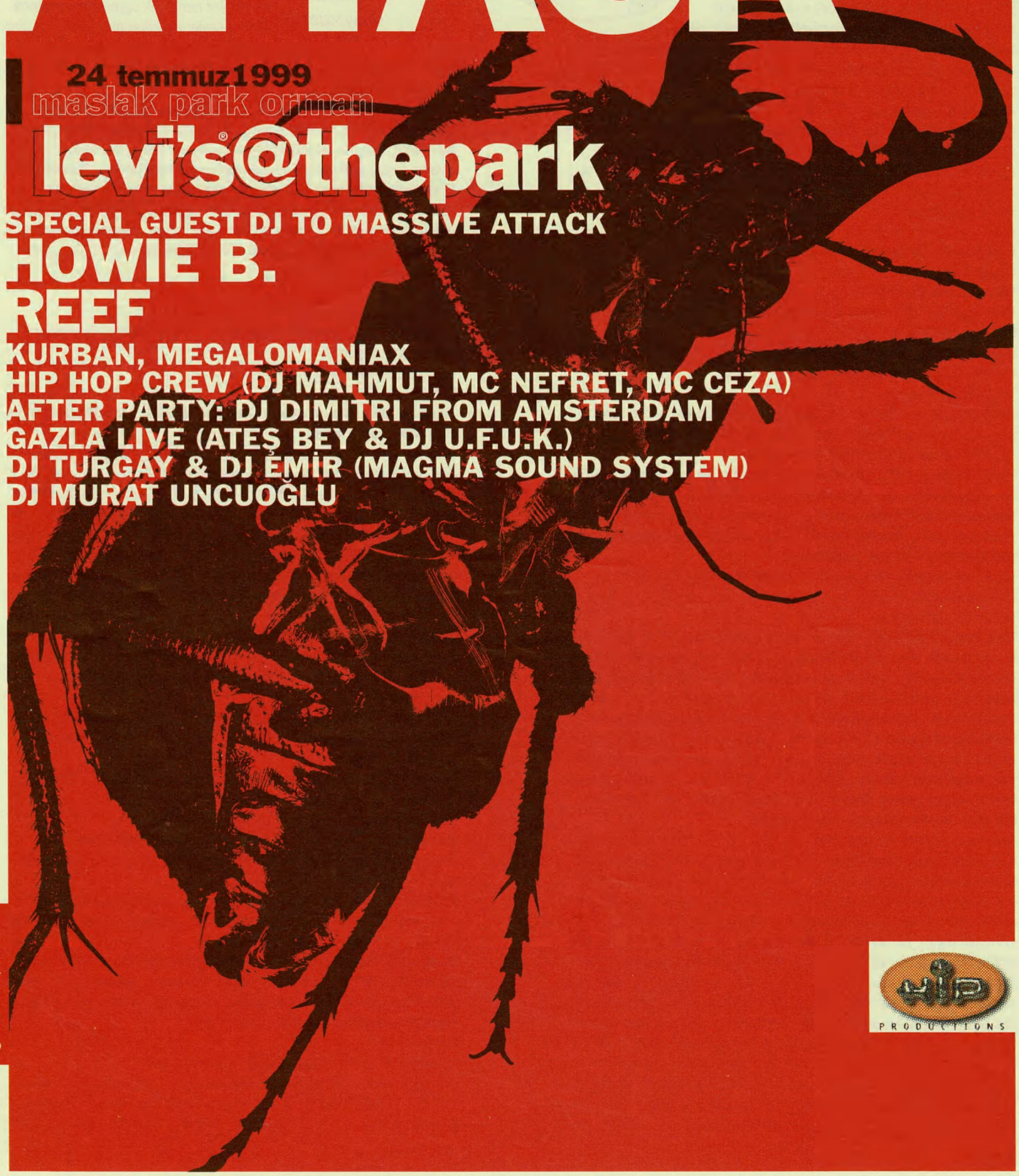

24 temmuz1999
maslak park orman

levi's®@thepark

SPECIAL GUEST DJ TO MASSIVE ATTACK
HOWIE B.
REEF
KURBAN, MEGALOMANIAX
HIP HOP CREW (DJ MAHMUT, MC NEFRET, MC CEZA)
AFTER PARTY: DJ DIMITRI FROM AMSTERDAM
GAZLA LIVE (ATEŞ BEY & DJ U.F.U.K.)
DJ TURGAY & DJ EMİR (MAGMA SOUND SYSTEM)
DJ MURAT UNCUOĞLU

Levi's®

hip
PRODUCTIONS

manzarada o insan, o kadın, "ortadaki maymun" haline geldi ve ben ondan kurtulmaya çalışıyordum.

Bu kadın senin zihninde bir ses ve bu ses aynı zamanda gerçek bir insana ait ve söylediği şeyler seni derinden rahatsız ediyordu, arzularına ket vuruyordu, özgürce davranmana engel oluyordu. Öyle mi?

Bu kadının söylediği şuydu... Beni bir şeye karşı uyarıyordu, dikkatli olmamı söylüyordu, sonunda o haklı çıktı. Maymun, maymunun söylediği şarkı...

Seni uyaran bir sesti...

Evet, evet...

Ve sen onun uyarılarının, yerinde uyarılar olduğunu gördün.

Evet, yerinde uyarılardı.

İyi niyetli uyarılar...

Evet. Çünkü bazı meselelerde hiç dikkatli değilim, çok tedbirsiz davranıyorum. Kafamın dikine gidiyorum... Ve evet, o tavsiyeler, nasihatler dikkate değer şeylerdi. Şarkılarımdaki karakterlerin her biri gerçek hayatımdan insanlardır, dolayısıyla bu insanların kim olduklarını, nasıl birileri olduklarını anlatmak istemem...

Anlıyorum, anlıyorum...

Fakat her birinin bir karakter olarak başka bir fonksiyonu vardır. Örneğin megafon adam, ağzını eliyle kapatan kızın karşıtıdır. Megafon adam bütün dünyayı bilgilendiren insandır. Ağzını eliyle kapatan kız, bir sırrı olan kızdır. Ve o kız, bütün şarkılardaki kızdır. Aynı kızdır...

Ve bir sırrı vardır.

Evet.

O sır bazen çok lezzetli bir sırdır.

Olabilir.

Veya çok karanlık bir sır.

Evet, karanlık bir sır. Ama büyük ihtimalle her kadının sırrından farklı bir sır da değildir bu.

Her kadının sırrı olan şey nedir?

Bunun ne olduğunu bildiğine eminim.

Yoo, bilmiyorum.

Birçok kez tanık olduğuna eminim. Tanık olduğun şeylerden farklı bir şey olduğunu sanmıyorum. Bazen karanlıktır, bazen şiddet doludur, bazen de fazla erken öğrenilmiş bir şeydir.

Bu da albümün temalarından biri. En azından bir iki şarkıda fazla erken öğrenilen bir şey söz konusu. Bu sır meselesini vurgulayarak bıktırıcı olmak istemem, ama sahne dışındaki hayatı hakkında şarkı yazan pek yok... İfşa edilmeyen, hatta fısıldanmayan sırlardan bahseden şarkılara da pek rastlanmıyor...

Bütün şarkılarımın bunlara dair olduğunu mu düşünüyorsun?

Bazı şarkılarda...

Evet, bazı şarkılarda.

Evet ama, yine de albümün belli başlı temalardan biri bu sır meselesi. Dolayısıyla onun etrafında dolaşıp duruyorum, ne olduğunu anlamaya çalışıyorum. O sırrın ne olduğundan çok, o sırra kendini adamanı ve bu sırrın nasıl olup da şarkılarının incisininin etrafını saran estetik tahrik haline gelişini merak ediyorum. Gizlenmesi gereken, keşfedilmesi gereken; pek söylenmeyen, pek anlaşılamayan ve bir peçenin ardından göz atılan bir şeyin hep var olduğuna ilişkin nosyon, senin psike'nde her daim mevcut. O nosyon hep orada, tekrar tekrar ortaya çıkıyor. Çok aleni bir şekilde örtülen bir şeyi açmak için ısrar edişimi anlayışla karşıla lütfen.

Anlıyorum, anlıyorum. Niye merak ettiğini anlıyorum. Sanırım, bütün bunlar gelip gelip şuraya dayanıyor: Benim şarkı yazma ve söyleme tarzımı belirleyen şey de bu "sır" işte. Çünkü bence bu sırrın içinde çok güzel bir şey var. Ve bunu bütün o esrarengizliği içinde sunmanın başlı başına güzel bir şey olduğunu düşünüyorum. Benim yazmayı sevdiğim biçim, bütün komplikasyonları içeren, her şeyin izah edilmediği, açıklanmadığı yazı biçimi. Bence senin tarzın da böyle. Sen de her şeyi ifşa etmiyorsun, sözünü ettiğin ilişkiler hep muğlak. Bir sürü şey ima ediliyor, şarkılarını dinleyenler boşlukları kendi zihinlerinde tamamlıyor. Sen kalkıp alenen söylemiyorsun, malum aritmetikten söz etmiyorsun. "Seni seviyorum, sen beni sevmiyorsun" demiyorsun hiçbir zaman... Öyle demiş bile olsan... Çok erken yaşlardan itibaren senin müziğinin cazibesine kapılmamın sebebi de bu zaten. Senin şarkıların benim bildiğim şekilde anlatıyordu dünyayı. Basitleştirmeye, netleştirmeye, herkes için anlaşılır kılmaya çalışmıyordu. Hayatta olduğu gibi, bulanık bir biçimde bırakıyordu. Senin müziğini sevmemin sebebi buydu.

Senin fazla erkenden öğrendiğin şey neydi?

İnsanların olağandışı durumlarda birbirlerine nasıl muamele edebildikleri, üzerinde biraz düşünseler hiç de öyle yapmayacakları birçok şeyi yapmaları; temelde, var kalmak için her şeyi yapmaya hazır olmaları ve de başkalarında hiç tasvip etmeyecekleri biçimlerde davranabilmeleri... Bunlar sanırım fazlasıyla erkenden öğrendiğim şeyler. Benim dünyayı algılayışım böyleydi, benim içinde büyüdüğüm, yetiştiğim dünya böyle bir yerdi. En azından bana öyle geliyordu. Belki de benim haleti ruhiyem böyleydi... Hayır, haleti ruhiyemden ötürü olduğunu sanmıyorum, sebep içinde bulunduğum şartlardı. Bunlar benim ilk öğrendiğim şeylerdi. Başka şeyler de öğrendim tabii ama, fazlasıyla erkenden öğrendiğim şeyler bunlardı. Öğrendiğim öteki şeyler bütün çocukların bildiği şeylerdi. Hayal kurmak, ruhlar filan, efsaneler...

Şarkılarının birinde müthiş güzel bir mısra var. Gerçekten mükemmel olduğunu düşündüğüm bir mısra. Altını çizmiştim: "Hayatımın bedelini bedenimle ödüyorum."

Senin şarkılarını bir sürü ortamda dinliyorum. Arabada giderken, odada otururken, banyodayken... Ve şöyle bir şey farkettim: Senin şarkıların, insanın şarkıdan çıkıp gitmesine müsaade ediyor, şarkıyı bırakıp kendi dertlerine, düşüncelerine gömülüyorsun. Şarkılar, kendi spekülasyonlarının background'u, notaları haline geliyor. Bu söyleşi için hazırlanırken kendimi albüme özellikle yönelttim, konsantre oldum ve farkettim ki, yine de dalıp gidiyorum, düşüncelere gömülüyorum. Ve bence bu, bir müziği sevip sevmediğimin sağlamasıdır. Bu albümde çok kibarsın.

Öyle miyim?

Ama zaten kibar bir insansın.

Evet, galiba hakikaten kibar bir insanım. Ve bu da çok defa başımı belaya sokmuştur.

Öyle mi gerçekten?

Evet.

Tuhaf bir dünya bu, nezaket, yumuşak yüzlülük, efendilik insanın başına bela oluyor artık.

Benim başıma bela oldu mesela. Denizde boğulmak üzere olan birini gözünün önüne getir. Bu aslında benim başıma geldi, 12-13 yaşındayken. Birden derine sürüklendim, boyumu geçen bir yerde buldum kendimi ve etrafıma şöyle seslendiğimi hatırlıyorum: "Afedersiniz, bir saniye bakabilir misiniz, acaba bu tarafa gelebilir misiniz, sanırım boğuluyorum". Evet, bu albüm kibar bir albüm. Ve insanları şarkılarla korkutmak tuhaf bir şey. "Afedersiniz, bir saniye bu tarafa bakar mısınız" demek, "şimdi sizi elimdeki bu taşla öldüreceğim" demenin fena halde kibar bir şekli.

İmdat diye bağırmak yerine...

Evet, imdat diye bağırmak yerine... İmdat diye bağırmak yerine sığ yerlerde yüzmeyi tercih ederim veya kibarca birisini yardımcı olmaya davet ederim.

İmdat diye bağırmanın insanlar arasındaki kutsal mesafeyi, hep korunması gereken mesafeyi, bu sırrı, bu sınırlamayı ihlal edeceğini mi düşünmüştün?

Ne düşündüğümü bilmiyorum. Sadece kendimi salak gibi hissetmiştim. Sudan çıkarıldığımda parmaklarım morarmıştı. "Bu çok aptalca" dedim kendi kendime, "niye imdat diye bağırmadın ki!"

Bu davranış biçimini kim öğretti sana? Nasıl edindin bunu?

Hiçbir fikrim yok. Annem hep böyle olduğumu söylüyor. İnsanları illet edermiş bu halim.

Bu tarzı, bu çok güçlü duyguyu, dünyayla ve insanlarla arandaki mesafeyi korumak duygusunu çok erken yaşlarda edindin, öyle mi?

Yedi yaşımdan önce diyebilirim.

Etrafındaki olayları çok iyi süzmeni sağlayan bir filtren var, buna müteşekkir olmalıyız, zira bu olağanüstü esrarengiz ve ilginç şarkılar o filtre sayesinde ortaya çıkıyor. Attığın taşın insanların kafasını yardığı da doğru, o taş çok ufak da olsa...

Evet, ufak bir taş.

"Song of David"in arkasındaki fikir de bu mu?

Kısmen. O şarkı, David'le Goliath efsanesinin çok basit bir versiyonu. David'in Goliath'ın dikkatini çekmeye çalıştığı anın şarkısı denebilir. Belki de Goliath, "bana ufak gelirsin" diye geçiriyordu içinden. David

de diyor ki, "evet, bu ufak şey seni alaşağı edecek, devrilişinin sebebi bu ufacık şey olacak"...

Ufağın kudreti...

Evet, ufak tefek şeylerin kudreti.

Sen bu işin ustasısın, ufak şeylerin kudretinin ustası...

Benim ilgimi çeken ufak tefek şeyler.

Ne gibi şeyler?

Küçük şeylerin gücü. Küçük şeylerin kendilerine has bir sesleri olduğu, kendi iradeleri ve hayatları olduğu ve haysiyet sahibi oldukları. Bu vasıflar, kendilerinin daha büyük olduğunu düşünen insanların saldırısına uğruyor.

Tıp dilini kullanmamın asıl sebebi bu dilin bizatihi kendisinin güzel olması. Tıp dili, insanın kendi mahremiyeti hakkında müstehcen olmadan konuşabilmesini sağlıyor.

Ben de kendi kendime soruyordum, "bu albümün temel vasfı ne?" diye... Ve dilimin ucuna gelen kelime haysiyetti. Senin çalışmaların hep çok haysiyetli işler oldu. Hiçbir zaman vülgerliğe teslim olmuyor, hiçbir zaman muhabbet tellallığı yapmıyor. Neden söz edersen et, hiçbir zaman vazgeçmediğin vasıf haysiyet. Şarkıların rontgenciliğe dönüşmüyor, perdelemek, örtmek, gizlemek, fısıldanarak söylenen sırlar gibi nosyonlarla iştigal etmene rağmen, bunu bir cilve haline getirmiyorsun. Ve bence senin şarkılarının en önemli yanı, kolaylıkla haysiyetli olmayan bir itiraf haline gelebilecek konulardan söz etmene rağmen haysiyetlerini kaybetmemeleri. Haysiyet kaybının yanından bile geçmemeleri. Şarkılarında bir erkeğe mi hitap ediyorsun?

Bu şarkıda, "Song of David"de mi?

Bir erkeğe mi hitap ediyorsun, yoksa bütün dünyaya mı?

Belirli bir erkeğe değil. Bazen bütün dünyaya sesleniyormuşum gibi geliyor. Bazen, aynı anda hem dünyaya hem de dinleyenlere hitap ediyormuşum gibi geliyor. Sahneye çıkıyorum ve şunu söylüyorum: "Afedersiniz, müsaadenizle lütfen". Ve bir süre için dikkatlerini rica ediyorum. Ve o sürenin sonunda, gösterinin, şovun sonunda bir şeyler görmüş olmalarını umuyorum. Dolayısıyla, bazen dünyaya veya dinleyicilere hitap ediyorum, bazen de kendimden daha büyük addettiğim birisine sesleniyorum. Bu söz konusu "birisi", ilişkide bulunduğum bir erkek değil. Otorite sahibi addettiğim birisi. "Song of David", otorite üzerine bir şarkı.

Bu, hayatın hakkında veya kariyerin hakkında bir şarkı mı? Çünkü, hepimiz örtük bir şekilde, "bakın, beni yeterince ciddiye almıyorsunuz, küçümsüyorsunuz, halbuki..." tarzında şarkılar yazarız. "Eğer beni bir folk şarkıcısı veya belli bir tür gösteri sanatçısı telakki ediyorsanız, yanlış düşünüyorsunuz" mealinde şeyler söyleriz...

Evet, kısmen böyle bir şey var. Bir tür meydan okuma denebilir. Evet, kesinlikle böyle bir tarafı var...

Okuduğum albüm eleştirilerinin büyük bir bölümü, bu albümün flörtöz bir albüm olduğunu, senin değiştiğini ve bu albümün hayata bakışındaki radikal değişimin tezahürü olduğunu söylüyorlar. Öyle mi gerçekten?

Sanırım bu albümde, diğerlerine kıyasla daha fazla riske girdim. Stil anlamında farklı bir sound söz konusu. Bu albümün nasıl algılanacağını pek dert etmedim. Kafam daha çok, bu albümü yapmanın nasıl bir deneyim olduğu, nasıl bir duygu yarattığı ile meşguldü. Kişiliğimin bundan önce dile getirmediğim veya cilaladığım veya pürüzsüz hale gelmesi için beklediğim taraflarını nasıl ifade etmem gerektiği üzerine kafa yordum. Fakat sonuçta, bunu hayatımın bu noktasında yapmak istemediğim kanısına vardım.

Bunu duymak şaşırtıcı, çünkü çok cilalanmış bir albüm duygusu veriyor. Doğaçlamanın zerresi yok gibi sanki...

Hayır, hayır... Deneysellik gibi bir şey söz konusu değildi. Çılgın bir şey deniyorum gibi bir durum yoktu. Daha ziyade, zaten mevcut olan bazı şeylerin doğal bir biçimde dışa vurulması söz konusuydu. Ve mesele, her bir şarkı neyi gerektiriyorsa onu yapmaktı. Fakat bu da, aynı zamanda, şu anlama geliyordu: Bu şarkılar daha öncekilerin barındırmadığı ekstremlikte bir haleti ruhiyeye sahipti. Mesela "Blood Makes Noise"... Beş yıl önce böyle bir şarkıyı albümüme koyar mıydım, bilmiyorum. Belki de bir albüme koyulamayacak denli çirkin bulabilirdim. Çünkü, böyle düşünerek albümlere koymadığım bir sürü şarkım var.

O zaman gel o şarkıya yakından bir göz atalım...

Bahsettiğime göre, tartışmamız icap edecek ister istemez. Şarkının sözleri şöyle:

Kan gürültü yapar / Sana yardımcı olmak isterim doktor / İsterim gerçekten / Ama kafamdaki gürültü çok fazla ve hayra alamet değil hiç / Rüzgarlı bir tünelin ortasında durmuş sesleniyorum kükremenin içinden / İstediğiniz bilgiyi vermeye hazırım size...

Ama kan gürültü yapıyor, bir çınlama...

Kulaklarımda / Kan gürültü yapıyor / Duyamıyorum sizi, kalınlaşan korku yüzünden / Bilmek istersiniz herhalde, olguları ve detayları / Fakat itirazı var kanımdaki bir şeyin / Reddediyor...

Olguları ve detayları ben de merak ediyorum, gelmek istediğim yer de orası. Şimdi cevap ver bakalım, kanındaki bir şey var ve...

Reddediyor hatırlanmasını eylemin / Gel vazgeç doktor / İlgilenmen bir incelikti ama / Bir dahaki sefere deneyelim, sükûnet geri döndüğünde...

Bir doktora hitap etmenin tuhaf bir biçimi bu. Bir tür küstahlık. Doktora bir lütufta bulunuluyormuş gibi adeta. Eğer hastaysan, hiç

CUMA: KAOS + HARLEQUEEN
CUMARTESİ: JOE DOE + TRIP
PAZAR: KIVANIS
PAZARTESİ: WATTZ UP!
SALI: HAYIR
ÇARŞAMBA: BLUES MARKET
PERŞEMBE: YERKÜRE

SSK İŞHANI
NO: 7/A
KIZILAY - ANKARA
TEL: 434 09 78
434 24 66

akıl kârı bir şey değil.
Evet, hiç akıl kârı değil, eğer gerçekten hastaysan...
Hastalanmış mıydın?
Ben hep hastalıklıydım.
Öyle mi? Bazı eleştirmenler şarkı sözlerindeki tıbbi referanslara ve terimlere dikkat çekiyorlar...
Evet, ama o referansların, terimlerin birçoğu kendi kendimi eğlendirmek için, "komiklik yapmak" adına kullandığım şeyler. Evet, biraz kasvetli bir mizah duygusu. Ama, öte yandan, mesele sadece mizah değil, tıbbi terminoloji bana büyüleyici geliyor... Tıp dilinin kendine has bir şiiri var. Bu dile ilgi duymamın bir sebebi de, 1987'de, turne sonrasındaki rahatsızlıklarımdı. Ciddi bir hastalığım yoktu. Kansızlık, astım, bronşit gibi şeyler. Yorgunluktan kaynaklanan şeyler... Fakat tıp dilini kullanmamın asıl sebebi, bu dilin bizatihi kendisinin güzel olması. Tıp dili, insanın kendi mahremiyeti hakkında müstehcen olmadan konuşabilmesini sağlıyor. Sanırım bu dili yeterince kullandım artık. Bu arada, doktorlardan epey mektup aldım.
Ne diyorlar?
Verdiğim tıbbi bilginin hatasız olduğunu söylüyorlar. Kimileri de şarkı sözlerimi kendi yazdıkları metinlerde kullanıp kullanamayacaklarını soruyor...
Ve tanışmak, görüşmek mi istiyorlar?
Bir-ikisi tanışmak istedi. Bir kısmı da tıp hakkındaki bu bilgiyi nereden, nasıl edindiğimi merak ediyor...
Hakikaten, bu tıp bilgisini nasıl edindin?
Çünkü insan bedeni ilgimi, merakımı celbediyor. Ayrıca, sağlıklı olmak düşüncesi ve techizatlanmak.
Şarkılarının birinde müthiş güzel bir mısra var. Gerçekten mükemmel olduğunu düşündüğüm bir mısra. Altını çizmiştim: "Hayatımın bedelini bedenimle ödüyorum."
Çok hüzünlü bir mısra. Kendi bağlamında çok hüzünlü.
Ne anlama geliyor bu mısra?
Şarkıdaki kadının bir sırrı var, kendisini kaldırımda çalışıyormuş gibi hissediyor. Ve bir bakıma hayatının bedelini bedeniyle ödüyor.
Hepimizin yaptığı bir şeyin, çok esrarengiz bir biçimde ifade edilmesi...
Nihayetinde hepimiz aynı şeyi yapıyoruz.
Hepimiz hayatımızı bedenlerimizle ödüyoruz.
Evet, her gün bir taksit ödüyoruz.
Evet. Çok, çok güzel bir mısra bu.
Bazı insanlar daha fazla ödemeye mecbur bırakılıyorlar. Başka şartlarda ödeyecek olduklarından çok daha fazlasını.
"Kötü erdem" ne demek?
Kötü erdem, biraz önce konuştuğumuz şeyler. Henüz hazır olmadan bazı şeyleri öğrenmek, bilmek. Bir şeyi zamanı gelmeden öğrenmek, tanımak. Erken öğrenmek. Bu cinsel bilgi olabilir, bazı gençlerin yaptığı gibi LSD'yi fazla erkenden tanımak olabilir...
Sen öyle mi yapmıştın?
Hayır. Kötü erdem, bir şeyin fazla erken ve fazla miktarda olması. Üstesinden gelebileceğinden daha fazlasına kendini maruz bırakmaktır.
Albümdeki temaların bütünlüğü, iç tutarlılığı çok ilginç. Her bir şarkıda, aslında aynı şarkıyı tartışıyoruz. "Bad Wisdom"ı okuyabilir misin?
Tabii.
İstemiyorsan okuma ama... Ben bir kadeh şarap daha içeceğim. Sen de ister misin?
Evet, ben de alayım.
Güzel... Ha şöyle...
Şarapla beraber su da lütfen.
Mukaddes içecekler bunlar.
Kulağa kola ya da portakal suyundan daha iyi geldiğine şüphe yok.
Sadece şarap ve su içmen çok afili.
Sağol Leonard. Zaten şu anda elimizin altında başka içebileceğimiz bir şey yok.
"Kötü erdem" hakkında bildiklerini anlatsana...
Şarkı yazarken benim için önemli olan, söylediklerimin samimi, hakiki şeyler olması. Gerisi önemli değil. Eğer bu sözleri değerlendirilmeleri için yazıyorsam, bilinmesi gereken her şey o sözlerin içinde diye düşünüyorum. Benim ne bildiğimi, dinleyenlerin bilmesi gerekmiyor. Bilinmesi gereken her şey sözlerin içinde var. Bu sözlerin benim hayatımla olan ilişkisini öğrenmek istemek... Bilmiyorum, sınırları aşmak gibi geliyor bana.
Sana tamamiyle katılıyorum.
Çünkü o zaman benim kişiliğim yargılanmaya başlıyor. Halbuki benim insanların yargısına sunduğum şey o değil. Sergilediğim şey kendi kişiliğim, hayatım değil. Yazdığım şarkıları, şarkı oldukları için yazıyorum. Güzel ve iyi şarkılar olmalarını istiyorum. Ben göçüp gittikten sonra da yaşasınlar istiyorum. Benim için önemli olan bu. Kötü erdem ise demin anlattığım şeyler. Bir şeyi fazla erkenden öğrenmek, tanımak. Bunun biçimi kişiye göre değişir.
Dönüp dolaşıp bu soruyu sorduğum için özür dilerim. Fakat bana verilen bilgiye göre, bu mülakatın çeşitli uzunluklarda çeşitli yerlerde yayınlanması düşünülüyor. Dolayısıyla aynı soruyu tekrar tekrar sormamın sebebi, albümünün temel fikri hakkında çeşitli düzeylerde insanları bilgilendirme kaygısı.
Peki, tam olarak ne öğrenmek istiyorsun?
Unuttum.
Cevap denilen şey, sorunun nasıl formüle edildiğine bağlı. Tam olarak neyi bilmek istiyorsun?
Elbette bu mülakatın asli teması yeni albümün. Bunu epey etraflıca konuştuk sanıyorum.
Bence de.
Bundan sonraki sorular, daha ziyade örneklemeler... Örneklerle daha önce söylediğin şeylerin biraz daha açılması. Ki, mülakatın maksadı hasıl olsun. Lütfen sen de, sohbetimiz esnasında istediğin konulara girmekte serbest hisset kendini.

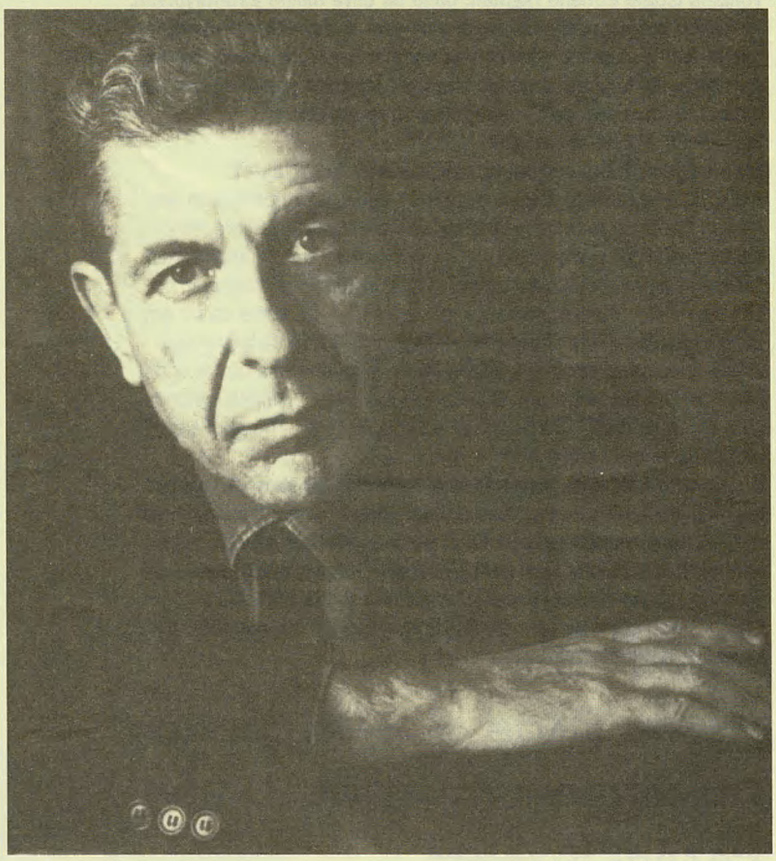

Tamam.
Tamamen müsaadesizce bazı alanlara girmiş değilim. Senin estetik anlayışına göre, ortada bir perde var, dinleyiciler veya seyirciler sözünü ettiğin perdenin arkasına bakmaya davetli değil. Ortada şarkılar var ve her şey o şarkıların içinde. Şarkılar sadece "şarkı nitelikleri"yle değerlendirilmeli, yargılanmalı. Onları yaratan, yazan ele referans yapılmadan...
Bunun kulağa iyi gelmediğini, çok soğuk kaçtığını biliyorum.
Önemli değil, buna katlanabilirim.
Soğuk, ama ben öylesini seviyorum.
Yazmak zorunda olmadığın şeyleri yazmak hoşuna gidiyor mu peki?
Ekstrem şeyleri yazmaktan hoşlanıyorum. Yazmam gerektiğini hissettiğim şeyleri yazmaktan hoşlanıyorum.
Yazarken zorlandığın oluyor mu?
Bazen.
Bu albümde en çok zorladığın şarkı hangisi?
"99. 9 Fahrenheit".
O şarkıda zorlandın mı? Halbuki ne kadar rahat ortaya çıkmış gibi.
En zor şarkı oydu. Elimde eşanlamlılar - zıt anlamlılar sözlüğü ve kafi-

ye sözlüğü ile yazdığım bir şarkıydı. Sıcak, soğuk, hararet, sevda gibi sözcüklerin eşanlamlılarını, zıt anlamlılarını tarayarak yazmıştım.

Flörtöz bir şarkı mı o?

Tabii. Yoksa farketmedin mi? Farketmedin değil mi?

Benim o tür yaklaşımlara bağışıklığım var.

Oo, anlıyorum.

Çok hoş bir şarkı olduğunu düşünmüştüm. Özellikle de "doksan dokuz nokta dokuz"un söyleniş biçiminin taptaze bir bir tarz olduğunu düşünmüştüm. Şarkının sözlerini inceleyelim mi biraz?

Tamam.

Bu şarkının adının aynı zamanda albümün adı olmasına niye tercih ettin?

Çünkü o şarkının albümün genel tavrını tarif ettiğini düşündüm. Çünkü, bu albüm normal hararetin üstündeydi. "Norm"un ötesindeydi. Havale geçirmek kadar olağandışı bir durum yoktu. Ama, insanın başını döndürebilecek, halisünasyonlar yaratacak kadar yüksek bir hararetteydi. İnsanın kendini tamamen kaybedeceği kadar yüksek bir hararet de değildi ama bu. Diğer albümlerimden biraz daha yüksek ateşliydi. Öteki albümlerimin tonları daha düşük dozdaydı.

Dikkatli, tedbirli bir doz...

Evet, sanırım öyle.

İçkiyle aran nasıl?

İçerim.

Genellikle ne içersin?

Ne içerim... Son zamanlarda cin tonik içiyorum. Şarap içiyorum. Konyak. Brandy. Saki. İçmeyi sevdiğim bir sürü içki var.

Bugünlerde içen insanların çoğaldığını düşünüyor musun?

Benim beraber dolaştığım insanlar içkiye eğilimli, ama bu o insanlara dair bir şey... Jack Daniels içmeyi seviyorum.

Beraber dolaştığın insanlar nasıl birileri?

Çok farklı insanlardan oluşan bir grup... Aslında pek grup denemez, gruptan ziyade, az sayıda ve dağınık bir nüfus. Kimsesiz ve yersiz yurtsuz insanlardan mürekkep bir topluluk...

Nerede yaşıyorlar? Bütün ülkeye yayılmış durumdalar mı, yoksa genellikle senin hemşerilerin mi?

Bazıları New York'ta, bazıları California'da. Bazıları folk dünyasından tanıdığım insanlar. Hâlâ dostuz onlarla. Bir de geçen yıl arkadaşlık kurduğum bazı insanlar... Evet, çevremde çok içiliyor, sünger gibi... Sabahın altısına, yedisine, sekizine kadar...

Yeni arkadaşların...

Evet, yeni arkadaşlarımın bazıları...

Yeni arkadaşların çok içiyormuş.

Evet, içiyoruz. Ben de onlarla beraber içiyorum.

Bu içki alemlerine bizi de davet etsenize. Nasıl başlanıyor, yolun ortasına nasıl geliniyor? Ve nasıl bitiyor?

Şöyle başlıyor: Kızkardeşime gidiyorum, beraber dışarı çıkıyoruz. Veya erkek kardeşime... Çünkü ikisi de dışarı çıkmaktan hoşlanır. Bu bahsettiğim mahrem, aile arasında yapılan bir toplantı değil. Sosyal bir şey. Bir parti yani.

Sünger gibi içilen bir gecenin nasıl bir şey olduğunu merak ediyorum doğrusu...

Genellikle çılgınca dans edilerek bitiyor.

Öyle mi? Erken başlıyor, geç vakit bitiyor yani.

Evet. Dansetmeyi gerçekten çok severim.

Ne tür müzikle dans ediyorsun?

Senin müziğinle dans ederdim, gençliğimde, 17 yaşındayken falan. Hangi şarkılarınla dans ettiğimi bilsen çok gülerdin. Dans edilecek şarkılar olarak aklına gelmeyecek şeyler...

Aksine, başkaları tahmin edemeyebilir, ama ben hangi şarkıların dans edilecek şarkılar olduğunu biliyorum.

"So Long Marianne", "The Avalanche Song", "The Master Song"...

Bugünlerde nelerle dans ediyorsun?

Les Negressses Vertes diye bir grup var, berbat bir Fransızca telaffuzla söylediğimin farkındayım. Neredeyse çingene müziği. Onunla dans ediyorum. Başka neyle... U2'nun yeni albümündeki şarkıların bazılarıyla... PM Dawn'nun "Paper Doll" diye bir şarkıları var, onu seviyorum. Ya da zihnimi, hayal gücümü harekete geçiren hangi şarkıysa onunla dans ediyorum.

Beraber dolaştığın insanların kılık kıyafetlerinden bahseder misin biraz...

Bir arkadaşım giysi dikiyor, şu bol keten elbiselerden veya pantolonlardan... Bol, rahat, bohça gibi şeyler... Keten ya da pamuklu giysiler genellikle... Köylü kıyafetleri gibi şeyler...

Sen de mi onları giyiyorsun?

Evet, genellikle.

Eteğin altına bir de pantolon giyiliyor, öyle değil mi?

Ya bol pantolonlar ya da çiftçi tulumları. Albüm kapağındaki fotoğrafta üstümde olan kıyafeti o sözünü ettiğim arkadaşım dikmişti.

CD'nin kapağındaki mi?

Evet. Dur, göstereyim sana...

Bir saniye bayanlar baylar. Suzanne Vega dans ederek odanın öteki ucuna gidiyor...

Bak, işte. Bu pantolonları o arkadaşım dikiyor.

Çok güzel bir fotoğraf bu.

Pantolonlar şalvar gibi. Çok "cool", değil mi?

Peki, bu fotoğraftaki yüz ifaden için ne dersin? Bu ifadenin manası ne sence?

Bu ifade... Bilmem... Sen nasıl tarif ederdin? "Ne bakıyorsunuz!" gibi bir şey mi sence?

Bence çok baştan çıkarıcı bir ifade... Dervişliğin ve şehvetengizliğin kombinasyonu, tıpkı şarkıların ilettiği gibi... Tedbirli bir trip'e rafine bir davet gibi.

Eksik olma Leonard, ikinci cümlen ilkine kıyasla teşekkür hak ediyor. Sana öteki posteri göstereyim...

Evet, Suzanne şimdi yerdeki postere doğru yürüyor...

Bunlar dans eden kızın file çorapları. Şarkıdaki dans eden kız bunlardan giyiyordu. Burada gördüğün resim o file çorapların büyütülmüş hali.

File çorapların mazoşist çağrışımları var.

Mazoşist mi?

Evet.

Hiç sanmıyorum.

Kendine bir göz atsana, bu fotoğraftaki Suzanne'a...

Hayır Leonard, her şeyi yanlış anlıyorsun...

Özür dilerim.

Hayal gücünü ifrata götürüyorsun. Bu benim ayakkabım. Bu, benim, ayakkabım. Bu, benim, dizim.

Özür dilerim. Özür dilerim. Çok özür dilerim. Ama kim benim yerimde olsa burada, hayal gücü uç noktalara sürüklenir.

O zaman bu resimleri ortalıktan kaldıralım.

Lütfen. Benim yaşımda bir adam böyle fotoğraflara maruz bırakılmamalı.

Neyse, işte onlar Morgan'ın diktiği pantolonlar. Sana onları göstermek için çıkarmıştım o fotoğrafları.

Erkek arkadaşlarını bu bahsettiğin topluluktan mı seçiyorsun, yoksa onlar başka camialardan gelip mi buluyorlar seni?

Hayır.

Hayatına giren erkekler...

Hayır, hayatıma girmiyorlar. Başlangıçta tedbirli, sakınımlı olduğumu söylemiştin. Evet, sanırım sakınımlı bir insanım.

File çorapları görene kadar öyle düşünüyordum. O çoraplar birçok şeyi değiştirdi. Keşke söyleşiden önce görseydim.

Sen de ne adamsın!

Bunun bana has bir şey olduğunu söyleyemezsin.

Hakikaten mi?

Bak, burada file çoraplısın. Bunu aklayamazsın.

Ben aklamaktan söz etmiyorum ki. Bir kişiliği canlandırdığımı söylüyorum.

Hayır Suzanne, kusura bakma ama...

Pek temiz bir kişilik değil tabii ama...

Bir karakteri canlandırmıyorsun bir kere. Bir karaktere işaret eden başka herhangi bir öge yok burada.

Ama sen izole edilmiş bir detaya bakıyorsun. Kendi bağlamında görmüş değilsin.

Yani bu, posterin sadece bir kısmı mı?

Hayır, bu kıyafetin gerçek fotoğrafından bahsediyorum. Bu poster o fotoğrafın bir detayı alınarak yapıldı.

Ama, elini atıp bu detayı seçiyorsun. Başka bir detayı değil de, file çorapları. Bu fotoğrafa bakanlar üzerinde bir elbise olduğunu tahayyül etmekte zorlanıyorlarsa, yanılgıya düşüyorlarsa, bu onların kabahati değil.

Neyi tahayyül etmek istiyorlarsa etsinler, tamam mı ! Her neyse... Ayrıca, eğer yanıltmak istiyorsam da yanıltırım.

Nasıl istersen öyle yap. Mitchell Froom hakkında konuşmak ister misin?

Mitchell Froom hakkında konuşmak ister miyim?

Evet, çünkü prodüksiyon çok marifetli ve çok güzel. Froom'un albüme katkısı neydi sence?

Onunla çalışmak istememin nedeni, önceki albümlerinde gördüğüm bir özelliğiydi: hiçbir şeye hazırlop formüllerle yaklaşmıyordu. Ve bu bana iyi bir özellik geldi.

Albümdeki diğer insanlardan bahsetmek ister misin?

Evet, söyleşiye böyle devam edebiliriz. Bir şarkıda Mike Viscegglia ve Marc Shulman var, bu isimler benim uzun zamandır birlikte çalıştığım müzisyenler. Daha yenice olanlardan biri ise Bruce Thomas, Elvis Costello'yla on yıl çalıştı, The Attractions grubundaydı. Elvis Costello'yu beğeniyor musun? Ya da dinliyor musun?

Çok dinledim. Bence büyük bir şarkıcı.

Onun grubunun sound'unu hep çok sevmişimdir. Zeki, hınzır şeyler yapıyorlar, bir sürü ilginç şeyler... Ve Jerry Marotta da perküsyon ve davul çaldı.

Birlikte çalıştığın müzisyenlerle iyi anlaşıyor musun?

Evet.

Turnedeyken kendini bir ailenin parçası gibi hissediyor musun?

Her zaman değil ama, bazen öyle oluyor. Öyle olduğu zaman hoşuma gidiyor, o atmosferi seviyorum.

Turne yapmayı seviyor musun?

Evet, ama geçen seferki biraz fazla uzun oldu.

Kaç konser verdin?

On ay.

On ay boyunca yollarda mıydın?

On ay boyunca yollardaydım, haftada beş konser veriyordum.

Toplam kaç konser ediyor?

Hatırlamıyorum.

Yüzlerce.

Evet, yüzlerce... Bir yıl 52 hafta, on ay... 40 hafta. Tam 40 değildi gerçi, 30 filan galiba.

30 hafta diyelim, haftada ortalama üç konserden...

90 mı?

900. Toplam 900 konser ediyor sanırım.

Haritadan güzergahımıza bakıp hesaplayabiliriz. Çok fazlaydı. Ama hoşuma gitti. Aile gibiydi... 17 adamla yoldaydım ve her birini şu ya da bu şekilde tanımış oldum. Hayatlarını, sorunlarını... Birinin çocuğu oluyordu, birinin annesi hastalanıyordu... Bu duygu hoşuma gidiyor...

File çorapların mazoşist çağrışımları var.

Mazoşist mi?

Evet.

Hiç sanmıyorum.

Kendine bir göz atsana, bu fotoğraftaki Suzanne'a...

Hayır Leonard, her şeyi yanlış anladın...

Özür dilerim.

Hayal gücünü ifrata götürüyorsun.

Bu benim ayakkabım.

Bu, benim, ayakkabım.

Bu, benim, dizim.

Özür dilerim. Ama kim benim yerimde olsa burada, hayal gücü uç noktalara sürüklenir.

O zaman bu resimleri ortalıktan kaldıralım.

Lütfen. Benim yaşımda bir adam böyle fotoğraflara maruz bırakılmamalı.

İnsanları, karakterileri tanımak...

Turnede bir tür anaçlık işlevi görüyor muydun? Ailenin merkezi sen miydin?

Ailenin merkezi bendim, evet. Sanırım bu da beni anaç kılıyor. Bazen daha ziyade bir geminin bayrağı ya da motoru gibi hissediyordum kendimi. Anaçlık doğru sözcük değil, çünkü bir yumuşaklık, bir şefkat ima ediyor ki, bu her zaman var olan bir şey değil. Hep bir mesafe ve belirli bir resmiyet söz konusu. Yine de sevdiğim bir atmosfer. Geç vakte kadar oturup içki içmek, poker oynamak, böyle şeyler...

Bunlar hoşuna mı gidiyor?

Maceralı bir yolculuk duygusunu yaşamak hoşuma gidiyor. Gece otobüste uyuyorsun veya feribotta, bir yerlere gidiyorsun, Yunanistan'a veya İtalya'ya... Paylaşılan bir macera...

Çok talihlisin.

Niye?

Böyle bir deneyimi yaşadığın için.

Sen turne yapmayı sever misin?

Evet, severim. Kendimi bir motosiklet çetesinin üyesi gibi hissediyorum.

Anlıyorum.

Yeni bir turne için planların var mı?

Önümüzdeki yıl için düşünüyorum.

Grubu kurdun mu?

Hayır.

Ben de gelip çalayım mı?

Ne çalmak istersin?

Bilmem.

Şarkı söyleyebilirsin. "Back up" yapabilirsin.

Konga çalarım.

Senin konserlerinde hep yanında iki güzel kadın olur ya...

Ben de senin yanındaki güzel kadınlardan biri olabilirim.

Arkamda şarkı söylersin.

Bu çok onur verici olur. Ne tür bir gösteri olur bu?

Birlikte düet yaparız, dans ederiz.

Çok güzel olur... Gelelim albüm hakkındaki duygularına ve beklentilerine... Duygularından bahsetmiştin gerçi, peki beklentilerin neydi, beklentilerin üzerine konuşmak ister misin? Dürüstçe ama...

Ne demek "dürüstçe ama"? Sanki deminden beri...

Dürüst olmadığını ima etmiyorum, hiçbir bakımdan...

İyi, çünkü dürüstlükten hiç sapmadım.

Dürüst olmadığını düşünmedim hiç. Fakat insanı tedirgin bir şey var. Ve...

Kızdıran?

Hayır, doğru kelime o değil. Muhafaza etmekte ısrarlı olduğun bir gizlilik var diyebiliriz.

Aynen öyle diyebiliriz.

Bu albümden beklentinin ne olduğunu merak ediyorum. Derindeki beklentini... Bu albüm beklediğin sevgiliyi getirebilir mi sana?

Mümkün.

Bu albümü bir davet, bir eşleşme daveti olarak görüyor musun?

Sen öyle mi görüyorsun?

Evet, öyle görüyorum.

Ben bu albümü bir eşleşme daveti olarak mı görüyorum, öyle mi? Bir eşleşme daveti?

Evet, ben bu albümü sıradışı ve rafine bir eşleşme daveti olarak görüyorum. Alemin en hassas, rafine ve esrarengiz yaratıklarından birinin yaptığı bir davet olarak değerlendiriyorum. Gizliliğin, kadının sevgilisini nasıl sızlattığının anlatıldığı bir albüm... Bu albümün, davet ettiğin aşkı sana getireceğini düşünüyor musun?

Evet.

Ben de öyle düşünüyorum. Sanırım şimdi, zanaatin hakikatine doğru yaklaşıyoruz. Kuşkusuz, bu...

Sanırım yanılıyorsun. Bunu başlık yaparlar herhalde, ama başka bir şey söylememek için "evet" diyorum.

Evet, sanırım başlığı öyle yaparlar. O başlığı ben de karşı konulmaz buluyorum.

O halde bu neşeli lafla söyleşiye son verelim.

Bence de.

Çeviren: **Y.G.**

YAPI KREDİ
KÜLTÜR SANAT
YAYINCILIK

YAPI KREDİ
ARTS FESTIVAL

YAPI KREDİ SANAT FESTİVALİ 1999

TEMMUZ

Yapı Kredi Sanat Festivali
artık "bütün yıl" sürüyor!
Türkiye'de festival anlayışını değiştiren,
belirli bir zaman aralığıyla kısıtlı kalmayıp
bütün yıla yayılan
Yapı Kredi Sanat Festivali,
1999 yılında da nitelikli ve zengin programıyla
sanatseverleri bir araya getirmeye devam ediyor.

Yapı Kredi Sanat Festivali 1999'a
tüm sanatseverleri bekliyoruz.

Bilet Satış Noktaları:
1 Temmuz 1999 tarihinden itibaren biletlerinizi aşağıdaki satış noktalarından alabilirsiniz.

- Yapı Kredi Yayınları Galatasaray Kitabevi (0212) 252 67 45
- Taksim Vakkorama (0212) 252 79 36-37
- Akmerkez Vakkorama (0212) 282 09 65
- Suadiye Vakkorama (0216) 360 90 90
- Cemal Reşit Rey Konser Salonu (0212) 231 54 97-98

– Gösteri mekânlarındaki gişeler, gösteri günlerinde saat 17.00'den başlama saatine kadar açık olacaktır.
– Cemil Topuzlu (Harbiye) Açıkhava Tiyatrosu'ndaki gösterilerde % 20 indirimli öğrenci bileti satışı F ve P Blokları ile sınırlıdır.
– Cemal Reşit Rey Salonu'ndaki konserde, öğrencilere son kademe bilet fiyatı üzerinden % 20 indirim yapılır.
– Cemil Topuzlu (Harbiye) Açıkhava Tiyatrosu'nda, hava yağışlı olsa dahi, sahnenin üzeri kapalı olduğu için, gösteriler gerçekleştirilecektir.
• Kurumumuz, ilan edilen bilet satış noktalarından satın alınmamış biletlerden sorumlu değildir.

Rezervasyon:

- Telefonla rezervasyon yaptırmak için (0212) 249 18 29'u arayabilirsiniz.
- Rezervasyonunu yaptırdığınız biletleri,48 saat içinde,İstiklal Caddesi No: 285 Beyoğlu adresindeki Yapı Kredi Yayınları Galatasaray Kitabevi'nden almanız gerekmektedir.
- Rezervasyonlarınızda kredi kartı kullanabilirsiniz.
- Ayrılan biletlerin tümünün alınması zorunludur.
- Satılan bilet geri alınmaz.

İnternet Aracılığıyla Bilet Satışı:
http://www.superonline.com/ykykultur

YAPI KREDİ

PROGRAM

BORIS BELKIN (Keman Resitali)

Piyanoda Alexander Warenberg

14 Temmuz 1999 Çarşamba
Saat: 20.30

Cemal Reşit Rey
Konser Salonu

Bilet Fiyatları: 7.000.000 TL,
6.000.000 TL,
5.000.000 TL.

16 Temmuz 1999 Cuma
Saat: 21.15

PARKORMAN
Maslak Caddesi
Fatih Çocuk Ormanı

Bilet Fiyatı: 10.000.000 TL.
İndirim yoktur.
Yerler numarasızdır.

Not: Konser için giriş saati: 17.00, Konser başlama saati: 21.15.

BELARUS CUMHURİYETİ ULUSAL AKADEMİK BOLŞOY BALE TİYATROSU

Artistik Direktör ve Baş Koreograf: Valentin N. Yelizariev

ROMEO VE JULIET
(S. Prokofieff)

22 Temmuz 1999 Perşembe
Saat: 21.15

CARMINA BURANA
(Carl Orff)

CARMEN SUIT
(G. Bizet-R. Shchedrin)

23 Temmuz 1999 Cuma
Saat: 21.15

Cemil Topuzlu (Harbiye)
Açıkhava Tiyatrosu

Bilet Fiyatları: 10.000.000 TL,
8.000.000 TL,
6.000.000 TL.

PAT METHENY Trio

Larry Grenadier ve Bill Stewart

31 Temmuz 1999 Cumartesi
Saat: 21.15

Cemil Topuzlu (Harbiye)
Açıkhava Tiyatrosu

Bilet Fiyatları: 10.000.000 TL,
8.000.000 TL,
6.000.000 TL.

Ömer Madra

Sonunda "blind test" denilen mevzuya biz de bulaştık. Aldık karşımıza Ömer Madra'yı, ne olduğunu çaktırmadan, göstermeden teybe şarkılar koyduk, "bilin bakalım bu nedir" diyerekten muhabbet açtık... Ömer Madra siyaset bilimci, gazeteci, dergici, romancı, denemeci... Bir 68'li... Epeydir de radyocu. Açık Radyo'nun yükünü çekenlerden biri. "Rock'n'Roll Kalıcıdır" serisinin ardından bugünlerde "Beatles: Yüzyıla Sesini Veren Dörtlü" programını hazırlıyor. Biz de Beatles'dan girdik, arkası geldi...

Buralarda bir ciğer gören oldu mu?

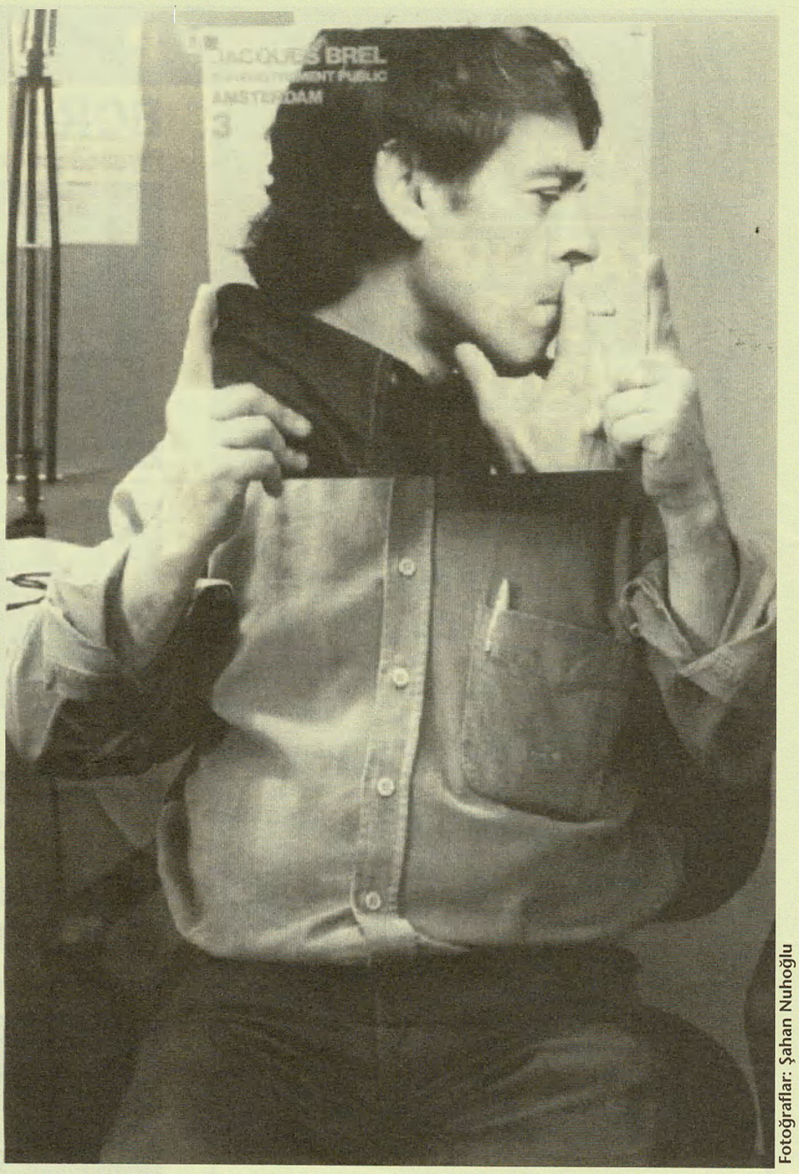

Fotoğraflar: Şahan Nuhoğlu

Beatles - Revolution
(The Beatles / White Album)

Aa, başkan Mao'ya geldiği yerde şarkıyı durdurabilirsin. *(gülüyor)* Bu şarkı çalınca 68 geliyor aklıma. Bizim yaşımızda olan herkesin 68'liyim dediği bir şey. Demekle olmuyor tabii. Hasan Cemal'in bu çok yanlı uyandıran kitabında ifade ettiği gibi, iki yıl farkla kaçırmak bile mümkündü. Çok kısa sürdü 68. Ama beş kıtada, aynı anda her sokaktaydı. Şimdiye kadar hiç görülmemiş bir genç hareketiydi. Bir haklılık ve adalet arayışı. Dünyanın bir daha göremediği, 20. yüzyılın da en hoş hareketiydi. Bunu nostalji ile söylemiyorum. Sonra şehir gerillasına dönüştü, şiddete dönüştü, berbat şeyler de oldu, fakat bıraktığı çok önemli bir şey var. Bu özgürlük arayışı sönmeden gitti. Daha sonraki gay, feminist hareketlerinin de bütün temellerini atarak kayboldu. Silinecekse, böyle silinmesi önemli. Bir mühür bırakması... Beatles da aynı yıllara mührünü vurmuş olan grup. Bizim de programda yapmak istediğimiz, *(Açık Radyo'da pazartesiden perşembeye her sabah 11-12 arası Beatles programı yayınlanıyor)* bu yüzyıla ciddi olarak ses tonunu vermiş bir grup bulmaktı. Beatles'tan başka bir örneği yok. Beatles, bu yüzyıldaki korkunç değişikliğin, dönüşümün bir yansıması, hem de yansıtıcısı... 1999'dayız, bin yıl biterken, tabulara karşı çıkan, kıyafet özgürlüğünü, cinsel özgürlüğü içinde barındıran, siyaset olarak da çok önemli olan bir özgürlük arayışını, ciddi bir çığlık olarak da olanca naifliği ve kendi kendiliği içinde veren dönemin en iyi temsilcisi Beatles. Bu parçada, hem o devrimci ruh, özgürlük arayışı, o ateşlilik var, hem de dalgalarını geçiyorlar. "Başkan Mao'nun resimlerini yanında gezdirmekle olmaz" diyecek kadar da durumun farkındalar. Dönemi çok iyi ifade eden bir şarkı bence. Tabii, aynı zamanda kendi kişisel Maoculuk geçmişimi yeniden düşündürtmesi açısından da önemli. *(gülüyor)* Şimdi 104 programlık bir Beatles maratonuna başladık. Beatles'ın bütün parçalarını, bulunmayan kayıtlarını çalacağız. Ayrıca Beatles'ın önemi konusundaki "iddia"mızı da ispatlama şansı bulacağız. Çünkü programa başladıktan sonra yabancı yayınlardan okuduğumuz kadarıyla yurtdışında da böyle durumlar, "Beatles yüzyılı" gibi laflar dönüyormuş ama kopya çekerek çıkmadık. Şunu görüyoruz; John Zorn gibi son derece deneysel çalışmaları olan bir adam da, kısa bir süre önce, Beatles yorumları albümü yaptı. Duke Ellington gibi tartışılmaz bir caz ustasının Beatles yorumları var, hatta Beatles'ın heavy metal versiyonları var. Türkiye'de de Dağhan Baydur, Fuat Güner ve Erdal Kızılçay'ın Beatles albümü var. Dağhan'ı ilk programa konuk aldık, çünkü Robert Kolej'de ilk Betlas konseri veren adamdır yani. Yanında hâlâ konserin set-list'ini taşıyor. Beatles'ın henüz 11-12 şarkısı varmış ve hepsini çalıp söylemişler. Sararmış, yırtılmış bir kağıt, uğur getirsin diye taşıyormuş hâlâ.

Şevket Uğurluer ve Arkadaşları
Metin Geliyor Metin *(45'lik)*

Metin Oktay şarkısı ha... Yaa, olağanüstü bir şey oldu şimdi bu... Ağlayabilirim... Daha önce hiç dinlememiştim. Bir kere, doo-wap ritminde şarkı. Rock'n'roll'un doğuş dönemlerindeki temel ritm. Metin Oktay'a yapılan bir şarkı için rock'n'roll ritminin tercih edilmiş olması, çok hoş bir şey bence. Şarkının müzikalitesi, diğer yanları, üzerinde durulacak bir durum yok. Tabii, Metin Oktay ayrı uzun bir konu. İnanılmaz bir fenomen. Çok iyi bir futbolcu olmanın çok ötesinde özellikleri olan bir adamdı. Benim gibi Metin Oktay'ı idolleştirme düzeyinde taparcasına sevenlerin onda gördüğü şuydu: Meselelere tepeden bakabiliyor, öyle olunca zaten o centilmenlik de ortaya çıkıyor. Büyük olmanın en önemli özelliği onda da vardı. Beatles gibi aynı: Kolaymış gibi gösterebilmeyi beceren insanlardandı. Beatles, herkes söyleyebilir duygusu veriyor ama o duyguyu verebilmek bir büyüklük ölçüsüdür bence. Metin'in de, o adam boyu havaya yükselip de vole atması, sanki yapabilirmişsin hissini de taşıyordu içinde. Oysa başka yapan birini bugüne dek hiç görmedim. Bir yaşama tarzı olarak hayatımızda önemli bir yeri olduğunu düşünüyorum. Bugünkü rekabetin de ötesindeki futbol ortamında, vahşete dönüşmüş ortamda kolay düşünülemeyecek bir adam. Metin Oktay'ın Galatasaraylı olması çok bir şey ifade etmiyordu mesela. Fenerliler de çok net şekilde ifade etmeseler bile büyük bir hayranlık duyar-

36→

lardı. Metin takımlarüstü, sınıflarüstü bir adamdı. Gerek yaşayış tarzı ve kişiliğiyle, gerekse oyunculuğuyla, gerekse de gerçekten ciddi sportmenliği ve centilmenliğiyle yer etmiş bir adamdı. Büyük bir estetik duygu veriyordu insana. Star başka bir şey, her zaman her dalda olan bir şey... Bir şey anlatayım mı? Metin'i benden çok dinlemiş olan büyük oğlum Cem, beni televizyonun başına çağırdı bir gün. Metin Oktay ile bir söyleşi yapıyorlar. Futbolu bıraktıktan yıllar sonra, sahaya çıkartıp topla da bir şeyler yaptırıyorlar. Aslında bu çok tehlikeli bir şey. Medyada bunu yaptırdılar mı insana, iyiden iyiye rezil de edebilirler. Hele program yapımcıları ve kameramanlar o döneme yetişmemişlerse... Oğlum "bak işte senin tapındığın adam sahaya çıkıyor gene" diye çağırdı beni. Metin'in üzerinde tişört, şort, ayağında spor ayakkabıları. Şimdi bunca yıl olmuş, o kadar övmüşüz oğlumuza, rezil olursak diye düşündüm ama bunu göze alarak şöyle bir kehanette bulundum: Şimdi bak, ortalığı duman edecek dedim. Kaleci var bir tane, hem de o sıralarda oynayan ciddi bir kaleci ama... O inanılmaz şutlarından birini çekti ve oğlum "haklıymışsın" diye şaşkınlık içinde bana baktı. Kendini hiçbir zaman rezil etmeyen adamlardan biri...

Şimdiye kadar hiç görülmemiş bir genç hareketiydi 68. Bir haklılık ve adalet arayışı. Dünyanın bir daha göremediği, 20. yüzyılın da en hoş hareketiydi. Bunu nostalji ile söylemiyorum.

Ona yakın olarak onca yıl görebildiğim tek adam Hagi... Başka bir kıyaslama yapmak bile istemiyorum. Başka gol kralları, iyi santrforlar çıktı, Galatasaray'ın geleneğinde olan bir şey bence, kafa hakimiyeti olan santrforlar her zaman var ama Metin'in bütünselliğinde bir kimsenin olduğunu düşünmüyorum. Küçük kızımı Galatasaray'ın son maçlarından beş-altı tanesine götürdüm. Çünkü ne olacağı belli olmaz, Hagi futbolu bırakır falan, o da kendi çocuklarına anlatabilsin diye görsün istedim. Muhteşem bir estetik. Futbol böyle durumlar olmadan olmuyor. Galatasaraylı olduğum için söylemiyorum ama, Hagi ayarında başka bir yabancı adamın geldiğini de sanmıyorum. Ama o bile Metin ayarında değil. Gerçi farklı türde futbolcular ama, büyüklükse en büyük Metin'dir.

Bizim kuşağın futbola bir dönem cephe alması bir fanatizmdi galiba. Solculuğun, bence ilkel taraflarından biriydi. "Gölgede ve Güneşte Futbol"da Eduardo Galeano'nun söylediği gibi, dünyaya sosyal adaletçi, eşitlikçi olarak bakmak ve futbolu da yerli yerine oturtabilmek mümkün. Futbol işçi sınıfının ve yoksul kesimlerin ürünüdür. Her ne kadar Real Madrid gibi, yahut işçi kökenli olsa da Manchester United gibi şimdi zengin hale gelen kulüpler olsa da, özünde o işçi sınıfı kültürüne bağlı kalan bir tarafı her zaman olmuştur diye düşünüyorum. Kimi zaman lumpen proletaryaya kadar inse de ve şimdi artık sınıfsal kökenlerinden bahsedilemese de "futbol halkı uyutmak içindir" şeklindeki komplo teorilerine inanmadım. Kullanmak isteyenler olmuştur, kullanılmıştır da. Şimdiki dünyamızın en gizli kapaklı ve şeffaflıktan en uzak imparatorluklarından biri de FIFA tabii ki. İçten seçmelerle akıl almaz paralarla oynayan ve ne halt ettikleri de pek belli olmayan insanların yönetiminde. Ama futbol futboldur sonuçta gene. Çok basit bir oyun olması sebebiyle yerini başka hiçbir şey alamayacaktır. Metin Oktay da İzmir'in varoşlarından çıkmış, bez topla oynamış bir adamdır. Cruyff, kendisi gibi estetik oynayan ustaların azalmasına ilişkin olarak Türkiye'de yaptığı bir söyleşide "Arsalar bitiyor, arsasız nerede öğreneceğiz o ince bilek hareketlerini" demişti. O muazzam altyapı kurmuş Ajax falan gibi takımlarda bunu öğretemiyorsunuz. Arsa işidir futbol biraz. Ya da Brezilya'da kumsal işidir. O yüzden giderek starların sayısı azalıyor.

Rolling Stones
Let's Spend The Night Together
(Flowers)

Cinsel devrim meselesinde, Beatles için söylediklerimiz Stones için de geçerli. Bu şarkının hatırlattığı birkaç şey var. Birincisi, düşünce ve ifade özgürlüğü açısından. Bu BBC'nin o değişmez "toplumun ahlakını bekleme" tavrı açısından önemli. Bu şarkıyı yayınlamak istiyorlar, Stones acayip meşhur olmuş çünkü. Beatles macerasından sonra atlamak, işin dışında kalmak istemiyorlar artık. Ama bu şarkıyı da çalamıyorlar. Niye? Adam "geceyi beraber geçirelim" diyor çünkü. "Geceyi beraber geçirelim" denmiyor o zamanki İngiliz toplumunda. Bir kıza bu teklifi yapmak çok ayıp bir şey yani. Ahlakdışı bulunuyor. İşte ahlak bekçileri "tamam bunu çalarız" diyorlar, ama Mick Jagger'a "başka türlü söylersin" deniyor. İşte bu toplumun çelişkilerinden biri. Hem bir başkaldırı duygusu içinde olmak, hem de şarkıyı BBC kayıtlarında "spend some times together" şeklinde söylemek: "Hadi biraz vakit geçirelim". "Hadi güzel vakit geçirelim" bile değil. Sansür ve ayrıca otosansür açısından önemli. Mick Jagger önemli bir karakter. Buradan Tuğrul'a (Eryılmaz) bir laf atayım, Stones'u esas işçi sınıfı çocukları olarak görüyor ama bir cevap vereyim ben. Bir kere üyelerin, özellikle Mick Jagger'ın işçi sınıfıyla alakası yok. Jagger, London School of Economics gibi son derece elit bir okulda ikinci sınıf öğrencisi iken şöhreti bulunca okulu bırakmış. Ayrıca Londra'nın iyi yerlerinden birinden geliyor. Ama tam bir bukelamun olduğundan, çıkıyor cockney aksanıyla konuşuyor. Friedrich James, Beatles'ı da Stones'u da modernizmin doruk noktası olarak gösteriyor, bu çok tartışmaya değer bir konu. Bence postmodern bir yaklaşımın izlerini de bulmak olası. Özellikle Rolling Stones'ta. Hoş bir tartışma konusu, yapmayı da düşünüyoruz radyoda. Stones da çok ciddi bir değişimin peşinde. Beatles programı yaparken gördüğümüz hoş bir

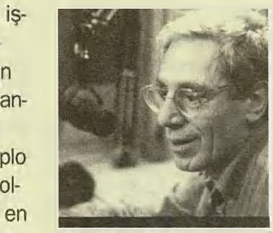

Metin Oktay, çok iyi futbolcu olmanın çok ötesinde özellikleri olan bir adamdı. Büyük olmanın en önemli özelliği onda da vardı. Beatles gibi aynı: Kolaymış gibi gösterebilmeyi beceren insanlardandı.

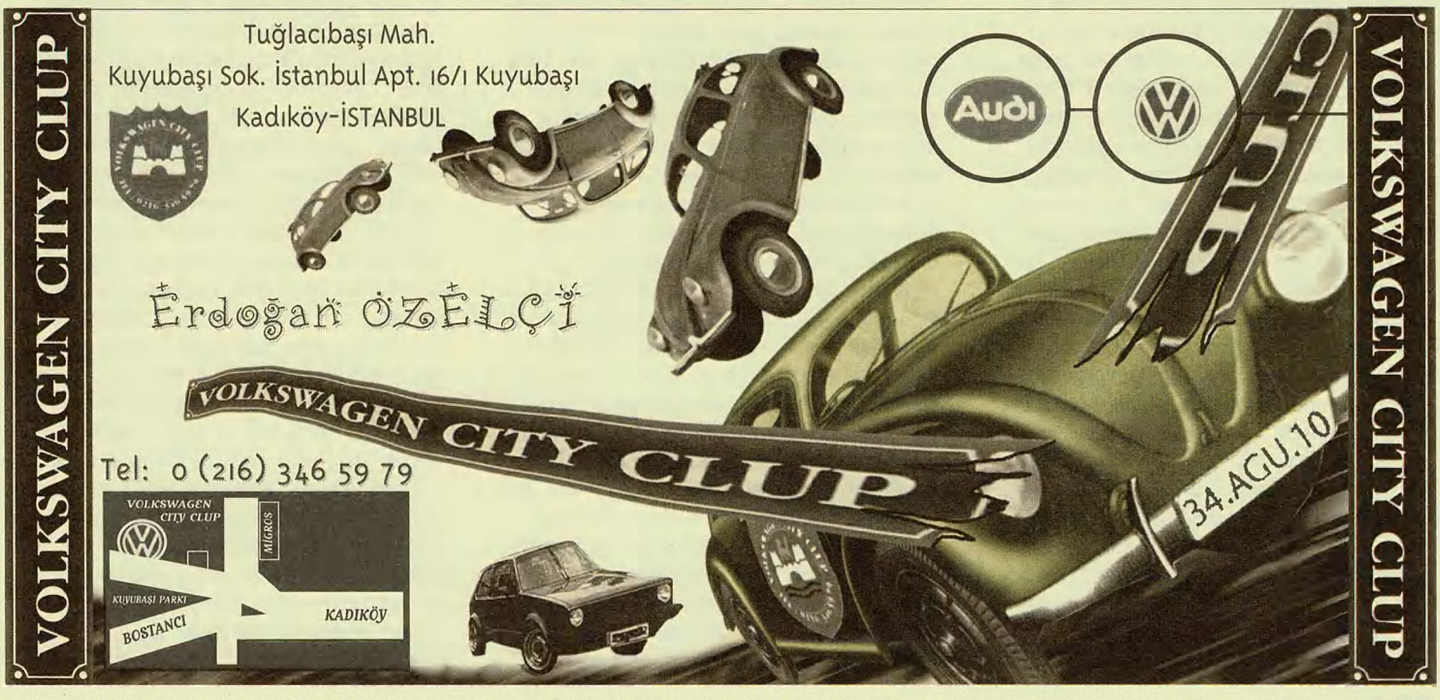

şey daha var. Aralarında çok paslaşma var. Büyük bir rekabet var tabii, ama Jagger diyor ki; "Beatles'ın ne kadar büyük olduğunu anlayamaz bugünkü kuşaklar, çünkü seyretmediniz ve o dönemde seyretmeniz gerekiyordu". Böyle içtenlikle ifade ediyor. Beatles da bestelerinden birini, "alın siz de bunu plak yapın" diye Stones'a verir. Böyle bir hoşluk var. Özellikle buradaki konserde gördüğüm o enerjileri, hâlâ daha orada olmaları çok takdir edilmesi gereken bir şey. Jagger benden yaşlı olup da enerjik olduğunu gördüğüm çok az adamdan biri artık yani. *(gülüyor)*

Bob Dylan
It's Allright Ma (I'm Only Bleeding)
(Bringing It All Back Home)

(Dylan'ın vokali girince gülümsemeye başlıyor)
"It's Allright Ma" değil mi bu? Herhalde üzerinde söylenmemiş söz, yazılmamış kelime kalmamış insanlardan bahsediyoruz burada şimdi. Ama Bob Dylan da öyle bir adam ki, mutlaka bir laf daha etme duygusunu veriyor insana. Müzikalitesi son derece tartışılan, bence ama tartışılmaz olan, adamlardan birisi... Miles Davis'e sormuşlar: Müziğe olan katkılarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz? "Ha, müzik mi? Onu birkaç kez değiştirdim" diyor. Çok alçakgönüllü olduğu söylenemez ama, hani bunu söyleyebilecek birkaç adamdan biridir herhalde. Bence bu laf aynı zamanda Dylan içinde geçerli.

Çok az uyuyan bir adam. Muazzam bir yetersizlik bir duygusu içinde. Bana nedense hep Oğuz Atay'ı hatırlatmıştır Jacques Brel.

Çok enteresan bir adam, değişiyor ve değiştiriyor. Halil Turhanlı "müzisyen olarak bir numara yok, ama şair olarak acayip bir adam" diyor. Ben müzisyen olarak da çok iyi olduğunu düşünüyorum. Bütün o bıktırıcı tekrarlarına rağmen nüanslarla muazzam ilerleyen bir adam olduğuna inanıyorum. 1965'lerden beri ortalıkta, hâlâ değişmeye, değiştirmeye devam ediyor. Olağanüstü değişiklikler yapabiliyor hayatında. Bilmemne tarikatına da eğilim duyuyor, aynı anda başka bir yere gidebiliyor. Burnunun dikine gitmiş ve sanat yoluyla kendini ifade etmiş bir adam. Çok şeyi de göze almış. Akustik gitarla folk şarkıları söyleyen, o geleneğin son temsilcisi olarak göründüğü o hayran kitlesinin karşısına bir anda bir hızlı rocker olarak çıkabilmeyi göze aldı mesela. Tabii The Band gibi gelmiş geçmiş en baba Amerikan grubunun da etkisi var bunda. Kimi zaman devrim ateşiyle kavrulan, sonra olmadık yanlış yerlere savrulan, –kendisi için yanlış değil şüphesiz–, ama bireyin en çok ihtiyaç duyduğu tavır içinde hep. Sözlerine hiç girmeyeceğim burada tabii. Bizi çok aşabilir. 20. yüzyılın anıt bir kişiliği. Son çıkardığı albümde "Lovesick" diye bir şarkı var; bütün dünyadan, sevgilerden, ilişkilerden ne kadar sıkılmış olduğu, sesindeki –zaten yorgundur ama– o yorgunluğun birkaç ton daha artmasından anlaşılıyor. Bu ton meselesi sadece müzikal anlamda değil tabii. Woody Guthrie kas erimesi hastalığı sebebiyle hastanedeymiş ve Dylan başına gidip onun binden fazla şarkısını ona çalmış. Guthrie sadece başını oynatabilerek bir işaret yapabilmiş. Dylan diyor ki, "Ama ben biliyorum, çok memnun oldu. Bir adamın ölüm döşeğinde onun binden fazla şarkısını ezbere çalıp söylerseniz memnun olmaz mı yani?" İşte 35 yıl sonra bile hem o Guthrie'nin başında gitar çalan adam, hem de kendini çok değiştirmiş bir kişilik. Müthiş bir figür.

Sex Pistols - God Save The Queen
(Never Mind The Bollocks)

(Dikkatle dinliyor, sözler başlayınca gülümsüyor)
Ben punk'ı punk bittikten sonra keşfettim. O şimdi post punk denilen hadiseler için de bilgim pek elvermiyor. Artık popüler müzikle ilişkimin çok azaldığı, Bach falan dinlediğim zamanlardı. Gergedan dergisini yaptığımız zamanlar. Gergedan için kendi hesabıma müzikle ilgili ve yazı yazabilecek bir adam olarak Murat Ertel'i keşfettim. Onun kanalıyla Halil Turhanlı'yla tanışmam gerçekleşti. Bıçak sırtında yürümeyi kıskandıracak kadar iyi beceren biri Halil. "Ben size bir Sex Pistols yazısı yazayım" dedi. Ama bu punk hadisesi, Sex Pistols falan hakkında en ufak bir fikrim yok. Çok sıkı bir yazı çekti bize. "God Save The Queen"in de içinde olduğu bu albüm hakkında çok sağlam bir yazıydı. O yazıyı okuduktan sonra, bunlar da neymiş, önemli bir durum var diyerek oturdum, dinledim. Punk çıktığında ben Londra'daydım. O takılar, renkli saçlar falan hep gözümün önündeydi ama tamamen turist gözüyle görmüştüm. O yazıyı okuyup da albümü dinleyince, turist gözünü bırakıp düşünmek gerektiğini kavradım. Sonunda gerçekten turistik bir objeye dönüşüp sönüp giden bir akım ama, köklü ve radikal bir akım olduğunu teslim etmek lazım. Tarihte görülmüş en karşı akım olduğunu müziği de dinleyince anlayabiliyorsunuz. Burada artık müzikten bile bahsetmemek gerekiyor. Onun ötesine geçen bir tavır var. İnsanlığa karşı da bir nefretin varlığı söz konusu. Punk çok önemli bir hareket. 68'le aralarında iyi bir zıtlık ve paralellik var. 20. yüzyıldaki son derli toplu başkaldırı hareketi. Sözler de önemli, sert ve ciddi bir alay var ama tek başına sözler yeterli değil açıklamaya. Çaldıkları müzik de ritmik ama ritmi bile parçalayacak kadar sert. Şimdi artık sert gelmiyor ama o zamanlar çok sertti. Bazen radyoda çalmak içimden geliyor. Garip bir nostalji, alt tarafı 20 yıl öncesi falan ama son bir yardım feryadı, büyük bir tiksinti... Toplumun suratına tükürüyorlar. Bu sadece İngiltere'den kaynaklanabilir. Ramones grubu daha önce Amerika'da yapmış olabilir ama bunun pek önemi yok. Onları da çok severim ayrıca. İki dakikayı aşmayan parçalarla, çok ciddi iş yapıyorlar. İngiltere'de esas kimliğini bulması normal. Bir işin özüne varmada üstlerine yok İngiltere'nin. Tabloid gazete sektöründe bile bunu görebilirsiniz. *(gülüyor)* Seviyor muyum, nefret mi ediyorum, karar veremiyorum, ama İngilizler iyi yapıyor işlerini. Demokraside de çok iyi olduklarını düşünüyorum. Tüm riya ve ikiyüzlülüğe rağmen. Meşruti monarşiyi yaratmaları, kraliçeyi hâlâ orada tutmaları enteresan. Magna Carta ya, 1215... Müthiş bir gelenek. O tarihte yetki sınırlamasından bahseden adamlar. O yüzden bu gelenekle yazılı anayasa yapmalarına da gerek yok. O geleneği, kraliçeyi de yerle bir edebilecek bir şarkı çıkıyor. Satın alınıyor. Yasaklanmıyor. Kraliçeye de küfür ediliyor. Çok büyük laflar etmek gibi bir rezalete düşeceğim şimdi ama, öz söz ilişkisi gibi, söylenenle yapılan arasındaki çok önemli etik bağ burada çok iyi görünüyor. Müzisyen bile olmayan bu adamlar çok önemli. İşin içinde show business kuralları da var ama, tek başına bu şarkıyı dinleyince öz-söz ilişkisini bu şarkıda hissedebiliyorum. Yaptıklarının bedelini de ödediler, Sid öldü gitti. Öz-söz ilişkisi artık çok uzaklarda kalmış bir şey. Politicly correct olmaya giden, söylediğin sözün politik olarak doğru olmasının yeterli olduğu bir dünyada herifler bütün bu şov dünyasının paraları, tüketimi, buharları arasında acayip bir kıvılcım aynı zamanda. Allah rahmet eylesin. *(gülüyor)*

Jacques Brel - Ces gens-là
(Quand on a que l'amour)

Bütün idoller arasında bir numaralı adam bu işte. Bu adam için gidip özel ders aldım ben. Fransızca öğrendim. Daha doğrusu, iki insan var. Biri Albert Camus. Camus kalben, aynı Metin Oktay gibi bağlı olduğum bir adam. Bir de Brel'i kendi dilinden anlayabilmek için Fransızca öğrendim. İki yıl boyunca ciddi çalıştım. Hafta sonları, herkes eğlenirken saatler boyunca çalışmıştım. Şimdi baktığımda çok doğru bir şey mi, bilmiyorum. Lise ikide falandım. Fransızca öğrenmem için en önemli motivasyonumdur. Brel'in gelmiş geçmiş en baba müzisyen olduğunu düşünüyorum. O da öz-söz meselesindeki etik yaklaşımın bence doruk noktasındaki insanlardan biri. Hikayesini burda anlatmak lazım gene şimdi. Vakti zamanında Gergedan için yurtdışında dolaşırken, Belçikalı bir radyocu Belçika'yı anlatıyordu bana. Etnik yapıyı, bu Flamanlar ile Valonları...

Hiçbir şey yapmasa da, Brigitte Bardot da Brigitte Bardot'dur yani. Cinselliğin dışavurumunu becerebilmek az şey değil. McCartney ile Lennon'ın ilk kız arkadaşları da hep Bardot'ya benzeyen mini etekli kızlardır.

Çok gırgır bir dille tüm Belçika'yı, ülkenin geçmişini anlattı bana. O bütün ticaret burjuvazisinin Avrupa'da gelişimini falan çok iyi anlattı o zaman. Bu iki etnik taraf ayrılmaya karar verdiklerinde işin bokunu öyle çıkarıyorlar ki, üniversitenin kütüphanesinin kitaplarının ikiye bölünmesine karar veriyorlar. A'dan K'ye bir taraf alıyor, K'den Z'ye diğer taraf. Tarihi kütüphanenin kitaplarını ikiye bölüp başka yerlere taşıyorlar. Peki dedim "Brel nedir?" Çünkü hem Fransızca söylüyor hem Hollanda dilinde. "Ha" dedi, "O üçüncü kategori". Belçika'nın asıl büyük burjuvazisi odur dedi. Ne Flaman ne de Valon ama ikisinin de özelliklerini taşıyan, Belçika'nın kurucu ticaret ailelerinden. Brel böyle bir aileden geliyor yani. Ailenin tek varisi. İktisat falan okuyor. Yedi-sekiz ay da şirketlerinde müdürlük yapıyor. Sonra bir gün ben gidiyorum diyor. Gitarı alıp müzisyen olacağım. Gidiş o gidiş. Kibrit almaya gidiyorum deyip giden adamlar gibi. Bütün ömrü boyunca insani çelişkilerin hepsini yaşamış ve içtenlikle kendine bakabilmiş olduğu için bu kadar başarılı şarkılar yazmış. Tüm hayatı boyunca yaptığı iki röportaj var galiba sadece. Bende var bunlar. Kendisi için "şair ya da müzisyen değilim, chanson'cuyum" diyor. Kibir olarak değil, kendisini şair de görmüyor, müzisyen de. Bana sorarsanız iyi bir şair ama kendini öyle görmemekte de haklı. Fransız chanson türüne de en büyük katkıyı yapmış birkaç adamdan biri. En çok neden korkarsı-

nız diyorlar, binlerce korkusu var. Tamamen paranoid bir herif. Ama en çok uçaktan ve uçmaktan korkuyor. Ama uçma korkusuna rağmen uçağı var, kendi kullanıyor. Adası var bir tane. Issız bir ada. Orada yaşıyor sevgilisiyle. Her şeyin, suyun bile getirilmesi gerekiyor. Her gün uçağıyla anakaraya uçuyor, gerekli olanları alıp geliyor. Bu nasıl iştir, bu ne perhiz bu ne lahana turşusu diyorlar. Hem korkarım hem giderim diyor. O korkuyu tekrar tekrar yaşamaktan da kaçınmıyor. Belki mazoşistlik, belki bizim anlayamayacağımız bir şey. Bence hakiki bir anarşist. Hiçbir şeye, devlete, aileye, herhangi bir değere zart zurt hiçbir saygı göstermemiş bir adam. Ama aşkı da en iyi ifade eden adam... Çok az uyuyan bir adam. Muazzam bir yetersizlik bir duygusu içinde. Bana nedense hep Oğuz Atay'ı hatırlatmıştır Brel. Öyle bir duygu vermiştir. Sonunda beklenen şey oluyor ve akciğer kanseri oluyor. Ciğerlerinden birini alıyorlar. Tek ciğerle çıkıyor hastaneden. Dayanamayıp gene müziğe dönüyor. Eski dostlarla oturup prova yapıyorlar. Piyanonun başında tıngırdatmaya başlıyor. Her şey eskisi gibi yerli yerinde ama bir tatsızlık var havada. Adam solmuş sararmış, ağır bir ameliyat geçirmiş. Akciğer kanseri de kolay kolay bitmez zaten. Sessizliği fark ediyor, piyanonun altına eğilip bir şeyler arıyor. Diyorlar ki ne yapıyorsun; "Ya buralarda bir ciğer gören oldu mu?" Kendi hastalığına ve ölümüne böyle yaklaşan bir adam işte. Sahnede hiç hareket etmez ve iki saat sonunda anormal ölçüde terliyor. Hareket etmiyor, şarkılar hareketli değil ama iç enerji tüketimi öyle ki şakır şakır terliyor. Ortalama altı-yedi kilo verirmiş her konserde. Hiç hareket etmeden. Konser vermeden de yapamıyor. Ama bir yandan da nefret ediyor, her konserden önce kusuyor. Brel hakkında ne zaman konuşsam, dinlesem, bunları düşünürüm, hatırlarım. Sürekli çelişkiler içinde bir hayat. Eşsizdir ama... Sözlerine girebilmemiz ise Bob Dylan'dan daha ötede zor.

Serge Gainsbourg & Brigitte Bardot
Bonny and Clyde
(De Gainsbourg à Gainsbarre)

Gainsbourg değil mi bu? Yanındaki? Brigitte? Bugün programda bu şarkının başka bir yorumunu çaldık... Gainsbourg da Brel gibi. Aslında dünya vatandaşı, Rus asıllı ama Fransa'nın en önemli adamlarından biri. Herhalde dünyada en çok özenilecek adamlardan birisi. Bizim kuşağın beğendiği ne kadar kadın varsa, hepsini elde etmiş bir adam. Olağanüstü çirkinliğiyle, kendisiyle de epey dalga geçiyor. Ama işte birey olmanın önemli göstergelerinden biri. Brigitte de her ne kadar şimdi Ulusal Cephe'nin içindeki önde gelen adamlardan biriyle evlenmiş olsa da, birey olmayı beceren kadınlardan biri. Sadece bir seks ilahesi olma özelliği taşımıyor yani. Ayrıca hiçbir şey yapmasa da, bugünlerde ne yaparsa yapsın, Brigitte Bardot da Brigitte Bardot'dur yani. Cinselliğin dışavurumunu becerebilmek az şey değil. McCartney ile Lennon'ın ilk kız arkadaşları da hep Bardot'ya benzeyen mini etekli kızlardır. Mini etek gerçi bir İngiliz icadı. 68'in dünyaya sıkı armağanlarından birisi. *(gülüyor)* O Le Pen bağlantısı da çok matrak oldu. Ben seyretmedim ama, oğlum Cem anlattı. Bir televizyon programında Le Pen ile ilgili sorular sormuşlar Gainsbourg'a; "Boşver ya, kızında da iş yok zaten, elimizden geçirdik de" demiş. Böyle bir tip yani. Temel değerlere ömür boyu karşı çıkma açısından kimsenin eline kolay kolay su dökemeyeceği, Fransızların da ulusal hazine olarak sakladıkları adamlardan biri. Milli marşı oturup da reggae'ye dönüştürecek kadar da ters bir adam. Fransızlar da milliyetçilik açısından pek geride bir millet değil yani. Ama bunu yapabilen bir adamı da ulusal hazine olarak saklayabiliyorlar. Her türlü Fransızlığı, milli marşı yerle bir eden bir adamı "en Fransız adamımız" diye tutabiliyorlar. Bir olgunluk, bir hoşgörü toplumu diye bir şey varsa, bu işte. İngilizlere çok övgü gösterdik ama onların da ulaştıkları önemli bir nokta. Batı medeniyetlerini çok yönde eleştirmek mümkün ama bu demokrasiyi içine sindirme konusunda hakkını vermek lazım. Gainsbourg tüm milli değerlere, askerlerine falan küfreden bir adam ama, öldüğünde Fransa birbirine girdi. Oğlum Cem, Paris'te caddede yürürken, bir adam kolundan çevirmiş, omuzlarından tutup sarsmış: "Duydun mu? Serge ölmüş, Serge ölmüş." "Ne Serge'i" demeye kalmadan, bakmış adam ağlıyor. O zaman anlamış sorusu saçma, ölen Serge hangi Serge belli. Kalbimizde önemli bir yeri vardır, o da Brel gibi ağır sigara tiryakisidir. Erken ölmeyip o kadar sene yaşaması da tamamen mucize. Klasik bir zampara değil bence, kadınlarla ilişkisi hayata bir bağlılık. Öyle bugünün değerleri ile değerlendirilebilecek bir şey değil kadınlarla olan meselesi. "Çirkinim ama götürürüm, çirkin kralım" ayağında olduğunu hiç sanmıyorum.

Natacha Atlas - Moustahil
(Halim)

Kim bu? Haa, Natacha Atlas mı?.. Grubuyla beraber mi? Radyoda çok çalmıştık grubuyla. Neydi adı, hah Transglobal Underground. Ben onu bir grup değil, tek başına şarkıcının adı sanıyordum ilk başta. *(gülüyor)* Bu Arap kültürü de acayip bir fenomen. Kadının olağanüstü bir sesi var. Ümmü Gülsüm geleneğinin kaçınılmaz olarak onu etkilediğini düşünüyorum. Arap dünyasında müzikle uğraşıp da ondan etkilenmemiş birini bulmak mümkün değil bence. Pazar günleri galiba, mutad olarak televizyonda konseri var. O gün o saat televizyonda ona ait. Ve anlattıklarına göre o saatlerde savaş duruyor. Bu kadar etkileyici bir kadın... Feyruz var tabii bir de. Müthiş isimler. Bir Lübnanlı ya da bir Mısırlı olarak değil, bir Arap olarak dinleniyorlar gibi geliyor bana. Öyle olmalı gibi. Natacha Atlas da bunun içinde. Bir Arap ruhu var. Bütün o cinselliği de

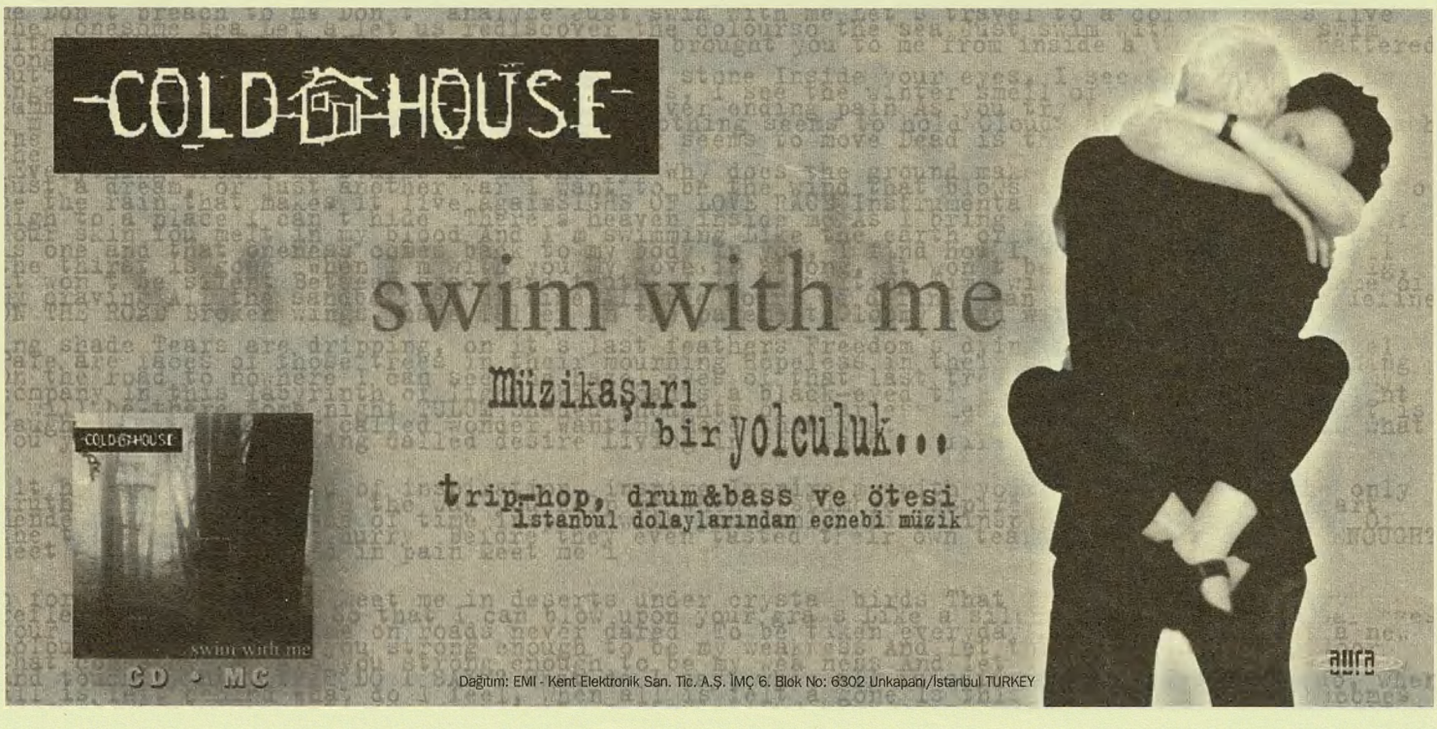

barındıran oynak ritmleri... Çok güzel de sesi var. Hepsinin öyle, olağanüstü. 70'lerine vardığı zaman da, kötü bir benzetme olacak belki ama, Ella Fitzgerald'ın da 70 yaşında o genç kız sesini hâlâ nasıl çıkardığını anlamıyordum, Ümmü Gülsüm'ün de öyle. Arap dünyasında kadın şarkıcılarda özellikle böyle bir şey var. Natacha Atlas'a da o zincirin son halkası olarak bakmanın ne kadar doğru olduğunu bilmiyorum ama, Burhan Öçal'la Double Moon için yaptıkları albümü dinledim, bütün o world music, geleneksel müziği Batı ritmleri ile buluşturma çabaları altında o Araplık hep kalıyor. Bu çok iyi bir şey. Arap dünyasını da tek bir millet olarak geçip gitmek mümkün değil, ama içinde o Arap sedası var işte. İçinde o bize de çok yakın olan oynaklık var, ama aynı zamanda o bizde pek olmayan bir şey de var... Biraz da Osmanlı'dan gelmenin etkisiyle galiba Arapları, Arap müziğini ve kültürünü küçük görme eğilimi vardır bizde. Edith Piaf ne kadar diva ise, Ümmü Gülsüm de o kadar diva. Edith için bunu kabul edip Ümmü Gülsüm'ü küçük görmek çok manasız bence. Radyo Nova diye bir radyo var Fransa'da. Onların stüdyolarını gezerken Khaled, Rachid Taha ve tanımadığım aynı tarzda başka birkaç isme verilmiş altın plakların duvarda asılı olduğunu gördüm. Bunlar burada ne arıyor falan deyince anlattılar. Bu isimleri ilk kez Radio Nova çalmış. Kimse çalmıyor Fransa'da o zaman bu müzikleri. İlk başta hükümetten bile tepki alıyorlar. Yıllarca savaşmışlar adamlarla. Bu arada Fransa Cezayir'de bir savaş yaşandığını daha geçen hafta kabul etti. Bu da aklıma geldi şimdi. Bir milyon insanın öldüğü bir savaşı resmen savaş olarak geçen hafta kabul ettiler. O yüzden ilkten Radio Nova'ya "ayağınızı denk alın" falan diyorlar. Ama sonra bu müzikler çok tutulmaya ve satılmaya başlıyor. Ve adamlar satışları sayesinde altın plak aldıklarında bunu Radio Nova'ya hediye ediyorlar, sizin sayenizde diye. O Arap kimliğini taşıyan ama aynı zamanda batıyla da ilişkili, sokak çocukluğunun serkeşliğini taşıyan rai'cılar, Türkiye'de benzeri müzik yapıyor gibi duranlardan farklı bence. Türkiye'de televizyonda şovlara çıkan, kâşeleri binlerce dolar edenler, Osmanlı klasik musıkisinin artık kabul edilemeyecek bayağılıkta yorumlayan adamlar. Bizdeki geleneğin takibi ile Arapların geleneği takipleri bence farklı. Gelenek meselesi hayli önemli. Ama ne Arap müziğini küçümsemeli ne de Türkiye'dekini. Burada da iyi şeyler olduğu kanısındayım. Mesela Tarkan'ın da kendine göre bir sihri var bence.

Orhan Gencebay'ın ilk Yeni Gündem'de çıkan bir röportajını okuyup tipik Türk aydını saflığıyla şaşkınlığa düşmüştüm. Düşünen, düşündüğünü söyleyen ve tartışan bir adam var karşımızda.

Orhan Gencebay
Hayat Kavgası *(45'lik)*

Bu Mine Koşan mı? *(sözler başlayınca)* Orhan Gencebay tabii ki... Bu ülkedeki toplumsal varlığı asla inkar edilemeyecek bir müzik ve bir adam. Bence, söylediğimde biraz tuhaf karşılanacak ama, belli bir anlamda Türkiye'nin Bob Marley'i gibi biri Orhan Gencebay. Bir tek adamın kendi adıyla anılan bir müzik akımı yaratması durumundan bahsediyorum. Tabii, Bob Marley'in öncülleri var, ska'lar falan var ama bugün reggae Bob Marley'in adıyla anılıyor. O bu müziğin tüm dünyaya yayılmasına yol açtı. Arabesk için de benzeri bir şey söylenebilir. Bu özgün fikrimi de ilk kez şimdi açıklıyorum bu arada. *(gülüyor)* Reggae ile arabeski müzik olarak kıyaslamayacak kadar kafam yerinde. Özellikle dinlediğim bir müzik türü değildir ama, mesela Mine Koşan'ın sesini çok beğenirim ve çalındığı zaman keyifle dinlerim. Orhan Gencebay'ın ise başta "Bir Teselli Ver" olmak üzere çok beğendiğim şarkıları var. Hem müzikal hem de sözel olarak hoşuma giden şarkılar. Orhan Gencebay'ın kişiliğine gelince, bir kez daha akan sular duruyor. Gerek müziğe, gerekse çalışmaya, hayata olan disiplinli yaklaşımı konusunda çok saygıdeğer bir adam. İlk Yeni Gündem'de çıkan bir röportajını okuyup tipik Türk aydını saflığıyla şaşkınlığa düşmüştüm. Düşünen, düşündüğünü söyleyen ve tartışan bir adam var karşımızda. Müzik konusunda da kafa yoran bir insan olduğunu orada fark edip ondan sonra kendisi takip ettim. İstanbul Müzik Şenliği'nde soru cevaplı seminerine gittim en son. Büyük salon gayet kalabalıktı. Son derece ciddi sorulara son derece ciddi yanıtlar vardı. Bunlar ciddi işler yani. Arabesk müziği öyle azımsanacak bir şey değil. Bir çocuk çıktı, "Ben sizin ilkinden bu sene çıkmışına kadar tüm kasetlerinizi elinde bulunduran biriyim" dedi. 18 yaşındaki bu çocuk, şu şu etkinin ne zaman ne sebeple müziğine girdiğini sordu. Orhan Gencebay da olağanüstü ciddiyetiyle yanıtladı. Sosyolojik ve müzikal bir olayla karşı karşıya olduğumuza bundan daha iyi bir yanıt verilemez galiba. Aydınlarla resmi ideolojinin birleştiği ender noktalardan biri bu konu. Birisi, "sizin şarkılarınızı TRT'de yasakladılar" dedi. "Bir dakika" dedi Gencebay, "öyle olmadı, müziklerimi, filmlerimi değil, beni yasakladılar". Bence bu fevkalade bir tespit. Bugün burada hep bireylerden, birey olanlardan, iki ayağı üzerinde duran, dünya sahnesinde tartışılan insanlardan bahsettik. Orhan Gencebay da bunlardan biri. Kişi olarak ayakları üzerinde durabilen bir insan ve yarattığının da dünya üzerinde önemli bir müzik olduğu kanısındayım. Açık Radyo'da çok yapmak isteyip de beceremediğimiz programlardan biri de arabesk tarihiydi. Bunu yapabilecek tek bir insan var, o da Orhan Gencebay tabii ki.

Siddhartha - The Explorer
(Siddhartha)

Türkiye'den bir şey bu değil mi? *(Kim olduğunu söylüyoruz)* Siddhartha mı? Diyecektim ama çuvallarım diye korktum. Demeliydim oysa ki. Benim bir şeyler söylemem hakikaten biraz zor. Oğlum Ege'nin grubu sonuçta. Sadece çok çalıştıklarını, hakikaten çok çaba harcadıklarını söyleyebilirim. Albümde mesela "Kervan" diye bir şarkı var, o önemli diye düşünüyorum. Bir sentez yakalamak peşinde olduklarını düşünüyorum. Yani... Ya, Siddhartha hakkında konuşmayalım. Sadece sekiz sene muazzam bir sebat ve disiplin gösterdiler. Tek söyleyebileceğim bu. Ötesi doğru olmaz zaten.

Söyleşi: **Serkan Seymen**

AYLIK KİTAP VE ELEŞTİRİ DERGİSİ

TEMMUZ-AĞUSTOS 1999

virgül 7 9 21

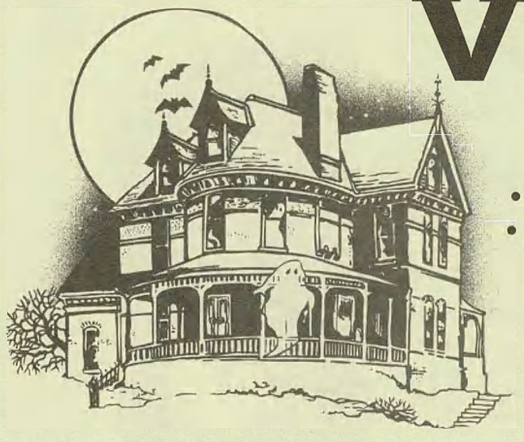

Gotik edebiyat

• ELIZABETH WRIGHT
• BERNARD LEWIS • VOLTAIRE
• AVNER LEVİ • ROBERT MUSIL
• WALTER BENJAMİN
• NURDAN GÜRBİLEK
• İHSAN OKTAY ANAR
• CHRISTIAN JACQ
• HALİD ZİYA UŞAKLIGİL
• REFİK HALİT KARAY
• BENITTO MUSSOLINI
• HRİSTOS SAMUİLİDİS

İhap Hulusi

PUSULA YAYINCILIK Tel: 0.212. 252 42 80 Fax: 0.212. 293 15 44

Ray Charles

Sarışın bir hatunun nasıl göründüğünü biliyorum

Büyük adamdır, dahidir diyerekten, bir kara gözlük, bir piyano çizerekten, üç beş şarkı ismi sıralayaraktan anlatılmaz ki Ray Charles. 40 küsur yıllık bir tarih mevzubahis. Mayıs 1996'da Alman Der Spiegel dergisine çok kıyak bir mülakat vermiş, Roll'a da Temmuz 99'a nasip oldu. Üstüne bir de "soul nedir?" babından bir makalesini ekledik mi, belki onun hayatına, derdine, neşesine, ruhuna bir müddet ortak oluruz. Baylar bayanlar Ray Charles konuşuyor:

En sevdiğiniz renk?..

Ray Charles: Kırmızı. Çocukken kırmızı bir arabam vardı. Ateşin kızıllığını seviyorum. Yıldırımları seyretmeye bayılırım. Müzikle uğraşmasam, herhalde ateş yiyen adam olurdum.

Yedi yaşında görme yeteneğinizi kaybetmeseydiniz, ne değişirdi?

Çok fazla bir şey değişmezdi. Dünyanın nasıl olduğunu biliyorum zaten. Gökyüzünün maviliğini, kırların o taze yeşilliğini çok iyi biliyorum. Sarışın bir hatunun nasıl göründüğünü biliyorum. Sadece şu yeni moda aprikot maprikot gibi renkleri, o zamanlar olmadığı için bilmiyorum ve bilmek de istemiyorum.

Niçin?

Vakit kaybı. Yaşamımda benim için önemli olan şeyleri görmeme gerek yok. Ben anında size kim moron kim değil söyleyebilirim. Gözleri görenler bile arada bir ışıkları kapatmalı bence.

Siyahsınız ve görme özürlüsünüz...

Ama sağır değilim. Sağır olmak gerçekten kötü olurdu. Sağır olmaktansa, ölmeyi yeğlerdim.

Miles Davis, "bir müzisyenin rengini gözlerim kapalı söyleyebilirim" demişti.

Miles Davis benden daha iyi mavra yapıyordu her şeyden önce. Hiç Stan Getz'i dinlediniz mi? Hey yavrum hey, götünüz tavana vurur. Ya da Gary Mulligan'ı. Of of of. Benim Big Band'e eleman ararken herifin hangi ırktan, hangi dinden olduğu, öğlenleyin ne yediği beni hayatta ırgalamadı. Sorduğum tek şey: "Ne kadar iyisin göster bakalım, çal şu bası."

Dün Washington Ulusal Senfoni Orkestrası ile çaldınız.

Haa, o Ulusal Orkestra'ydı, ben de "vay anasını, bu kediler işi biliyor" diye düşündüm.

Sadece beyazlar ve bir yarı Çinli.

Herifin olaya yetişmek için harcadığı çaba da takdire şayan.

Yeni albümünüzün adı "Strong Love Affair". Kaçıncı albüm olduğunu biliyor musunuz?

Hiçbir fikrim yok.

Saymaktan vazgeçtiniz herhalde.

Plak yapmaya 1949'da başladık. O zamanlar yılda iki çıkarırdık. Bir ara üç oldu. 80'lerde bire düştü. Şimdi sadece üç yılda bir.

Nasıl kayıt yapıyorsunuz?

Los Angeles'taki stüdyoma giriyorum, prodüktörüm Bay Grosz'un Fransa, Norveç ya da Danimarka'dan gönderdiği bobinlerin üzerine söylüyorum. 48 hatlı, iki kayıt düğmeli bir cihazım var. İki kayıt düğmesi. İkisine de basıyoruz. Onlar benim güvencelerim. Yoksa kör kör kaydın içine edebilirim.

En zengin müzisyenlerden biri olmanıza rağmen hâlâ yılda 250 konsere çıkıyorsunuz.

Sadece şu yeni moda aprikot maprikot gibi renkleri, o zamanlar olmadığı için bilmiyorum ve bilmek de istemiyorum. Benim için önemli olan şeyleri görmeme gerek yok. Ben anında size kim moron kim değil söyleyebilirim. Gözleri görenler bile arada bir ışıkları kapatmalı.

Stüdyodaki dinginliğe mi tercih ediyorsunuz sahneyi?

Bakın, bazen bu yalnızlığı seviyorum. Gün boyunca telefonlar zırıl zırıl, gece üçten sonra huzur var, rahatsız eden kimse yok. Elbette sahne en güzeli: Ray Charles dinleyiciyi mutlu ediyor. Onlar da Ray Charles'ı. Üstüne de Ray Charles'a para veriyorlar.

Frank Sinatra bir keresinde "Ray Charles bu alemin dahisidir" demişti.

Hoş bir övgü, ama ben dahi değilim. Art Tatum bir dahiydi, yeni Dizzy Gillespie, Charlie Parker da. Tanrı da bir dahi, Einstein da. Ama ben değilim. Sadece bir-iki parçayı hakkını vererek çalıyorum, o kadar. Ben cazcı değilim ama caz yapabiliyorum. Blues şarkıcısı değilim, ama blues söyleyebiliyorum. Country-western yorumcusu değilim, ama country söyleyebiliyorum. Ben piyasa müziği yapıyorum. O yüzden de hâlâ ayakta durabiliyorum.

Saydığınız dahilerin hiçbiri hayatta değil. Aklınıza yaşayan bir dahi geliyor mu?

Yaşadığımız yüzyılda yeterince dahi gördük. Bir yüzyılda beş-altı dahiden fazla olmaz zaten.

Marsalis kardeşler nasıl sizce?

Sıkı oğlanlar, tabanca gibi, harbi "kedi" onlar. Keyifli oldukları bir akşam her istediklerini yapabilirler. Dahi değiller ama marifetli "kedi"ler.

"Kedi" kimdir? İyi bir müzisyen mi?

Bizim jargonda müzisyenlere "kedi" deriz. Milletin duburunu sallayabilenlere de "felaket bir kedi" deriz ki, bu payelerin babasıdır. Hele "anasının amı gibi çalıyor" dediğimiz kişi –bu lafı da Brother Ray çıkardı– yere göğe sığmayandır.

Çok kötü çalanlara ne diyorsunuz peki?

Kusura bakma ama "siktiriboktan" diyoruz.

Çok acımasızca.

Her şeye tahammül edebilirim ama çalgısına tahammül edemeyen heriflere asla. Bu cikslere, çaylaklara acımak yok. Sahnede işleri olamaz.

Güney eyaletlerinin birinde, suyu akmayan, radyosu olmayan kırık dökük bir evde büyüdünüz. Piyano çalmayı nasıl öğrendiniz?

Bay Pit'in bakkal dükkanında bir piyanosu vardı. Üç yaşımdayken beni kucağına alır, tuşlara nasıl basılması gerektiğini gösterirdi. Sonra oturup "Come on little playmates, come on and play with me"yi söylemeye başladım.

Müziği nerede dinliyorsunuz?

Kilisede gospel dinliyorduk. Ayrıca Bay Pit'in blues plaklarıyla dolu bir jukebox'ı vardı. Tampa Red'in, Blind Boy Philips'in, Washbord Sam'in pasaklı blues plakları. Sonra bir de radyo eklendi buna. Nashville'deki Grand Ole Opry'den yapılan country yayınlarını dinliyordum.

Yedi yaşınızdayken gözlerinizi kaybettiniz ve böyle bir yaşamı kabullenmeye başladınız. Görme özürlüler okuluna gittiniz, orada beş değişik enstrüman çalmayı, bisiklete, motosiklete binmeyi öğrendiniz. Gitar çalmaktan hiç hazzetmediniz ama...

Gitar çalan siyahlar, sokak köşelerinde, önlerinde teneke kutular, ayaklar altında, toz toprak içinde dilenen kör çalgıcılardı. Böyle olmaya ni-

→41

yetim yoktu. 12. yaşgünümde bana iyilik etmek isteyen bir grubun hediye ettiği rehber köpeği kabul etmeyişim gibi.

Size acımasınlar mı istiyordunuz?

Buna ihtiyacım yoktu, becerebildiğim bir müziğim vardı. 12 yaşımda gruplarda çalmaya başladım. Annem öldüğünde iyice yalnız kaldım. Orlando ve Tampa'da çalışıyordum. O kadar az para veriyorlardı ki, yetsin diye ancak yarısını yiyordum sardalya konservesinin. Bana para veren herkese çalıyordum. 13'ümdeyken bir country-western grubuna girdim. Adları Florida Playboys'du, ben de aralarındaki tek siyahtım. Piyanomu pencerenin yanına koyuyordum ki, çoğunluğu beyaz olan sarhoş müşteriler kovaladıklarında kolay kaçabileyim.

Hiçbir şey yaratmadım. Sadece kendim olmaya çalıştım. Kimi sivri zeka eleştirmenlerin söylediği gibi stratejist değilim. Kilisenin iddia ettiği gibi dönek de değilim. Ben Ray Charles'dım, kendi siktiriboktan nevi şahsım. Fazla caz, gospel, blues dinlemiş kör, siyah bir delikanlıydım.

Asıl kötüsü bu değildi herhalde. 17 yaşınızda Seattle'a göç etmek zorunda kaldınız.

Florida beni sıkmaya başlamıştı, New York ve Chicago'dan da korkuyordum. Bir arkadaşıma "haritayı al, parmağınla batı kıyısından en yukarıya doğru çık, ne yazıyor orada" dedim. "Bilmiyorum, Seattle diye bir şey yazıyor" dedi. "Büyük mü" diye sordum. "Evet" deyince, "okey, oraya gidiyorum, bakalım orada benim gibi birilerine ihtiyaçları var mı" diye yerimden fırlamışım. Seattle'la ilgili en ufak bir şey bilmiyordum. Seattle'lı kimseyi tanımıyordum, hayatımda Seattle diye bir kentin adını bile duymamıştım, ama kendi kendime "ulan, madem büyük bir şehir, orada kumar, güzel hatunlar, içki, bütün gece açık barlar, bir de para kazanabileceğim bir piyano vardır herhalde" diye düşündüm.

Gecede 25 dolara bir kulüpte çalmaya başladınız ve Nat King Cole'u taklit ediyordunuz.

Haftada 125 dolar kazanıyordum ve kendimi Seattle'ın en zengin kedisi gibi görüyordum. Elektrikli bir piyanom, televizyonum, kendime ait bir evim vardı. Öğlenleri uyandığımda o zaman 14 yaşında olan Quincy Jones kapımın önüne dikilir, "söyle lan, bu müzikleri nasıl yapıyorsun, bu parçaları nasıl aranje edip besteliyorsun" diye sorardı. Ama herif bugün benden çok çok daha iyi.

Ama hâlâ Cole'u taklit ediyordunuz. Bu sinirinize dokunmuyor muydu?

Hayatımdan memnundum, para kazanıyordum, her şey mükemmeldi. Bir sabah uyanıp da dinleyicilerin arasından birkaç kişinin söylediklerini dikkate alıncaya kadar: "Hey çocuk, çok iyi yapıyorsun bu işi, Nat King Cole gibisin. Hey çocuk, harika, tıpkı Nat King Cole be" diyorlardı. Düşündüm, bana çocuk diyorlardı, daha adımı bile bilmiyorlardı. Kendi müziğimi yapmalıydım, yoksa Ray Charles diye birini hayatta farkedemeyeceklerdi. Çocuk diyecekleri başka birini bulsunlardı.

Ve şeytanın müziği denilen blues'u, tanrının müziği denilen gospel ile harmanladınız ve soul'u yarattınız.

Ne yapmışım? Ben hiçbir şey harmanlamadım, hiçbir şey yaratmadım. Sadece kendim olmaya çalıştım. "I Got A Woman", işte müziği böyle hissettim. "Drown In My Tears", bu da içimde olandı. Ben kimi sivri zeka eleştirmenlerin söylediği gibi bir stratejist değilim. Ya da kilisenin iddia ettiği gibi bir dönek de değilim. Ben Ray Charles'dım, kendi siktiriboktan nevi şahsım. Çok fazla caz, gospel, blues dinlemiş olan kör, siyah bir delikanlıydım.

Peki elli yıldır yaptığınız müziği ne olarak adlandırıyorsunuz?

Duygu üretmeye çalışıyorum. İnsanların çok yakından tanıdıkları, tüylerini diken diken eden duyguların öykülerini anlatmaya çalışıyorum. Bir oyuncu gibiyim. Farkım bunu notalarla yapmam.

Peki, ne olmadığınızı söyleyebilir misiniz?

Müziğin beni uçurmasına bayılıyorum. Sahnede duyduğunuz sesim, gördüğünüz piyanom, piyanonun arkasından sallanan, kanatlanan bacaklarım, işte beni uçuran müzik budur. Bir de yaprak kıpırdamayan o akşamlar, hani bacaklar sallanmaz, ses yok, piyano yok. İşte o akşamlarda Ray Charles hiçbir şey hissetmiyordur.

50 yıllık sahne yaşamınızda bazı sıkıntılarınız olmuştur herhalde...

Hayır, hataya tahammülüm yok. Saksofoncunun kavga edip nota atlamasına, cızırdayan mikrofonlara ya da boktan bir partisyon geçen gruba tahammül edemem. Dayanamam ve çıkar giderim. Duygu yoksa, müzik de yoktur. Biter. Son.

Efsanevi Atlantic Plak'ın sahipleri Ahmet Ertegün ve Jerry Wexler'in yükselişinizde ne gibi bir rolleri oldu?

Çok zeki adamlardı. Niye? Niye olduğunu söyleyeyim: Stüdyoya geldiler ve bütün masrafları üstlendiler. Tüm yaptıkları buydu ve bana da ne istersem yapmak kalıyordu. "Şu an bir hit parçan olmasa bile senin plaklarını yapacağız, seninle bir, iki, belki beş plak yapacağız, çünkü biz senin günün birinde bir hit çıkaracağını biliyoruz Ray Kardeş" dediler. Ayrıca her söylediğim parçada yerlerinde duramayıp oynuyorlardı. Elbette bugün böyle insanlar yok. Hem ne diye olsun? Şansları olmazdı ki.

50'li yıllarda çarpıcı bir başarınız vardı, ama Elvis'le karşılaştırıldığında sönük kalıyordu.

Yerinde bir saptama. Beyazların şansı her zaman siyahlardan daha çok olmuştur. Little Richard bir albüm yaptı, tıs yok. Aynı parçayı Pat Boone söyledi, süper hit oldu. Bu hep böyle olmuştur. Siz neden bahsediyorsunuz?

Elvis'in size kapıları açtığı falan?

Doğru. O zamanlar bir siyah olarak Elvis kadar televizyonda görünebilseydim, hiç şansı yoktu. Dediğim şu, dansları bulan bizdik, ne var ki, o dansları beyazların bulunduğu yerlerde yapsaydık, duburumuzu delerlerdi. Bizzat şahit oldum, aşağıda Alabama'da Nat King Cole aşk şarkıları söylediğinde onu nasıl hacamat ettiklerine. Kötü söylediğinden ya da başka bir nedenden değil. İlik gibi beyaz hatunlar sahneye fırlayıp "oh, Nat" diye inliyorlardı da ondan. Tabii ki yanlarındaki delikanlılar buna daha fazla dayanamadı-

İsim nedir ki?

Kimileri, adına soul dedikleri müziği benim icat ettiğimi söylüyor. Bunu kabul etmiyorum. Çünkü soul, her siyahın kendisini serbest bıraktığında şarkı söylediği tarzdan başka bir şey değildir.

Şarkı yazarken daima herkesin anlayabileceği sorunlar ve duygular üzerinde yoğunlaştım. Şarkılarımın biyografik olduğunu söyleyememem. Hep, herkesi ilgilendiren konuları işledim: aşk, aşk yarası, parasızlık, tensel haz, ruhsal zevk...

"Hallelujah" bir dönüm noktasıydı. Siyahların arasında inanılmaz sattı ve sanırım bir takım beyazlar tarafından da tanınmamı sağlayan ilk plak oldu.

Bu ilk plaklar iki yüz bin satınca mutlu olurdum. Yani yalnızca siyahların arasında... O günlerde iki yüz bin büyük rakamdı. Tabii arada beyazların da aldığı olurdu, ama "Hallelujah" çıkana kadar dinleyicilerimin ezici çoğunluğu siyahlardı. Nat King Cole'u taklit etmeyi bırakıp da kendime özgü bir tarzla söylemeye başladığımda, siyahların barlarında ve dans partilerinde acayip tutulur oldum. Müziğimin kökleri toprağın ta dibinden geliyordu ve siyahlar hemen müziğimle bir gönül bağı kurabiliyorlardı.

Yavaş yavaş, 1956'nın başları olmalı, müziğimin siyah kitlenin dışında da alıcı bulmaya başladığını gördüm. Siyahlarla beyazların birlikte katılabildiği toplantılara falan çağrılıyordum. Adım adım yaşanan bu değişimi içime sindirebilmem epey zamanımı aldı. Ne yapayım, hızla artan beyaz dinleyicilerimin yüzlerini göremiyordum ki.

Daha çok çalışıyordum ve haliyle daha çok para geliyordu. Ama bu, müziğimin ya da benim değişmem anlamına gelmiyordu. Yaptıklarımı beğenen insanların sayısı arttıkça daha mutlu oluyordum. Enstrümanıma sarılıp kendime çizdiğim yolda yürümeye kesin karar vermiştim. Bütün mesele şu: Edepsiz olabilmek ve kuyunun ta dibine inebilmek. Yoksa bir şeyler eksik demektir. Bin türlü blues, bin türlü gospel yapılıyor, ama hep aynı ölçülerle, aynı melodilerle. Müzik yapmak basittir. Ama aslolan, bu dibe inmek duygusudur.

Popüler müzikte ilginç gelişmeler yaşandığını fark ediyordum. Beyaz şarkıcılar giderek daha çok siyahların şarkılarını temel alarak bir şeyler yapıyorlardı. George Gibbs, Pat Boone, Carl Perkins, Elvis hep eski r&r hitlerini kullanıyorlardı. Bu beni rahatsız etmiyordu. Amerika'ya özgü tipik bir durum işte. Farklı müziklerin evliliğine inandığımı önceden söylemiştim. Bir duygunun, bir ritmin ya da bir vokal tarzının patentini alacak haliniz yok ya. Yani Beyaz Amerika giderek hipleşiyordu, yeni şeyler öğreniyordu.

O sıralarda başka bir şey oldu: Rock'n'roll başladı. Müzik ekollerini tanımlamakta hep zorlanmışımdır ve aslında hiçbir zaman da girişmedim bu işe. Hiçbir zaman kendimi rock'n'roll'un bir parçası saymadım. Bu müziğin öncülerinden olduğuma ya da doğuşunda katkım olduğuna da hiç inanmadım.

İnsan gerçek rock'n'roll'u düşündüğünde, akla Chuck Berry, Little Richard, Bo Diddley gibi isimler geliyor. Bu işin babaları onlar. Ve onların müziğiyle benimki arasında ciddi bir fark var. Benim müziğim daha bir yetişkin işiydi. Gençlerin anlamaları daha bir zordu, kederli ve karamsar şeyler yapıyordum. Little Richard'ın "Tutti Frutti"si ise eğlenceliydi, daha az ciddiydi. Benim "A Fool for You"ya veya "Drown in My Own Tears"a göre çocuklar kendileriyle daha kolay ilişkilendiriyorlardı.

lar. Elvis'e dönersek, doğru, önümüzdeki engelleri kaldırdı. Ama bütün yaptığı bizi taklit etmekti. "Hound Dog" kimindi? Eğer biri çıkıp da "en büyük Kral'dı" derse, ona "hangi kral, neyin kralı" diye sorarım.

Gençliğinizde beyazlara karşı bir öfke duymadınız mı?

Geldiğim yerde bu konu hiç konuşulmazdı. Hava durumu gibi, yani yorum yapamazdın. Böyleyse böyledir. Turnelerde benzinliklerin tuvaletini kullanamazdık, yol kenarlarına da işeyemezdik. Biz de hareket halindeki arabanın kapısını açar, işemeye çalışırdık. Kimsenin ırk sorunlarına kafa takacak zamanı yoktu. Siyahlar vardı, beyazlar vardı ve bütün iyi şeyler beyazlarındı. Bunu herkes biliyordu.

Martin Luther King'e para yardımı yaptınız, ama onunla yürüyüşlere katılmadınız. Korkuyor muydunuz?

Hayır, tersine bende eksik olan kendime hakim olmaktı. Birisi bir yanağıma bir fiske vursa, öbürünü uzatmam, savaşırım. Ona dedim ki: "King, otobüsler, hapisaneler, yürüyüşler için paraya ihtiyacın var, dert etme, yanındayım. Ama ne olur, yürüyüşlere katılmamı isteme benden, orada biterim. Fruko'nun biri beni copladığında cevabını veririm, herif de beni oracıkta deler." Bunda kazanmak çok zordu. Arabayla treni ezmeye çalışmak gibi bir şey.

Bizzat şahit oldum, aşağıda Alabama'da Nat King Cole aşk şarkıları söylediğinde onu nasıl hacamat ettiklerini. Kötü söylediğinden ya da başka bir nedenden değil. İlik gibi beyaz hatunlar sahneye fırlayıp "oh, Nat" diye inliyorlardı da ondan.

Sadece protesto gösterilerinden değil, insanların topluca bulunduğu yerlerden de pek hazzetmiyorsunuz.

Sahnede kendimi iyi hissediyorum, ama partiler, restoran ziyaretleri, Grammy, Oscar, Altın Küre ödül törenleri falan gerçek birer işkence gibi geliyor bana. Benim için önemli olan üç-dört dostum var, onlarla buluşup caz yapıyoruz, kağıt oynuyoruz ya da gece boyunca başka bir şeylerle uğraşıyoruz. Hani şu ikide bir telefon edip "Ray, geçerken otele uğra, iki tek atarız, Warner Brothers'daki herif burada, EMI'dan da birileri var" diyenler veya "selam Mary, nasılsın, seni görmek ne güzel", arkadaşı gittiğinde de "aman tanrım, dayanılır gibi değil bu saloz" diye başlayan muhabbetler... Gitmiyorum, o kıçıkırık konuşmaları dinlemektense, ölürüm daha iyi. Gidemiyorum oralara...

Birçokları 80'li yılların başında Güney Afrika'da sahneye çıkmanızdan rahatsız oldu. Birleşmiş Milletler tarafından da kara listeye alındınız.

Bazı insanlar gerçekten çok aptal. Güney Afrikalılar orada çalmamı istediler. Olur dedim, ama siyah olsun beyaz olsun, her seyirci istediği yere oturabilmeli diye de ekledim. Irk ayrımı yapılmayacak. İşi sağlama almak için de bana ödeyecekleri tutarı son kuruşuna kadar iki ay önceden buraya transfer ettirdim. Konser günü sahneye çıkmadan önce bizim çocuklara "bir göz atın bakalım, istediğimiz gibi mi oturuyorlar" diye sordum. Oradan "sıkı" bir evet gelince, konsere başladık.

Nasıldı?

Müthiş bir tezahürat tabii ki. Döndüğümde herkes kızgın, herkes benim peşimde. Özellikle Princeton Üniversitesi yazarları başı çekiyorlardı. Amerika özgür bir ülke, eğer biri çıkıp da "Ray Charles göt herifin teki" demek istiyorsa, bence bir sakıncası yok. Ama şu Princeton Üniversitesi'nin yeraltı yazarları gibi bana mektup gönderip de "beleş bir konser verirsen, kampanyaya son verebiliriz" demesinler. O gün bütün Princeton'a karşı saygımı yitirdiğim gündü. Onlara "kıçımı öpün" diye cevap gönderdim.

Eski eşleriniz de hakkınızda pek iyi konuşmuyorlar. İki kere evlendiniz, dokuz çocuğunuz var, şimdi yalnız yaşıyorsunuz ve "bazıları aspirine, ben de evliliğe tahammül edemiyorum" diyorsunuz. Niye bu kadar karşısınız evliliğe?

Denedim, bana göre değilmiş. Ömrüm turnelerde geçiyor. Hiç evinde oturmayacak birinin hoş bir hatunu mutsuz etmesinin alemi var mı? Dostum Alex Haley'in ona ikide bir "ya ben ya da o kahrolası daktilo" diyen bir karısı vardı. Benimki de farklı değil: "Ya ben ya o kahrolası müzik."

O da sizinle gelebilir...

Hayatta olmaz. Bana kafayı yedirir böyle bir şey. Dışarı çıkmadan önce öyle aynanın önüne geçmek ya da banyoya girmek zorunda olan birini beklemek istemiyorum. Gitmek istiyorsam hemen gidebilmeliyim, nereye olursa. Duşumu alırım, giyinirim, çıkarım. Yaşamım devam etmeli.

Yalnızlığı seçtiniz...

Çoğu zaman yanımda kimseyi görmek istemem. Hiç kimseyi. Hiçbir şey duymak, tek kelime konuşmak istemem, sadece yatağıma uzanıp meditasyon yapmak isterim. Kendisiyle gerçek anlamda barışık olduğum bir tek kişi var, o da Ray Charles, çok hoş bir herif, uzun zamandır tanıyorum onu. Anlaşabiliyoruz onunla.

Havuzlu evinizi sattınız.

Gerek yoktu ki. Hiç kullanmadığım aptalca şeylerle ne diye uğraşayım, havuz gibi, çim gibi. İçinde ihtiyacım olan her şeyin bulunduğu küçük bir apartman katım var. Plaklarım, mikrodalga fırınım, buzdolabım, elbiselerim, kitaplarım, televizyonum, telefonum. Stüdyom da hemen yanıbaşında.

Tatile çıkıyor musunuz?

Unutun. Hiç tatil yapmadım. Aşağıya, Florida'ya git, şezlonga uzan, işkence diye buna derim. Karayiplerde kendine ait küçük bir tekneyle deniz yolculuğu, ooh. Biri bana sorsa "neyle yolculuk" diye, uçak derim. Hemencecik gitmek istediğim yere. En güzeli doğruca sahneye tabii ki.

Keith Richards "bizim çocuklar beni tekerlekli sandalyeyle indirecekler herhalde sahneden" diyor. Siz de o kadar kalmak istiyor musunuz?

Olay sahnede değil. Olay orada kendimi, Ray Charles'ı bulmam. Kendimle gurur duyabilmem. İstediğim acınma değil, hayranlık duymaları. İnsanların "Ray Charles acaip kıyak bir konser verdi" demelerini istiyorum. Yoksa "zavallı moruk, bitmiş artık, eskiden daha iyiydi" demelerini değil. Eğer bu lafı söylerlerse ve bu da doğru çıkarsa, oracıkta bırakırım bu işi.

Çeviren: **Gökay Özütürk**

Diğerlerini küçümsemek, kendime yağ çekmek istemiyorum. Richard, Chuck ve Bo milyonlarca plak sattılar ve endüstrinin işlemesini sağladılar. Ruhu olan bir müzik yaparak kalın duvarları aştılar. Fats Domino beyazların müzik piyasasında inanılmaz hitlere imza attı: "Blueberry Hill", "Ain't That a Shame"... Ve ben daha o kulvarda yoktum bile.

Rock'n'roll aynı zamanda gençlerin kendi başlarına çalabilecekleri bir müzik. Little Richard'ın ya da Jerry Lee Lewis'in piyano tarzlarını düşünün: Başparmağını klavyeye koyar, boydan boya tuşların üzerinde kaydırırsın. Yani çocukların hemen benimseyecekleri, tekrarlayabilecekleri bir müzik. Ben de bazı keyifli şarkılar söyledim, kolay tempo tutulan melodiler çaldım. Ama örneğin benim "Don't You Know, Baby?" ile Richard'ın "Long Tall Sally"sini karşılaştırdığında farkı görürsün. Benim müziğim daha ciddi, rock'n'roll'la pek alakası olmayan bir umutsuzluk duygusuyla yüklü.

İnsanların dans ettiğini göremediğim için, dans furyası beni pas geçti. Jitterbug (caz step) ya da twist tarzı şeyler yazmayı hiç denemedim. Vücudumu ve içimi kıpırdatan ritmler yazdım, aynı şeyi diğer insanların da hissettiğine inandım... Beatles'lar benim müziğimi dinleyerek büyüdüklerini söylemişlerdi. Onlara inanıyorum, fakat üzerlerinde diğer sanatçılar kadar etkim olduğunu sanmıyorum. Ben gerçekten başka bir dünyadaydım ve durumumu tanımlamak için mutlaka bir şey söylenecekse, "rhythm-and-blues" bunun en iyi ifadesidir. Siyahların yıllardır yaptığı şeyin etrafında döndüm durdum: yani farklı ritmlerle blues çaldım.

Bu tarz için bütün kalbinle şarkı söyleyebilmen gerekiyor. Sonraları buna soul müzik adını taktılar. Fakat isim nedir ki? Ölçüsü, ayarı düzgün yapılmış, melodisi hoş bir gospel-blues karışımından bahsediyoruz. Duygularda sahtekarlık yapamayacağın bir müzik türü yani.

Şarkılarımı kaydetmeden önce insanlara çalıp nabız yoklamaya asla yeltenmediğimi söylemiştim. Hep kendi değer yargılarıma güvendim. Rastlantıyla ortaya çıkan "What'd I Say", bu kuralımın tek istisnasıdır: Bir gün Orta Batı'da bir yerlerde konser gibi bir şeyler veriyorduk. Konserin birinci bölümü için planladıklarımızı çalıp bitirdiğimizde, hâlâ 12 dakika kadar boş vakit kalmıştı. Gruptakilere ve The Realetts'a döndüm, "şimdi biraz kafama göre takılacağım, siz de beni takip edeceksiniz" dedim. O anda aklıma gelen basit bir riff'in etrafında dönmeye başladım. Hoşuma gitti ve çalmaya devam ettim. Bir nota başka bir notayı çağrıştırdı falan derken, bir de baktım ki şarkı söylemeye başlamışım. Kızların da bana eşlik etmelerini istedim ve çocuklara dönüp "hadi, şimdi!" dedim. Biraz sonra tüm salon tempo tutmaya, alkışla eşlik etmeye başladı. Ben de melodinin orasına burasına bir şeyler ekleyerek çalmaya devam ettim. Biraz Latin ritmleri ekledim, biraz ölçüyü hızlandırdım falan. Parça bittiğinde insanlar yanıma gelip plağı nerden satın alabileceklerini sormaya başladılar. "Plak falan yok" dedim, "zaman öldürmek için şimdi yaptım bunu." Ertesi gece parça üzerinde biraz daha uğraştım, sözler ekledim, grubun daha kolay çalması için riff'lere ince ayar çektim. Şarkıyı her çalışımda insanlardan inanılmaz heyecanlı tepkiler geliyordu. 1959'da parçayı kaydettik ve en büyük hit şarkım oldu. Tıpkı "Hallelujah" gibi hem beyazlar hem de siyahlar satın aldılar. Gerçi hoşlanmayanlar da oldu. Birkaç radyo istasyonunda yasaklandı. Şarkının baştan çıkarıcı olduğunu söylüyorlardı. Pekala haklıydılar. Kendi şarkılarım hakkında yorum yapmak bana düşmez, ama "What'd I Say"i anlayamıyorsanız, ortada bir yanlışlık var demektir. Ya da, aşktan bahseden hoş sözlere alışkın değilsinizdir.

Ray Charles

"Brother Ray: Ray Charles' Own Story" kitabından çeviren: ***Melih Katıkol***

Cold House

İki sene evvel Roxy Müzik Günleri'nin birincisi Cold House olmuştu, o günden sonra Roxy'de pek çok kez sahneye çıktılar, bir yandan da albüm hazırlığına giriştiler. Albümleri "Swim With Me" şu günlerde piyasada. Albüm güzel ama bir de canlı seyredelim derseniz, Cold House 15 Temmuz'da İstanbul Caz Festivali kapsamında Roxy sahnesinde...

Monotonluğun büyüsü

Coldhouse ismi nereden geldi?

Mehmet Can Erdoğan: 1986-87'de Tolga Yücel, Burak Ayral ve ben "biz de müzik yapalım" diye bir araya gelmiştik. Herkes bir şey çalıyordu ama, yarım yamalak. Rezalet bir müzik çıktı ortaya. Çalıştığımız yere, şu anda benim stüdyom orası, bir kış günü gittik ilk defa. O kadar soğuktu ki! Grubun adı da Cold House oldu. Sonra öyle kaldı, çünkü herkesin bir "cold house"u var kendi içinde. İşte ona girebildiğin zaman çok mutlu oluyorsun...

Nasıl bir araya geldiniz?

Yasemin Bozbeyoğlu: Mehmet Can'la çok eskiden tanışıyorduk zaten, on senelik arkadaşım. Müzik yapmaya bir-iki sene önce başladık, yarışmadan bir-iki ay evvel. Zevk için başladık aslında.

Neden bu tür bir müziğe meylettiniz, kafanızda daha önce bir şeyler şekillenmişti herhalde...

Mehmet Can: Herhalde birbirimizi çok iyi tanımamızdan. Müzikal olarak hiçbir zaman zorlanmadık. En başından beri ben onu besliyorum, o beni besliyor. Sanki sürekli gelişme halindeyiz, en son yaptığımız en güzeli gibi geliyor.

Bu müzikte, ritm ağırlıklı bir müzikte nasıl karar kıldınız?

Mehmet Can: Ben hiç böyle bir şey dinlemezdim. Devamlı hip hop ve caz dinlerdim. Yasemin'le oturup biz ne yapabiliriz diye düşünmedik bile. Ben makinaları açtım, böyle bir şey çıktı; o sözleri yazdı, öyle bir şey çıktı. Sanki varmış öyle bir şey de, ben Yasemin'i bekliyormuşum böyle bir şey yapmak için. Dinlediğim bir tür bile değildi; şimdi devamlı dinliyorum.

Yine de hip hop'a yakın, hip hop'la kaynaşabilecek bir şey...

Mehmet Can: Kaynaşabilecek bir şey, ama drum'n'bass, bu davul, bu ritmler çok farklı. Ben hiç dinlemezdim böyle bir şey, bana sıkıcı gelirdi hatta. Ne denebilir bu müziğe, ben de bilmiyorum esasında. Parçalar drum'n'bass ağırlıklı diye konuşuluyor ama, parçanın adını veren şey esasında r'n'b gibi bir şey. Bir sürü şey var zaten, tek bir şey yok parçalarda. Devamlı bir şey çıkıyor: Bizim Yasemin'le yaşadıklarımız neyse, onlar çıkıyor. Yaşadıklarımızdan çok besleniyoruz.

Bu ritm, burada yaşadığınız şeylerin ritmi mi?

Mehmet Can: Burada ya da değil, bizim yaşadığımız şeylerin ritmi. Biz buradayız, tabii ki burada yaşadıklarımızdan dolayı bunlar ortaya çıkıyor. Başka bir yerde olsaydık, belki başka bir şey çıkardı.

Şarkılarınızın bir İstanbul sesini yansıttığını, bir İstanbul sesine sahip olduğunu düşünüyor musunuz?

Mehmet Can: Muhakkak. Tamamen bizim İstanbulumuz, bizim Türkiyemiz, bizim dünyamız: Her şey bizim gördüğümüz şekilde.

Nasıl bir İstanbul bu?

Mehmet Can: Anlatamadığımız için müzik yapıyoruz. Anlatabilseydik bu müzik çıkmazdı, başka bir şey çıkardı. Bilmiyorum, içinde bir sürü bir şeyler var bunun.

Bu bir sürü şeyin birikmesi sizde bir yığılma, taşma duygusu yarattı mı?

Mehmet Can: Öyleydi, beraberliğimizle gittikçe azalmaya başladı. Zaten o rahatlık şu anda üzerimize çok fazla geliyor. O rahatlığı yaşarken şu anda yaşadıklarımız ayrı dağlar, tepeler biriktiriyor... Keşke böyle gitse. Böyle gideceğine inanıyorum: Yasemin benim öbür yarım. Bana göre hiç durmayacak bu üretim çarkı: Bir yerde sıkılıp da hadi sen git öğretmen ol, ben de stüdyo müzisyenliği yapayım demeyeceğiz...

Sizi sahnede izleyen bir sürü kişi Portishead'e benzetmişti...

Mehmet Can: Portishead'i severiz. Onlara benzemek hoş bir şey. İnsanların böyle bir şey demesi de güzel. Ama ben hâlâ söyleyemiyorum bu o tür bir müziktir diye. Ne tür bir müzik olduğunu da galiba söylemek istemiyorum, çünkü yarın öbür gün tamamen bir caz parçası da çıkmış olabilir. O an içimizdekiler neyse, onlar çıkıyor. Takıntı halinde de söylemeyeyim bunu ama, hiçbir dönem hayatımda şu olacak gibi bir mantık olmadı. Müzikte de böyle olacağına inanıyorum: Dün o çıktı, yarın öbür gün o çıkacak... Şu sıralar Björk'ü çok seviyorum, ama o tür bir müzik yapmak istediğimden emin değilim.

Sen neler dinledin Yasemin?

Yasemin: Hiç kimseye hayranlığım olmadı benim...

Mehmet Can: Ben biliyorum: Ricky Lee Jones...

Yasemin: Ricky Lee Jones çok severim. Ama hiçbir zaman o gençlik dönemini yaşamadım, posterler asmak gibi...

Mehmet Can zaten müzisyen, senin bir müzisyen geçmişin var mı?

Yasemin: Ben uğraşmıyordum. Eskiden beri şarkılar söylerdim ama aklımın ucundan geçmezdi mesleğim haline geleceği.

Ne eğitimi aldın?

Yasemin: İşletme. Çok bilinçli seçmedim o bölümü, iyi olur diye düşünmüştüm. İki ay çalıştım öyle bir yerde, o sırada Mehmet Can'la bunları yapıyorduk, gün boyunca telefonlaşıyorduk, "parçalar ne oldu" diye. O işi yapamazdım, imkan yoktu, bir yerde patlardım sonunda. Bana göre değildi, çok sıkılmıştım. Ona ne kadar isteksizsem, bu müziği yapmaya da o kadar istekliydim, çok heyecan veriyordu bu bana.

Roxy'de ilk çıktığınızda sen klavye ve bas çalıyordun, Yasemin de şarkı söylüyordu. Albümle beraber gitardan çelloya, kanundan tuluma bir sürü enstrüman şarkılara dahil olmuş...

Mehmet Can: Şimdi bayağı kalabalık bir grup olduk. Ama altyapı olarak, mantık olarak biz hâlâ aynıyız. Parçaları yaparken şuna göre bir şey olsun diye yapmadık. Yaptıktan sonra dinleyip burada neler eksik, bu parça neler istiyor diye düşünüyoruz. Tamamen hislerden bahsediyorum: Bütün bu parçalarda yaşanmış pek çok şey var. Bizim kendimizi anlatabileceğimiz tek şey bu, herhalde ondan bu kadar çok şey çıkıyor.

Neler anlatıyorsunuz kendinize dair?

Yasemin: İçimde ne tutmuşsam, o çıkıyor.

Daha gündelik, doğrudan gerçeklikler yerine, daha dolaylı, uzak sözler sanki...

Mehmet Can: Uzaklık, hüzün... Bunlar var... Bir günde bir sürü insanla karşıla-

44→

şırsınız ve onlarla bir sürü şey konuşursunuz, o gün neler yaptığınızı mesela. Ama o günler boyunca size özel kalan şeyler de olur. Ve onları çok rahatlıkla, öbür konuları anlattığınız gibi anlatamazsınız. Biz, o anlatamadığımız şeyleri bu şekilde anlatmaya çalışıyoruz.

Sözlerde sanki şehirdışına, doğaya bir özlem var...

Yasemin: Doğayı düşünerek yazmadım sözleri. Tasvir olarak kullanmış olabilirim, doğanın özelliklerinden dolayı. Şehiriçi ilişkilerin bastırdığı şeylerden de doğmuş olabilir. Gündelik hayatta çok basit yaşıyorsun her şeyi, ama daha yoğun duygular var.

Mehmet Can: Belli bir zamanda içinde kalmış duyguların bir şekilde dışa aktarımı bunlar... Kalabalık içindeki yalnızlığımızı bu şekilde dışa çıkarttığımıza inanıyoruz. Bu yüzden her bir parçadan sonra rahatlık bizim için çok başka bir şey. Anlatmak istediklerimizi en azından ben ona bu şekilde anlatmış oluyorum, en azından birbirimizi anlayabiliyoruz, bu bile çok güzel bir şey.

Yalnızlık sizin için baskın bir duygu mu?

Mehmet Can: Kalabalık içinde yalnız olduğumuzu, ama yalnızlığın içinde de kalabalık olduğumuzu düşünüyorum. Özel bir duygu. Seninle aynı şeyleri yaşayabilecek, paylaşabilecek, aynı duyguları hissedebilecek, aynı havayı teneffüs edecek insanlardan çok az olduğunu görüyorum. Ama o çok az insanın da kendi içinde çok olduğuna inanıyorum.

Yine de sana benzemeyen bir sürü insanın ortasındasın; sana benzeyenlerle beraber kendini madden de soyutlayabilirsin...

Mehmet Can: Herhalde öyle de yaşayamazdık. Diyelim ki on kişiyiz, "gidelim" dedik, "hayatımızın sonuna kadar mutlu yaşayalım"... Mutlu olabilir miyiz? Hayır... Şehir telaşını, o paniği bile seviyoruz belki. O şehir telaşı, bir yandan kendi dünyan...

Bir günde bir sürü insanla karşılaşırsınız ve onlarla bir sürü şey konuşursunuz, o gün neler yaptığınızı mesela. Ama o günler boyunca size özel kalan şeyler de olur. Ve onları çok rahatlıkla, öbür konuları anlattığınız gibi anlatamazsınız. Biz, o anlatamadığımız şeyleri bu şekilde anlatmaya çalışıyoruz.

Sen bu dışavurum ihtiyacını müzikten evvel nasıl tatmin ediyordun?

Yasemin: Bu böyle patladı... Kendi kendime şiir filan yazardım ama, çok da farkında değildim yaptığımın, ya da bu şekilde dışavurunca rahatlayacağımın. Şarkıları hazırlamak, yapmak, dinlemek, kendimi görmek gibi.

İngilizce mi yazıyordun daha önce şiirlerini?

Yasemin: İngilizce de yazıyordum, Türkçe de. İngilizce yazmak benim için daha rahat...

Müziğinize göre daha otantik sayılacak sazlar var albümde, kanun, tulum...

Mehmet Can: Yarışmada çaldığımız parçalarda da muhakkak bir şeyler vardı, bir bendir mesela. Madem yaşadıklarımızdan çıkıp bu şarkıları yapıyoruz, kimi yerlerde Türk olan sazlar var. Sonuçta inkar edemeyeceğimiz bir şey ki, Türküz ve hoşuma gidiyor bu benim. Yaptığımız müzik tamamen yabancı bir müzik, yabancı bir sound, ama sonuçta ben bir Türküm. Ve bu yaptığım müzikte benimle ilgili bir şeyler olacak, çünkü o benim sonuçta.

Bunun yabancı bir müzik olarak görülmesi şart mı, sonuçta ritm de bir şehrin, belli bir modern çarkın ritmi...

Mehmet Can: O etnik sound'ların hepsini kaldırırsan... Türkiye'de böyle bir şey yapılmadığı için yabancı diyorum. Böyle bir sound'u duymadım ben bugüne kadar. Bunların örnekleri dışarda yapılıyor. Yoksa ben de demek istemem Türk, yabancı...

Bu iki şey nasıl giriyor iç içe, o modern sound'la etnik sound...

Mehmet Can: O da müziğin matematiği. Ben bu enstrümanı alıp da buraya koyacağım, çünkü canım böyle istiyor diye de yapamıyorum. Her enstrümanın parçaya uygunluğu, oktavı, sesi o kadar çok büyük etken ki... Aletleri seçerken de dikkatle seçmek gerekiyor. Kullanmak isteyip de kullanamadığım birçok şey var. Kemençeyi uyduramadım mesela, yakıştıramadım hiçbir şekilde, bir bütünlüğü olmadı. Brooklyn Funk Essentials'ın yaptığı işe döndü... Batı müziğinde do ile re arasında sadece bir tek nota var. Arada yarım ses diyez kullanılıyor. Türk müziğinde dokuz ayrı ses var iki nota arasında. Bu sesleri Batı seslerinin arasında oturtabilmek bir problem. Bunu yapabilirsek, eminim çok çok daha iyi olacak bu müzik...

Özdemir Erdoğan'ın oğlusun: O da sanat müziğinden caza kadar uzandı, birçok şeyi birleştirmeye de uğraştı... Babanın yaptıklarını nasıl keşfettin?

Mehmet Can: O konu çok uzun bir konu. Ben Berklee'de okudum, fakat babam benim için en büyük öğretmen müzik konusunda. Ben onun tırnağı kadar şey bilsem, kendimi şanslı addederim. O kadar büyük bir tecrübesi var ki! Ve yaptığı her şey o kadar doğru oldu ki! Bir insan bu kadar titiz olabilir. Ben daha yeni doğmuşum, "Misget"i caz yaparak piyasaya çıkarıyor. Onu alın dinleyin, Jaco Pastorius ayarındadır ve içinde bizim müziğimiz vardır. Bunu yapabilmiştir o adam o zaman kendi imkanlarıyla. Ben bu şekilde büyüdüm: Eve geliyorum, kendi odamda devamlı yabancı müzik dinliyorum; babamla sahneye çıkıyorum, Türk müziği çalıyorum... 1985'den beri ben babamla sahneye çıkıyorum ve her çıktığımda Türk müziği çalıyorum. Kendi işlerime döndüğümde Batı müziği yapıyorum. Zaten o ikisi böyle ayrı noktalarda ilerliyordu. Yasemin'den sonra ikisi birleşti. Beni en çok mutlu eden nokta da burası. Onu da çok seviyordum, bunu da çok seviyordum, ama niçin birleştiremiyordum?

Özdemir Erdoğan da bunun için yıllarca çalıştı...

Mehmet Can: Şimdi beraber stüdyodayız, Türk müziği albümü yapıyoruz, yine bir bas, bir armoni kullanıyor. Ben biraz daha modern düşünüyorum şu anda ondan, o daha klasik. Ama o da tamamen tek sesli bir Türk müziği yapmıyor.

Çok uzun zaman kendi şarkılarını yazdı, niye artık yazmıyor?

Mehmet Can: "Yaşanmadan bir şey yazılmaz" diyor. Ben de zaten hep onu söylüyorum, biz yaşadıklarımızı çıkartıyoruz diye. Şu anda beste yapma ihtiyacını veren bir olayı yok. 60 yaşında bir adam, hayatı bir raya oturmuş gidiyor, sorumlulukları var, kendi bildiği bir şey de var, Türk müziğine feci kafayı takmış durumda. Yaşadığı şeyler de hep aynı olduğu için başka bir şey yapmıyor şu anda. Ama Türk müziğinden bıkıp başka bir şey yapacağını söylüyor.

Şarkı yazmak için illa bir şey yaşamak, bir heyecan gerekiyor mu?

Mehmet Can: Heyecan veya değil, ama duygu, bir şekilde bir duygu... Hüzün, mutluluk, evde hastalığın, yağmur, herhangi bir şey... Sana bir şey hissettirecek bir şey olmalı...

Babanla müzik yaparken, onunla çalan pek çok üstad müzisyenle de çalıyorsun...

Mehmet Can: Benim herhalde en büyük şansım o. Benden çıkan müzik güzel deniliyorsa, bunun en büyük sebebi, babam ve beraber çalıştığı müzisyenlerin çok iyi olması. Babamın orkestrasında zaten her zaman en iyileri oldu.

Özdemir Erdoğan ne diyor bu albüme?

Mehmet Can: Müzikten çok Yasemin'in sözlerini beğendi. Her zaman onun çok iyi bir söz yazarı olduğunu söylüyor. Müzik hakkında "ben bunlardan anlamıyorum, ama kulağa hoş geliyor" diyor. Tulumlu şarkıyı bitirip dinletmiştim, "oturup dinlemem ama, Madonna'nın sound'undan güzel bir sound" demişti. O yeter zaten...

Etnik enstrümanların kullanımına ne diyor?

Mehmet Can: Daha dikkatli olmam gerektiğini söylüyor. Aletleri seçerken çok dikkatli olmam gerektiğini, yapmaya çalıştığımın çok zor bir iş olduğunu söylüyor esasında.

"Zikir" şarkısı nasıl çıktı ortaya?

Mehmet Can: Baştan aşağı zikir olan bir albüm var bende, onu dinliyordum, birden zikir ritminin kendi içindeki monotonluğu dikkatimi çekti. Bu yaptığımız müzikte de aynı tekrar hissi var, ikisini birleştirmek istedim. Uzaktan dinlediğinizde bu ritmler hep aynı kanısı verir, ama o monotonluğun büyüsünün içine girebiliyorsanız, inanılmaz bir şey olduğunu görürsünüz.

Başka tarihlerin ve coğrafyaların müzikleri, nasıl oluyor da bu kadar benzeşebiliyorlar?

Mehmet Can: Bugün çıkıp hamburger de yiyebiliyoruz, lahmacun da. Ne kadar hamburger yesek, canımız lahmacun ya da ev yemeği çeker, çekiyor da. Bu ikisini aynı anda yürütebiliriz...

Elektronik aletlerle akustik aletler arasında bir fark gözetiyor musun?

Mehmet Can: İkisini de seviyorum, dolayısıyla ikisini de kullanıyorum, ikisini de birleştirmeye çalışıyorum. Biri çok modern, diğeri çok demode kalıyor tek başına. Dijital müziklerde çalan insanın duygusunu tam anlayamıyorum. Çünkü her şeyin çok doğru olduğu bir müzik bu. Her şeyin çok doğru olduğu bir şey doğru mu acaba?.. Pek emin değilim, samimiyetin daha doğru olduğuna inanıyorum.

Babanın daha etnik, akustik müziklere kaymasını nasıl buluyorsun?

Mehmet Can: Yaşına vuruyorum. Şu anda onu sevdiğini ve hakikaten öğrenip bitirmek istediğini biliyorum.

O da gençliğinde devrinin modern müziğine, rock'n'roll'a takılmıştı, sen de ilerde böyle bir "köklere dönme" ihtiyacı hisseder misin?

Mehmet Can: Babamın müziğe başladığı dönemde teknoloji ve müzik nerdeydi, sonra ne oldu, niye babam tekrar oraya döndü?.. Ben müziğe başladığımda teknoloji ve müzik nasıldı, şimdi nasıl? Teknoloji dünyasının daha nereye gidebileceğini tahmin bile etmek istemiyorum. Benim adaptasyonum babamdan daha iyi, çünkü ben daha geç başladım, zannetmiyorum ki akustiğe döneyim. Akustik bir şey yapacağımı da biliyorum, ama döneceğim nokta orası olmayacak.

Söyleşi: **Merve Erol**

Knar

Geçen yıl aralık ayında düzenlenen İstanbul Müzik Şenliği-2'de yasaklanan konserleriyle tanınmıştı Knar grubu. Yaptıkları müziğin yanına yazılan "Anadolu Ermenileri" lafı "iyi saatte olsunlar"ı rahatsız etmişti. Ama onlar konseri bir yana bırakıp albüme asıldılar, geçtiğimiz ay ilk albümlerini yayınladılar. Bu kez albümün üstünde "Anadolu Ermeni müziği" yazıyor. Anadolu'nun dört bir yöresinden bize hiç yabancı gelmeyen türküleri, şarkıları Ermenice seslendiriyorlar. Knar grubundan "proje sorumlusu" Sezar Avedikyan'la konuştuk...

Kimi kimden ayırmak?

İsterseniz İstanbul Müzik Şenliği'yle başlayalım. Herkes adınızı ilk orada duydu...

Sezar Avedikyan: Evet, daha albümümüz yayınlanmamıştı. O şenliğin sanat yönetmeni Melih Duygulu'ydu. Bizi daha önceden tanıyordu. Hollanda konserlerine gitmiştik. Bu seneki şenliğin ağırlığı etnik müziklerdi. Melih'in tavsiyesiyle orada konserimiz kabul edilmişti. Bize onun aracılığıyla ulaştılar. Ama konser olmadı işte.

Neden olmadı? Konserden önce böyle bir engellemeyi bekliyor muydunuz?

Hayır. Lokal bir şeydi bence. Herhalde şenlik Harbiye Askeri Müze'de olmayıp başka bir mekânda olsaydı, böyle bir problem olmayacaktı. Sonuçta profesyonel bir grup değiliz. Siyasi bir yanımız da yok. Bu olay bizi pek etkilemedi. Maddi anlamda da bir beklentimiz yoktu. Ama çıksaydık, belki artılarımız olacaktı. Almanya'dan televizyoncular, İsviçre'den de bir organizatör gelmişti bizi izlemeye.

Grup nasıl kuruldu?

Kumkapı'daki Bezciyan Okulu'nun, Bezciyan Okulundan Yetişenler Derneği adında bir derneği var. 1978'den beri bu dernekteyim ben. O okuldan mezun değilim ama derneğe üyeyim. Sanatsal faaliyetlere ilkokul yıllarımda halk oyunlarıyla başlamıştım. Diğer arkadaşlarla o okulda buluştuk. Mesela bir arkadaşımız Diyarbakır'da okumuştu, Ermeni okullarına gitmemişti. Onu oraya çağırdık. Böyle birkaç dernek var İstanbul'da. Halk dansları derneklerde birinci faaliyet olarak görülür. Bir sene boyunca halk dansları provaları alınır. Oyunlar hazırlanır. Gösteriye bir ay kala bir akordeonla davul bulunur. Gösteri yapılır, sonra dağılır herkes. Biz de bunları yapıyorduk. 1993 yılında Maçka Maden Fakültesi'ndeki bir gösteriye akordeonla davulun yanında kemençe, tar ve dudukla çıktık. Ben daha yeni almıştım tarı elime. Tamamen amatördük. Bir arkadaş "niye böyle bir müzik grubu kurmayalım?" dedi. Böyle başladık çalışmalara. Bu iş için mücadelelere başladık, çok özveri istedi.

Hep beraber bu topraklarda yaşıyoruz. Topraktan bir ezgi çıkıyor, kimisi derdini Kürtçe söylüyor, kimisi Süryanice söylüyor, kimisi de Ermenice söylüyor. Çok ilginç bir şey var, Türkçe bildiğimiz Ermeni ezgileri de var: Birisi Diyarbakır ezgisi: "Ermeniyiz meskenimiz toydadır / Rakı da şarap da Ermeniye faydadır".

Nasıl mücadelelerdi?

Bir yerden sonra eve kaydırdık çalışmalarımızı. Bizim evde çalışıyorduk. Hâlâ da öyledir. Çünkü dernekten ayrı bir grup olmuştuk. İlişkilerimiz farklıydı. Hepimiz öncelikle dostuz, çok iyi arkadaşız. Hepimiz işimizden, ailemizden özveriler yaparak sürdürdük çalışmaları. Mesela ben tiyatrocuydum. Müzik yüzünden bırakmak zorunda kaldım. Türkiye'nin en iyi sahne dekorcusu Arto Berberyan'ın yönetmenliğini yaptığı "Eski Tanrılar" oyununda oynamıştım mesela. Devlet sanatçıları filan gelmişti oyuna, inanamamışlardı. Genco Erkal'a filan sahne dekorculuğu yapmış biridir Arto. Türkiye'den İtalya'ya dekor ihraç eden tek insandır. Onunla çalışmak önemliydi. Ama gruptan ayrılıp tiyatroculuğa devam etseydim bütün dengeler bozulacaktı. Grubun en eskisiyim. Bir arada olmamız gerekiyordu.

Grubun bir araya gelme amacı neydi? Neler yapmak istiyordunuz?

Bir araya gelmek ve bir şeyler çalmak istiyorduk sadece. Öyle profesyonel hedeflerimiz yoktu. Beraber olmaktan mutluyduk. Ermenistan tandanslı müzikler çalıyorduk. Oradan gelen kasetleri, CD'leri dinleyip hoşumuza giden besteleri, anonim parçaları yorumluyorduk.

Sadece Ermenice mi söylüyordunuz?

Evet. Provalarda Ermenice söylüyorduk, ama mesela benim türkü repertuarım iyidir. Ud çalan Diyarbakırlı arkadaşın da öyle. Kayınpederden dolayı Sivas türkülerini de bilirim. Grupta şıvi çalan arkadaş daha önceleri piyasada piyanist şantörlük yapmıştı. Prova aralarında hemen türküler söylemeye başlardık. Ama konserlere tamamen Ermenice hazırlanıyorduk. Ermenistan tandanslı müziğimizle bir konser verdik 1995 yılında. Knar adıyla ilk çıktığımız konserdi bu.

Knar adı nereden geliyor?

Lir anlamına geliyor. Minas Oflaz arkadaşımız isim babalığını yaptı. Bizde çocuklara "-ik" eki getirilir. Knar bir isim zaten. Tarihte bir Knar Hanım var mesela, belki bilirsiniz, tiyatrocudur. "Knarik" dediğin zaman küçültürsün. Çocuklara dersin.

İlk konserinizden sonra neler yaptınız?

Hollanda konserleri çıktı karşımıza. Melih Duygulu'yla tanıştık. Kulsan Vakfı'nın "İstanbul: Anadolu'nun kapısı" adında bir projesi varmış. Bu başlığın altında Hollanda'ya Musevi, Rum, Ermeni ve tabii ki Türk grup gidecekti. O projeye danışmanlık yapan Melih Duygulu birçok kiliseye gidiyor, korolarla konuşuyor, ama asıl istenilen halk müziği tarzında bir grup. Çaresiz kalıyor. Bir gün şans eseri benim bacanağımla tanışıyor. Bacanak bana "şu adamla bir konuş" dedi. Ama ben amatör olduğumuz için böyle şeylere pek girmek istemiyordum. Oldum olası öyleyiz. Bir şeyi çok iyi yapmadığın zaman biz bunu yapıyoruz demek hoş bir şey değil. Kaçıyorduk. Epey kaçtık. Ama bu bir gün, iki gün değil. Bir ay geçiyordu, bacanak tekrar geliyordu. Demek ki kimseyi bulamıyorlardı. Sonunda Melih'i aradım, bizim evde randevulaştık. Buluşmadan iki-üç ay önce verdiğimiz ilk konserin video kayıtları vardı evde. "Vallahi bize hiçbir şey sorma, biz amatör bir grubuz, şimdi kaseti koyacağım, izle ve tamam dersen tamam, tamam demezsen tamam değil" dedim. Seyretti. "Tamam" dedi. Sonra Hollanda'ya gittik. Oraya gidince hepimizin müziğe bakışı değişti. Çok iyi oldu.

Yine Ermenistan tandanslı müzik mi yapıyordunuz?

Evet, işin komik yanı oydu. Projenin adı "İstanbul: Anadolu'nun kapısı"ydı ama Anadolu'yla pek ilgisi yoktu yaptığımız müziğin. Ama düzenleyenlerin de başka çaresi kalmamıştı. Van yöresinden, Erzurum'dan ezgiler vardı, ama düzenlemeler Ermenistan çıkışlıydı. Konsere kilise müziğiyle başlıyorduk. Dört kişi on dakika söylüyordu. Sonra biz diğer çalanlar geliyorduk. Görsel ve dinleti olarak iyi bir konser verdik. Buna kesinlikle inanıyorum. İlk konseri verdikten sonra sahneden indik. Millet ayaklarını yere vurmaya başladı. Meğer bis için çağırıyorlarmış. Bisten sonra, geleceğimizle ilgili çok önemli bir olayla karşılaştık: Diğer konsere yetişmek için

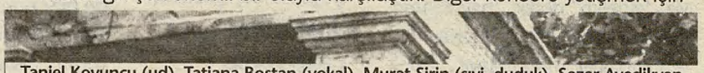

Taniel Koyuncu (ud), Tatiana Bostan (vokal), Murat Şirin (şıvi, duduk), Sezar Avedikyan (tar, bağlama), Arto Erdoğan (vurmalı çalgılar), Şirak Şakrikyan (duduk, şıvi, akordeon)

46→

aceleyle soyunma odasında giyinirken 70 küsur yaşlarda Hollanda'nın en iyi etnomüzikologlarından Wouter Swets içeri girdi. Anadolu ve Kafkas müziği üstüne uzman birisi. Başladı Türkçe konuşmaya. "Çocuklar, öncelikle teşekkür ederiz, performansınız çok iyiydi. Ama bu yaptığınız Anadolu müziği değildi. Siz Kafkas müziği yaptınız," dedi, "madem Türkiye'de yaşıyorsunuz, o müziği araştırın, Anadolu Ermeni müziği yapın..." Böyle bir adamın bunları söylemesi bizi etkiledi. Çünkü insanları kandırmış gibisin bir yerde. Anadolu kapısı deyip konsere gidiyorsun, Kafkas müziği yapıyorsun. Olacak iş mi? Zaten Ermenistan'da bu müziği bizden elli kat iyi yapanlar var. Bir gün Kınalıada'da kilisenin bahçesinde halka bir konser veriyorduk. Şu anki patrik filan oradaydı. Yurtdışından gelen misafirleri vardı yanında. Son parçadan önce patrik söz alacak denildi. Konuştuktan sonra, Baruyr Muradyan adında Ermenistan'dan bir tarih profesörü bütün halkın önünde bize "Yaptığınız müziğin benim için hiçbir cazip yanı yok. Erivan'da radyoyu açsam bunları dinliyorum. Sizin Anadolu'da yaşayan bir grup olarak buraya ait bir şeyleriniz yok mu? Burada yaşayan Ermeniler Türkçe de üretmişler. Niye onları söylemiyorsunuz?" dedi. Bu iki tokat bize iyi geldi. Anadolu Ermeni müziğini araştırmaya başladık. Bir gün, kendi aramızda on saatte bir kaset doldurduk. Bunu çoğaltmak için bir abimiz Kalan Müzik'i tavsiye etti. Hasan Saltık bize bir albüm yapmayı teklif etti, ama Anadolu Ermeni müziği istediğini söyledi. Tamam dedik. Bunun üstüne albüm projesi şekillenmeye başladı. Farklı yörelerden parçalar seçtik. Bu Knar'ın albümü, ama mümkün olduğunca arşivsel bir çalışma yaptık. Ermenicede de şiveler, lehçeler var. Hatay parçası "Hala hala ninnoyi" Türkçe gibi. Benim onu okumam taklit olurdu mesela. Hiçbir kelimesini anlamıyorum çünkü. O parçayı grup dışından Vakıfköylü bir arkadaş okudu. Diyarbakır parçasını Diyarbakırlı sağdıcıma okuttur duk. Kilise müziğini de dışarıdan birisi okudu.

Peki parçaları nasıl buldunuz? Anadolu Ermeni müziği ile ilgili yazılı bir kaynak var mı?

Var tabii. Albümümüzü Mihran Tumacan'a atfetmemizin sebebi de o. Tumacan'ın üç ciltlik "Yerk u Pan" (Şarkılar ve Deyişler) adlı kitabından büyük ölçüde yararlandık. Mihran Tumacan, Anadolu topraklarının ilk etnomüzikoloğu, Kütahya doğumlu, Komitas Vardapet'in öğrencilerinden birisi. 1900'lü yılların başında Anadolu'yu köy köy dolaşıp Ermeni ve Kürt müziğini derlemiş Komitas. Kayıt imkanları olmadığı için notalarını yazıyor ezgilerin. Berlin Konservatuarı'nda okurken bitirme tezi Kürt müziği üstüne. Aldığı eğitimden dolayı çoksesli koro kurmuş. Şu anda da kiliselerde okunan Komitasyan ayinleri düzenliyor. Beş öğrencisi var. Bu öğrencilerden Mihran Tumacan da Kayseri-Gürün doğumlu. O da derlemelerini 1920'lerde Anadolu'dan Amerika'ya göç eden Ermenilerden yapıyor. Kitaplarını Ermenistan'da yazıyor. Orada ölüyor. Bir de yayınlanmamış kitabı var. Tumacan'ın derleme yapamadığı yöreler de var. Mesela Karadeniz yöresinden yaptığı derleme yok.

Albümünüzün kitapçığında tulumla şarkı söyleyen Ermenilerin fotoğrafı vardı...

Ama bizde sadece Karadeniz'de yok tulum. Çok ilginçtir, bizde önemli bir sazdır tulum. Dıgzar deriz biz. Hatta geçenlerde konser vermek için sekiz tulumcunun yer aldığı bir grup gelmişti Ermenistan'dan. Tulumu bu albümde kullanamadık. Ama bir sonraki albümde mutlaka kullanmak istiyoruz. Ayrıca bir sonraki albüm için şöyle bir şey yapmak istiyorum: Anadolu'nun her yöresinden Ermeni müzisyenlerin isimlerini topluyorum. Mesela kayınpederim Zaralı. Zara'da "tulumcu Haçik" diye birisi yaşamış. Oğluyla tanıştık.

Peki yazılı kaynakların dışında dilden dile söylenen Ermenice parçalar var mı? Şu anda Anadolu'da Ermeniler arasında yaşayan bir halk müziği var mı?

Vakıfköylü arkadaşın okuduğu parça yaşayan bir parça. "Erzurum Şoror", "Es kişer hampartsum e" de burada yaşayan parçalar. "Sarı gelin" gibi çok bilinen parçalar ise Ermenistan versiyonuyla okunuyor hep. Ermenilerde yüzyılın başında hep bir Batılılaşma hareketi var. Kitapları açıyorsunuz, Harput, Kayseri gibi müzikle uğraşan yörelere bakıyorsunuz, senfoni orkestraları var hepsinde. Fotoğraf olarak hep onlar kalmış. Bir türlü halk müziği yapan insanlarla ilgili fotoğraflar bulamadım. Ya da ben ulaşamadım. Zaten Anadolu'da yaşayan Ermeni yok artık. Varolanların hepsi İstanbul'da. Şu anda bir halk müziği geleneği yok. Oluşur mu derseniz, keşke oluşsa derim.

Kürtçe ve Türkçe ezgilerle çok yakın bağlar var söylediğiniz parçalarda. Hatta bazı halayların hiç farkı yok gibi...

Tabii bağlar güçlü. Bana bir gazeteden sordular, "Ermeniceleri diğer ezgilerden ayırmanız zor oluyor mu?" E, zor tabii. Neyi neyden ayıracaksın? Nasıl ayıracaksın? Sadece bir milletin müziği olsaydı bu, bütün türküler birbirinin aynısı olurdu. Ama yöre yöre değişiyor tavırlar. Orta Anadolu farklı, Ege farklı. İnsanlar taşıyamıyorlar bunu. Eğer taşıma özelliği olsaydı, şu anda Orta Asya'daki müziğin aynısını yapardı buradaki insanlar. Bir toprakta yaşayan ezgi var. Sen de kim olursan ol, o ezgiye uymaya başlıyorsun. Onunla etkileşiyorsun. Ezgiyi koruyorsun, ama ister istemez o yaşam tarzına da uyuyorsun. "Çırpınırdı Karadeniz", 17. yüzyılda yaşamış olan Ermeni ozanı Sayat Nova'ya ait. Gürcistan'ı, Artvin'i dolaşmış, ezgiler üretmiş Sayat Nova. Artvin'deki "Ata barı", "Artvin Ermeni barı"dır mesela. Atatürk oraya gelince, insanlar ona atfetmişler, "Ata barı" olmuş. Hiç farkediyor musun, bu Türkçe değil diyor musun? Bir kere "bar" diyoruz. "Bar", Ermenicede "dans etmek" fiilinin kökü. "Barel" de dans etmek demektir. Artvin, Erzurum gibi bar yöreleri var. Buralar da bir zamanlar Ermenilerin yoğun olduğu yerler. Kimi kimden ayırmak? Çok zor bu işler...

Artvin'deki "Ata barı", "Artvin Ermeni barı"dır. Atatürk oraya gelince, insanlar ona atfetmişler, "Ata barı" olmuş. Hiç farkediyor musun, bu Türkçe değil diyor musun? Bir kere "bar" diyoruz. "Bar", Ermenicede "dans etmek" fiilinin kökü. Artvin, Erzurum gibi bar yöreleri var. Buralar da bir zamanlar Ermenilerin yoğun olduğu yerler. Kimi kimden ayırmak? Çok zor bu işler...

Sayat Nova'dan söz açılmışken, Ermenilerde güçlü bir âşık geleneği var, değil mi?

Anadolu Ermeni müziğinin temeli zaten âşıklar. Biz "aşuğ" deriz. 18. yy.'da yaşayan Aşuğ Pesendi, Aşuğ Civan önemli aşuğlar. Ama bizde bu, birine âşık olan anlamına gelmez. Sazı elinde, köyleri dolaşıp çalan söyleyen kişi demek. Yanında çırağını da gezdiriyor aşuğ. Şöyle bir fotoğraf görmüştüm: Duduk çalan aşuğ'un yanında, üstünde delik olmayan bir duduğu üfleyen çırağı duruyor. Çırak üflemesini öğreniyor. Bizde bir de "varsag"lar var. Dans eden, çalgıcılık yapan, şarkı söyleyen kadınlara varsag deniyor. Tarihte yaşamış prenses varsaglar var. 9. yy.'da yaşayan prenses Paransem bunlardan biri. Bu aşağılatıcı bir şey değil, anlatabiliyor muyum? İnsana övgü veren bir şey. Ermenilerde bir ailenin çocuğu müzik yapıyorsa, bu aile için şeref sayılır. Kraliçe örneğini bunun için verdim.

Peki albüm çıkınca neler hissettiniz? Sorumluluklarınız da arttı artık...

Evet, öyle oldu, değil mi? Albümün çıkması uzayınca duduk çalan arkadaşımız Şirak, "albüm çıkınca kasedi teybe koyup bir kadeh rakı içeceğim" diyordu. Hepimiz farklı etkilendik albümden. Albümle ilgili olarak danışmanlığı, proje sorumluluğunu bana vermişlerdi arkadaşlar. Ama ben yine de fazla etkilenmedim. Açıkçası, biz albümü yapar, bir köşeye çekiliriz diye düşündük. Mesela TV 8'den arıyorlar. Hâlâ cevap vermedik. Ne zaman uğraşacağız? Biri okulda, biri çalışıyor, biri yedide çıkıyor, birinin morali bozuk işsiz, böyle durumlarımız var. İnsanın keyfi kalmıyor. Biz de dizginleri geri çekiyoruz. Oysa pek çok teklif geliyor, geri çeviriyoruz. Albümün yayınlandığı günlerde halk oyunlarına yeni başlamış çocuklara Bezciyan Okulu'nda eşlik ettik. Araları doldurduk. Bunun bizim için bir sakıncası yok. Onların da motivasyonunu arttırdık, "Knar geldi, bizimle çaldı" diyorlar. Hatta perdenin dibinde, herkesin arkasında çaldık. Birilerini özendirmemiz lazım. Özendirmezsek bu işin devamı yok. Biz bıraksak, birimiz askere gitse, grup dağılsa filan, ki böyle durumlarımız var, böyle kalacak.

Albüme tepkiler nasıl oldu? İlk kez Ermeni adıyla bir müzik grubunun albümü yayınlanıyor Türkiye'de. Hem de "Ermeni uşağı" gibi lafların arttığı bir dönemde...

Vallahi hep olumlu tepkiler alıyoruz. Hem Ermeni cemaatinden, hem de farklı insanlardan... Biz sadece unutulmuş bir müziği hatırlatmaya çalışıyoruz. Ortak yönlerimiz olduğunu anlatıyoruz. Hep beraber bu topraklarda yaşıyoruz. Topraktan bir ezgi çıkıyor, kimisi derdini Kürtçe söylüyor, kimisi Süryanice söylüyor, kimisi de Ermenice söylüyor. Birisi, bir âşık üretmiş bu ezgiyi. Bizler de söylüyoruz. Çok ilginç bir şey var, Türkçe bildiğimiz iki Ermeni ezgi var: Birisi konserlerde okuduğumuz Diyarbakır ezgisi, "Ermeniyiz meskenimiz toydadır / Rakı da şarap da Ermeniye faydadır". Öbürü de Melih Duygulu'nun Antep'ten derlediği "Yester'in türküsü". Mihran Tumacan'ın anlattığı bir şey var: Tumacan, Amerika'da Diyarbakır'ın Lice ilçesinden gelen bir Ermeniden derleme yapıyor. Adam hiç Türkçe bilmiyor, sadece Ermenice konuşuyor. Aynı melodiyi şehirli Ermeniden Türkçe olarak derliyor Tumacan. Baskıdan olabilir, başka nedenden olabilir, ezgi Ermeniceden Türkçeye dönüşüyor. Göçtüğü yerin lisanına çeviriyor yani. Bir yerden sonra da Türkçe üretmeye başlıyor. Yani şunu demek istemiyorum: "Sarı gelin" türküsü Ermenicedir! Hayır, bu türkü hem Ermenice hem de Türkçe varyantlarla okunmaktadır. Bu türkü, bu toprakların türküsüdür. Hepimiz bu toprakların türküsünü okuyoruz.

Söyleşi: **Ulaş Özdemir**

Abbas Kiarostami

Kirazın tadı damağımızda kaldı. Yani, demek istiyoruz ki, Sinema Günlerinde seyrettiğimiz Abbas Kiarostami filmi "Kirazın Tadı"nın tadı damağımızda kaldı. İntihar etmek isteyen ve kendine bir yardımcı, bir "suç ortağı" arayan adamın, kalender bir ihtiyar tarafından aklının çelinmesinin hikayesi, bu yılki festivalin en iyilerinden biriydi. Yalnız bu film değil, "Arkadaşımın Evi Nerede?", "Yakın Plan", "Ve Yaşam Sürüyor" da gösterildi İstanbul'da. Hatta Abbas Kiarostami de festivalin misafirleri arasındaydı. Farkındayız, geç kaldık, festivalin üstünden üç ay geçti, ama kiraz mevsimi daha geçmedi... Les Inrockuptibles dergisinden naklen Abbas Kiarostami ve "Kirazın Tadı".

İntihar imkanı olmasaydı...

Filminizde intihar teması çok merkezi. Camus, intiharın tek ciddi felsefi mesele olduğunu söylüyordu.

Abbas Kiarostami: Camus'den önce de pek çok kişi bunu söyledi. Kendini öldürmek ve başkasını öldürmek insanoğlunun en eski iki saplantısıdır. Niçin bunca kötülüğe, sıkıntıya katlanmak zorundayız? İnsan niçin yaşadığını bilmediği zaman, hayat zorlaşır. Kısa bir süre önce Japonya'daydım, orada bir film gösterime girdiğinde, yönetmenden filmi hakkında seyirciye yönelik üç-beş cümle yazmasını isterler –çünkü Japonya'da, seyircinin filmi seyretmeye gitmezden önce mesajını bilmek gibi bir alışkanlığı var. Öteki filmlerim için bunu yapmıştım, ama bu sefer reddettim. O gün, 10 Kasım 1997'de, dünyanın çeşitli yerlerinde bin kişi intihar etti –istatistiklere göre, her gün bin kişi intihar ediyor– ve onlara filmim hakkındaki cümleleri aslında bu insanlara sormaları gerekirdi dedim. Bu intiharlar hayatta olan bizlere verilen bir mesaj. Bir anlamda, bütün bu tanımadığımız, yabancı insanlar bize 11 Kasım günü yaşamayı tercih ettiğimizi, seçtiğimizi hatırlatıyorlar. Ve mademki 11 Kasım günü yaşamayı seçtim, iyi yaşamam gerek. Ve eğer hayattan faydalanmayı bilmiyorsanız, bu bin kişi bize çıkış kapısının açık olduğunu hatırlatmaya geliyor. Bütün zorluklara rağmen, eğer burdaysak, bu demektir ki bunu seçtik; bu da dininkinden farklı bir mantık. Koltukların kötü olduğu, içerisinin soğuk olduğu, bütün şartların nahoş olduğu bir sinema salonunda, çıkış kapısının yeri belli olduğu halde kalmaya niçin devam ederiz? Çünkü belki de film kötü değildir. Her sabah uyandığımda, bugünü de yaşamak için seçtiğimi söylüyorum kendi kendime.

Ömer Hayyam'ın evrenselliğinin garantisi enerjisi, her ne kadar sürekli ölümden söz etse de, umutsuz olduğu bir an bile yok. Bu ikisi çok farklı. Ölümü düşünmeden hayatı sevmek mümkün değil.

Bu sizin için hakikaten bu denli gündelik bir mesele mi?

Bu sorunu her gün hatırlayabilseydim, iyi olurdu, ama bazen unutuyorum. İntiharın bir başka boyutu daha var, bu da sorumluluk duygusu. İki kapının arasında duran insanlar vardır, ne girmek isterler ne de çıkmak. Onlara şunu hatırlatmak gerekir, eğer içeri girerlerse sorumludurlar. Dünya iki kapının arasında kalmayan insanlar tarafından kuruldu.

Sık sık hayatınızda grafik sanatların önemli bir yer tuttuğundan bahsediyorsunuz, resim, fotoğraf... Ama bu filmde sanki edebiyat daha ağırlıklı olarak varmış gibi. Çok okur musunuz?

İçinde bulunduğum döneme bağlı. Film çekerken okumam. Daha çok şiir okumayı tercih ederim. Şiir ölümsüzdür, ebedidir ve sanatçıyı daha fazla etkileyebilir. Ayrıca felsefe ve psikoloji hakkında kitaplar da okurum. Haikuları çok seviyorum çünkü insana soyut imgeler sunuyorlar ve enerjiyle yüklüler. Haikular yaşama çağrı yapıyor.

İran edebiyatı günümüzde ne durumda? Hayyam ve Hidayet okunuyor mu, insanlar onların eserlerine ulaşabiliyor mu?

İran'da öyle iki şair var ki, onları incelemenize, okumanıza gerek yok, çünkü her zaman varlıklarını sürdürüyorlar, her an varlar: Hayyam ve Hafız. Okuma yazma bilmeyenler bile gündelik hayatlarında onlardan alıntılar yaparlar. Bu şiirler kollektif hafızaya kazınmıştır, bu kitap alıp okumaktan çok daha önemli. Ama Hayyam evrensel. Bir yayıncı "Rubailer"in İncil'den sonra en çok tercüme edilen kitap olduğunu söylemişti. Onun evrenselliğinin garantisi enerjisi, her ne kadar sürekli ölümden söz etse de umutsuz olduğu bir an bile yok. Bu ikisi çok farklı. Ölümü düşünmeden hayatı sevmek mümkün değil. Bu söyleşiye başlamadan önce, ölüme şimdi olduğundan daha uzaktık. Şimdi eğer söyleşinin iyi gitmediğini düşünüyorsak ve zevk almıyorsak hemen bırakıp gitmek lazım, masaya geçmek, birisine telefon etmek...

Peki çağdaş edebiyat? Sansürle ciddi sıkıntıları olan Golşiri gibi bir yazarın durumu hakkında ne düşünüyorsunuz?

İranlı yazarlar konusunda çok olumlu bir şey var, o da şu: Kendilerine uygulanan baskılara neredeyse hiçbir zaman boyun eğmemişlerdir, her zaman yazmaya devam etmişlerdir. Ben Kanada'dayken, üç İranlı muhalif yazarla tanışmıştım –orada yaşadıklarını bilmiyordum–, her zaman özgürlükleri için mücadele ettiler. Ama yazarlar sinemacılar kadar şanslı değil. Sinema aracılığıyla tanınmak daha kolay, edebiyat uluslararası sahnede varolmak için o denli kolaylıklara sahip değil. Düşüncelerini ifade etme konusunda çok daha fazla sıkıntıya katlanmaları gerekti. İran'daki ortamı ve durumu değiştirmeye çalışıyorlar, orada gerçekten yaşananların konuşulabilmesi için daha fazla özgürlük yaratılmasına çalışıyorlar. Golşiri de sayıları hiç de az olmayan bu insanlardan.

"Kirazın Tadı" İran'da gösterildi mi?

Hayır. Şubat ayında filmin Tahran Festivali'nde gösterilmesini bekliyoruz, muhtemelen sonra gösterime girecek. Yeni hükümet sayesinde filmin gösterime girmesi konusunda daha umutluyum. *(film İran'da nisan ayında gösterime girdi)*

Filmin Cannes'da Altın Palmiye ödülü alması İran'daki etkinizi pekiştirmedi mi?

Henüz değil. Ama her halükarda, etkimi pekiştirmeye ihtiyacım yok, Altın Palmiye'nin bana getirebileceği avantajları düşünmüyorum. Eğer sorunsuz bir şekilde film çekmeye devam edebilirsem, bu da hiç de az bir şey sayılmaz.

Altın Palmiye'yi kazanmış olmak size sorun yaratabilir mi?

Evet, çünkü bu nedenle film daha fazla dikkat ve şüpheyle seyrediliyor. İranlı yetkililer filmimi sizin kadar beğenmiyor. Ve filmin yabancılar tarafından bu kadar takdir görmesi, onları bu konuda daha da şüpheli hale getiriyor. Batılıların bu kadar beğendiği bu filmde acaba ne varmış? Dolayısıyla, Cannes'daki bu ödül çok olumsuz yorumlara da neden olabilir.

Filmlerinizin İran toplumuna mı sıkı sıkıya bağlı olduğunu düşünüyorsunuz, yoksa İran dışında başka yerlerde de film çekebilir miydiniz?

"Kirazın Tadı" İran gerçekliğinden kaynaklanıyor. Ama bu gerçekliği başka yerlerde de bulabilirsiniz, bu filmin İran gerçekliğiyle ya da İran kültürüyle sınırlandırılmasını istemem. Sanatın evrensel olması ve dünyanın her yerindeki seyirciye hitap etmesi gerektiğini düşünüyorum. Dolayısıyla, mantıken, İran'dan başka yerlerde de film çekebilirim, ama İran'da çekmeye devam etmeyi tercih ediyorum.

Çekimlerden önce filmin geçtiği bu şantiye bölgesini biliyor muydunuz?

Sekiz yıl boyunca, yeri iyi tanımak ve fotoğraflar çekmek için oraya gittim geldim. Filmin afişindeki fotoğrafı sekiz sene önce çektim. Orası benim evime yirmi dakika mesafede. Beni kelimenin tam manasıyla büyülüyor, çünkü başka hiçbir yere varmayan, sadece bu şantiye bölgesine giden bir sürü yol var orada. Bu yollar bir orman yaratma amacıyla inşa edilmişti, sonra projeden vazgeçildi ve her şey öylece olduğu gibi kaldı. Belli bir hedefi olmadan gezinmek için, dünyada tanıdığım en iyi yer, saatler ve saatler boyu dolanıp durabilirsin.

48→

Filmin sonunda, teknik ekibin çok az kişiden oluştuğunu görüyoruz. Bu türden çekimleri mi tercih ediyorsunuz?

Bütün filmlerimde, yaklaşık on kişiden oluşan küçük ekiplerle çalıştım. İntihar etmek isteyen bir kişiyi filme çekmek isterken etrafına elli kişiyi doldurmamak gerek.

Filmin yapısı daha önceki filmlerinize göre çok farklı, çok gözüpek geldi. Neredeyse gerçek zamanda giden ilk yarı, ani bir boşluk, uzun bir siyah plan... Başroldeki oyuncunun gerçek motivasyonunu bu denli uzun süre muğlak bırakarak seyirci üzerinde nasıl bir etki yaratmak istediniz?

Hayat mecburi bir şey değil, hayatta kalmak bir seçim. Her zaman bir çıkış kapısı var, tıpkı sinemada olduğu gibi. Ve bizler, eğer bu salondan çıkmıyorsak, yaşamayı seçtiğimiz içindir. İntihar fikri illa karamsar bir şey değil, varlığına bir anlam veren bir çıkış.

Her filmin kendi özgünlüğü vardır, burada konu bunu emrediyordu. Son dakikaya kadar, bu belirsizlik durumunu hem kahraman açısından hem de seyirci açısından sürdürmek istiyordum. Bu askıda kalan durumun son ana kadar sürmesini amaçlıyordum: İntihar edecek mi, etmeyecek mi? Seyircinin hakkında pek bir şey bilmediği, yabancı bir yüzle karşı karşıya kalmasını, o kişiliğe yavaş yavaş yaklaşması için zamana ihtiyaç duymasını istiyordum. Bu yapının cesur olduğu doğru ve filmin yolda seyirci kaybedeceğini biliyorum, her şeyi hemen öğrenmek isteyenler bırakacaktır. Buna üzülürüm, ama filmi hızlandırmam mümkün değildi ve kahramanı daha çabuk tanıtmayı, sunmayı istemiyordum. Ama başka bazı seyirciler de filmin fazla çabuk bittiğinden şikayet ediyorlar, daha devam etmesini bekliyorlardı. Çeşitli yerlerde filmi seyrettikten sonra, insanların çıkarken film hakkında konuştuklarına tanık oldum, filmden etkilenmişler. Kimileri filmin kendilerini sarstığını, altüst ettiğini söylediler, bu çok iyi; sanatsal bir çalışma kitlesini sarsmalı, onu zevk, keyif ya da huzursuzluğa sürüklemeli. Bu, bana Kierkegaard'ın bir anekdotunu düşündürdü. 12 yaşında, öğrenciyken, okulda ona büyüyünce hangi mesleği seçmek istediğini soruyorlar; henüz ne istediğini bilmiyor ve kendi tercihini yapmak için çeşitli meslekleri gözlemliyor: otobüs şoförlüğü, dondurma satıcılığı, çöpçülük... Bunların hepsinin başkalarına hizmet ettiğini farkediyor. Düşünmek için bir kenara çekiliyor ve bu mesleklerden hiçbirini yapmak istemediğini söylüyor kendi kendine, istediği başkalarına hizmet etmek değil, onları sarsmak. Ve filozof oluyor, daha önceki bütün değerleri altüst ederek, yeni bir değer bulmaya çabalıyor. Film bittikten sonra –çünkü bunu daha önce düşünmemiştim–, bu tip bir gözüpekliği içinde barındırdığını farkettim.

"Kirazın Tadı"ndan söz ederken sık sık Ömer Hayyam'dan bahsediyorsunuz, alıntılar yapıyorsunuz, halbuki bu film Sadık Hidayet'in dünyasına daha yakın değil mi?

Bu film sadece intihardan bahsetmek istemiyor, Ömer Hayyam'ın fikirlerine ve felsefesine daha yakın, bu ölümden ziyade hayata bir övgü. Ama Sadık Hidayet'in de zihniyetini ve felsefesinin bir kısmını barındırdığı da doğru. Baş kişilik, Bedii, hayatı daha karamsar bir bakış açısıyla görürken filmdeki ihtiyar, Hayyam gibi görüyor. İhtiyar, dini bakış açısının aksine, yaşamanın serbest seçime bağlı olduğunu düşünüyor. Hayat mecburi bir şey değil, hayatta kalmak bir seçim. Ne doğum tarihimizi, ne doğum yerimizi, ne ebeveynlerimizi, ne dinimizi, ne cinsiyetimizi biz seçtik... Bunca sınırlama olunca, hayat bir tür mecburiyet haline geliyor, ama bütün bunlara rağmen, her zaman bir çıkış kapısı var, tıpkı sinemada olduğu gibi. Ve bizler, eğer bu salondan çıkmıyorsak, yaşamayı seçtiğimiz içindir. İntihar fikri illa karamsar bir şey değil, varlığına bir anlam veren bir çıkış. Bu demektir ki, varolmak ya da varolmamak konusunda seçim yapabilirsin, seçim senin. Bir film seyrederken, salonun bütün kapılarının kilitli olduğu size söylenirse, filme çok zor katlanırsınız. Cioran'ın da demek istediği bu: "İntihar etme imkanı olmasaydı, çoktan intihar etmiş olurdum."

Bedii sadece ölmek istemiyor, yokolmak istiyor, çekip gitti mi yoksa öldü mü bilinmesin istiyor. Bu şekilde ölmeyi arzu etmek için kendine karşı çok büyük bir nefret duymak gerekiyor.

Ben böyle düşünemem, ama bunu reddedemem de. Bedii'nin motivasyonlarını tahayyül etmek zorundayız çünkü kendisini çok fazla açıklamak istemiyor. Düşünülebilecek şeylerden biri, nasıl öldüğünü ailesinin görmesini istemediği. Ama belki de hakikaten ölmek istemiyor –pek çok kişi birisiyle konuşabilmek için intiharı bahane ediyor. İnsanların yüzde 80'i hayatlarında en az bir kere intihar etmeyi düşünüyor, yüzde 12'si intihar teşebbüsünde bulunuyor ve sadece yüzde 1'i intihar sonucu ölüyor. Bu da gösteriyor ki, insanoğlu yine de hayatı seviyor, peşinde olduğu şey, aradığı, ihtiyaç duyduğu iletişim kurmak. Ama intihardan söz etmezden önce, film ölümden söz ediyor –bu da Hayyam'ın felsefesi. Hayyam, ölümü düşünmeden iyi yaşayamazsın diyor, bu nedenle de ölümü gözümüzün önüne kadar getiriyor, bizi korkutmak ya da karamsar kılmak için değil, zevk alarak, iyi yaşamak gerektiğini bize hatırlatmak için.

Çeviren: **S.İ.**

Sinema sevmeyen sinemacı

"Yeniyetmeliğimde hiç sinemasever değildim. Hatta şimdi daha da beterim. Ben tesadüfen sinemacı oldum." Filmleri Rosselini'ninkilerle karşılaştırılan Abbas Kiarostami, 25 yıldır neo-realizmin babasının bir filmini bile görmemiş. Akiro Kurosawa'nın filmleri için "tek kelimeyle harika" dediği Kiarostami, sinema salonlarına neredeyse ayak basmıyor. Kimileri yıllarca canla başla çalışıp ancak vasat filmler yaparken, sinema kendisi Kiarostami'yi bulmuş ve onu en parlak yönetmenlerinden biri yapmış. O İran'ın halı, havyar, masal ya da molla, fetva, şeriat demek olmadığını, İran'ın bir siyasi rejim değil, bir ülke olduğunu anlatmak için sinemayı kullanıyor. Her ne kadar film seyretmeyi sevmese de, sinemacılık faaliyeti hoşuna gidiyor. Kiarostami hiçbir filmden, hiçbir sinemacıdan etkilenmediğini söylüyor. Yine de, kendisiyle bir yakınlık kurduğu yönetmenler de yok değil: Nanni Moretti, Wiseman, Jim Jarmusch, Hou Hsia Hsien'in adlarını sayıyor.

Batı'da ancak, 1990'ların başında, "Yakın Plan" ve "Zeytinliklerin Altında" filmleriyle tanınmaya başlayan Kiarostami, aslında yirmi yıldır ülkesinde film yapıyordu. İlk filmi, 70 yılında çektiği, küçük bir oğlanın evden okula tehlikeli yürüyüşünü anlatan 12 dakikalık yeni-gerçekçi denemesiydi: "Yetişkinler hayat hakkında fazla şey biliyorlar: Bir çocuğun bakışı daha saf, daha duru, daha masum. Çocukları çekmek benim için kendi çocukluğuma dönmenin bir yolu. Çocuklara yetişkinlerden daha fazla hayranlık duyuyorum." Truffaut, Ozu, Tati, Tarkovski... Çocukluk pek çok sinemacının kelimenin gerçek anlamıyla takıldığı bir konu. "Deprem Üçlemesi"nin ilk filmi "Arkadaşımın Evi Nerede?"de bir çocuğun hikayesinden yola çıkıyor Kiarostami. Üçlemenin diğer iki filmi "Ve Yaşam Sürüyor" ile "Zeytinlikler Altında". Kiarostami filmlerinde profesyonel oyuncularla çalışmaktan hoşlanmıyor: "İnsanlar kendilerini oynuyorlar, makyajlar ya da özel efektler kullanmıyorum." Aslında, filmlerini en iyi anlatan, kendi başından geçen şu anekdot: "Bir gün havaalanında, birisi yanındaki dostuna parmağıyla beni işaret etti: 'Bak, Arkadaşımın Evi Nerede? filminin yönetmeni...' Arkadaşı cevap verdi: 'Öyle mi? O filmin yönetmeni mi vardı?'"

AKSANAT'TA BU AY

Schindler's List
y: Leo Carax
o: Juliette Binoche, Denis Lavant
7 Temmuz, 12.30 - 18.30

Carl Orff "Carmina Burana"
Berlin Filarmoni Orkestrası
10 Temmuz, 14.00

Art Blakey & The Jazz Messengers
"1985 Londa Ronnie Scott's Club Konseri"
13 Temmuz, 12.30 - 18.30

The State Of Things
y: Wim Wenders
o: Patrick Bachau, Allen Goorwitz
14 Temmuz, 12.30 - 18.30

John Lennon
Video Collection 1969 - 1980
17 Temmuz, 18.00

Gilbert Bécaud
"Olympia"
20 Temmuz, 12.30 - 18.30

The Birds
y: Alfred Hitchcock
o: Rod Taylor, Jessica Tandy
21 Temmuz, 12.30 - 18.30

Elton John
1984 Wembley Stadyumu Konseri
23 Temmuz, 12.30 - 18.30

Amadeus
y: Milos Forman
o: Murray Abraham, Tom Hulce
24 Temmuz, 14:00

Chick Corea & Friedrich Gulda
1982 Münih Konseri
27 Temmuz, 12.30 - 18.30

Modern Times
y: Charlie Chaplin
o: Charlie Chaplin, Paulette Godard
28 Temmuz, 12.30 - 18.30

The Doors
y: Oliver Stone
o: Val Kilmer, Meg Ryan
30 Temmuz, 12.30 - 18.30

Guns'N'Roses
"Use Your Illusion I" (1992 Tokyo konseri)
31 Temmuz, 18.00

BORUSAN'DA BU AY

9 Temmuz, 12.30 - 17.30, *videodan opera*, **Puccini**, "Turandot"
14 Temmuz, 12.30, *video belgesel*, **Woodstock**
16 Temmuz, 12.30 - 17.30, *videodan opera*, **Verdi**, "Falstaff"
21 Temmuz, 17.30, **John Cage**, "I Have Nothing To Say And I Am Saying It"
23 Temmuz, 17.30, "The Misfits" - 30 Years Of Fluxus
28 Temmuz, 12.30 - 17.30, *videodan opera*, **Verdi**, "Macbeth"
30 Temmuz, 12.30 - 17.30, **Verdi**, "La Forsa del Destino"

İSTANBUL CAZ FESTİVALİ

[kulüp sahneleri]

ROXY

Roxy geleneğini bozmuyor, festivalin nabzının attığı mekanlardan biri olmayı bu yıl da sürdürüyor: Her grup Açıkhava'ya yakışacak değil ya, kimi de kulüplerde ruhunu buluyor. Kısaca Roxy programı şu şekilde:

Olu Dara & The Okra Orchestra
Olu Dara, yanına New Orleans - Mississipi havaları çalan orkestrasını alıp vokal yapacak, gitar çalacak. İkinci gece kendisinden evvel Urban Connection sahne alacak. Her iki gece de bize tam gaz caz kulübü havası yaşatacak.
7 - 8 Temmuz, 23:00

Groove Collective
Nefeslilere hakim koca groovy orkestranın performansını evvelden biliyoruz: Deplasman

korkusunu çoktan üzerlerinden atmışlardır. Mekana yakışacaklardır...
9 - 10 Temmuz, 23:30

Nils Petter Molvær "Khmer"
Modern caz sedaları elektronikanın nimetleriyle Norveçli trompetçinin eliyle buluşacak, Roxy sağ üstte fotoğrafını gördüğünüz borulu ustayı ağırlayacak...
13 - 14 Temmuz, 23:30

Cold House
Evvelki sene Roxy Müzik Ödülleri'nin birincisi, bu sene festival niyetiyle Roxy'de... Şimdiden bir sound oluşturmuşlar...
15 Temmuz, 23:30

Bugge Wesseltoft
Tuşlu çalgılarda Wesseltoft ve grubu, cazın nerelere uzanabileceğini denerken rock'tan techno'ya da hat çizecek...
16 - 17 Temmuz, 23:30

BABYLON

Yıl boyunca festival yaşatan Babylon'un kalite seyrinde herhangi bir değişiklik yok:

Henry Threadgill
Threadgill, çağdaş cazın en önemli ustalarından, en üretken simalarından biri. Cazında bir klasik müzik definesi saklı...
7 - 8 Temmuz, 22:00

Cold House ve Nils Petter Molvaer Roxy'de

Charlie Hunter & Leon Parker
İki enstrüman yan yana ama, biri sekiz telli gitar, biri davul... İyi bir deneyim olur...
9 Temmuz, 22:00

Harriet Tubman
Gitar, bas ve davul... Grubun adı kölelerin özgürlüğü için savaşan efsanevi kahramandan...
11 Temmuz, 22:00

Daniel Yacare & Pablo Michel Caminero
Yine bir ikili: piyano ve bas... Daha ziyade klasiklerde gezinecekler...
13 Temmuz, 22:00

İlhan Erşahin's Wonderland
Erşahin'i Wax Poetic'le Babylon'da izlemiştik, yerini beğenmiş gibiydi. Bakalım yeni grubuyla nasıl...
14 - 15 - 16 Temmuz, 22:00

DJ Martin & DJ Dave Hucker
House aleminin iki namlı DJ'i festivali partiyle kapatacaklar...
17 Temmuz, 22:00

DULCINEA

Dulcinea'yı iyi bir bar, güzel bir kafe bilirdik, bir performans ve konser merkeze olmaya doğru hakkıyla ilerliyor... Bu sene festivalden nasibini şöyle alıyor:

Monotrans Project
Caza, elektroniğe Türkiye'den havaları ekliyorlar. Mahmut Yalay'dan Sami Altındağ'a bütün kadro iyi...
8 Temmuz, 23:00

DJ Booster
Fransızların funky trip hop'çu DJ'i, dört başı mamur bir orkestranının başında...
9 - 10 Temmuz, 23:00

Sluts'n'Strings
Trip-hop'ın ikinci başkenti Viyana'dan misafirler: Erdem Tunakan, Patrick Pulsinger, Herbert Gollini... Neo-cazın, 80'ler popunun, hip-hop'un, elektronik cazın dilinden anlayan üç DJ...
14 - 15 Temmuz, 23:00

Erik Truffaz
Truffaz'ın trompeti ve dört kişilik orkestrası, hip-hop'a, drum'n'bass'a bulaşarak cazın sınırlarını zorluyor...
16 - 17 Temmuz, 23:00

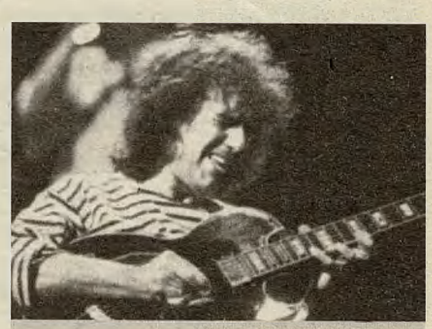

PAT METHENY TRIO

Festivallerin üst üste gelişi bütçeyi zorluyor belki ama, bu sıcak günlerde de şehri çekilir, hayatı sevilir kılıyor. Yapı Kredi Festivali de, sağolsun, ilaç niyetine Pat Metheny'yi çağırıyor. Cazın en kabiliyetli ve popüler simalarından olan Metheny'yi daha önceleri de ağırlamıştık: Ama belli ki ne bir giden ikincisine gitmemezlik edebilir, ne gitmeyen daveti reddedebilir. Böyle gitarı bir daha zor buluruz...
31 Temmuz, Açıkhava Tiyatrosu, 21:15

50→

[radyo] ↓

–"Açık Radyo." 94.9

pazartesi

Arzın Merkezine Seyahat
Gökhan Akçura
20:00 - 21:00 Blues - rock

Vertigo
Hilmi Tezgör - Cem Sorguç
21:00 - 22:00
Alternatif müziğin her türü

Fotosentez
Roll
22:00 - 23:00

Caz Saati Uygulaması
Serdar Karabatı
23:00 - 00:00

Harita Metod Defteri
Halil Turhanlı
00:00 - 01:00
Müzik tarihine alternatif bakış

salı

Müzik Değirmeni
Yavuz Sarıyıldız
20:00 - 21:00 Rock - caz

Gitaresk
Jak Kohen
21:00 - 22:00
Rock ve blues'da gitar

Esintiler
Seda Binbaşgil
22:00 - 23:00
Enstrümanlar ve ustaları

Bütünleme Dersleri
Defne Akman
23:00 - 00:00
Yeni çıkan albümlerden

Seksek
Osman Kaytazoğlu
00:00 - 01:00
Türler arası sıçramalar

çarşamba

Tuna'nın Beri Yanı
Muammer Ketencoğlu
13:30 - 14:30
Balkan ağırlıklı etnik müzik

Latin Lover
Ayhan Sicimoğlu
20:00 - 21:00
"Latince" müzik

Modern Müzik
Nedim Tanyolaç
21:00 - 22:00 / Rock, caz

perşembe

Müzik Tayfı
Tayfun Akkuş
21:00 - 22:00
Kişisel perspektiften "retro"ya

Dağılmış Parametreler
Adnan Uludağ
22:00 - 23:00
Alternatif Brit-pop

Satmayan Plaklar
Cemil Gandur
23:00 - 00:00 Caz ve rock

cuma

Öbür Dünya
Ahmet Uluğ
20:00 - 22:00
Ritm ve armoni programı

Zugzwang
Memet Güzelbeyoğlu
22:00 - 23:00
Soul, acid caz, drum&beat

Yerçekimi Sıfır
Murat Şeker
01:00 - 03:00
Uyuyamamak üzerine

cumartesi

Java
Donat Bayer
09:00 - 10:00 Chanson

Yaban Çiçekleri
Gülseren Onanç
14:00 - 15:00
Dünya müziği

Sinematek
B. Gençalp - E. Kayaalp
17:00 - 18:00

Doğaçlama Hayatlar
Sevin Okyay
18:00 - 19:00 Caz

Smokestack Lightnin'
Stephen Kinzer
19:00 - 20:00 Blues

High Times
Ras Memo
20:00 - 21:00 Reggae

D and D Dope Headz
İsmet & Barış
21:00 - 22:00
Hip-hop, dub

Gilles Peterson "Worldwide"
22:00 - 23:00
Caz, acid caz, drum&bas

Beton
Mete Sohtaoğlu
01:00 - 03:00 Heavy Metal

pazar

Magical Mystery Tour
Alfredo Antillón
09:00 - 11:00
50'lerden 80'lere
rock ve pop

Radyo Boğaziçi 107.9

Britannica
Eren Emirbayer / salı, 22:00 - 24:00 / Brit-rock

Fareli Köyün Kavalcısı
Fırat Yücel / 24:00 - 02:00 / Metal

Rapturuous Times
Gürçay Çıtlak - Murat Özcan / 20:00 - 22:00 / Rap

Alt Kat
Altuğ Akın / 20:00 - 22:00 / Rock

Rakı
Nevzat Aydın / 24:00 - 02:00 / U2

Engerek
İlkay Çamurdan / 24:00 - 02:00 / Etnik metal

20. yüzyılın sesi

Beatles'ın toplasanız kaç şarkısını dinledik? Epey bir şey tutar ama, kuşkunuz olmasın, külliyata ulaşmak hayli zor. Geç kalmış değiliz, bu yılı Beatles yılı ilan eden Açık Radyo, Ömer Madra ve Doruk Yurdesin'in hazırladığı "Yüzyıla Sesini Veren Dörtlü" programıyla bize Beatles aleminin kapılarını ardına kadar açıyor. Konuklarla muhabbet ediliyor, kronolojik olarak kayıtlar dinleniyor, cover'lar gırla gidiyor. Volkswagen sponsorluğunda hazırlanan program, pazartesiden perşembeye her sabah 11.00 - 12.00 arasında...

[mecmua] ↓

GENİŞ AÇI

İşinin hakkını veren, yaptığı işi seven, o işi yapmazsa adeta yarım yaşayacak insanlar azalıyor sanki. Matbua alemine bakarsanız iyice böyle bu: Ama, kararan ruhlara ilaç, Geniş Açı gibi göz nuru dergiler da çıkıyor bir şekilde. Geniş Açı bir öğrenci dergisi. Açı, fotoğraf makinesinin açısı. Elimizdeki de, Yaz 99 nüshası. Boğaziçi Fotoğraf Kulübü'nün yedinci hediyesi. Portfolyo özel sayısı. Yani şu fotoğraf üstadlarının özenle basılmış –ağırlığınca siyah beyaz– nadide çalışmaları: Arif Aşçı, içinden geçip durduğumuz İstanbul'u manayla donduruyor; Jerry Uelsmann, karanlık oda numaralarıyla gerçeklik boyutunu evirip çeviriyor; Nikos Economopoulos, Diyarbakırlı Kürtlerden Yunanistanlı Çingenelere kadar suretlerde seyahat ediyor; Manuel Çıtak, Kilyos'dan Marsilya'ya "yoksulların deniz"ine objektifle giriyor; Fethi İzan, fotoğraflarıyla heykel yapan elleri heykelin bir parçasına dönüştürüyor... Festivalde filmlerini, galeride fotoğraflarını izlediyseniz, Jerry Schatzberg'le söyleşiden de daha çok keyif alırsınız. Haberiniz yoksa, "meşhur fotoğrafçı Salgado İstanbul'daymış, belki beni de habersiz çekmiştir" dersiniz. Geniş Açı'yı alsanız da okusanız, dergi sizi kışkırtsa, en güzeli şu olur: Fotoğraflara içiniz gider, bir makine kaparsınız, sürüklenen hayata fren koymak istersiniz, sokakların kalabalığına dağılıp birkaç gözden mahzun bir sokak akordeoncusu aranırsınız, körüğü havada yakalarsınız, dünyaya beraber müdahale edersiniz, kalırsa bir siyah-beyaz kalır, kalsa ne güzel...

UÇ

Ne demeli acaba: Alışageldiğimiz edebiyat dergisi biçimlerinden hayli farklı, dinamik mizanpajı ilk bakışta iki arada bir derede bırakabilir belki ama, neticede edebiyat dergisi. Fikri, derdi olan bir edebiyat dergisi. Üçüncü sayısının girişindeki Sezai Sarıoğlu'nun bol Ece Ayhan referanslı yazısının dediğince: "Uç Doğu diyerek bizi yazısız tarihten yazılı coğrafyaya, legal dışımızdan illegal içimize, haram aşklardan helal ahşklara hop uçurup hop kaldıran en sivil ve en sivri şairlerden uçaşkiya Ece Ayhan ennnnnn uççççç'tadır... Ece'nin işidüşü, uç'udüşü, çeliğe su yerine uç vermektir... Ve dahi bu nedenle Çanakkale Boğazı'nda mavi, bir uyuşmazlık içindedir haki devletle..." Ece Ayhan güzellemeleri, alıntıları derginin başka çeşitli sayfalarında da sürüyor: "Şiirimiz karadır abiler" dercesine, dergiye hakim renk kara belki de bu yüzden. Gördüğümüz, Gülseli İnal, Serdar Koçak, Engin Turgut, Enver Topaloğlu şiirlerini bu dergide yayınlamaya sürdürüyorlar. Bir tam sayfa ise küçük iskender'in "İspirtocular" şiirinin küçük iskender el yazısıyla çizgili bir bloknota düşülmüş versiyonuyla bağlanmış, güzel olmuş... Ece Ayhan edebiyatın zor mevkiidir: Onun dünyasından çıkan ya has çıkarır (örnekleri var), ya kendi kendini öğütür (örnekleri bol). Uç'un nerede durduğuna siz karar verin: Uç'u, uç'ta olmayı tarifle başlayın işe, sonra uç'la uçuşa geçin... Arada, derginin kapağındaki manifestik deyişi zihninizde evirip çevirin: "Onların arasında kal, ama onlardan olma..."

[mekan] ↓

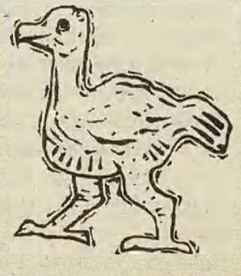

Serendip'te etkinlikler bu ay da devam ediyor. "D-Tone" Deniz, hem pikabın hem video cihazının başında, bir yandan kulaklara, bir yandan gözlere hitap ediyor. Bu ayın programında "Uzay 1999" (9 Temmuz), "J. Bond" (16 Temmuz), "Moog" (17 Temmuz), "Vampir" (23 Temmuz), "Kitsch" (30 Temmuz) var. 10 Temmuz gecesi ise DJ Bon Marchè'ye ait. 31 Temmuz'u 1 Ağustos'a bağlayan gece ise Roll'a ayrılmış vaziyette. Geçen ay da n'aparız n'ederiz demiştik ama, galiba işin altından kalktık. Bu ay da ayağınızı Serendip'e düşürürseniz, canavar gibi müzikle, sinema tarihinden "yaprak"larla karşılaşmanız ihtimal dahilinde. Tüyo verelim: Tarık Günersel ve Lale Müldür de performansa dahil olabilirler... *(Yeşilçam sok. No: 28 Beyoğlu, Tel: 212.245 50 48)*

SERENDİP

Otuz üçük

Zorbalık en beklenmedik biçimlere bürünür, ilk anda zorbalık olarak ortaya çıkarılamayan biçimlere: düşük kiralı toplu konutların mimarisi, bürokrasi, kelimenin yerine rakam koyma, trafikte yayaların yavaşlığına oranla hıza verilen ayrıcalık, makinayı kullanan insana göre makinanın üstünlüğü, âdetlere üstün gelen yasaların düzenlenmesi, cezaların sayısal artışı, herkesin çıkarına olan bir bilgiyi gizli tutma alışkanlığı, polisin esmer tenlilere sen diye hitap etmesi, bahşişin karşısında dalkavukça yerlere kadar eğilme, kaz adımlarıyla yürüme, 40 milyarlık Rolls-Royce... **JEAN GENET**, Açık Düşman

Tanrım hayır şer kaygısından kurtar beni / Kendimden geçir seninle doldur içimi / Aklım ayıramıyor iyiyi kötüden / Sarhoş et de bari, ne kötü kalsın ne iyi
ÖMER HAYYAM

WILD MAGNOLIAS
Life Is A Carnival
(EMI / Kent)

Şimdi albümü elinize alıyorsunuz fakat her şey o kadar karışık ve araştırmaya teşvik eder durumda ki, eğer dinlediğiniz müziği anlamak gibi bir kaygınız varsa, kitapçıkta önerildiği gibi dans etmeye pek vaktiniz kalmıyor. Zira raftan ansiklopediler ve bazı kitaplar iniyor. Daha sonra güvenilir "Nu Orlians"lı Doktor'un röportajları sırayla okunuyor. Sonra mecal kalırsa dans ediyorsunuz.

Wild Magnolias, bugün "New Orleans'ın Kızılderilileri" olarak nitelendirilen Batı Afrika kökenli yirmi kadar kömüniteden biri. Şefleri Bo Dollis liderliğinde her yıl Mardi Gras Günü'nde Golden Eagles, Fi Yi Yi, Golden Star Hunters gibi diğer kömünitelerle beraber yürüyor ve festivali renklendiriyorlar. Mardi Gras öncesi, her kömünite diğerlerinin mahallelerini gezerek festivale özel elde dikilen kıyafetleri denetleyerek fikir çalıyor. Sonra Mardi Gras gününde erik kuruları, kemikler, tüyler, boncuklar ve rengarenk parlak kumaşlardan mamul bu giysiler giyiliyor ve her kömünite "ajanoğlan"ların tespit ettiği rotaları takip ederek yürüyor. Bu ajanoğlanlar eski zamanlarda şehrin tekinsiz mahallelerini gözeterek yürüyüş rotasını çıkartmaktan sorumlu yeniyetmelermiş. 1881'de İspanyolların yönetimindeki şehirde valinin yayınladığı bir kararname ile Negroların toplu eğlenceleri yasaklanmış. 1900'lerin başına dek bu yasak devam etmiş; sonradan sadece pazar günleri için serbestlik tanınmış. Bu sefer çıkan kavgalarda kafalar kırılmış. Şimdi her şey sembolik bazda devam ediyor. Yürüyüşler gevşek bir hiyerarşik dizilimle yapılıyor: Önde Büyük Şef ve ikinci şef, bazen Kraliçe; onların arkasında Ajanoğlan, Bayraktar ve Vahşi Adam... Kömüniteyi mahalleden komşular tezahüratlar eşliğinde takip ediyor. Kıyafetlerde Kızılderili geleneksel giysilerinden epey etkilenilmiş, zira bu eski zamanlarda bir nevi "arkaya gizlenme" taktiği olarak kullanılıyormuş. Negrolara eğlenmek yasak olduğu için her alanda hükümranlığı alaşağı etmeyi başaran siyahlar, bu kıyafetleri Afrikan unsurlarla da besleyerek zenginleştirmişler; özellikle maskeler en işlevsel kamuflaj unsurları olarak günümüze kadar gelmiş. Kızılderilileri kader arkadaşı olarak gördüklerinden kültürlerine de büyük ilgi duymuşlar. Paganist inanç yapısı her iki toplumu daha da yaklaştırmış. Bu arada Kızılderililer ve Negroların birbirleriyle evlenmeleri 1972'ye dek Louisiana kanunlarına göre yasakmış. Şimdi kömünitelere liderlik eden Büyük Şefler, Kızılderili kıyafetlerine bürünerek bu tarihsel bağlantıyı devam ettiriyor.

Albüme dönersek, olan biteni şöyle özetleyebiliriz: Wild Magnolias kömünitesi, 25. yıllarını kutlarken yanlarına New Orleans müzik tarihinin duayenlerini de alarak geleneksel müziklerini funk'a yüklemişler, dibine vurdurarak çalıyorlar. Doktor John, gerek projeye ayırdığı altı bestesi, gerek yuvarlanan piyanosu ile arka planda kalıyor gibi görünse de, yılların sırtına yüklediği "geleneği yaşatan adam" rolünde ekibe danışmanlık yapıyor. Neville Brothers'ın öncülü New Orleans usulü bol baharatlı "fonk" çalan The Meters elemanları, piyanist Bruce Hornsby, efsanevi The Band'in Kızılderili asıllı gitaristi Robbie Robertson ve Doktor ile beraber şehrin müzik tarihini şekillendiren Allen Toussaint başta olmak üzere, pek çok konuk Wild Magnolias ekibine destek vermiş. Ekibin şefi Geechie, bizim maç davulu benzeri bir davulu habire tokmaklayarak tuz ruhu vokali ile herkesi çekip çeviriyor. Ortada öyle kozmopolit bir atmosfer var ki, Japon gitarist June Yamagishi bile kendine yer bulmuş. Osakalı Japon Black Bottom Brass Band, kuvvetli performansıyla New Orleans marching bandolarını aratmayacak bir performans göstererek müziğin ülkesiz olduğunu ispat ediyor. Yani bu işi yapmak için ille de "zenci" olmak gerekmiyor.

Albüm, New Orleans müzik mutfağının tüm lezzetlerini içeriyor: Düşük ritmli funk, dağınık cha cha, Karayib esintileri, çağrı-cevap esaslı Afrikan iş şarkıları, soul ve blues... Kitapçıkta New Orleans dünya müziklerinin birleşip kaynaştığı merkez olarak tanımlanıyor. Zaten olay eski bir geleneksel parçada açıkça ifade ediliyor: "Haydi Bizans'a doğru yuvarlanalım!" *Sarp Keskiner*

TOM PETTY
AND THE HEARTBREAKERS
Echo
(WEA / Balet)

Tom Petty güvenilir bir arkadaştır. Hayal kırıklığına uğratmaz. Bir Tom Petty albümü koyduğumuzda sağlam ritimlerle, Byrdsvari gitarlarla, kalbi kırıkların hikayeleriyle karşılaşacağımızı, yanlış bir notanın kulağımızı tırmalamayacağını biliriz. Bir zamanlar, 20-25 yıl kadar önce öfkeliydi de. Ama keskin sirkenin kübüne zararını keşfettiğinden beri (bir keresinde duvarı yumruklayınca sol elinin bütün kemiklerini kırmıştı) daha mülayim. Yine de Petty'nin sesinde o delikanlılık, bir tür çocuksuluk varlığını koruyor.

"Echo"da, Tom Petty solo çalışmalarından sonra yeniden topluluğu Heartbreakers'la bir arada. Gerçi hiç ayrılmadıkları da söylenebilir. Petty cephesinde yeni bir şey yok. Onu seviyorsanız yine seversiniz. Rick Rubin'in prodüksiyonu bir hip-hop etkisinin varlığını düşündürtse de böyle bir şey yok. Petty öyle görülüyor ki dış etkilere kapalı. Bunda da kötü bir şey yok. Klasik, İngiliz etkisi taşıyan güney rock'ına her zaman ihtiyaç var. Fakat "Echo", Tom Petty repertuarında öne çıkan şarkılar içeren bir albüm değil. Bu albümün bir kitleye ihtiyacı var. Tek başına dinlemeye çok uygun değil. Stadyum kadar da anonim bir ortam değil ama bir bar gibi bir ortamda canlı dinlenmesi gereken bir albüm. *Cüneyt Cebenoyan*

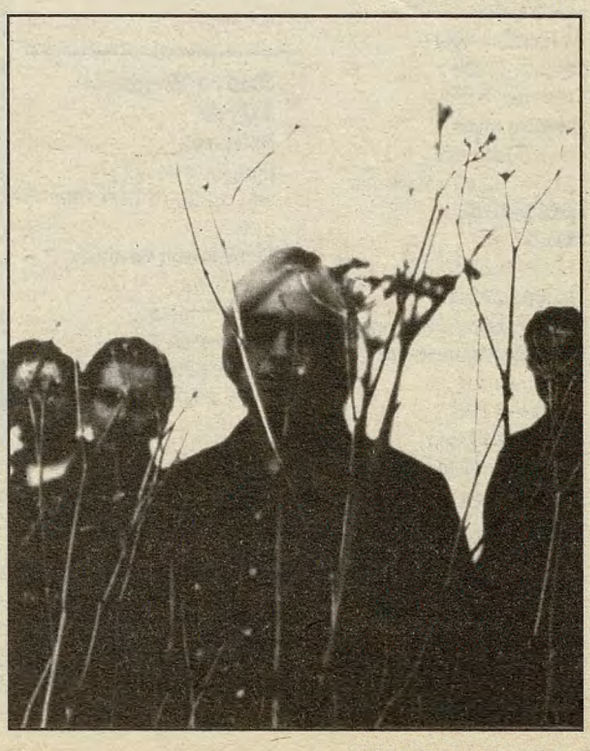

Cumhuriyet'in kuruluşunun 76'ncı yılında (içim sızlayarak yazıyorum) biz bir Ortadoğu ülkesiyiz. Müziğimiz, yeme içme kültürümüz, insan ilişkilerimiz, eğlence tarzımız Ortadoğulu. Atatürk'ün kültür devrimine ihanet edenler ne kadar övünseler az. Cumhuriyet idealinden yola cıkıp; feryat-figan Ortadoğu gırtlaklarının ortalığı inlettiği, ayna çatlatan tiz seslerin kulakları sağır ettiği, yeşil dolarların görgüsüzce havada uçuştuğu bir Arabesk Cumhuriyete ulaştık. Son nefesime kadar, bu bayağılıktan nefret etmeye devam edeceğim. **ZÜLFÜ LİVANELİ**

Tamamen yerli bir kültürü imal etmek kadar delice bir düşünce olamaz. **NIETZSCHE**

Minolta 7000*i* komple fotoğraf makinası seti satılıktır. **Melih Katıkol**
245 56 06 ya da melihk99@yahoo.com

İçinden şarap içtiğimiz kadeh, çömlekçinin fırınında pişirilmiş olan kadehin ta kendisi değil midir? **HALİL CİBRAN,** Ermiş

DIVAS EXOTICA

(EMI / Kent)

Hollywood'a bulaşmış olmaları şart değil, ama malum, o sektör bir bütün (Liza Minnelli'nin şarkısı gibi: "There's no business like show business..."): Müzikhollerden, ışıl ışıl gazinolardan, Hollywood setlerinden geçmiş en güzel kadınlar, "divalar" bu toplamada mekan buluyorlar. "Exotica" altbaşlığı şarkıların seçim kriterini belirliyor: Marlene Dietrich gibi soğuk, uzak bir kadının bile "Near You" gibi "sıcak" bir şarkıyı söylediği böylece anlaşılıyor. Daha kimler yok ki: Ann-Margret, Josephine Baker, April Stevens, Brigitte Bardot, Billie Holiday, Maya Angelou, Mamie Van Doren, Eartha Kitt, Jayne Mansfield, Edith Piaf, Astrud Gilberto, Nina Simone, Marilyn Monroe, Shirley Bassey, Carmen Miranda, Yma Sumac ve sürpriz, Sophia Loren... Kimi davetkâr, meş'um, vamp, kimi kırık, narin, "al beni" diyor... Dünyanın en iyi şarkıcıları da var içlerinde, şarkıcılığı tartışmalı olanlar da, seks idolleri de var, kaldırım serçeleri de... Yani günün her saatinde –tercihan yaz günlerinde– iyi gidecek kalipsodan caza, şansondan balada türlü çeşit kadın şarkısı... Keşfedilmeyecek alem değil... *Merve Erol*

CATATONIA

International Velvet

(EMI / Kent)

Catatonia'nın "International Velvet" albümü geçen sene kendi memleketlerinde büyük fırtınalar koparmıştı, fakat çoğu kez rastladığımız üzere, Galler bölgesinden ya da Britanya adası sakinlerinden olmadığımızdan mıdır nedir, bizi pek sürükleyememişti. Solistleri Cerys Matthews'un ıkınma ve böğürtü arası sesi (kötülemek maksadıyla değil, sadece açıklık getirmek için) ve grubun Brit-pop dosyasını sıcak tutan müziği, biraz temkinli olmamıza yol açmıştı. Bilindiği gibi, halihazırda Galler bölgesinin Manic'lerden sonraki en şöhretli üç-beş grubundan biri Catatonia. Yeni albüm "Equally Cursed and Blessed"e gelince... Doğrusu, albümü dinleyince, ilk başta yine aşağı yukarı aynı hislere kapılmış gidiyorduk, fakat sonraları farkettik ki, Catatonia, öncekinden çok daha "üniversal" bir albüme imza atmış "Equally" ile.. Bütün şarkılar, belki artan yaylıların, belki grubun daha ferah bir havaya bürünmesinden olacak, Cerys'in o "karakteristik" sesiyle birleşmiş ve başka dünyalılarca "dinlenebilir" ilk Catatonia albümü haline gelmiş. Tabii bu "dinlenilebilirlik" sınırının ne kadar tehlikeli olduğu malum.

Peki, "eşit miktarda lanetli ve mübarek" olmak nedir, nasıl ifade edilir... Anlaşılan, Catatonia'yı cazip kılan biraz da lirikleri... Albümün gözdelerinden "She's A Millionaire" bu konuya bir nebze açıklık getiriyor: "O hem mübarek hem de lanetli göğüsleri çökmüş, üstünde Versace elbisesi, hâlâ şuh olma peşinde"... Sonra, REM'in "Everybody Hurts"üne nazire yaparcasına "her şey, her şey haarika" deyip durdukları "Nothing Hurts" ya da "Londra uyumaz hiç, hayatı ve cepteki parayı emer" diye hayıflandıkları "Londinium" gibi daha bir dolu şarkı mevcut "Equally..."de. "Dinlenebilirlik" sınırını zorlamak isteyenler için gayet cazip. Skorer dinleyicilerse, temkinli olmaya devam etmeli. *Gökhan Pamuk*

MARIANNE FAITHFULL

Vagabond Ways

(EMI / Kent)

Bir milennium sonu ağıtı; geçirmekte olduğumuz yılların en trajik ifadesi, öyle ki sanki her birimizin ve kendi hayatının avucundaki külüne bakıyor. Kendisi ve kendisi gibi olanların hayatıyla bir hesaplaşma. Kendisi gibi olanlar, yani altmışların serserileri, altmış rüyasının kesin sonu. Bu bakımdan bütün o altmışlıları ilgilendirecek ve belki de büyük bir hüzne sürükleyecek bir yapıt. Artık neredeyse hiçbir şeyin kalmadığı bir mekandan sesleniyor Marianne bize. Kalan ufak tefek patetik aşk maceraları. İnsanın aklına şu soru geliyor: Dipte, bu kadının derdi ne? Daha doğrusu, bütün serseriler için geçerli olacak bir soru: Serseriyi diğer insanlardan ayıran ne? Çocuklukta yaşanan bir "trauma" mı, yoksa Marianne'ın atası Sacher Masoch'dan gelen genetik bir çizgi mi? Yoksa her şeyi elde edebilecek kadar güzel bir kadının sonsuz "angoisse"ı mı? Yoksa sadece hassas bir ruhun dünyanın haline bakıp çok aşağılara çekilmesi mi? Ama Marianne hiçbir zaman mutlu olmadı ki. Mick Jagger'la beraber hayatının doruğundayken sokaklarda yatıp kalkmaya başlayan bir genç kadın var karşımızda. Bu kadar özyıkıcılık çağımızın çok az sanatçısında var herhalde. O yüzden çok ender rastlanabilecek bir hüzün çıkıyor müziğinden. Hiçbir şeye inancı kalmayan bir kadının olmayan çocuğuna söylediği yaslı bir ninni. Çok bilge bir ninni. Kadın-erkek ilişkisinin bütün yönlerini acımasız bir oyun gibi sergiliyor. Sanki sigarasını söndürürken külleriyle oynuyor. Aynada kendisine bakıyor, kendisinin bile tanıyamadığı birisi var karşısında. Batı'nın geldiği yabancılaşma noktasının sonu. Galiba Batı medeniyetinin iflas bayrağını çekiyor bu yapıtla. Çünkü müzik insanı gerçekten çok aşağıya çekiyor. "Gelecek yok," derken bile bir heyecan vardır. Marianne'da hiçbir heyecan kalmamış. Her

şey sonu önceden bilinen patetik bir oyun gibi. Öyle ki, ağlamak bile istemiyor insan. Gözyaşları neredeyse yanağından süzülürken donuyor. Bu yüzden Leonard Cohen'e yaklaşmış. Ama Leonard'ın narsisizmi kendini avutuyor hâlâ. Bu kadını hiçbir şey avutamıyor, çok güzel bir kadının yaşlanması mı bu kadar trajik olan, yoksa dünyaya bir ayna mı tutuyor? Sesi daha da peslere çekilmiş. Hiç genç olmamış bir ses bu zaten. Marianne'ın sesi imajına tam ters yönde. Ondan çocuksu, neşeli bir ses çıkması gerektiğini düşünüyor insan. Ama ses, neredeyse çok yıkık bir kadının ya da bir büyükannenin sesi. Parça parça olmuş bir kadının sesi. Ama unutulmayan bir ses; küçük bir dua söylemekten başka hiçbir çıkış yok, diyor sanki izleyenlerine. Leonard Cohen'in "Tower Of Song" şarkısına gönderme yapmasından da anlaşılacağı üzere, sanattan başka tutunacak bir şeyi kalmamış gibi. Bu temaların hepsi en çarpıcı ifadesini ilk şarkı olan "Vagabond Ways", yani "Serseri Haller"de buluyor. Şarkıda, Prozac Toplumunun tipik bir üyesi, yirminci yüzyılın morgundan sesleniyor sanki. Doktorundan başka seslenecek hiç kimsesi kalmamış çağdaş bir şehirlinin yakarısı bu: "O, doktor, lütfen / O, doktor, lütfen / İçiyorum ve uyuşturucu alıyorum / Seksten hoşlanıyorum, ve orda burda çok dolanıyorum / İlk bebeğimi ondördümde yaptım / Ve evet galiba serseri halleri var bende / Evet galiba serseri halleri var bende / O doktor, lütfen / Sanıyorum sen bir hata yaptın / Ben iyiyim, insansız yapabiliyorum / Bütün seçimlerimi anlamıyorsun sen / Evet galiba serseri halleri var bende..." Bu durumda insan betlere girip şöyle düşünüyor: Seçim yapabilmiş bir altmışkesiz kuşağı üyesi bile bu duruma geldiyse, bugünün gençliğinin sonu ne olacak diye korkuyla soruyor kendine. Bırakın yığınları, doktorların bile anlayamadığı seçimler. Asıl deli olan kim? diye düşünüyor insan. Normal dediğimiz yığınlar mı doğru seçimleri yaptı? Şarkıda doktora hastaneye kapatılmamak için yalvaran Marianne kendi türünün geldiği son noktayı koyuyor. Bu insanların ağzında şarap bile morarma yapıyor artık, "After The Ceasefire" (Ateşkesten Sonra) şarkısında olduğu gibi. Bir morgdan sesleniyor Marianne bize. Üşüyoruz ve korkuyoruz hepimiz. Küçük bir dua, başka bir şey yok. *Lale Müldür*

→53

İsa, zencilere atılmış bir kazıktır. **FLANNERY O'CONNOR**, Bilge Kan

İnsan türünün ana dili şiirdir. **JOHANN GEORG HAMANN**

Çatılar gerisindeki gölgelerin ardında açık renk bir gölge gibi duruyordu gece. **TEZER ÖZLÜ,** Kalanlar

Babamızın nasıl doğuştan iyimser bir kişiliği olduğunu bilirsin. Baktıklarımızı gölgeleriyle birlikte gören bizleriz. **SUSAN SONTAG**, Alice Yatakta

Batıdan esince rüzgar / doğuya yığılır / dökülen yapraklar **TANİGUÇİ BUSON**

Yine ölmek istemeyen o herif, onun da kendine göre nedenleri vardı çünkü. Herifi hiç takmayan makineli tüfek... Adam elinde olmadan üç kez öldü, sanki başkalarına örnek olsun diye üç kez öldürülmesi gereken, eşi bulunmaz bir namussuzmuş gibi. **EMILE AJAR**, Onca Yoksulluk Varken

Julien Clerc

A Rendez-vous With Julien Clerc

(EMI / Kent)

Fransız şarkısının beyaz atlı prensi, tüm genç kızların yarıgece umudu Julien Clerc'in en iyi şarkılarıyla randevumuz var diyorlar. Kıvır kıvır saçlı gençliğinin kimi önemli şarkılarını birkaç sene evvel çıkan ilk Türkiye bandrollü Clerc albümlerinden "Amours secrètes... passion publique"de konser versiyonlarıyla dinlemiştik, o gün bugündür stüdyo albümleri de buralarda yayınlanır oldu ("Fais moi une place", "Utile, "Julien"). Joe Dassin, Pierre Bachelet gibi sululaşmayan, vıcık bir romantizme bel bağlamayan, aksine chanson'un kreması arasında adı anılan bir şarkıcı Clerc. Gainsbourg'ların, Brel'lerin sonrası, Maxime Le Forestier, Renaud, Francis Cabrel kuşağı. Akranlarının çoğu gibi rock'çu değil: Onun oyun sahası, tüm kadınlara tutku dolu bir ömür vaat eden baladlar. Bu "randevu" da tam o hattan vuran şarkıların toplaması: Eski zamanlarından "Le coeur volcan", "Le patineur", "This melody", "Ma preference" gibi çok ağırlıklı olmayan hitleri de bu albüme dahil ama, asıl ağırlık sön dönem baladlarda: "Utile", "Fais moi une place", "C'est mon espoir", "Ce n'est rien", "La belle est arrivée"... Meraklısının başka başka şarkılarına el atmadan duramayacağı kesin ama, bu toplama da o kadar meraklısı olmayanın, ama tamamen uzak da durmayanın elinde, evinde bulunması gereken bir albüm (romantik geceler için mesela). Üstelik bu toplama, anlaşılan Clerc'e doymuş Fransızlar için değil, Clerc'in düşleri pek fazla süslemediği beynelmilel camia için yapılmış: Clerc'i enine boyuna tanıtan bir güzellemeyle şarkıların kısa açıklamaları ve sözlerinden bir miktar, nitekim, İngilizce yazılmış. Biz de, Clerc'i özetlemek için, en güzel şarkılarından birini, Jean-Loup Dabadie'nin sözlerini bu albümün kartonetine alındığı kadarıyla buraya aktaralım, olsun bitsin... "Femmes... je vous aime": "Bazen çok tatlı, genellikle hayli sert / Asla kolay değil, hep kırılgan / ve zor, evet, zor!.. / Bazen çok komik, genellikle çok yalnız / Belki de tam böyle olsun istiyorsunuz / Ama evet, çok yalnız / Annem ve çocuğumsunuz / Acım ve arzum / Evet, arzum da / Kadın, seviyorum sana dair her şeyi / Aşkım, incinişim sürüp gidiyor böyle..." *Merve Erol*

Barry Adamson

The Murky World Of Barry Adamson

(WEA / Balet)

Barry Adamson müziğe 70'lerin önemli new-wave/punk topluluklarından biri olan Magazine'de bas çalarak başladı. Ama esas adının duyulmasını sağlayan Birthday Party ve Nick Cave'in The Bad Seeds'indeki çalışmaları oldu. Gitar müziğinin sınırlarını aşıp film müzikleri üretmeye başlaması onun multi-enstrümantalist kişiliği yanında solo kariyerine kompozitör ve aranjör olarak devam edeceğinin de göstergesi oldu. Müziğinin kullanıldığı filmler arasında Carl Copart'ın yönettiği macera filmi "Delusion", "Gas, Food, Lodging" ve de David Lynch'in "Lost Highway"i bulunuyor. Adamson bu önemli filmlerin yanında, kafasında kurguladığı, gerçekte varolmayan filmlere ya da görsel atmosferlere de müzik yarattı. Ve sonuç olarak kendisinin "bilinçsiz üçleme" diye adlandırdığı, eleştirmenlerin övgüyle söz ettikleri "Moss Side Story" (1989), "Soul Murder" (1992) ve "Oedipus Schomoedipus" (1996) albümleri ortaya çıktı. Bunlardan "Soul Murder" ile 92'de Mercury Müzik Ödülü'ne layık görüldü. Yarattığı melodik dramanın içeriği, etkileyici tonlar, mood'lar ve birçok farklı stilden oluşuyor. Bu sinematik anlatımını çok çeşitli sample'larla besliyor. 98'de yayınlanan "As Above So Below" albümü de düşsel filmler için yaptığı çalışmaların sonuncusuydu. "The Murky World Of Barry Adamson" ise onun tüm bu "film noir" müzik yapma düşünü, David Lynch'i, Bond'u, macera filmlerinden fırlama sahneleri, sonuçta kendi hem yeterince kasvetli ama her şekilde "cool" kalmayı bilen dünyasını anlatan bir toplama. Dolayısıyla içinde her türlü karanlık sesi barındıran, poptan post-punk'a kadar uzanan bir toplama. Barry Adamson'ın müziğini dinlediğinizde, kendinizi bir rüya aleminde dolaşırken ya da bir film karesinde bulabilirsiniz. *Müge Turan*

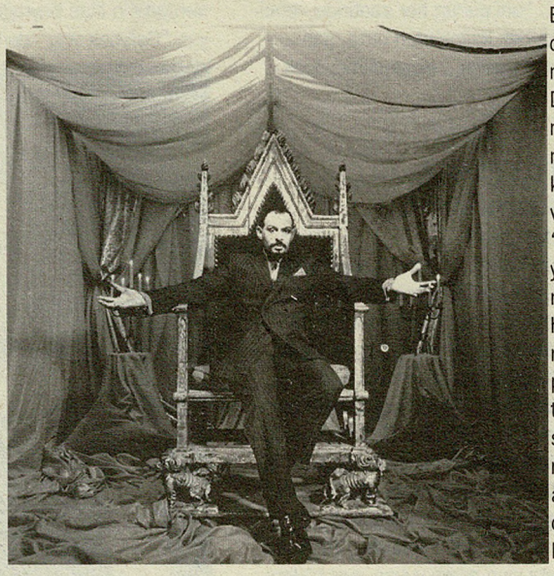

Joi

One And One Is One

(EMI / Kent)

Real World plak şirketi, "sound"u veya menşei neresi olursa olsun, senelerdir aynı hassasiyetle üçüncü dünya seslerini sunmanın gururunu yaşıyor. Modern dünya ile antik kültürler arasında, pek yaratıcı bir tabir değil ama, "köprüler" kurmaya devam ediyor. Muhakkak ki kendi çukurlarında kalmaktansa biraz daha "dünyaya açılmak", hele Real World etiketini taşımak, çoğunun gönlünde yatan küçük aslanlardan biri. Sadece Hindistan'da bile sayısız grubun bu yola başkoyduğuna şüphe yok... Joi de böyle bir grup. Gerçi onlar Hindistan'da ikamet etmiyorlar ama Londra'nın kulüp kültürünü, Hindistan'ın öz underground'una götürüyorlar: Davul-bas-sitar üzerinde yükselmiş sample'lar ve egzotik vokallerle tipik bir Asya "breakbeat" füzyonu yaratıyorlar. Daha önce baş-aşçıları saydığımız Talvin Singh sayesinde damak zevkimizi ilerlettiğimiz Hint mutfağından, bir tadımlık "dub" menüsü de Joi ikram ediyor. Nedendir bilmem, sitar sesleri her nerede dolaşsa o ortamın atmosferini ferahlatıcı bir etki bırakıyor. Joi'nin mutfağı da böyle. Talvin Singh gibi "ufuk" değilse bile, en azından nefes açıyor, geçici de olsa bir esenlik veriyor; bütün nane şekerleri gibi. Tatmaya değer. *Gökhan Pamuk*

Gülümsemenin her iki yanında küçük kanatlar çıkıyor. Gülümsemek ve kanat çırpmak yer değiştiriyor. Aslında hiçbir şeyin içine yeterince derinlemesine girmediğimizi anlamaktan kaynaklanan bir farklılık duygusu. Gücüm yettiğince derinden, ama her zaman bir dalganın üzerinde, hareket ediyorum. Aklımın zirvesinde güzelce dans eder gibi. **WALTER BENJAMIN**, Haşhaşa Dair

Özür: 1. Patti Smith'in "Radio Ethiophia" albümünün kapak fotoğrafı Mapplethorpe'un değil. **2.** Suede'in yeni gitaristi Neil Codling, Bernard Butler'ın selefi değil, halefi.

Yetersiz ve dengesiz beslenirsek, cildimiz pürüzlü, sert, sivilceli ve soluk renkli; saçlarımız donuk, cansız ve uçları kırılmış; kaslarımız yumuşak, pörsük ve zayıf; tırnaklarımız cansız, kolayca kırılır ve lekeli; gözlerimiz ve bakışlarımız cansız ve donuk; dişlerimiz çürük, düzensiz ve lekeli; diş etlerimiz şiş ve dokununca hemen kanayabilir; bacaklarımız eğri ve cılız; vücudumuz cansız, hareketsiz ve kambur olur.

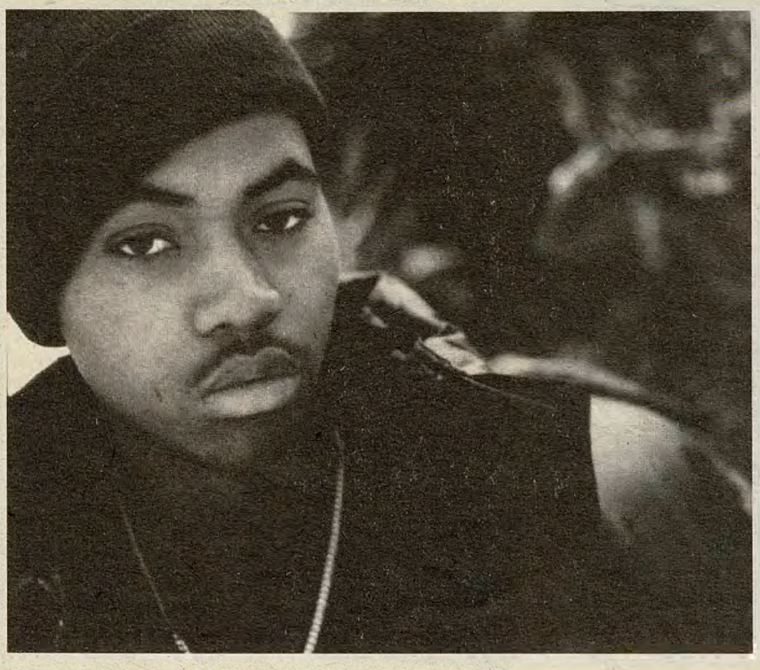

NAS
I Am
(Sony Türkiye)

Eskiden ne güzeldi, bütün zenciler birbirine benzerdi. Hepsi repçiydi. Şimdi gansta'sı var, hip-hop'u var. Hip-hop'unun Haitilisi var, New York'lusu var. New York'lusunun Brooklyn'lisi var, Queens'lisi var, Island'lısı var. Island'lısının da Staten Island'lısı var, Long Island'lısı var. Long Island'lısının da Public Enemy'si var, De La Soul'u var, bir de Nas'ı var. Adanın uzun kısmının havasından ve de suyundan olsa gerek, buradan çıkanlar daha bir başka oluyor. Nas da onlardan biri. Üçüncü albümü "I am..."de Nas, önceki albüm "It was written"da vaad ettiklerini bir bir yerine getiriyor. "I am", Lauryn Hill'in geçen yılki albümünden beri çıkan en heyecan verici hip-hop albümü... "Tenrengidayanışması" Nas'ın albümünde de mevcut. Puff Daddy, Scarface, DMX ve Aaliyah Nas'a vokal desteğinde bulunuyorlar. Önceki albümde Eurythmics'in "Sweet Dreams"ini "Street Dreams"e dönüşmüştü, bu kez sample'lar eskisine nazaran bu kadar belirgin değil. Her parça, melodik yapısı ve arka planıyla, kendi başına nakışlı bir tuğlayken, diğerleriyle birleştiğinde sapasağlam ve dantel işi bir duvara dönüşüyor. Albümü alır mısınız bilmem. Alırsanız seçenekler arasında baştan sona soluksuz dinlemesi de var, ilk şarkıda terk-i albüm yapması da... Dinlemezseniz pişman olması da var, pişman olması da... *Atilla Aydoğdu*

BETA BAND
Beta Band
(EMI / Kent)

Beta Band'in üç EP'sinin, üç EP'nin tek CD'de toplanışının üzerinden hiç de uzun zaman geçmiş sayılmaz. Yine de işte, aya yıla bakmadan Beta Band, yeni parçalardan oluşan long play'iyle bizi tekrar alemine davet ediyor. Alem, aynı alem: Beta Band'in nev-i şahsına münhasır gezgin alemi. Her alem gibi de kendi içinde farklılıklar barındırıyor, kendi diyalektiğiyle yüzüyor. Grubun dört elemanı, habire enstrüman değiştiriyor, olur olmaz nesneleri çalgı kılıyor. Panayır neşesiyle yüklü bir başlangıç nakaratı rock'n'roll'a uzanıyor; psychedelia'yla akrabalığı yakın, ritmle genişleyen ses tufanı, rap vokaliyle ses buluyor –nitekim ilk parçanın adı "Beta Band Rap"–, gidiyor gidiyor, piyanonun tuşlarına sakin temaslarla nihayete eriyor. Grubun yeknesaklığı sürekli darbelerle kırışı kimine başlı başına yeknesak gelebilir belki ama, ara ara monoton tekrarlarla nefes alarak ilerleyen bu türlerüstü rock, yine de yeknesaklığın yegane ilacı: Şarkı formuyla uzaktan yakından alakası olmayan bu karmaşanın her öğesi birbiriyle esasında o kadar uyumlu ki, her parça içinde birkaç şarkı taşıyan bir "küme" sanki: Matematik derslerindeki iç içe geçen kümeler gibi. Evvelden söyleyeceğimizi yineleceğiz: Bir "müzikal tarih" olan Beta Band'in müziğini tarif etmek, imkansız denecek kadar zor. Zor, ama kafa açıcı, bilinç dağıtıcı, ruh uyarıcı, kışkırtıcı... Hem heyecanlı ve neşeli, hem dağınık ve ölgün... Hararetli: Tam da Roll'un bu sayısının üçüncü sayfasında Ahmet Haşim'in söylediği gibi... Biz de diyoruz ki ona uyup: Beta Band, X, V, Y ve Z'den ziyade, bir insan için görülmesi elzem, meraklı bir cihandır... *Merve Erol*

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

İNGİLTERE ALBÜMLER

1. **Boyzone** By Request
2. **Jamiroqai** Synkronized
3. **Shania Twain** Come On Over
4. **Abba** Gold
5. **Red Hot Chilli Peppers** Californication
6. **Geri Hall** Schizophonic
7. **Texas** The Hush
8. **Stereophonics** Performance and Cocktails
9. **Dean Martin** The Very Best Of...
10. **Whitney Houston** My Love Is Your Love

İNGİLTERE INDIE ALBÜMLER

1. **Super Furry Animals** Guerrilla
2. **Stereophonics** Performance and Cocktails
3. **Backstreet Boys** Millennium
4. **Britney Spears** Baby One More Time
5. **Fatboy Slim** You've Come A Long Way Baby
6. **Pavement** Terror Twilight
7. **Basement Jaxx** Remedy
8. **Steps** Step One
9. **Garbage** Version 2.0
10. **Suede** Head Music

AMERİKA ALBÜMLER

1. **Backstreet Boys** Millennium
2. **Ricky Martin** Ricky Martin
3. **Red Hot Chilli Peppers** Californication
4. **Britney Spears** Baby One More Time
5. **la Rule** Venni Vetti Vecci
6. **Kid Rock** Devil Without A Cause
7. **Shania Twain** Come On Over
8. **"The Spy Who Shagged Me"** (Various)
9. **TLC** Fanmail
10. **Smash Mouth** Astrolounge

ROLL DİSKO

Ahmet Kaya Adı Bahtiyar
Ayna Şarkılar Türküler
Beatles White Album
Bob Dylan Bringing It All Back Home
Can Ege Bamyası
Ciguli Ciguli Forte
Chemical Brothers Surrender
Dexys Midnight Runners Too-Rye-Ay
Howie B. Turn The Dark Off
Jacques Brel Quand on n'a que l'amour
Jimi Hendrix Axis: Bold as Love
John Mellencamp John Mellencamp
Leonard Cohen New Skin For The Old Ceremony
Lou Reed Set The Twilight Reeling
Marianne Faithfull Vagabond Ways
Mercury Rev Deserter's Song
Nazan Öncel Demir Leblebi
Patti Smith Peace and Noise
Peter Murphy Love Hysteria
Suzanne Vega Solitude Standing
Vic Chesnutt Drunk
Violent Femmes 3
Walkabouts West Side Motel
Until The End Of The World (Soundtrack)

KOD MÜZİK / Atlas

1. **Future Sound Of Jazz** Compilations
2. **Aksi İstikamet**
3. **Moby** Play
4. **David Sylvian** Dead Bees On A Cake
5. **Labradford** E luxo so

ÇALINTI / Atlas

1. **Angelique Lonatos** Sappho de Mytilene
2. **Julee Cruise** The Voice Of Love
3. **Tom Waits** Mule Variations
4. **Paradox Trio** Flying At A Slant
5. **Oranj Symphonette** The Oranj Album

KARGA / Atlas

1. **"Matrix"** Soundtrack
2. **Red Hot Chili Peppers** Californication
3. **Kula Shaker** Peasants, Pigs & Astronauts
4. **dEUS** The Ideal Crash
5. **Chemical Brothers** Surrender

ZİHNİ / Akmar

1. **Red Hot Chili Peppers** Californication
2. **Suede** Head Music
3. **Paradise Lost** Host
4. **Jamiroqai** Synkronized
5. **Underworld** Beaucoup Fish

ROLL sunar 1

Polis romanı nasıl yazılır?

Yazan: Carter Brown veyahut da bir başkası

Her ne kadar baskı rekorunu Kitabı Mukaddes kırmışsa da, satış rekorunu aynı kitabın kırdığı iddia edilemez. Günümüzde Kolera ya da Kara Humma gibi yayılan bir hastalık ta ufak boyda çıkan "Cep Kitapları" hastalığıdır. İsminden de anlaşıldığı gibi bu kitaplar kütüphaneye konulmak için değil, cebe sokulmak için basılmıştır. Bazı ilim adamlarına göre medeniyetin artmasiyle zekânın eksilmesi birbirine paralel gittiği için polis romanlarının amip çoğalması gibi çoğaldığını kabul etmek lâzım.

Gene büyük bir lâf edecek olursak, bencil olmayan insan, başarısının sırlarını diğer hemcinsleri ile paylaşan insandır. Bir kitap görürsünüz, "Bir milyon nasıl kazanılır". Buyurun işte, yazan da bir milyon ayrıca. Adam tutmuş, milyonerlik mesleğinin en ince sırlarını birkaç kuruş mukabilinde sizlere anlatıp milyonunun üzerine yüklü bir para ilâve etmiş, ah siz bu dersleri takip ettikten sonra milyoner olmadıysanız kimin kabahati yani? Ayrıca mecmuaların ilân sahifelerine bir göz atın. Başarı kazanmış kimseler sizlere Pokerden cinsiyete, hokkabazlıktan lisana kadar her şeyi öğretiyorlar. Bendeniz de polis romanı yazarı olduğum için hiçbir karşılık beklemeden bu işin sırlarını açıklamaya karar verdim. Basit ve ilmî olarak üstelik. Milyoner olamadıysanız, pokerde hâlâ kaybediyorsanız, cinsiyet derslerini okuduktan sonra ademî iktidara uğradıysanız bile polis romanı yazmak için vakit henüz geç değildir. Ben işin tekniğini anlatayım, gerisi size kalmış.

birinci kısmın sonu

Baş tarafı 8'de

300-400 bini bulmuştur toplam. Herkes arşivinde bulunsun istiyor bu albümü. İşte böyle albüm yapmak lazım. Bir anda 300 bin satacak albüm peşinde değiliz. Kalıcı, güzel parçalar yapalım, insanlar her zaman dinlesin.

Fikret Kızılok'tan sonra biraz da Barış Manço'dan bahsedelim mi? Uzun yıllar birlikte çalıştınız...

Ah, canım Barış... Çok eski dostumuz. Biz Kaygısızlar olarak müzik yaparken Orhon Reklam şirketinin sahibi Marifi Orhon vardı. "Orhon Reklam sunar: Barış Manço sizlerle" diye bir programları vardı radyoda. "Bebek"i, "Kol Düğmeleri"ni halk ilk o programdan duymuştur. Barış reklam yapmıyordu, o programın konuğu oluyordu, kendi şarkılarını söylüyordu, röportaj yapıyorlardı. Bir gün Marifi bey telefon etti, "Barış Türkiye'ye dönüyor, kendine bir grup arıyor" dedi. Bizi Barış Manço'yla o tanıştırdı. Sene 67 filandı... Ben Barış'ı, belki 63 filandı, Altıyol'da Opera sinemasında seyretmiştim. O zaman Barış 100 kilo falandı, tombul bir adamdı. Aradan o kadar zaman geçince baktım zayıflamış... Yaptığı işi çok ciddiyetle yapan, çok kültürlü biriydi. Hesabını kitabını da iyi yapardı. Türkiye'de sanatçı olup da onun kadar çok para kazanan başka birini görmedim şu son beş-on yıl öncesine kadar... Çıkardı sahneye, şak diye seyirciyi avucunun içine alırdı. Herkese bir şekilde kendini sevdirmiştir. Barış'la beş-altı sene boyunca 150-200 konser yapmışızdır. Anadolu turneleri falan...

Kaygısızlar'ın da ilk Anadolu turneleriydi değil mi? Kıyafetlerinizle, saçlarınızla hiç yadırganıyor muydunuz?

Evet, biz yadırganırdık. Özkan dayak bile yedi uzun saçlarla. Ama Barış Manço Osmanlı padişahı gibi çıktığı için, "hayda bre efeler" yapınca herkes seviyordu. Gerçi Barış da sıkıntılar yaşıyordu, ters durumlar oluyordu tabii. "Ne ulan o saçlar" durumları çok yaşanıyordu... Bırak Anadolu'yu, İstanbul'da da çok hatırlarım Mazhar'la beraber kavga ettiğimizi. Laf atarlardı, girişirdik. Mazhar o zaman zincirlerle dolaşırdı. Delikanlıydık yaa, var mı numara..! *(gülüyor)* Bugün de bir durum olsun, Mazhar bir taraftan, ben öbür taraftan ineriz arabadan. "Hooop, ne var" diye...

Özkan arabada mı kalır?

O kalır arabada. *(gülüyor)* Sevmiyor öyle şeyleri. Kavgayla katiyyen alakası yok. O bizim kınalı kuzumuz, canımız.

Madem isimlerden gidiyoruz, babanızdan da bahsedelim mi? Fotoğraf sanatçısı Sami Güner'in sizin hayatınızdaki yeri neydi?

Babam benim bu kadar başarılı olacağımı pek tahmin edemiyordu. Ama o zamanlarda bize müştemilat tuttu, bakkalda da hesap açtı, müzikle uğraşalım, çalalım diye. Ama amatörce yapalım istiyordu. "Çalgıcı mı olacaksın?" durumu vardı yani. Babam için ses Nat King Cole'da vardır, gerisi hikayedir. 1991'de kaybettik babamı. 1979'da annemi trafik kazasında kaybettik, aynı yerden birkaç kilometre uzakta da babam öldü trafik kazasında. Mesleğine aşık, Türkiye'ye aşık biriydi. Evde fazla konuşmazdı. Ancak sevdiği misafirleri gelince kahkalar atılır, fıkralar anlatılırdı... Çarşaf gererlerdi, üstünden birbirlerine pamuk üflerlerdi. Böyle bir oyun vardı: Sekiz-on kişi bir çarşafı geriyorsun, herkes bir tarafından tutuyor, ortada bir pamuk, herkes birbirine üflüyor. Çok eğlenirlerdi... Çok seyahat ederdi, dünyayı dolaşır, Anadolu'yu dolaşırdı, bazen beni de yanında götürürdü, çantasını taşırdım. Bir gün bir çukurun içine girdi. "Baba" dedim, "n'apıyorsun orda, allahın çatlamış toprağının içinde?" Kurdu makinayı çukura, objektifi de çukurun ağzına çevirdi, bekliyor. Bana diyor ki: "Git ilerden kuşları bu tarafa doğru kovala..." Dedim "baba, kuş muş yok". "Git bul bir yerlerden, kuşları buraya doğru ittir" diyor. Orada bir dal uzanıyor, bütün amacı, o dalın arasından kuşun kanat çırpışını yakalayacak. İki buçuk saat bekledik, valla şanslı adam, geçti kuş ordan. Ve o geçişini yakaladı biliyor musun! Tak tak tak tak tak diye çekti...

Yeteri kadar Don Kişot'luk da yaptık. Para uğruna boktan parça yapıp satabilirim, ortalığı birbirine de katabilirim. Ama yapmıyorum. Yaptığım solo albüme bak: Baştan aşağı çok namuslu, halktan kopmadan sanat düşünülerek yapılmıştır. Bizim parçaların tutması, bence hâlâ Türkiye'de bir ümit ışığıdır.

Nasıl fotoğrafçılığı seçmiş?

Merkez Bankası'na başladığı zaman eline makinayı almış. Emekliliğinden sonra, filmci Kemal Baysal'la ortak oldular. Taksim'de stüdyo açtılar. Sonra kendi stüdyosunu açtı. Şu anda Abdülhak Hamit caddesinde hâlâ kızkardeşimle beraber, ismini devam ettirmek için tutuyoruz stüdyoyu. Hâlâ orda dialar satılıyor. 200-250 bin dia var, büyük bir arşiv var. Kitapları var, fotoğrafları takvimlerde, mecmualarda basılırdı, reklam fotoğrafçılığı da yaptı uzun süre.

Müziğe başlamanız nasıl oldu? Yavaş yavaş Kaygısızlar'ın hikayesine gelelim...

59'da kızkardeşime piyano aldılar. Ben de müzikle uğraşmak istedim. Dayım "bende gitar var, sana vereyim" dedi. Getirdi, hakiki bir İspanyol gitarı, kocaman bir şey, ama sapı gövdesinden ayrı. "Al sana gitar, git bunu tamirciye götür" dedi. Saf saf gittik bir marangoza yapıştırttık. İki gün sonra ayrıldı gene... Ama o gitarla biraz işi söktüm. Semih Oskay vardı, çocukluk arkadaşım. Mandolin çalarmış. Semih'e dedim "ben gitar çalayım, sen bas çal". Hiçbir şey bilmiyoruz ama grubu kurduk. İki kişiyiz. İsmi de var.

Kaygısızlar ismine nasıl karar verdiniz?

Hiiç, öyle kendimiz yarattık.

"Biz kaygısızız" mı dediniz?

Aynen. "Kaygı yok" dedik yaa! Kaygı maygı yok! Ne olursa olur! Semih'le ikimiz cool adamlardık. Kızmayız, kavga etmeyiz filan. Ender Arol, ben, Semih bayağı grup olduk. Beatles filan çalıyoruz.

Mazhar Alanson'la tanışmanızın meşhur bir hikayesi vardır...

Evet, ben Mazhar'ı elinde "Rubber Soul"la yolda gördüm. Allaah dedim, bu plağı dinlemem lazım. Dedim "kardeş yaa, şu albümü dinlemezsem hasta olurum, n'olur beraber gidip dinleyelim..." Geldik bizim davulcunun evine, koyduk pikaba. Elimde üç telli bir gitarla akorlarını çıkarmaya çalışıyorum, Mazhar da söylemeye başladı. Bir baktım John Lennon gibi söylüyor. "Sen" dedim, "kimsin yaa, sen bizim gruba girer misin?.." "Girerim" dedi. Giriş o giriş... 1966'da da resmen grubu kurduk. Kalamış sahil sinemasında, filmden önce şovlara çıkmaya başladık. Sonra, Kadri Ünalan Orkestrası'ndan önce Moda Deniz Kulübünde çalmaya başladık. Bizi orda seyreden Arda Uskan ve Erdek'teki Golf kulübünün sahibi bizi Erdek'e dans müziği yapmaya çağırdılar. Ben daha lise 1'deyim. Üstelik sınıfta çakmışım. Ailem köpürmüş vaziyette, hiçbir yere gidemezsin diyorlar. Ben gitarı geceden bahçeye gizleyip sabah aynen evden kaçtım. Aileden ilk zincirleri kopartma harekatı. Hep beraber Erdek'e gittik, elimizde beş parçamız vardı. Beş parçayla dans müziği olur mu, dört buçuk saat? "Summertime" bir başlıyor, 25 dakika. "Bessame Mucho" bir başlıyor, yarım saat, bitmiyor abi... Ama on gün içinde mecburen 84 parça yaptık, bütün yaz orda çaldık. Ordan kazandığımız paralarla kendimize mikrofon tesisatı aldık. Tesisatı olan bir grup her yere gidip çalabilir. Ender Arol gruptan ayrılınca yerine Ali Serdar girdi. Sonradan ikisi de vefat etti. Semih ayrılınca, Sadık Kuyaş girdi. Barış Manço döneminde de Panço Mithat (Danışan) başçımız oldu.

Bir gün Ali Serdar "Size bir çocuk getireceğim, müthiş bas çalıyor" dedi. Bizim Özkan'ı getirdi. Pembe pembe yanaklar, 15 yaşında bir çocuk. Gayet güzel bas çalıyor, şarkı da söylüyor. Güzeeeel..! Beatles'lar daha da güzel olacak. Sahnede çift basçı olduk. Sonra Sadık ayrıldı, Paris'e gitti, Paris'te metro müzisyeni oldu.

Kaygısızlar'ın Almanya'da bir plak doldurma macerası var...

Evet "Diloy"du o plak. Cem Karaca bizi tavsiye etmişti, "bunlar iyi grup, bunlara plak yapın" diye. Biz Münih'e gittik, stüdyoya gireceğiz, ama sokakta Fehmarn festivalinin duyurusuna rastladık. Atladık, gittik tabii. Woodstock yeni bitmişti o zaman, sene 70'ti... 50 bin kişi, üç gün üç gece, fırtına koptu, yağmur, çamur derken bir sürü grubu izledik... Plak şirketi bizden plak bekliyor, biz bir dakka geliyoruz deyip toz oluyoruz. Rezalet aslında...

Kaygısızlar dağıldıktan sonra Mazhar Fuat ismiyle "Türküz Türkü Çağırırız" plağını doldurdu-

→57

nuz. Yani aslında ilk albümünüz bu...
Evet, Kaygısızlar 71'de Mazhar Fuat oldu, Özkan da askere gitmişti galiba, biz ikimiz kalmıştık. 74'de ise üçümüz, Galip Boransu ve Ayhan Sicimoğlu'yla beraber İpucu Beşlisi olduk. "Heyecanlı"yı kaydettiğimiz ekip.

Bu ekiplerle hiçbir yerde program yapmıyordunuz, sahneye çıkmıyordunuz değil mi?
Hayır. Plaklar, kayıtlar var ama, profesyonel yaşantı yok. Bir tek Özkan o sıralar herkesle çalıyordu. Ben üniversiteyi bitirmeye çalışıyordum, Mazhar da Ankara'da tiyatro bölümünü... 74'de inşaat mühendisliğini bitirdim, 75'te evlendim, Karayolları'nda mühendisliğe başladım. Sonra bir şansımız oldu, kısa dönem askerliğimi yaptım, Özkan mesela iki sene yapmıştı askerliği. Bir ara Paris'te Charles De Gaulle havaalanında çalıştım. İki sene STFA'da çalıştım. Ne zaman ki 79 senesi oldu, ben annemi trafik kazasında kaybettim, o zaman mühendisliği bırakıp "Şahları da Vururlar" oyunuyla Ferhan Şensoy tiyatrosuna başladım. Özkan'ı da yanımda götürdüm... O sırada Mazhar da Ankara'da Devlet Tiyatrosu'nda oyun oynuyordu.

Seyrettiniz mi Mazhar Alanson'u sahnede?
Çok iyiydi. Bir hapishane sahnesi hâlâ aklımdadır. Çok başarılıydı. O zamandan belliydi sahnelerde iyi olacağı. Ben "Şahları da Vururlar"ın müziğini bestelemiştim, hem Özkan'la beraber o şarkıları söylüyorduk, hem de oynuyorduk. "Ele Güne Karşı" ve "Yalnızlık Ömür Boyu" ordan gelmiştir. Biz de sahnenin ne demek olduğunu, insanlarla kontağın ne demek olduğunu tiyatroda öğrendik esasında. Oyunun 200. gösterisinden sonra ekipten bazı insanlar ayrıldı, ve ben Müze Mesuliyetlisi Gaffar rolünü oynamaya başladım, Özkan da Mefaret teyzeyi oynadı... İlk zamanlar, aynı tekstte, her zaman gülünen yerlerde ben laf söylüyorum, kimse gülmüyor. Demek ki geçiremiyoruz seyirciye, bilmiyoruz, çünkü "oynamaya" çalışıyoruz. Halbuki oynamamak lazımmış, kendin olman lazımmış... Bir ara, benden ne köy olur ne kasaba diyerek vazgeçtim, öylesine oynarken bir gün bütün millet gülmeye başlayınca çok şaşırdım. Vay be dedim, demek ki espri böyle satılıyormuş. Yani espriyi satmaya uğraşmamak gerekiyormuş.

"Yağmur Ol da Gel" şarkısıyla ilgili Mazhar geçen gün bana dedi ki: "Hmmm, çok erotik bir şarkı yapmışsın." Niye dedim. "Ee, sözlere baksana" dedi. "Vay namussuz" dedim "hiç öyle bakmamıştım". Hakikaten de o açıdan akınca acayip erotik yaa.

Ferhan Şensoy'la nasıl tanışmıştınız?
Sezer Güvenirgil'e müzikal bir oyun yazmışlar, Stardust'ta sahneleyecekler, sözlerin bestelenmesini istiyorlarmış. Beni buldular. Ferhan'la böyle tanıştım. Birdenbire birbirimize ısındık. Çünkü kafalarımız hemen hemen aynı çalışıyordu. Çok girgir bir heriftir Ferhan. Çok iyi bir yazardır, hem avangard, biraz Fransız... Esprileri daha entellektüel bazlıdır ama, çok ince şeyleri vardır. Hâlâ da çok iyi dostuzdur. "Kahraman Bakkal Süpermarkete Karşı"nın müziklerini de ben yaptım. Ferhan'la yaklaşık 500 oyun oynamışızdır... Sonra biz Ajda Pekkan'a, Sezen Aksu'ya vokal yapmaya başladık. Büyük Kabare'de, Rumeli Hisarı'ndaki Egemen Bostancı müzikallerinde rol almaya başladık. Ufak ufak "Mazhar Fuat Özkan diye birileri var" diye ismimiz duyulmaya başladı. 1984'de Ajda Pekkan'dan kazandığımız bütün vokal paralarını, Mazhar ve Özkan'dan habersiz götürüp İstanbul Gelişim stüdyolarına yatırdım. Aramızda kavga çıktı: Dedim ki bu kadar yıldır müzikle uğraşıyoruz, ortada bir şey yok, bir şey olacağı da yok, bari bir plak yapalım. "Ele Güne Karşı" albümünü yaptık, 26 hafta bir numara oldu abi.

Mazhar Alanson, Fuat Güner, Sadık Kuyaş

Mazhar Fuat Özkan albümlerinde sözüyle müziğiyle size ait şarkılar çok fazla değil. Mazhar Alanson'u daha mı üretken buluyorsunuz?
Ortak olan şarkılar çoktur ama. Mesela "Kelimeler Kafi"yi bir gün getirdi, masanın üstüne koydu. Mutfakta çay içiyorduk, 15 dakkada besteledim abi. "Sen korkunç bir adamsın" dediler. Ama öyle güzel bir söz getirmişti ki kardeşim, hiç uğraşmana gerek yok. Sözü anlat yeter. Söze çok önem veriyorum. Müziğin üstüne söz yazmaktansa sözün üstüne müzik yazmayı tercih ederim. Çünkü o bana nasıl bir müzik olacağını gösteriyor. Besteyi yapmışsın, üstüne söz yazacaksan yandın abi, yandın.

"Ele Güne Karşı" ve "Yalnızlık Ömür Boyu" nasıl çıktı peki?
"Ele Güne Karşı", oyunda "Döndü Pervaneler"di. "Yalnızlık Ömür Boyu" da "Gam yeme sen ey Süreyya" idi. Mazhar tiyatroda bu parçaları çok beğendi, "ya baba" dedi, "ben bu parçalara söz yazayım, bunları satalım." Yazdı. "Ele Güne Karşı"yı biz Seyyal Taner'e sattık. O çıkarttıktan altı ay sonra da biz çıkartacaktık. Seyyal çıkartamadı, bizim albüme nasip oldu. Seyyal sonra plak yaptı mı bilmiyorum ama bantını yaptı, televizyona çıktı o parçayla, ama bizim kadar tutmadı.

Aynı bestenin böyle birbirinden farklı iki şeyi anlatması tuhaf değil mi? Demin "sözü anlat yeter" diye özetlediğiniz şarkı anlayışına da hiç uymuyor...
Yoo, niye? Niye tuhaf olsun? O şarkı İran şahının İran'dan kaçmasıyla dalga geçiyordu zaten: "Yel üfürdüler / Boyun büktü güller / Çalıştı motor..." "Dıgı daa dıgı daa" yapıyorduk ağzımızla. Parça zaten girgirdi, "Ele Güne Karşı" da girgir. Öbüründe de "Süreyya sen üzülme" diyordu, "Gam yeme sen ey Süreyya" diyordu. Hüzünlü bir hikayeydi. Onu da "Yalnızlık ömür boyu" diyerek aynı hüzne soktu zaten Mazhar. Dolayısıyla bir yabancılaşma olmadı parçalarda.

Bir de televizyondan hatırladığımız "Ben" şarkısı vardı, yani "Olmuyor Olamıyor"... Niye "Ben" koymuştunuz o şarkını adını?
Esasında mühendis Fuat Güner'le müzisyen Fuat Güner arasındaki çelişkiyi anlatmıştım. "Bağrımda bir alev yanıyor": Yani müzik aşkı yanıyor. "Bana sorarsan söyleyecek hiçbir şeyim yok": Çünkü abi, orda "hay allahım yarabbim, mühendislik yapıyorum" var. Pırıl pırıl bir dünya yaratmışım kendime kafamda ama olmuyor, olamıyor bir türlü. "Senle ben ikimiz ayrı kişi / Birimiz akıllı birimiz deli" derken de akıllı olan mühendis Fuat, deli olan müzisyen Fuat. Bu şarkının hikayesini kimse bilmez, aşk şarkısı gibi dinlerler. Hepsi yaşanmış şeylerdir bizim yazdıklarımız.

"Doldum Doldum"u neden hiçbir albüme koymadınız? Halbuki yıllarca bekleyip sonunda patlamanızı çok iyi anlatan simgesel bir şarkı gibi de düşünülebilir...
Abi biz onu çok denedik, tutmadı yaa. Konserlerde denedik, iyi reaksiyon almadı. Onu hakkıyla çalıp söyleyemedik. Benim bayıldığım şarkıdır.

Tasavvuf merakı ilk hanginize dokundu da sonra bütün gruba sirayet etti?
İlk Mazhar'a dokundu. Tasavvuf Musikisi Cemiyeti'nden bazı şarkılar duymuş, dinlemiş. Onlarla ilgili döküman aramak için Sahaflar Çarşısı'nda dolaşırken böyle müzik yapılan bir yer olduğunu öğrenmiş. Amerika'da nasıl siyahlarınki blues'a, beyazlarınki country'ye gidiyor, bizim kökümüzü araştırdığın zaman tasavvufa gidiyor. O kadar güzel melodiler, ilahiler bulduk ki...

Müzik miydi sizi çeken? Yoksa parçada anlatılanlar

Özkan Uğur'lu (soldan ikinci) kadro, Kaygısızlar'ın son dönemleri

mı?
Melodinin yorumu. Söylenme şekli. Yeni bir tad almak istiyorduk, O tadı orda bulunca birer tane o albümlere koymaya başladık.
Eski bir merak mı bu?
Yook. 85'lerden sonradır bu merak. "Vak The Rock" albümünde "Buselik Makamına" bu merakın ilk örneği olmuştu. Sonra da "Sufi"yle Eurovision'a gittik biliyorsun... Aralarına gidiyor, dinliyorduk. Adamlar orda 300 kişi, 1500-2000 parçalık repertuar var. Hep beraber çalıyorlar, söylüyorlar. Vay anasına yaa dedik. Çok hoşumuza gitti. Ahmet Özhan da vardı hatta. Dediler, "burdan size şarkı verelim, beğendiğinizi alın, söyleyin". Biz de ordan her albüme birer parça seçeriz. Hâlâ hakkımız var. Herkese vermezler ama, bize açık.
O çevrelerden olumsuz tepkiler almıyor musunuz hiç?
Çok beğeniyorlar, çok. Muhakkak vardır tutucu davrananlar. Belki de "böyle de pop olur mu?" diyen vardır, ama bize hiç gelmedi böyle laflar.
İşin içine girince konuyla ilgili araştırmalar, okumalar da başladı mı kişisel olarak?..
Felsefesini öğrenmek fena olmuyor. Ne oluyor, ne bitiyor bakmak lazım. Aslında ben mesela sevmediğim müziği de dinlerim. Sırf geri kalmayayım diye. Heavy metal'den nefret ederim, açık açık söylüyorum. Ben her bir enstrümanın ne çaldığını duymak isterim. Ama dinledikçe bazı grupların o kadar boktan olmadığını anladım sonra. Benim oğlan bana Aerosmith'i sevdirdi. Bir-iki parçası fena değilmiş... Ben esas Toto hayranıyımdır. Çok kaliteli be kardeşim! Donald Fagen'ı da çok severim. Hayatımda gördüğüm en iyi aranje, en iyi söz, en iyi yorum, en iyi kayıt "Nightfly" albümüdür. Peki o Eagles'a ne demeli? Ne güzeldir abi Eagles baştan aşağı. Mazhar biraz daha yeni müzikleri dinlemeye meraklıdır. Özkan da felaket dinler yenileri. Ben onlar kadar meraklı değilim. Konserlere de gidiyoruz biz... Buraya kadar gelmiş bir grubu bir müzisyenin gidip seyretmemesini ben tuhaf karşılıyorum. Rolling Stones'a, Bob Dylan'a, Spyro Gyra'ya, bizim Jethro Tull'a, Alan Parsons'a gittim, kaçırmadım...
Beatles'ın hayatınızdaki yeri ne?
Benim hayatımı değiştiren gruptur Beatles. 63'de ayağım kırılmıştı, evde yatıyordum, radyoda bir şey duydum *(mırıldanıyor)* "She loves you yeah yeah yeah..." Feleğimi şaşırdım. Bu nasıl bir şey yaa! O zamanlar Elvis Presley, Paul Anka, Peppino Di Capri dinliyordum, söylüyordum. Derhal gittim Beatles plağını buldum. Feci bir aşkla bağlandım. Benim yapmak istediğim müzik bu dedim. Biz hepimiz Beatles'a takmıştık. Dolayısıyla Beatles gibi vokal yapmayı, parçaları o basitlikte, o şirinlikte yapmayı istedik.
Beatles'da k,endinize yakın hissetiğiniz kim? Lennon mı, McCartney mi?
İkisi de.
Dışardan bakıldığında Mazhar Alanson Lennon'dır, siz de McCartney'sinizdir gibi yakıştırmalar yapılabiliyor...
(gülüyor) Öyle görünür. Ama ikisini birbirinden ayırmak çok zor. Altına bak, Lennon-McCartney yazar imzada. Aslında bu yakıştırma çok da yanlış değil. Zaten stillerimiz, tiplerimiz de biraz öyle. Mazhar biraz daha felsefeye kayıktır. Paul McCartney'in grubun müzikal beyni olduğunu biliyorum. Ama John Lennon ne? O da grubun müzikal dehası. Hiçbirini birbirinden üstün tutamıyorum, çok düşündüm bunu. Çünkü Paul olmasa John olmayacaktı. Tersi de geçerli. George Harrison'ın, Ringo Starr'ın yeri doldurulur ama ikisinin yeri doldurulamaz.
Mazhar Fuat Özkan için de aynı şeyi geçerli mi? Fuat olmasa Mazhar olmazdı veya Mazhar olmasa Fuat olmazdı gibi... Özkan'ın yeri doldurulabilir anlamında değil tabii...
(gülüyor) Özkan aramızdaki en büyük gizli kahramandır. Bizim grupta esas Özkan'ın yeri doldurulamaz. Bas çalıp, şarkı söyleyip böyle dans eden bir tane adam var mı dünyada? Özkan ikimiz için de piyangodur. Özkan olmasın, bu grup dağılır. Biz karar verememediğimiz zaman Özkan'a bakarız. Öyle üç kişi bir daha zor gelir bir araya. Kopamıyoruz otuz yıldır.
Peter Murphy'nin albümünde çalmak için Beatles'ın stüdyosu Abbey Road'a girdiğinizde çok heyecanlandığınızı duyduk...
Heyecenlandım tabii. "Vaay be" dedim, "şimdi Abbey Road stüdyolarının kapısından içeri giriyoruz." Üstelik çalışmak için giriyorsun. Sen de o stüdyolarda kayıt yapmaya hak kazanmış bir sanatçısın artık... Bir gün "Socrates The Pyton" şarkısının kaydını yapıyoruz. Ben de Peter'a çift ses nasıl yapılır, onu öğretiyorum. Stüdyodakiler de Türkiye'den gelmiş bu adam ne yapıyor gibi bir psikoloji içindelerdi. Sonra ben üç tane peşpeşe gelen majörün üstüne alaturka gitar solo atınca bayıldılar. Üstüne de gazel attım. Bir de İngilizlerde Fransız fobisi veya takıntısı vardır. Bir şarkının tekstinde "Les gants ce sont les cinq secrets de ma vie" gibi bir laf vardı. Fakat ne dendiğini kimse bilmiyor. Eldivenler hayatımın beş sırrıdır diye bir şey; ben onlara cümleyi tercüme edince "nerden geldi bu Türk" durumu gitti, bana hayranlıkla bakmaya başladılar. Şu Türke bak dedik ama, adam bir gitar çaldı manyak, bir gazel attı tuhaf, Peter gibi adama çift ses söylettirdi, bir de Fransızca da biliyor. Dalga geçerken, tersine döndü iş.
Bir de Beatles şarkılarının alaturka yorumlarından oluşan DEF projeniz vardı. Ne oldu o iş?
29-30 Ağustos'ta Liverpool'da Beatles festivaline davet edildik. 25 kişilik orkestrayla gideceğiz. Şarkıları ilk kez Commercial Union isimli sigorta şirketinin gecesinde yorumladık. 2000 CD bastık, o gece dağıttık. Erdal Kızılçay'ın mükemmel aranjmanları var orda. *(CD'yi çalmaya başlıyor, "Kekliği düz ovada avlarlar" introsuyla "Ticket To Ride"a giriyorlar)* Dağhan Baydur'un böyle bir

Hendrix'i en son biz seyrettik

Kaygısızlar 4 Eylül 1970'de Almanya'da onları stüdyoda bekleyen prodüktörleri ekip soluğu Fehmarn Love and Peace festivalinde almışlar. Dönüşte de bir gazeteye olayın hikayesini anlatmışlar...

Almanya'yı Danimarka'ya bağlayan feribotların kalktığı Tutgarden istasyonundayız. Tarih 4 Eylül 1970. Saat sabaha karşı 04.00.. Ve biz Kaygısızlar, kuzeyin dondurucu soğuğuna rağmen dünyanın dört bir ucundan gelmiş, binlerce uzun saçlı genç ile birlikte Fehmarn adasının batısındaki Petersdorf'a hareket saatini bekliyoruz..
Ne savaş, ne de göç vardı.. Ama toplumun uyuşuk diye adlandırdığı bu insanlar savundukları hayat görüşü ve sevdikleri müzik uğruna bu soğuk ve uzun yolculuğa çıkmışlardı.. Dudaklarında Beatles'ın "The long and winding road" (Uzun ve rüzgârlı yol) adlı melodisi ile...
O gün, çadırları, arabaları, seyyar satıcılarıyla değişik ülkelerden gelen, değişik ırklara ait 50.000'i aşkın dost yüzlü genç adam Petersdorf müzik festivali için bütün düşmanlıklara inat bir araya gelmişlerdi...
Üç gün üç gece zaman zaman büyük sağanaklar altında dinlediğimiz topluluklar şunlardı:
Taste, Cactus (Geçen yıl dağılan Vanilla Fudge topluluğunun yeni şekli. Müziklerinde çok boyutluluk hakimdi), Colosseum (Çok iyi bir basçı ve enfes bir flütçüye sahip, müziği Cream'i andıran bir topluluk), Renaissance, Alexis Corner, Sly and the Family Stone (Solistlerinin sesi çok ilginçti), Mungo Jerry ("In the summertime" ile tanıdığımız topluluk mikrofondan başka hiçbir elektronik alet kullanmadan, caza yakın ritmlerle nefis bir müzik ziyafeti çekti), Ten Years After (Gitaristleri Alvin Lee ve yaptıkları blues parçalar tek kelime ile harikaydı), Procol Harum, Ginger Baker's, Air Force, Canned Heat ve unutamadığımız show'u ile büyük sanatçı Jimi Hendrix... Hendrix bir saatten fazla sahnede kalarak, yağmur çamur altında kendisini dinleyenlere unutmayacakları dakikalar yaşattı.. Festivalin yapıldığı sahadan ayrılırken Hendrix'in 15 gün sonra öleceğini aklımızdan bile geçirmiyorduk.. Artık 90 km. ilerdeki Lübeck'e bizi götürecek bir araba aramaktan başka yapacak bir işimiz kalmamıştı..

niyeti varmış. Bir gece yemekte Erdal Kızılçay "oğlum ben yaptım zaten" dedi. "She Said She Said"i yapmış. Gittik dinledik. Çok enteresandı. "We Can Work It Out" filan derken birkaç parça daha denedik, yaptık... Sahnede de plakta da sekiz klasik kemancı, sekiz alaturka kemancı, dört alaturka ritmci, klarinet, bağlama ve gitar, klavye, davul, bas kullanıyoruz...

Her Beatles parçası alaturka aranjmanlara oturabiliyor mu?

Hayır tabii... Yaklaşık 20-25 parça seçtik ve Erdal'a bıraktık. Daldı ve içine girebildiklerini yaptı. "Because" bir tanesiydi, "Eight Days a Week" de öyle. Bazıları alaturka olamıyordu. "Norwegian Wood" da olmayanlardan. Mesela "Across The Universe" çok soft bir sentez oldu, ama çok ağır alaturka yok onun içinde. "We Can Work It Out", "A Hard Day's Night"da, "Love Me Do"da daha çok alaturka var.

Siz Mesam'ın yönetiminde de görev alıyorsunuz. Eskiden beri böyle örgütçü, organizasyoncu bir tarafınız var mıydı?

Ben biraz toparlayıcı adamımdır. İnsanlar tarafından güvenilirim. Adalet ve namus katsayım fazla yüksek olduğu için de, "abi senin orda olman bizi çok rahatlatıyor" diyorlar. Ama bizim bestecilerimiz ve söz yazarlarımız kendi haklarının ne olduğunu bilmiyorlar, öğrenmek de istemiyorlar. Yolladığımız broşürleri bile okumaya tenezzül etmeyenler var. Türkiye'de biliyorsunuz şarkıcı parasını alır, plakçı parasını alır, hamal bile parasını alır, ama besteciye geldi mi kimse para vermez. Ne zaman ki, Kültür Bakanlığı'nı mahkemeye verdik de, bandrol verme iznini Mesam'a geçmesini sağladık, dört-beş seneden beridir herkes plak çıkarmadan evvel "sizin bestecilerinizin eserlerini yayınlıyoruz, size bir şey ödememiz gerekiyormuş, allah kahretsin" deyip Mesam'a gelmeye başladı. Artık televizyonlardan, radyolardan da para toplamaya başladık... Maalesef hemen hemen bütün ülkelerde telif hakkı kuruluşu bir tane olduğu halde, Türkiye'de nedense birden fazla kuruluş kurulmasına izin verildi kanunda. Danıştay'a başvurup bunu iptal ettirmek istiyoruz. Bu bence telif haklarına vurulmuş en büyük baltadır. Avrupa'da mektup zarflarının üstünde "human right is copyright" diye damga var. İnsan haklarından biridir telif hakları.

Siz niye reklam filmi çevirdiniz lafı, bana keman abicim. Biz o parayı alıp bilmemnerelere yatırmadık, aletlerimize, albüme yatırdık. Müziği çok seven, çok anlayan, bizleri de çok seven ve bizleri kendi çerçevelerine oturtmuş bir kitle var. Bizleri o çerçevenin dışında görmek istemiyorlar.

Grubunuzun "Telif Hakkı" diye de bir şarkısı var. En güzeli de herhalde bu şarkı çalındıkça telifinin size ödenmesi olur...

(gülümsüyor) Evet, evet, doğru. Biliyor musun, biz zaten eskiden beri konserlerden aldığımız paranın yüzde sekizini ayırır, birbirimize telif öderdik. Biz bu konuda çok hassas bir grubuz... Esasında her diskotek her gece çaldığı parçaların listesini bildirmek zorunda, bütün otellerde çalınan müziklerin de parası ödenmeli. Üç kişilik berber dükkanında bile radyo dinleniyor olsa, o berber telif ödemek zorunda. Eğer müziği kendi dinliyorsa kulaklık takacak, umuma yayın yaptığı anda telif hakkı doğar. Ama korkulmasın: Onun dükkanının metrekaresiyle ilgilidir. Bütün bir sene ödeyeceği para en fazla 60 dolar tutabilir. Mühim olan rakam değil, prensip.

Sizi yıllardır reklamlarda da seyretti hayranlarınız... Bu bir zorunluluk muydu sizin için?

Biz hiçbir zaman zengin bir grup olamadık. Kazandığımız paraları genelde hep işimize yatırdık. Kenarda paraları, pulları, apartmanları olan bir grup olamadık. Şakır şakır vergimizi de ödüyoruz. Bu tip iyi reklam tekliflerini de değerlendirmek durumundaydık. Ama kalitemiz bozulmasın diye de iyi insanlarla çalıştık, iyi reklam filmleri yaptık. Nitekim BP filmi herkes tarafından çok beğenilmişti.

Ama tepkiler de aldınız...

Hiçbir tepki almadık abicim. Herkes bayıldı, hatta öyle bir noktaya geldi ki, şikayetçiyim de bu durumdan, Mazhar Fuat Özkan olarak bizi yolda görüp, "şapkasız çıkmam abi" diye bağıranlar çok oldu. Ama beni normal olarak tanımayan adam, demek ki reklamlardan tanıyor.

Acı bir şey biraz...

İster acı olsun ister tatlı olsun, gerçek bu. Çok beğenildi yaa...

Tepki almadık diyorsunuz ama, mesela Can Dündar "benim gençliğimin şarkısı şimdi bir petrol şirketinin sloganı oldu" gibilerinden bir yazı yazmıştı...

Tutuculuk bunlar. Ben hiç dikkate almıyorum bunları. Senin gençliğinin şarkısı diye biz Don Kişot'luk mu yapacağız yani? N'apalım? Para veriliyor. Almayalım mı, kazanmayalım mı? Başka türlü kazanamıyorsak, böyle kazanıyorsak alırız kardeşim. Ama yaptığımız işi de güzel yaparız. Can Dündar bir kişi, ama 150 kişi de tersini söylüyor. N'olacak şimdi? Ben Can Dündar'ı da çok severim ayrıca, yanlış anlama yani. Ama BP'nin satışını yüzde 30 artırmışız biz, biliyor musun? Bu büyük bir hadisedir. Tabii Ali Taran'ın da büyük başarısıdır. Ayrıca biz çok da reklam filmi çevirmedik, bir BP çevirdik, bir de Çokonat var, başka bir şey yok ki.

Fuat Güner, Mazhar Alanson

Bir de Köşe Dönmece diye bir reklamınız vardı. Hatta Bülent Ortaçgil de şarkısında size sitem etmişti. "Köşeler bizi bekler / Neden Mazhar?" diyordu....

Valla o şarkıdan benim haberim yok. *(içli içli güülüyor)* Uzaktan davulun sesi hoş gelir. O Bülent Ortaçgil arkadaşımız benim çok sevdiğim arkadaşımdır, müziğini de çok beğenirim. Ben o Bülent Ortaçgil'e şimdi desem ki, "kardeşim sana 500 milyar veriyorum, seni reklam filminde oynatacağım", 24 takla atıp gelmezse n'olayım... Kaç paraya kadar direnebilirsin? 10 milyara hayır dersin, 100 milyara hayır dersin, bir milyon dolar derim, yutkunursun abi. Ve hayatta yapmayacağın şeyi yaparsın.

"Para gelince aşka" şarkınızı bu durumda nereye koyuyorsunuz?

İşte para gelince aşka bu. Ama o şarkının anlattığı başka. O şarkı parayla insan nasıl film olur, onu anlatıyor. Bir kıro altına Mercedes almış, yansıması başka ama kıroluğunu değiştirmiyor. İşin özünü değiştirmiyor. O parça "sen para kazanma" demiyor. Ona bakarsan bazı konserler oluyor, o konserlerde de mi çalmayalım? "Abi Çubuklu Hayal'de çıkılır mı?" diyenler de var. Kim karar veriyor nerde çıkılıp çıkılmayacağına? Biz karar veririz kardeşim. Bu yorumları doğru bulmuyorum. Biz Türkiye'de yeteri kadar sanata sahip çıkmış bir grubuz. Yeteri kadar Don Kişot'luk da yaptık. Bak kendi evim bile yok, kirada oturuyorum, Mercedes arabam da yok, bir Renault'm var, hayatımdan da çok memnunum. Denizde kotralarım da olsun istemiyorum. Yeteri kadar fedakarlık yapmışım. Para uğruna boktan parça yapıp satabilirim, ortalığı birbirine de katabilirim. Ama yapmıyorum. Yaptığım solo albüme bak: Baştan aşağı çok namuslu, halktan kopmadan sanat düşünülerek yapılmıştır. Ben sanat yaptım ama halk anlamadı laflarına da inanmıyorum. Yok böyle bir şey. Bizim parçaların tutması, bence hâlâ Türkiye'de bir ümit ışığıdır. İnsanların bu ülkede kaliteli müziği algılayabildiğinin örnekleridir. Bugün bir an evvel tüketilecek, derhal paraya çevrilecek şeyler üzerine yatırım yapılıyor. Parçalar klişe olmaya başladı, bir slogan bulma telaşı başladı. Yapılan şarkıların yüzde sekseni İspanyol-arabesk-fantazi gibi garip şeyler. Hiç zenginlik yok. Hiçbir müzik türüne karşı değilim, ama iyisinin yapılmasını istiyorum. Bir parçanın çok sevilmesi o parçanın çok iyi olduğu anlamına gelmez, çok sevilmeyen parçanın da kötü olduğu anlamına gelmez. Vahim bir şey söyleye-

Barış Manço'lu Kaygısızlar, solda Fuat Güner, sağda Mazhar Alanson

yim: Geçen gün televizyonda VJ'lerden bir tanesi "bu klibin şarkısı da tuttu" dedi yaa! Yazıklar olsun be abi! "Video kills the music" diye program yapılıyor İngiltere'de. Esasında video-klip müziği öldürüyor. Ama ne yazık ki çağ bu çağ olmuş, yapmak zorundasın. Ben kendi klibimi mümkün olduğu kadar sade yapmaya çalıştım.

Diyelim ki Türkiye'de oturmuş bir telif hakları müessesesi var. Siz de sömürülmeden yeterince para kazanabiliyorsunuz. Yine reklamlarda oynar mıydınız?

Hep bir yere kadar. Hep bir rakama kadar.

"Çok Problem Var" şarkınızda da paradan bahsediyordunuz, "İşimiz müzik bizim dizdize / İhtiyaç kadarı yetiyor bize" diyordunuz...

Evet, şarkı sözleri güzeldir. Şarkı sözlerinde dersin onu... Evet, ihtiyaç kadarı yetiyor bize, hakikaten öyle, gidip kendimizi para için film etmiyoruz. Reklam filmini çevirirken içine düşeceğimiz durumu göz önüne alarak çeviriyoruz biz. Seyrettik, baktık, güzel, izin verdik. Bizim imajımızı bozacak menfi hiçbir şey bulamadık içinde. Gene olsa gene yaparız. Ama mesela içki reklamında asla oynatamazsın bizi. Biz muhafazakar bir grubuzdur. Tavırlarımızda topluma belli bir ahlak düzeyinin elemanları olduğumuzu hep gösterdik. Barlarda, pavyonlarda bizi göremezsin. Bir rezalette göremezsin. Biz her şeyimize dikkat ettik. Bazı sivriliklerimiz oldu ama bazılarını da bilerek yaptık. Gerçekten düşündüğümüzü söylediğimiz zamanlar da oldu, gizlediğimiz zamanlar da oldu... Tutup "Tarikatçılar Eurovision'a gidiyor" diye koskoca başlık attılar. Halbuki biz tarikatçı filan değildik. Bütün bunları göğüslemiş bir grubuz. Dolayısıyla bazı konularda konuşmaya hakkımız var. Bence MFÖ klasik bir gruptur, bir daha da zor gelir. Siz niye reklam filmi çevirdiniz lafı, bana keman abicim. Sen o zaman benim yerimde ol, sen çevir be kardeşim. Biz o parayı alıp da bilmemnerelere yatırmadık, aletlerimize yatırdık, albüme yatırdık. Biz halkın karşısına taş gibi çıkmalıyız, yakışır mı Mazhar Fuat Özkan'a kötü ses tesisatı?.. Esasında müziği çok seven, çok anlayan, bizleri de çok seven ve bizleri kendi çerçevelerine oturtmuş bir kitle var. Bizleri o çerçevenin dışında görmek istemiyorlar.

Siz John Lennon'ı bir reklam filminde görseniz içiniz cız etmez miydi?

Hayır, etmezdi. Yeter ki reklam filmi güzel olsun. Lennon'a yakışmışsa hiç rahatsız etmez.

Lennon mesela petrol kartellerine karşı bir adamdı...

Petrol yapmazdı da, çocuk bezi reklamı yapabilirdi. Veyahut da saç jölesi reklamına çıkabilirdi. Veya jean reklamına çıkabilirdi: "Valla ben hep de bu jean'ı giyerim abi, bazen de giymem." Ben kimim ki John Lennon'a sen reklam filmine çıkamazsın diye fikir yürüteceğim.

Lennon oğluna reklamları bile seyrettirmeyen bir babaymış. Sean Lennon öyle anlatıyor.

Her yiğidin bir yoğurt yiyişi vardır. O da "ben Jesus'dan büyüğüm" diyecek kadar psikopat. Megaloman yani. Herkesin vardır bir şeysi. Kimse dört dörtlük değil. Bu kadar gaddar olmamak lazım yaa! Bir keresinde Bodrum'da üçümüze birer villa teklif ettiler, bira reklamı diye oynamadık. Yine Bodrum'da, Güllük'de bir tesis "televizyonda benim tesisin reklamını yapın, size birer villa verelim" dedi. Gittik, baktık, rezalet bir yer. Ben bizi seven insana nasıl "git orda otur" derim? Bütün bunları düşünmediğimizi zannetme. Çok büyük paraları reddettiğimiz de oldu.

Lennon petrol reklamı yapmazdı da çocuk bezi reklamı yapabilirdi. Veya jean reklamına çıkabilirdi: "Valla ben hep de bu jean'ı giyerim abi, bazen de giymem." Ben kimim ki John Lennon'a sen reklam filmine çıkamazsın diye fikir yürüteceğim.

Mazhar Fuat Özkan'ın hayatında Bodrum'un da büyük önemi var değil mi?

Bütün yazlarımızı Bodrum'da geçirirdik. Tam 68 hippi dönemi gibi. Bütün arkadaş grubu hep beraber, çadırlarda, madırlarda, barakalarda yaşardık. Çok eğlenirdik. Bodrum Bardakçı bizim kalemizdi. Apple Club diye diskotek vardı, orda çalardık. Yaşardık yaa. Karılarımız, çoluklarımız, çocuklarımız, köpeklerimiz, tavuklar, yılanlar hep beraber, iç içe...

Siz uzun yıllar FT Stüdyosunun başındaydınız. Bu iş sizi müzikten alıkoyup biraz iş adamı haline mi getirdi?

Sorma, hiç sorma. O yüzden stüdyoyu kapattım. Kendimi muhasebeci olarak görüyordum nerdeyse, sanatçı kişiliğimi yitirmeye başlıyordum. Memlekette ticaret yapınca ahlak konusunda biraz "large" olmak lazım. Büyük bir sevgiyle girdim, ama piyasanın içinde kendimi alakasız bir yerde buldum. Bu işi para için yapmamıştım, seviyordum, hâlâ da seviyorum ama, yanlışmış, ben iş adamı değilmişim. Şimdi aletleri Kalamış'a taşıdım, sadece kendi zevkim için çalacağım.

Mazhar Alanson, bir dönem özellikle konserlerde yaş grubunun düşmesinden şikayetçi olmuştu... Siz de rahatsız mıydınız bu durumdan?

Bazı parçaları yaparken böyle bir şey olacağını tahmin etmemiz gerekirdi aslında. Baladlarımızı sahnede söyleyemez olmuştuk bir dönem. Herkes hızlı, hareketli parça istiyordu. Ama şimdi tam istediğimiz seyirci var karşımızda. 20 yaşın altı yok hiç. Anne babalarından dinleyip sevmiş olanlar da var ama... Bütün parçaları ezbere biliyorlar, "Sanatçının Öyküsü"nü bile... Nasıl bu kadar şarkıyı ezbere biliyorlar anlamıyorum. Ben kimseninkini bilmem yaa!

Beatles'ınkileri bilmiyor musunuz?

Ama o Beatles.

Ama siz de Mazhar Fuat Özkan'sınız.

Valla, ben Beatles'ın sözlerinin de hepsini bilmem... Esasında taca gitmiş o kadar çok şarkımız var ki. Belki öyle bir collection CD daha yapacağız. Aslında tek tek bütün eski albümlerimizi CD'ye basalım diyoruz, ama kimse yanaşmıyor, kimse basmak istemiyor.

"Pusudayım" da o taca gidenlerden biri galiba. Ne güzel bir şarkı oysa...

Vaaay! Bravo be. İlk defa bana birisi bunu söylüyor. Çok hoşuma gitti şimdi. Tam beni anlatıyor o şarkı, biliyor musun? Bunca yıl geçmiş, 45 yaşındaydım o zaman, "asıl şimdi başlıyor" diyorum. Zannetmeyin ki yaptık yaptık artık bitti. Haaayıır, "pusudayım" diyorum. Asıl bundan sonra neler neler yapacağım... Böyle bir sözdür o. "Bunca yıldır çalmaya doyamadım" diyorum. "Yolun ortasında, pusudayım" diyorum. Yolun yarısı 35'tir ama, ben 90 yaşına kadar yaşayacağım hesapta. *(gülüyor)* Bazı parçaların reaksiyonlarını alamamak insana üzüntü veriyor tabii. O parça niye öbür parçalar gibi tutulmaz bilmem, anlamam. Bizim millette bir hastalık var, alıyor kaseti, ilk iki-üç parçayı dinliyor, gerisini dinlemiyor. B yüzünü hiç kimse dinlemiyor.

Yeni albümünüz o pusunun bir sonucu değil mi?

Evet, evet... Grup artık ortak karar vermekten yorgun düşmüştü. Hep ortayı bulmak zor. Kimse birbirine zincirle bağlanmış hissetmesin kendini istedik. Birbirimizle dalga geçmek fırsatı da doğdu. "Yağmur Ol da Gel" şarkısıyla ilgili olarak Mazhar geçen gün bana dedi ki: *(taklit ediyor)* "Hmmm, çok erotik bir şarkı yapmışsın". Niye dedim. "Ee, sözlere baksana" dedi. "Vay namussuz" dedim, "hiç öyle bakmamıştım". Hakikaten de o açıdan bakınca acayip erotik yaa. *(gülüyor)*

Sizin meraklarınızdan biri de model uçaklar...

1965'lerden bir merak. Semih'le beraber lastikli uçak yapar uçururduk. Trafik kazası geçirdiğimde 4.5 ay sırtüstü yatmam gerekiyordu. Ben böyle sapıtırım dedim. Bir portatif stüdyo yaptım, gitar çalıp kaydediyordum. Ondan sıkıldığımda öbür tezgahı yatağın üstüne çekip model uçak yapıyordum. Sonra bunları uçuralım dedik oğlanla beraber. Bayağı ciddi bir iş. Ders aldık. Model uçak pilotu olduk. Öyle sevdim ki bu işi. Beste ve müziğin dışındaki bütün zamanlarımı onun başında harcayabilirim. Büyük bir aşk. Eriyorum zevkten. Şu anda 12 uçağım var.

Babanızın demin anlattığınız hikayesini hatırlattı biraz. Bir kuşun kanat çırpışını yakalamak için yaptıklarını...

Doğru, doğru... Doğanın içindesin. Uçan sen değilsin ama uçuran sensin. Bütün hareket radyo kumandanda, yani senin elinde. Elin bir titredi mi gaaarçç, paramparça. Bugüne kadar 14 tane kırdım. Bir uçakçının yanında bulundurması gereken en önemli parça naylon torbadır. Kırdıktan sonra içine dolduruyorsun kırpıntıları.

Mazhar Alanson ne diyor bu merakınıza?

Abi beni de bir gün götür, ben de seyredeyim diyor. Ne desin!?

Söyleşi: **Derya Bengi**

d→

DÖNDÜ PERVANELER ŞARKISI

Döndü pervaneler / Yel üfürdüler / Boyun büktü güller / Çalıştı motor / Dingildedi uçak / Şah Rıza gitti gider / Alanın çöpçüleri / Duygular süpürdüler / Fırladı uçak öne / Bulutlar küme küme / Zaman olaya gebe / Rıza yükseldi, girdi buluta / Ekselans, güle güle! // Ey gidi Tahran, bu kaçıncı terkediliş? / Ey gidi Rıza, acep ne yana bu gidiş? / Bu ne yüksekten uçuş, civanım / Şah olmak da zor bir iş! // Bir pervane

bozuldu / Bir pervane yoruldu / Nil nenrini gördü Rıza / İniş izni sordu Rıza / Fevziye'nin ahı tuttu / Şah sığındı Mısır'a / Mısır bakmaz kusura / Horoz öter çöplüğünde / Şahlık kaldı kursağında / Dünya kazan uçak kepçe / Pat Bahama, vınn Meksika / Rıza artık Turist Rıza

h→

HİDAYET, SADIK

Başlıca meselesi hayat-memat meselesiydi. İran'da doğdu (1903), Fransa'da öğrenim gördü, ama en çok Rilke'den ve Rilke'nin ölüm üzerine düşüncelerinden etkilendi.

Belçika'da başladığı mühendislik öğrenimini yarıda bırakıp Paris'te Fransız edebiyatı üzerine çalıştı, Tahran'a döndükten sonra bir süre devlet memurluğu ve mütercimlik yaptı, 1936'da Hindistan'a gitti, Sasani Pehlevisi ve Sanskritçe öğrendi, Budizmi inceledi, Budizmin temel metinlerinin bir kısmını Fransızcaya çevirdi.

İlk eserini 1927'de kaleme aldı: Ölüm üzerine bir deneme. Aynı yıl, yazdıklarını sınadı, Marne nehrinin sularına kendisini bıraktı, fakat neyse ki bu intihar teşebbüsü nakıs kaldı. 1927'den 1951'e, 24 yıl içinde uzunlu kısalı öyküleri, romanları ve İran halk edebiyatı üzerine araştırmaları yayınlandı. İran edebiyatında, Seyyid Muhammed Ali Cemalzade'den sonra Bozorg-i Alevi ve Sadık Çubek ile birlikte modern öykücülüğün kurucularından addedildi.

"Kör Baykuş" isimli uzun öyküsü "şaheser" olarak kabul gördü; birçok dile, bu arada Türkçeye çevrildi (Behçet Necatigil, Varlık Yayınları, 1977). "Kör Baykuş" dışında, "Diri Gömülen" adını taşıyan öykü derlemesi (Mehmet Kanar, YKY, 1995), "Hacı Ağa" adlı romanı (Mehmet Kanar, YKY, 1998) ve "Vejetaryenliğin Yararları" başlıklı incelemesi (Mehmet Kanar, YKY, 1997) Türkçede yayınlandı.

Aristokrat ve varlıklı bir aileden gelmesine rağmen, sade ve alçakgönüllü bir hayat sürdü. Ne var ki, 1951'de, Paris'te bir otel odasında havagazını açıp ölmeye yattı.

HURMA

Yüzde 72 karbonhidrat oranıyla çok besleyici (ve leziz) bir meyvedir. İki yüzden fazla çeşidi vardır. "Ayağı suda, tepesi ateşte" denilen 15-30 metrelik hurma ağacının meyve vermesi için 12 sene beklemek gerekir ama, çekilen sabra değer, zira faydaları saymakla bitmez: Kimi çeşitleri, kimi ülkelerde ekmeğin yerini tutar. Pastası, tatlısı yapılır. Tazesi suda ezilerek mayalandırılırsa, olur size şarap. Tellerinden ip, yapraklarından sepet yapılır, tomurcukları sebze olarak yenir, çekirdeği kahve yerine kullanılır, küspesi hayvanlara verilir, ağacının odunu yakılır...

k→

KAYGISIZLAR

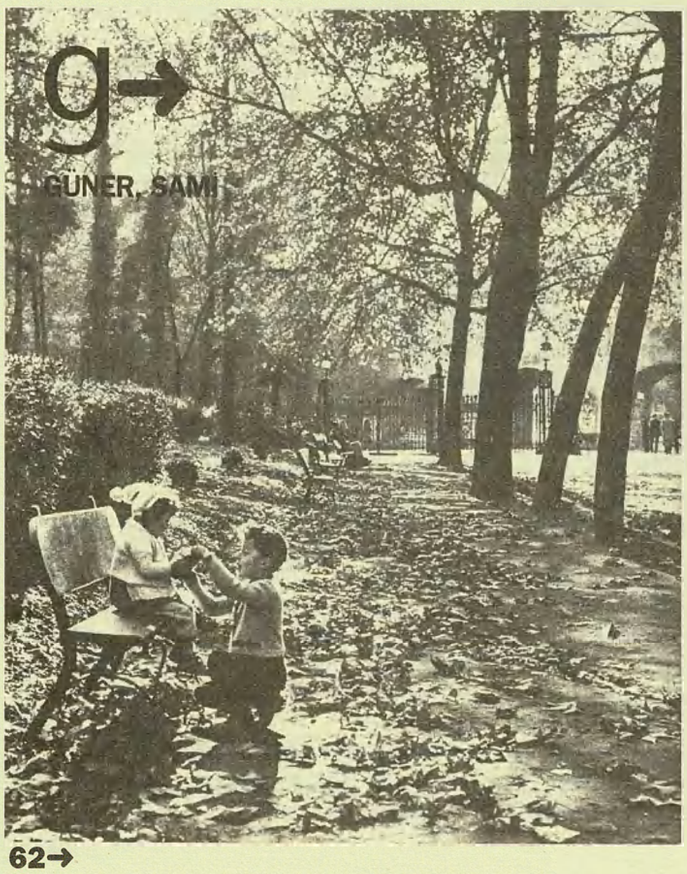

İSTANBUL'DA SONBAHAR

Yazın Bahar ve Çiçek Bayramı boyunca insan kalabalığından geçilmeyen Gülhane Parkı'nda şimdi sonbaharın son ılık havalarından faydalanmağa çalışan tektük birkaç kişiden, çocuklarını hava almağa çıkarmış ana ve babalardan başka kimse yok. Ulu ağaçlar çırılçıplak kalmak için kuvvetli bir rüzgâr bekliyor. Kuşlarda artık ne baharın, ne de yazın o canlı uçuşu ve neşesi var. Gölgelikler daha şimdiden loş ve serin. Güneş gören yerlerde bile gün ısıtıcı değil. Tabiat bir duraklama devresinin garip hareketsizliği içinde. Sarı yapraklar arasında neşe ile koşuşan, banklar üstünde oynıyan çocukların zaman zaman havayı dolduran gamsız kahkahaları olmasa insan bir daha bahar gelmiyecekmiş hissine kapılacak.

Hayat mecmuası,
17 Ekim 1958, sayı 106

S→

SELVİ BOYLU SÜREYYA ŞARKISI

Selvi ağacı ürün vermez ömür boyu / Kimi kadın tatmamıştır doğurmayı / Şah bu yüzden boşadı ya selvi boylu Süreyya'yı / Eskiden tüp bebek mi vardı? // Sevdiğim yâr kısır çıktı n'eyleyim / Kader imiş, varsın veliaht olmasın / Benden sonra Cumhuriyet / diyemedi / diyemedi / Sanki Şah'ta yürek mi vardı? // Gam yeme sen ey Süreyya / Kimde kalmış kimin ahı? // Derebeyi yürür gider dereboyu / Tarih gelir çomak sokar tekere / Bir bakarsın devirmişler arabayı / Halk hakikat eyleyecek bu rüyayı.

V→

VARDAPET KOMİTAS

(1869 - 1935) Ermeni etnomüzikolog, kompozitör, şarkıcı, koro şefi ve din adamı. Ermeni müziğinin babası addedilir.
Küçük yaşta yetim kaldı. Okul yıllarında Ermeni dili ve ruhani müziği üzerine çalıştı. 25 yaşında papaz olmaya hak kazandı ve Soghoman Soghomanian olan adını –17. yüzyılda yaşamış bir Ermeni şairi ve müzisyeni olan Catholicos Komitas'tan esinlenerek– Komitas'a çevirdi. Bir sene Etchmiadzin'de kaldıktan sonra Ermeni Apostolik Kilisesi papazı (vardapet) oldu. Berlin'de, Richard Schmidt'in özel okulunda müzik öğrenimini sürdürdü. Avrupa yılları boyunca Avrupa'nın önde gelen müzik adamlarından biri oldu ve Ermeni müziğini konu alan konferanslar verdi. Çocukluğundan itibaren 4000'den fazla Ermeni şarkısı ve enstrümantal parçası derledi, notaya dörtü ve seslendirdi. Ne yazık ki derlemelerinden sadece 1200 tanesi geriye kalabildi. Ermeni folklorünün yanında, Ermeni müziğiyle aynı aileden olduğunu düşündüğü Türk ve Kürt müziğinden de derlemeler yaptı.

1915'deki tehcirden o da nasibini aldı. Tehcirden sonraki hayatının büyük bölümünü de Fransa'nın çeşitli akıl hastanelerinde geçirdi. Paris'te öldü ve 1936'da anavatanı Ermenistan'da toprağa verildi.

zap→

İşte sanat, hakikî sanat budur! Ötesi lâftır.
Ahmet Haşim

Adı meçhul. Hızlı emprovizasyoncu.

Maxime. Romen. Fransızım diyor. Müzik öğretmeni. "Arivederci Roma" ve "Yesterday" çalıyor

Dertli Derman. Nevşehirli. En çok "Yeşil Ördek Gibi"yi seviyor

Alper, Alptekin, Selcan ve diğerleri

Malum. Paganini Bülent.

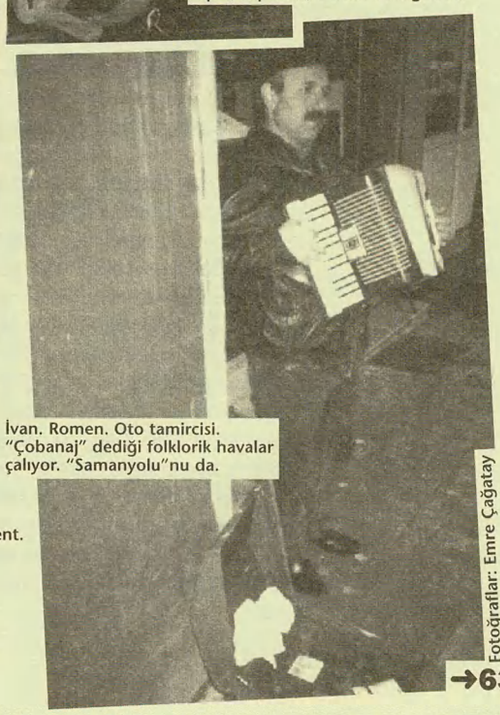

İvan. Romen. Oto tamircisi. "Çobanaj" dediği folklorik havalar çalıyor. "Samanyolu"nu da.

Fotoğraflar: Emre Çağatay

Ah! Bedenim acı içinde. Bu iki ayaklı acımasız hayvana bugüne kadar yaptığım bunca hizmetin mükafatı bu işte. Bugün ömrümün son günü. Tek tesellim de bu. Güçlüklerle, eza ve cefayla dolu bir hayat sürdükten sonra, bunca çileyi çektikten, bir sürü sopa yedikten, gelip geçenlerin yağdırdığı lanetlerden sonra, şükürler olsun ki, dehşet içinde geçen bu hayata veda ediyorum.

Burası Shemiran yolu. Bugün sahibimin dikkatsizliği yüzünden bir otomobil kazasında bacaklarımı kaybettim. Bu durumda olmamın sebebi bu. Beni eşek sudan gelene kadar dövdükten ve her zamanki galiz lafları suratıma haykırdıktan sonra, yaralı bedenimi yolun kenarına çektiler ve orada bıraktılar. Tek başımayım. Belki de nallarımı değerlendirebileceklerini unuttular. Benden umudu kestiler demek ki.

Bana vaktinde yiyecek bir şeyler getirecekler mi acaba? Hayır... Büyük bir eziyet ve açlık içinde ölmem gerekiyor, çünkü onlara bir faydam yok artık.

Ah! Ağrım şiddetleniyor. Ve kanlar akıyor yaralarımdan. Bize hükmeden bu insanoğlu nasıl bir mahluk ki, hayatlarımızı utanç verici, hayasız, acı ve elemli, eza cefa yüklü hale getiriyor; doğal, samimi, dostane duygularımızı kırıp döküyor, bedenlerimizi yaralıyor, hayatımızı çekilmez ve tiksindirici kılıyor. Görünüşte bize ne kadar da benziyorlar halbuki. Onlar da etten, kemikten. Ve nihayetinde, insanoğlu da ölümlü bir varlık. Bu bakımdan aramızda hiç fark yok gibi. Gelgelelim, taştan ve odundan yapılmışlar sanki. Kırbaçlıyorlar bizi, bizim de duygularımız yokmuş gibi. Eğer acının ne olduğunu bilselerdi, bize merhamet ederlerdi.

İnsanoğlunun kullandığı işkence araçları gayri tabii şeyler. Bizzat kendileri tarafından yapılan aletler. Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nde "insani toplumlar" adını taşıyan toplumlar kurulduğundan bu yana hayvan hakları savunulageldi. Hayvan haklarını korumak ve insanoğlunun vahşetini ve hayvanlara yaptıkları gayri adil muameleyi engellemek için özel kanunlar çıkarıldı. O toplumlara mensup insanlarla bu yaratıklar aynı hamurdan mı? Eğer aynı hamurdansa, onlar da taş kalpli demektir.

Doğabilimcileri bizlerle insanoğlu arasında büyük bir fark görmezler. Ve kendilerini memelilerin şefi telakki ederler. Ama, Descartes, kendisi ünlü bir filozoftur, hayvanların hareket eden makineler olduğunu ispatladığı kanaatindedir. Başka bir deyişle, teknolojik ilerlemenin sayesinde mekanik hayvanlar yapılabilecektir. Bu akıldışı fikrin karşısına dikilen filozoflar da olmuştur. Bizi savunan Schopenhauer bu filozoflardan biridir. Ona göre, etiğin temel prensibi insanın sadece kendi türüne değil, öteki hayvanlara da merhamet göstermesidir. Ve "Ethics" adlı kitabında bizim duygularımızı ve zekamızı bir ölçüde açıklamıştır. Bir başka düşünür ise çocuklarının bir kuşun kafasını koparmalarını veya bir kedi ya da köpeğin canını yakmalarını eğlenceli bulan annelerden söz etmiştir. Bu, çürümenin kökü, vahşetin, tahakkümün ve cinayetin temelidir.

Heyhat! Konuşma yeteneğimiz yok. Bizim sefaletimizin sebebi, bu işte. Yalnızca Aristoteles hakkımızdaki gerçeği dile getirmiştir. Şöyle der: İnsan konuşan hayvandır. İnsanoğlunun konuşma kabiliyeti yüzünden, bir avuç açgözlü, egoist mahlukun kaprislerinin ve iştahasının kurbanı olduk.

İnsanlar bu filozofların sözlerine niye kulak vermediler acaba?

İnsanların niyetlerinin şahsi çıkarları tarafından belirlendiği herkesin malumu. Bu, özellikle Descartes'ın sadık izleyicileri olan katırcılar için geçerli. Çünkü bize cansız varlıklarmışız gibi muamele ediyorlar.

Aslında, hayvanlara merhamet etme fikri doğuda doğmuş ve gelişmiştir. Ayrıca, bütün peygamberler hayvanlara eziyet edilmesini yasaklamışlardır. Ahlaki konularda fikir yürüten okumuş insanlar, akıllı insanlar, yazarlar, çizerler ve hatta şairler, hayvan hakları konusunda hemfikirdirler. Örneğin, Hakim Ferdousi, ruhu şad olsun, şöyle der: "Sırtında bir tohum taşıyan karıncaya eziyet etme, çünkü o bir canlıdır ve hayatı onun için tatlıdır."

Fakat bütün bu sözler kar etmemiştir, çünkü insanoğlunun vahşetini ve sınırsız tamahkârlığını ve hırsını sınırlayacak ve engelleyecek bir kanun yoktur. Eğer bacaklarımı batıda bir yerde yitirseydim, bu fuzuli ızdıraptan kurtarılırdım ya da beni bir iğneyle uyuturlardı. Ah! Azad edin beni bu acıdan ve açlıktan. Keşke kendi türümden hayvanlarla güzel iklimli bir tabiat parçasında yaşayıp ecelim geldiğinde ölebilseydim. Fakat şimdi esaret altında, açlık ve eza çekerek can veriyorum. Bu iki ayaklı mahluk tarafından esaret altına alınan konuşamayan bir hayvanın hayatının korkunç sonudur. Onların tutuşturduğu ateşte yanıyorum. Ah! Sabrımın sonuna geliyorum..! İnsanoğlu mazlumların katilidir. Niye evcil olmayan yırtıcı, haris, açgözlü hayvanları esaret altına alıp kendilerine hizmet ettirmiyorlar? Biz evcil hayvanların yegane günahı zarasız olmamız ve gündelik yiyeceklerimizi temin etmekten mahrum bırakılmış olmamızdır. Dünyam kararıyor ve gözlerimin önünde bulanıklaşıyor. Bedenimin açlığın yarattığı ızdıraptan ötürü takati kalmadı. Birisinin ayak sesleri geliyor kulağıma. Belki de mutsuzluğuma üzülen efendim bana yiyecek getiriyordur. Hayır, sadece bir çocukmuş, bir taş atıp kaçtı. Ne kadar çabuk can verirsem o kadar iyi. Ebedi adaletin huzurunda, bu acımasız despottan intikamımı almam da o kadar çabuklaşır.

Sadık Hidayet